

Doktori (PhD) értekezés

Szegő László
2019

NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM
Hadtudományi Doktori Iskola

Szegő László:

**Az Amerikai Egyesült Államok nemzeti katonai stratégiáinak
vizsgálata a hidegháború után**

Doktori (PhD) értekezés

Témavezető:

Dr. Babos Tibor, PhD

.....

Budapest, 2019

Tartalomjegyzék

Bevezetés.....	6
A témaválasztás indoklása.....	6
A tudományos probléma megfogalmazása	9
A kutatás célkitűzései	10
Hipotézisek	11
A kutatás behatárolása	11
Kutatási módszerek	12
A releváns szakirodalom áttekintése	14
Az értekezés felépítése.....	17
1. Az amerikai stratégia-értelmezés és stratégiai kultúra	19
1. 1. Az amerikai stratégia értelmezés	19
1. 2. Az amerikai nagystratégia.....	21
1. 3. Az amerikai stratégia összetevői.....	24
1. 4. A stratégiai dokumentumok rendszere az Egyesült Államokban	25
1. 4. 1. A nemzeti biztonsági stratégia.....	26
1. 4. 2. A nemzeti védelmi stratégia	28
1. 4. 3. A nemzeti katonai stratégia	30
1. 5. Az amerikai stratégiai kultúra jellemzői.....	33
1. 6. Részkövetkeztetések	41
2. A stratégiák értékelésének módszertana	43
2. 1. A politikaelemzés módszerei.....	47
2. 1. 1. A stratégiai értékelés.....	50
2. 1. 2. A stratégiai értékelés alkalmazása egy cél vizsgálatára	51
2. 2. Részkövetkeztetések	60
3. Az Amerikai Egyesült Államok nemzeti katonai stratégiáinak értékelése az 1990 és 2000 közötti időszakban	62
3. 1. A Bush-adminisztráció időszaka.....	62
3. 2. Az 1992. évi nemzeti katonai stratégia.....	63
3. 2. 1. A stratégiai környezet vizsgálata	65
3. 2. 2. Célkitűzések.....	69
3. 2. 3. Módszerek	70
3. 2. 4. Eszközök.....	74
3. 2. 5. Összegzés és értékelés	83
3. 3. A Clinton-adminisztráció évei.....	87
3. 4. Az 1995. évi nemzeti katonai stratégia	89

3. 4. 1. A stratégiai környezet vizsgálata	91
3. 4. 2. Célkitűzések.....	93
3. 4. 3. Módszerek	94
3. 4. 4. Eszközök.....	99
3. 4. 5. Összegzés és értékelés	101
3. 5. Az 1997. évi nemzeti katonai stratégia.....	104
3. 5. 1. A stratégiai környezet értékelése.....	106
3. 5. 2. Célkitűzések.....	109
3. 5. 3. Módszerek	110
3. 5. 4. Eszközök.....	116
3. 5. 5. Összegzés és értékelés	118
3. 6. Részkövetkeztetések	120
4. Az Amerikai Egyesült Államok nemzeti katonai stratégiáinak értékelése 2001 után	122
4. 1. A George W. Bush korszak.....	122
4. 2. A 2004. évi nemzeti katonai stratégia.....	123
4. 2. 1. A stratégiai környezet értékelése.....	127
4. 2. 2. Célkitűzések.....	129
4. 2. 3. Módszerek	129
4. 2. 4. Eszközök.....	136
4. 2. 5. Összegzés és értékelés	142
4. 3. Az Obama-adminisztráció évei.....	144
4. 4. A 2011. évi nemzeti katonai stratégia.....	148
4. 4. 1. A stratégiai környezet értékelése.....	150
4. 4. 2. Célkitűzések.....	152
4. 4. 3. Módszerek	155
4. 4. 4. Eszközök.....	160
4. 4. 5. Összegzés és értékelés	162
4. 5. A 2015. évi nemzeti katonai stratégia.....	165
4. 5. 1. A stratégiai környezet értékelése.....	165
4. 5. 2. Célkitűzések.....	169
4. 5. 3. Módszerek	174
4. 5. 4. Eszközök.....	178
4. 5. 5. Összegzés és értékelés	181
4. 6. Doland Trump elnöksége	183
4. 7. A 2018-as nemzeti katonai stratégia	184
4. 8. Részkövetkeztetések	189

5. A technológia hatása az Egyesült Államok hidegháború utáni katonai stratégiáira.....	192
5. 1. A forradalmi technológia megjelenése a hadszíntéren - hadügyi forradalom a hidegháború után.....	192
5. 2. A technológiai fejlődés és a nem állami szereplők megjelenésének hatása a stratégiák állandó elemére, az elrettentésre.....	198
5. 3. A technológiai fejlődés hatása s stratégiák állandó elemére, az erőketítésre	202
5. 4. A katonai stratégiák értékelése a technológiai változások szempontjából.....	205
5. 5. Részkövetkeztetések	213
Befejezés.....	216
Összegzett következtetések	216
Új tudományos eredmények	224
A kutatási eredmények gyakorlati felhasználhatósága, ajánlások	225
Hivatkozott irodalom jegyzéke	227
Rövidítések jegyzéke.....	244
1. sz. Függelék: az Amerikai Egyesült Államok elnökei, védelmi miniszterei és nemzetbiztonsági tanácsadói 1981 és 2019 között.....	246
2. sz. Függelék: az Amerikai Egyesült Államok védelmi költségvetésének alakulása a GDP arányában a vizsgált időszakban	247
3. sz. Függelék: az Amerikai Egyesült Államok védelmi költségvetésének alakulása a vizsgált időszakban.....	248
A szerző témához kapcsolódó publikációi.....	249

BEVEZETÉS

A TÉMAVÁLASZTÁS INDOKLÁSA

A stratégiai gondolkodás fejlődése végigkísérte az emberiség történelmét és a katonai szférából kiindulva, más területeken, így az üzleti világban is teret nyert. Népszerűségét mi sem jelzi jobban, mint hogy a multinacionális nagyvállalatok, de még a kisebb vállalkozások is stratégiák mentén tervezik tevékenységüket. A szemlélet az oktatás alapvető részévé vált, sőt a megközelítést a hétköznapi ember számára népszerűsítő sikerkönyvek jelennek meg. A legtöbb ezek közül – valószínűleg az óriási piac miatt – az Amerikai Egyesült Államokban kerül kiadásra, ahol a stratégiai gondolkodás nem csak a hétköznapiak és az oktatás természetes velejárója, de azt lehet mondani, hogy a legintézményesebb formában van jelen az állam életében. Az Egyesült Államokban a stratégia koncepciója az elsődlegesen katonai meghatározottságán túl a koreai háború után szélesedett ki és vált a kutatások tárgyává. Az azt megelőző időszakban – Alfred Thayer Mahan munkáit leszámítva – stratégiával kapcsolatos írások korlátozott számban és terjedelemben léteztek, s azok elsősorban a haderő struktúráját és alkalmazási módját kutatták.¹ Az Egyesült Államok az az ország, ahol az írott formában nem létező, esetleg az alkotmányban, vagy az amerikai elnökök vízióiban testet öltő, „nagy stratégia” mellett, a múlt évszázad második felében kialakult és intézményesült a stratégiák, illetve a kapcsolódó dokumentumok hierarchikus rendszere. A legfelsőbb szintű dokumentum, az Egyesült Államok nemzeti biztonsági stratégiája mellett számtalan ágazati, funkcionális stratégia, doktrína és irányelv mutat utat az ország ügyeinek vitelében.² A nemzeti katonai stratégia a haderő számára határoz meg célkitűzéseket, hozzárendeli a végrehajtáshoz szükséges eszközrendszert és leírja a megvalósítás módját.

Az Egyesült Államok a világ vezető gazdasági ereje, katonai értelemben nagyhatalom. Háborúi, fegyveres konfliktusai néhány kivételtől eltekintve³ sikeresek voltak. A neves amerikai történész, Russel F. Weigley végkövetkeztetéséből tudjuk,

---

¹ Weigley, Russell F.: *The American Way of War: A History of United States Military Strategy and Policy*. Bloomington, Indiana University Press, 1977. 11. o.

² Csiki Tamás: A stratégiai dokumentumok rendszere. In: *Nemzet és Biztonság, Biztonságpolitikai Szemle*, 1. évf. (2008) 8. szám. 76-77. o.

³ Ilyen kivételnek tekinthető a koreai és vietnami katonai beavatkozás, ahol az USA hatalmas veszteségei ellenére sem tudott döntő győzelmet felmutatni.

hogy létezik a háború megvívásának amerikai módja („the American Way of War”) amelyik sajátos jegyeket hordoz. Ő Hans Delbrück stratégiákra vonatkozó megállapítására⁴ hivatkozva sorolta be az amerikai stratégiát. Áttekintve az amerikai fegyveres konfliktusok történetét megállapította, hogy a Delbrück által leírt kétféle stratégiából a teljes megsemmisítés stratégiája az „amerikai”. Kezdetben – míg a függetlenségi háborúban nem állt rendelkezésre elegendő erőforrás – ugyan volt példa a kifárasztó stratégia alkalmazására is, de a későbbi háborúkban az ellenség teljes megsemmisítésének stratégiája vált egyeduralgódóvá.⁵

A stratégiai kultúra alapvető összetevője a múltban viselt háborúk tapasztalata. A jelenkori műveleti koncepciók és doktrínák elválaszthatatlanok az adott haderő múltjától, ezért a hadtörténelem tanulmányozása és a műveleti tapasztalatok feldolgozása elengedhetetlen azok megértéséhez.⁶ Amennyiben a technológiai fejlődés miatt változnak az Egyesült Államok katonai stratégiáinak elemei, az testet ölt a katonai konfliktusokban is. Mi sem bizonyítja ezt jobban, mint a harckocsik eltérő módon történő alkalmazása a második világháborúban. A német hadvezetés rendkívüli eredményességgel alkalmazta a harckocsikat ellenségeivel szemben, holott azok is rendelkeztek ilyen eszközökkel. A különbség az alkalmazás módjában volt. Fontos megjegyezni, hogy a technológiai változások befolyásolják a stratégiákat, de annak mértéke, mikéntje és időbelisége változó.

Értekezésemben értékelem az Egyesült Államok hidegháború után megjelent katonai stratégiáit, és hangsúlyosan vizsgálom, hogy milyen nyomokat hagy a technológiai fejlődés ezeken. Egy ország katonai stratégiájának megértéséhez nem elegendő magukat a dokumentumokat tanulmányozni, szükséges megérteni az azokat kialakító vezérlő elveket, illetve számba venni a megszerzett katonai tapasztalatokat, melyek szintén jelentősen formálják a doktrínákat és a stratégiákat. Ezért a katonai stratégiák vizsgálatakor elengedhetetlen bepillantani a felsőbb szintű, stratégiai iránymutatást adó dokumentumokba, valamint az alsóbb szintű doktrínákba is,

---

⁴ Hans Delbrück német hadtörténész Clausewitz kutatásai alapján a stratégiákat két csoportra osztotta: megsemmisítő stratégia, amely az ellenség teljes katonai erejének legyőzését célozza, és a felőrlő, kifárasztó, erodáló stratégia, amelyet rendszerint azok alkalmaznak, akiknek nem áll rendelkezésre megfelelő erőforrás az ellenség direkt legyőzésére. Perjés Géza: Clausewitz. Budapest, Magvető, 1983. 440-448. o.

⁵ Weigley: i. m. 12. o.

⁶ Hebert, Paul H.: Deciding What Has to Be Done: General William E. DePuy and the 1976 Edition of FM 100-5, Operations. Leavenworth Papers, Number 16. Fort Leavenworth, Combat Studies Institute, 1988. 107. o.

amelyek nem csak a katonai kultúrát és gondolkodást tükrözik, de elemei beépülnek a stratégiába is.

A stratégiai dokumentumok elemzését rendszerint nyilvánosságra kerülésük pillanatában elvégzik. Szakértők és kutatók mondanak véleményt róla, taglalva a változásokat a korábbi stratégiákhoz képest, megjósolva várható sikerüket és kudarcukat, ugyanis azok gyakorta 4-5 évre készített dokumentumok, esetenként hosszabb kitekintéssel. Mivel rendeltetésük a stratégiai célkitűzések segítése, valós értékük nem állapítható meg csak életciklusuk végén, a felhasznált erőforrások és elért eredmények viszonyrendszerének kiértékelésekor. Természetesen az életciklust lezárja a következő azonos dokumentum kiadása, de célszerű időt hagyni az értékelés megkezdése előtt, hogy a stratégia eredményeit történelmi perspektívából lehessen vizsgálni. Jó példa erre az, hogy a neves amerikai történész John Lewis Gaddis, az amerikai hidegháborús stratégiákról szóló, eredetileg 1982-ben kiadott „Strategies of Containment”⁷ című művét a bipoláris világrend felbomlása után több, mint egy évtizeddel dolgozta át⁸, illetve 1997-ben jelentette meg „We Now Know: Rethinking Cold War History” című, a hidegháború történetét újraértékelő könyvét.⁹

A hidegháború befejeződését és a győztes Öböl-háborút követő eufóriát az 1990-es évek kisebb katonai beavatkozásai elhalványították, majd tovább koptatták az elhúzódó iraki és afganisztáni műveletek. A hosszú ideig a színpalak mögött fejlődő amerikai haditechnika és műveleti alkalmazása az Öböl-háborúban nyilvánosságra kerülve, reflektorfénybe helyezte a hadügyi forradalom eredményeit. Ennek hatására William A. Owens admirális, a Vezérkari Főnökök Egyesített Bizottságának alelnöke az Öböl-háború után elektronikus körlevélben kereste meg a katonákat, hogy meghallgassa véleményüket a folyamatban lévő technológiai változásokról és azok hatásáról a stratégiákra, doktrínákra, szervezeti struktúrára.¹⁰

Andrew W. Marshall is úgy gondolta, hogy a hadügyi forradalom hosszú távú, stratégiákra és célokra vonatkozó kérdéseit meg kell válaszolni.¹¹ Steven Metz és

---

⁷ Gaddis, John Lewis: *Strategies of Containment: A Critical Appraisal of Postwar American National Security Policy*. New York, Oxford University Press, 1982.

⁸ Gaddis, John Lewis: *Strategies of Containment. A Critical Appraisal of American National Security Policy During the Cold War*. Rev. and expanded ed. New York, Oxford University Press, 2005.

⁹ Gaddis, John Lewis: *We Now Know: Rethinking Cold War History*. New York, Oxford University Press, 1997. A könyv magyarul az Európa Könyvkiadó gondozásában jelent meg (Budapest, 2001.) Most már tudjuk, A hidegháború történetének újraértékelése címmel.

¹⁰ Metz, Steven - Kievit, James: *Strategy and the Revolution in Military Affairs: From Theory to Policy*. Carlisle, Strategic Studies Institute, U. S. Army War College, 1995. 2. o.

¹¹ Marshall, Andrew W.: *Some Thoughts on Military Revolutions – Second Version*. Memorandum for the Record. Washington, D. C., Office of the Secretary of Defense, August 23, 1993. 3. o.

James Kievitx pedig megállapította, hogy „*a katonai felsőbbrendűség, a kialakítását és használatát meghatározó megfelelő stratégia nélkül veszélyes és múlandó, ugyanakkor egy ilyen stratégia megalkotása nehezebb, mint a technológia fejlesztése és alkalmazása.*”¹² A technológia fejlődése stratégiai változásokat is generált, megindult a haderő adaptációs folyamata, ami azóta is folyamatos. Az aszimmetrikus hadviselés, a nemzetépítés feladatai, a rendkívüli műveleti tempó, és a multipoláris világban felemelkedő hatalmak fokozták a nyomást az amerikai haderőn és a haditechnikai fejlesztéseken.

Munkám során évtizedek óta nyomon követem a különböző szintű stratégiai dokumentumokat, kiemelt figyelmet fordítva a NATO és az Egyesült Államok kiadványaira, amelyek a magyar stratégia-alkotási folyamatra is hatással vannak. A stratégiák bemutatásakor megszülető elemzések, értékelések mellett azonban szükség van ezek objektív kiértékelésre is. A feldolgozott tapasztalatok segíthetnek a hosszabb távú folyamatok megértésében és a stratégiák kidolgozási folyamatának tökéletesítésében. A stratégiák technológiai szempontból történő további vizsgálatát azért tartom célszerűnek, mert a XXI. században rendkívüli módon felgyorsult technológiai fejlődés hatásai meghatározóak lehetnek a magyar katonai stratégiák kidolgozásakor is. Témaválasztásom a fentiek miatt esett tehát az Amerikai Egyesült Államok katonai stratégiáinak mélyreható elemzésére és értékelésére, mely úgy gondolom, hozzájárulhat mind a magyar stratégiai gondolkodás előmozdításához, mind személyes szakmai fejlődésemhez.

A TUDOMÁNYOS PROBLÉMA MEGFOGALMAZÁSA

A hadviselés jellegének hidegháború utáni gyors változásának oka többek között a globalizáció és az extrém módon felgyorsult technológiai, információ-technológiai fejlődés volt. Az előrehaladás olyan sebességgel történik, ami évtizedekre, évekre rövidíti a korábban hosszú évszázadok, évtizedek alatt lezajló folyamatokat. A Moore-törvény¹³ alapján a processzorok számítási kapacitása körülbelül évente megduplázódik, ami az iparban és a hadiiparban korábban elképzelhetetlen változásokat idézett elő. A fejlődés a kvantumszámítógépekre

---

¹² Metz-Kievit: i. m. 2. o.

¹³ Moore, Gordon E.: Cramming more components onto integrated circuits. In: Electronics, Vol. 38 (April 19, 1965) No. 8. 2. o.

vonatkozó új törvényszerűséget¹⁴ (Neven-törvény) figyelembe véve – mely alapján a számítási kapacitás növekedése jóval felülmúlja a hagyományos számítógépekét és duplán exponenciálisan növekszik – előreláthatólag a jövőben sem áll meg, ezért fel kell készülnünk annak következményeire.

Az Egyesült Államok történelme, adottságainál fogva is sikertörténetnek tekinthető, legalábbis elmondható, hogy az ország eddig kihozta a legjobbat a rendelkezésre álló erőforrásaiból. A múlt században két nagy háborút és egy hidegháborút vívott, mindháromat sikeresen vívta meg. A hadviselésben a történelem folyamán lezajlott „forradalmak”, amelyeket az új technológiák megjelenése váltott ki, nyilvánvaló összefüggést feltételeznek a hadviselés és a technológiai fejlettség között, ezért a katonai stratégiák alapvető összetevője a haditechnika. Az alkalmazott haditechnikai eszközök, az új technológiai eljárások beépülnek a katonai stratégiákba és doktrínákba, mivel az eszközök rendelkezésre állása önmagában nem jelent sikert.

Kutatásom során az alábbi kérdésekre kerestem a választ:

1. Melyek az amerikai stratégiai gondolkodás jellemzői, mi teszi sajátossá intézményrendszerét, dokumentumait?
2. Történelmi távlatból vizsgálva, hogyan értékelhető objektíven a hidegháború utáni amerikai katonai stratégiák teljesítménye?
3. Hogyan befolyásolja a technológiai fejlődés a stratégiai gondolkodást?
4. Milyen konkrét változásokat okoz az amerikai stratégiai kultúrában a technológiai fejlődés?

A KUTATÁS CÉLKITŪZÉSEI

A kutatás kezdetekor az alábbi célokat határoztam meg:

1. Megvizsgálni az amerikai stratégiai gondolkodás rendszerét és fejlődését, ezáltal beazonosítani az amerikai stratégiai kultúra jellemzőit és változásait.
2. Megfelelő objektív értékelő rendszer felhasználásával mérni a stratégiák teljesítményét arra vonatkozóan, hogy megfelelő célkitűzéseket határoztak-e meg, illetve azokhoz hozzárendelték-e a szükséges forrásokat.

---

¹⁴ Hartmut Neven a Google, Kvantum Mesterséges Intelligencia Laboratóriumának igazgatója figyelte meg 2019 februárjában a kvantumprocesszorok számítási sebességnövekedésének a hagyományos processzorokhoz viszonyított, relatív gyorsaságát. A duplán exponenciális növekedéshez hasonló értéket nem igazán lehet találni a természetben. Hartnett, Kevin: A New Law to Describe Quantum Computing's Rise? Quantamagazine (online). June 18, 2019.

3. Megvizsgálni, hogy a hidegháború utáni időszakban zajló technológiai változások milyen hatást gyakoroltak a hadviselésre, illetve megállapítani, hogy okoztak-e változásokat a katonai stratégiákban.
4. A katonai stratégiák elemzése és értékelése alapján beazonosítani azokat a tendenciákat, amelyek az amerikai stratégiai kultúra változásait jellemzik.

HIPOTÉZISEK

A kutatás során az Egyesült Államok katonai stratégiáit és a kapcsolódó dokumentumokat az alábbi feltételezésekkel vizsgáltam:

1. Minden ország, így az Egyesült Államok is egyedi válaszokat ad a biztonsági kihívásokra, kockázatokra és fenyegetésekre, így stratégiai logikájának jellegzetességei meghatározhatóak.
2. Létezik olyan komplex értékelési módszer, amellyel az amerikai katonai stratégiák teleológiai szemlélettel, a végrehajtás után objektíven értékelhetőek. A stratégiai dokumentumok tartalmi elemeit azonos szempontok szerint vizsgálva megállapítható azok eredményessége.
3. A technológiai fejlődés változásokat generál a harceljárásokban majd a katonai stratégiákban, mely változások beazonosíthatóak, és következtetéseket lehet levonni belőlük a jövő stratégiáinak megalkotásához.
4. A technológiai változások nem csak az Egyesült Államok katonai stratégiáira gyakorolnak hatást, hanem alakítják stratégiai kultúráját is. A hadügyi forradalmak és a stratégiaalkotás viszonyrendszerében a technológiai fejlődés – intenzitásánál és komplexitásánál fogva – kényszerítő erőként hat a stratégiákra nézve.

A KUTATÁS BEHATÁROLÁSA

Kutatási területemet az Amerikai Egyesült Államok katonai stratégiáira szűkítettem, amelynek több oka volt. Az első, hogy az Amerikai Egyesült Államokban a stratégiai tanulmányok komoly történelmi és tudományos háttérrel rendelkeznek és intézményesültek. Másik érv volt, hogy a technológiai haladás és a kapcsolódó ipari fejlődés központja az elmúlt fél évszázadban az Egyesült Államok volt. Harmadik érvként az Egyesült Államok – globális szerepvállalásából adódó – katonai

műveleteinek száma hozható fel, amelyekben gyakorlati tapasztalatokat szerezhettek a legfejlettebb fegyverrendszerek alkalmazásáról.

A kutatás a hidegháború utáni stratégiákra fókuszált, hiszen a bipoláris világrend – viszonylag statikus – amerikai stratégiáit már számos jelentős műben feldolgozták. Ilyen például John Lewis Gaddis korábban már említett két műve, Norman Friedman: „The Fifty-Year War” című könyve¹⁵, vagy Ernest M Ray: „American Cold War Strategy: Interpreting NSC 68”¹⁶ című munkája.

Ezen felül, az átalakuló, bizonytalanságokkal teli, turbulens biztonsági környezet intenzív változásokat produkált a világban, ami az – egyedüli globális hatalomként talpon maradt – Egyesült Államokat gyors stratégiai válaszokra kényszerítette. Ezek a katonai stratégiák, – bár elemezték már őket – most kerültek olyan történelmi időtávba, hogy objektív vizsgálatnak legyenek alávethetőek. Szerencsés egybeesés, hogy az 1992. évi katonai stratégia volt az Egyesült Államok első ilyen jellegű nyilvános dokumentuma, s érdekes mozzanat, hogy nagyjából a kutatás lezárásával egyidőben kiadott, legfrissebb amerikai nemzeti katonai stratégia ismét minősített dokumentum.

KUTATÁSI MÓDSZEREK

Az értekezés első fejezeteinek megírásához széleskörű szakirodalmi gyűjtést és feldolgozást végeztem mind a magyar, mind az amerikai dokumentumok vonatkozásában. Az ekképpen szintetizált anyag összefoglalta a korábbi kutatások eredményeit, és számos új nézőpontot adott a kutatás továbbviteléhez. Az amerikai stratégiai dokumentumok rendszerének vizsgálata során további elemző kutatásokat, valamint a vonatkozó jogszabályok feldolgozását végeztem el, ügyelve arra, hogy az értekezés által felölelt vizsgálati időszak jogszabályi változásai is nyomon követhetőek legyenek.

Doktori értekezésem jelentős része primer források elemzésére épül, hiszen részletesen áttekintettem az Egyesült Államok valamennyi hidegháború után megjelent nemzeti katonai stratégiáját. Szükségesnek tartottam a dokumentumok tartalmi ismertetését az Arthur F. Lykke amerikai stratégiai gondolkodó elmélete

---

¹⁵ Friedman, Norman: The Fifty-Year War: Conflict and Strategy in the Cold War. Annapolis, Naval Institute Press, 2007.

¹⁶ May, Ernest R.: American Cold War Strategy: Interpreting NSC 68. Boston, Bedford/St. Martin's, 1993.

szerinti, célkitűzések-módszerek-eszközök (ends, ways, means) bontásban. Nem maradhatott ki a stratégiai környezet vizsgálata sem, ugyanis a célkitűzések, módszerek, eszközrendszer hármasság nem képzelhető el önállóan, kiemelve természetes közegéből, a nemzetközi biztonsági rendszerből. Ehhez más kapcsolódó stratégiai dokumentumok vizsgálatára is szükség volt. A stratégiák ismertetése után azok értékelő-elemzésére került sor. Richard L. Kugler az amerikai biztonsági tanulmányok területén elismert kutató, a stratégiaalkotásban és a védelmi tervezésben szerzett tapasztalataira alapozva a nemzeti biztonság területén, az egyes politikák és stratégiák – beleértve a katonai stratégiákat is – értékelésére alkalmazható komplex elemzési módszert (politikaelemzés) dolgozott ki és írt le részletesen 2006-ban megjelent művében.¹⁷ A katonai stratégiák összegzett értékelését tehát a Kugler-módszer alapján kiválasztott, saját magam által meghatározott, s valamennyi dokumentum esetében azonos szempontrendszer szerint végeztem el. Ezzel biztosítottam azt, hogy a stratégiákat azonos szempontok alapján lehessen értékelni a későbbi kvalitatív összehasonlíthatóság érdekében.

A nemzeti katonai stratégiák összegzett értékelésére egy egyedi, általam kidolgozott módszert alkalmaztam, melynek eredményeképpen koordinátarendszerben ábrázoltam a katonai stratégiák teljesítményét. A vizsgált stratégiákat célkitűzéseik és a hozzájuk rendelt források, valamint a stratégiai környezet értékelésük alapján minősítettem és így helyeztem el azokat egy koordináta rendszerben. Annak megfelelően, hogy mennyire reálisan értékelte egy dokumentum a stratégiai kihívásokat és fenyegetéseket megkülönböztettem alulértékelt és felülértékelt stratégiákat. Cél-forrás viszonyrendszerben pedig alulambicionált/túlfinanszírozott, illetve túlambicionált/alulfinanszírozott stratégiákról beszélhetünk. Az értékelést koordináta rendszerben ábrázolva, a stratégiák síkbeli szórását eredményezi. Az ideális stratégia az origóban helyezkedik el.

Tekintettel arra, hogy a katonai stratégiák végrehajtásának meghatározó eleme a forrásfelhasználás, elemeztem a költségvetési adatokat. A következtetések, tendenciák megjelenítéséhez grafikonokat használtam.

---

¹⁷ Kugler, Richard L.: Policy Analysis in National Security Affairs. New Methods for a New Era. Washington, D.C., National Defense University Press, 2006.

A RELEVÁNS SZAKIRODALOM ÁTTEKINTÉSE

Pályafutásomból adódóan, hosszú évek óta folyamatosan tanulmányozom az amerikai és NATO stratégiákat, olvasom értékeléseiket, ez az ismeret azonban a tudományos kutatás alaposságát messze nem merítette ki.

Az Amerikai Egyesült Államok katonai stratégiáit kutatva, nem kerülhettem meg Russel F. Weigley amerikai történész, az amerikai stratégiákat számba vevő könyvét. A „The American Way of War” című munkájában a függetlenségi háborútól a vietnami háborúig tekinti át az ország fegyveres konfliktusait, részletesen elemezi a katonai vezetők stratégiáit, nyomon követi a stratégiák evolúcióját és következtetéseket von le az amerikai hadviselés jellemzőire vonatkozóan.¹⁸ Történelmi visszatekintést és szemléletmódot nyújtott John Lewis Gaddis a hidegháború amerikai stratégiáit vizsgáló, „Strategies of Containment” című könyve. A mű kritikus betekintést adott a II. világháború utáni amerikai biztonságpolitikába, a bipoláris világrendet formáló amerikai politikusok stratégiai szemléletébe. A könyv szerzője az 1970-es években a Naval War College-ban részt vett az amerikai stratégiai tanulmányok alapkövének lerakásában.¹⁹ Az átfogó amerikai politikai és külpolitikai gondolkodás logikájának megértését támogatta Magyarics Tamás „Az Egyesült Államok külpolitikájának története” című könyve, amely hozzájárult a nagyhatalmi értékek és érdekek megértéséhez, elősegítve az amerikai stratégiai kultúra leírását.²⁰

A katonai stratégiai gondolkodás megismeréséhez és a kutatás alapfogalmi rendszerének kialakításához az amerikai tanintézetekben használt jegyzeteket vettem alapul, amelyek nagy része az interneten hozzáférhető. Legjelentősebbek ezek közül a U.S. Army War College-ban működő Stratégiai Tanulmányok Intézete által kiadott tanulmánykötetek. A „U.S. Army War College Guide to National Security Issues” című kiadvány egy folyamatosan frissített, a stratégiaelmélet területén releváns tanulmányokat tartalmazó munka.²¹

A stratégiai kultúra kutatásának az Egyesült Államokban régre visszanyúló hagyománya és szerteágazó szakirodalma van. Jelentős, s értekezésemben is

---

¹⁸ Weigley: i. m.

¹⁹ Gaddis: Strategies of Containment (2005): i. m.

²⁰ Magyarics Tamás: Az Egyesült Államok külpolitikájának története. Második, átdolgozott és bővített kiadás. Budapest, Antall József Tudásközpont, 2014.

²¹ Bartholomees, Boone J. Jr. (editor): U.S. Army War College Guide to National Security Issues. Volume I: Theory of War and Strategy; Volume II: National Security Policy and Strategy. 5th Edition. Carlisle, Strategic Studies Institute, U.S. Army War College, 2012.

felhasznált forrás ezek közül például Thomas G. Mahnken „United States Strategic Culture” című műve²², Colin S. Gray brit-amerikai nemzetközi kapcsolatok kutató munkássága,²³ Lawrence Sondhaus „Strategic Culture and Ways of War” című 2006-os könyve,²⁴ illetve John Gans „White House Warriors: How the National Security Council Transformed the American Way of War” című egészen friss, 2019-es munkája,²⁵ melyben a Nemzetbiztonsági Tanács szerepét boncolgatja a mindenkori amerikai elnök külpolitikai döntéshozatalában.

Természetesen szükséges volt maguknak a stratégiáknak az áttanulmányozása. Az amerikai nemzeti archívumban elérhető nyílt nemzeti biztonsági, védelmi és katonai stratégiákat, politikai irányelveket, felülvizsgálatokat, a kapcsolódó kongresszusi jelentéseket és alacsonyabb szintű doktrínákat is feldolgoztam. Segítséget jelentett, hogy a dokumentumok egymásra épülnek, szinte „egymásból táplálkoznak” tartalmi elemeik, funkciójukból adódóan nagyon hasonlóak. Az amerikai stratégiák logikájának megértéséhez meg kellett ismernem a normatív környezetet, ami meghatározza, hogy ki, mikor, és milyen feltételek mellett ad útmutatást az amerikai katonai erő alkalmazására, ezért feldolgoztam a kapcsolódó joganyagokat.

A jórészt korábbi katonákból álló RAND Corporation szigorú módszertan alapján, rendkívüli szakmai alapossággal összeállított jelentései kiemelkedő hozzájárulást jelentettek munkámhoz. Meg kellett állapítanom azonban, hogy az úgynevezett „fegyvernemi sovinizmus” az Egyesült Államokban is létező jelenség, ezért a különböző fegyvernemekhez tartozó szakértők munkáit kellő forráskritikával kellett kezelnem.

Mivel az amerikai haderő és társadalom kapcsolata igen közvetlen és – bár a belpolitikai közbeszédnek nem állandó témája az ország katonai szerepvállalása – a közvélemény a sajtón keresztül részese a haderő ügyeinek. A médiumokban időnként nagy port kavart egy-egy magas rangú katonai szakértő vagy szenátor megállapítása az

---

²² Mahnken, Thomas G.: *United States Strategic Culture*. Washington, Comparative Strategic Cultures Curicullum, 2006.

²³ E területen jelentős munkája például: Gray, Colin S.: *National Style in Strategy: The American Example*. In: *International Security*, Vol. 6 (Fall 1981) No. 2. 21-47. o. és Gray, Colin S.: *The American Way of War: Critique and Implications*. In: McIvor, Anthony D. (editor.): *Rethinking the Principles of War*. Annapolis, Naval Institute Press. 2005.

²⁴ Sondhaus, Lawrence: *Strategic Culture and Ways of War*. New York, Taylor & Francis, 2006.

²⁵ Gans, John: *White House Warriors: How the National Security Council Transformed the American Way of War*. New York, Liveright, 2019.

amerikai katonai képességekről, védelmi költségvetésről, ezért rendszeresen követtem a releváns tudósításokat és a véleményeket tartalmazó cikkeket is.²⁶

A kutatás során nem csak amerikai forrásokra támaszkodtam. Mivel visszatekintésről van szó, használhattam a magyar szakmai és tudományos elemzéseket, értékeléseket, amelyek nagymértékben hozzájárultak az amerikai stratégiai tanulmányok elemeinek beillesztéséhez a magyar hadtudományi gondolkodásba. A szakmai terminológia pontos használatát és megértését megkönnyítették az e területen előttem járó magyar szakemberek, kutatók (Balogh István, Csiki-Varga Tamás, Deák János, Kaiser Ferenc, Porkoláb Imre, Pozderka Zoltán) munkái.

Végezetül tanulmányoztam néhány, a stratégiai tanulmányok területén nem ritka jövőbe látó víziót, kitekintést, amelyek megpróbálják leírni a következő évtizedek nemzetközi hatalmi rendszerét, megjósolni a jövő katonai összecsapásait, a különböző forgatókönyveket, végkifejleteket, melyek valós értékét – figyelembe véve a hidegháború után készült hasonló munkákat – az idő dönti majd el. Ezek közül az Egyesült Államok tekintetében meghatározó két könyvet, Jakub J. Grygiel és Mitchell A. Weiss, magyarul elérhető „Nyugtalan határvidék,”²⁷ valamint Michael Beckley „Unrivaled”²⁸ című kötetét emelném ki, amelyben az Egyesült Államok jövőbeni nagyhatalmi státuszát fenyegető országok – érdekeik kiterjesztésére irányuló – lépéseit és az amerikai válaszokat elemzik. Fontos mű e területen Zbigniew Brzezinski: Stratégiai vízió, Amerika és a globális hatalom válsága című, 2012-ben írott munkája is.²⁹ Az amerikai Nemzeti Hírszerzési Tanács (National Intelligence Council) által összeállított „Global Trends Report” című stratégiai értékelések nagyszerű betekintést nyújtanak abba, hogy a világot hogyan befolyásolhatják a nemzetközi tendenciák a következő 20 évben.³⁰

---

²⁶ Például: Donley, Michael: Funding Defense: A Strategic Problem. War On the Rocks (online), February 20, 2019. és Ferdinando, Lisa: Sequestration Poses Biggest Threat to Readiness, Military Leaders Say. Defense.gov (online), March 15, 2016. Kutatásom során például az alábbi internetes oldalakat látogattam rendszeresen: DefenseNews (www.defensenews.com); Jane’s 360: Global defence News and Defence Headlines (www.janes.com), amerikai internetes napilapok

²⁷ Grygiel, Jakub J. - Mitchell, A. Wess: Nyugtalan határvidék. Felemelkedő riválisok, sebezhető szövetségesek és az amerikai hatalom válsága. Budapest, Antall József Tudásközpont, 2017.

²⁸ Beckley, Michael: Unrivaled. Why America Will Remain the World’s Sole Superpower. Ithaca and London, Cornell University Press, 2018.

²⁹ Brzezinski, Zbigniew: Stratégiai vízió, Amerika és a globális hatalom válsága. Budapest, Antall József Tudásközpont, 2013.

³⁰ Global Trends Main Report: <https://www.dni.gov/index.php/global-trends/letter-nic-chairman> [2019. 08. 15.]

Egész kutatásomhoz rendkívül hasznosnak bizonyult, hogy a Genfi Biztonságpolitikai Központ „öregdiájkaként” számos kutatói adatbázist, stratégiai elemző intézeti kiadványt érhettem el.³¹

Az értekezés hivatkozási rendszerként lábjegyzeteket tartalmaz, melyek azonban a könnyebb olvashatóság érdekében az internetes elérési utat (a linkeket) nem tartalmazzák. Azok a felhasznált irodalom jegyzékében találhatóak meg, melynek visszaellenőrzése és végleges összeállítása 2019 júniusában történt meg.

AZ ÉRTEKEZÉS FELÉPÍTÉSE

Értekezésemben először áttekintem az amerikai stratégiai gondolkodás elméletét és definiálom azt a stratégia fogalmat, amit kutatásom alatt irányadónak tekintek. Ezt leszűkítem a katonai stratégiára. A katonai stratégia fogalmát az Egyesült Államok katonai tanintézetei által is használt elmélet szerint definiálom. Ugyanebben a fejezetben ismertetem a stratégiai dokumentumok rendszerét az Egyesült Államokban, s elhelyezem a nemzeti katonai stratégiát ebben a keretben. Vizsgálom az amerikai stratégiai viselkedést és beazonosítom az amerikai stratégiai kultúra jellemzőit.

A stratégiák értékeléséhez megfelelő módszertant kellett találnom, mely alkalmas a dokumentumok életciklusának befejeződése utáni teljesítményértékelésre. Erre legmegfelelőbbnek Kugler már említett politikaelemzés módszertanát találtam, melynek általam használt módszereit – stratégiai értékelés és rendszerelemzés – a megértést elősegítve részletesen, külön fejezetben ismertetek.

Annak érdekében, hogy a disszertáció eszenciáját jelentő nemzeti katonai stratégiák ismertetése ne okozzon jelentős mennyiségi aránytalanságot a fejezetek között, a vizsgált stratégiákat két külön fejezetben tárgyalom. Az 1990-es évek „leépítés” stratégiai történelmileg is viszonylag jól elkülönülnek a 2001. szeptember 11-e után kiadott dokumentumoktól. Az Egyesült Államok legfrissebb, 2018. évi nemzeti katonai stratégiája minősített dokumentum, mert a Pentagon 2019. februári közlése szerint³² olyan részletességgel tartalmazza a haderő alkalmazását, hogy csak egy összefoglalója kerülhetett a nyilvánosság elé. Ezért disszertációmban csupán a napvilágot látott nyílt összefoglaló ismertetésére szorítkozhatok.

---

³¹ Például: SIPRI, Stratfor, Military Balance

³² Mehta, Aaron: The Pentagon's National Military Strategy is done, and it's unclear if the public will ever see it. DefenseNews, February 13, 2019.

Áttekintem a hadügyi forradalmak fogalomrendszerét és vizsgálom stratégiai összefüggéseit, majd azonosítom az időszak technikai fejlődésének hatásait az Egyesült Államok katonai stratégiáira. Az értekezés befejezéséül összegzem a fejezetek megállapításait, értékelem és elhelyezem a vizsgált stratégiákat egy általam – a források/eszközök ambíciószint/célok viszonyrendszer vizsgálatára – létrehozott szemléltető rendszerben. Következtetéseket vonok le az Egyesült Államok jövőbeni stratégiáinak és stratégiai kultúrájának fejlődésére, változására vonatkozóan. Összesítem ezek alkalmazhatóságát a magyar katonai stratégiai gondolkodásra, a lehetséges fejlődési irányokra. Megfogalmazom az általam feltárt kutatási eredményeket, és ajánlásokat teszek azok felhasználására.

1. AZ AMERIKAI STRATÉGIA-ÉRTELMEZÉS ÉS STRATÉGIAI KULTÚRA

1. 1. AZ AMERIKAI STRATÉGIA ÉRTELMEZÉS

A stratégiák fejlődése, változása a történelem folyamán jelentős hatással volt a mindenkori biztonsági struktúrára. E stratégiák közül kiemelt jelentőséggel bír az Amerikai Egyesült Államok mindenkori nemzeti biztonsági stratégiája, amely az elmúlt évszázadban döntően befolyásolta a globális biztonsági rendszert. A stratégiák és katonai stratégiák vizsgálatokor fontos a stratégia fogalmának definiálása és annak tartalmi elemzése.³³ Az amerikai stratégiák vizsgálatokor célszerű az amerikai szakirodalomban széles körben alkalmazott, az USA katonai intézményeiben is elfogadott meghatározásokhoz közelíteni. Az amerikai katonai oktatásban a stratégiát koncepcionálisan, a végcél, az odavezető út, valamint a cél eléréséhez felhasznált eszközök viszonyrendszereként írják le Arthur F. Lykke Jr. munkássága eredményeként, aki az 1980-as években kutatta a katonai stratégia elméleti kérdéseit. Feltűnt neki, hogy a US Army War College nyolc különböző meghatározást gyűjtött össze a katonai stratégia definiálására, melyeket az USA hadseregében egy időben használtak. Lykke, Maxwell D. Taylor tábornok előadása nyomán alakította ki koncepcióját a katonai stratégiáról, aki a stratégiát célok, módszerek és eszközök (ends, ways, means) összességékként írta le.³⁴

Lykke szerint ez az általános koncepció jó alapként szolgál bármely stratégia megalkotására, így az ráhúzható a katonai stratégiára is. Ő a következőképpen konkretizálta a stratégia általános összetevőit:

- a végcél (ends) a katonai célkitűzés;
- módszerek (ways) alatt a katonai erő alkalmazásának különböző módszereit, elveit értette, ez lényegében a cselekvési irányok leírása;
- eszközök (means), vagyis a katonai erőforrások (humán, anyagi, pénzügyi, logisztika stb.), melyek a feladatok, célok teljesítéséhez szükségesek.³⁵

---

³³ Deák János: A katonai stratégiák változásai és fejlődésük lehetséges irányai. In: *Hadtudomány*, 18. évf. (2008) 1. szám. 55-69. o.

³⁴ Mező András: Az amerikai stratégiaalkotás elméleti kérdései (1.). In: *Honvédségi Szemle*, 144. évf. (2016) 2. szám. 4-5. o.

³⁵ Lykke, Arthur F. Jr.: *Toward an understanding of military strategy*. In: Cerami, Joseph R. - Holcomb, James F. Jr. (editors): *U.S. Army War College Guide to Strategy*. Carlisle, Strategic Studies Institute, U.S. Army War College, February 2001. 179. o.

Magasabb szinten, vagy általános értelemben a végcél itt a politika által meghatározott elérendő célkitűzés, az eszközök a felhasználható források, az odavezető út pedig azon módszerek együttese, ahogyan a rendelkezésre álló erőforrásokat szervezik és felhasználják. Mindhárom összetevőhöz kapcsolódik egy kérdés. Mit akarunk elérni (cél)?, Mivel (eszközök)? és Hogyan kívánjuk a célt elérni (megvalósítás útja)? A fenti összetevők Lykke szerint, egy koncepcionális megközelítéshez vezetnek: katonai stratégia = katonai célok + katonai stratégiai koncepciók + katonai erőforrások.³⁶ Az egyenletet természetesen nem matematikailag kell érteni és alkalmazni, inkább egyfajta tartalmi összegzésként annak érdekében, hogy a katonai erőforrások stratégiai koncepciók szerinti alkalmazása biztosítsa a katonai célkitűzések elérését.

A túlzott leegyszerűsítésért és az egyenlet nem megfelelő felírásáért Lykke kritikát is kapott. Richard E. Berkebile felrótta neki, hogy a képlet helytelen felírása miatt rossz stratégiaértelmezés honosodott meg a védelmi szektorban, illetve generációk tanulták és értelmezték helytelenül a katonai stratégiát.³⁷ Igazat adva abban, hogy az alkalmazási módszerek vagy a katonai erőforrások változása különböző eredményre (cél elérése) vezet – s ez az egyenletből nem nyilvánvaló –, összességében azok a stratégia elemei maradnak. Berkebile nem vette figyelembe, hogy Lykke képlete általános stratégiai értelemben íródott, a katonai stratégiára is alkalmazva. Amennyiben a különböző szintekkel (hadászati, hadműveleti, harcászati), illetve azok egyenkénti összetettségével is kalkulálunk, Berkebile kritikája helytálló, de nem rengeti meg a leegyszerűsített modellt. Más megfogalmazásban: a stratégiákat politikákra (megvalósítási opciók) lehet bontani, melyek önálló célja a stratégia végcélját segíti. Ez részletesebben kifejtésre kerül az értekezés következő fejezetében. Lykke a katonai stratégia összetevőit egy háromlábú székhez hasonlította, mely akkor működőképes és támogatja a nemzeti stratégiát, ha összetevői – azaz a szék lábai – egyensúlyban vannak. Ha a szék egyik lába rövidebb, mint a másik, az egyensúly

---

³⁶ Lykke: i. m. 180. o.

³⁷ A nyugalmazott alezredes helytelenítette az egyenletet, amely szerinte helyesen a következőképpen alakul: $O = f(C \cdot R)$, ahol: „O” a célkitűzés, „C” a koncepció, „R” az erőforrás, „f” a funkció. Ez pedig egy új modellhez vezet, ahol „ES” a politikai végcél, „O” a katonai célkitűzés, „n” pedig a célok száma:

$$ES = \sum_{1}^n O$$

Berkebile, Richard E.: Military Strategy Revised, A Critique of the Lykke Formulation. In: Military Review Online Exclusive, May 2018. 3. o.

veszélybe kerül, vagyis ha a katonai stratégia összetevői nincsenek egymással egyensúlyban, a kudarc és veszteség kockázata növekszik.³⁸

1. 2. AZ AMERIKAI NAGYSTRATÉGIA

Amikor egy nemzet érdekei érvényesítése érdekében alkalmazott stratégiájáról beszélünk, általában a nemzeti stratégia, nemzeti biztonsági stratégia, vagy nagystratégia kifejezésekkel találkozhatunk. A nagystratégiáról, annak értelmezéséről és fogalmáról először Basil Henry Liddell Hart értekezett Stratégia című híres könyvében. Liddell Hart szerint: a „*(magasabb stratégia) szerepe az, hogy koordinálja és irányítsa a nemzet vagy az országcsoporthat minden erőforrását a háború politikai célkitűzésének elérésére, amelyet viszont az alapvető politika fogalmaz meg.*”³⁹ A stratégia feladatát pedig így írta le: „*a harcoló haderőnek fenntartása érdekében kiszámítsa és fejlessze az ország gazdasági és emberi erőforrásait. Ide értendők a morális erőforrások is, mert a nép harci szellemének fenntartása gyakran ugyanolyan fontos, mint az erő kézzelfoghatóbb formáinak birtoklása. A nagystratégia ezenkívül szabályozza az erők elosztását a különböző haderőnemek között, valamint a haderőnemek és az ipar között. Mi több, a harcoló haderő csupán egyik eszköze a nagystratégiának, mert ez utóbbi számításba veszi és alkalmazza a pénzügyi, a diplomáciai, a kereskedelmi és, nem utolsósorban, az etikai nyomás eszközeit is az ellenfél akaratának gyengítése érdekében.*”⁴⁰ Értelmezésében a nagystratégia túltekint a háborún, az azt követő békére is.

A nagystratégiát az amerikai gondolkodók különféle képpen definiálják vagy értelmezik. Colin S. Gray szerint a nagystratégia „*egy biztonsági közösség rendelkezésére álló valamennyi hatalmi eszköz használata a cél érdekében*”⁴¹. Robert J. Art szűkítve az eszközöket kizárja a nem katonai eszközök alkalmazását⁴², míg Christopher Layne egyszerű megfogalmazásában „*az a folyamat, amikor az állam párosítja a célokat az eszközökkel a biztonság elérése érdekében.*”⁴³ Sir Hew Strachan,

---

³⁸ Lykke: i. m. 182-183. o.

³⁹ Liddell Hart, B. H.: Stratégia. Budapest, Európa Könyvkiadó, 2002. 493. o.

⁴⁰ Liddell Hart: i. m. 494. o.

⁴¹ Gray, Colin S.: War, Peace and International Relations: An Introduction to Strategic History. New York, Routledge, 2007. 283. o.

⁴² Art, Robert J.: A Defensible Defense: America's Grand Strategy after the Cold War. In: International Security, Vol. 15 (Spring, 1991) No. 4. 7. o.

⁴³ Layne, Christopher: Rethinking American Grand Strategy: Hegemony or Balance of Power in the 21st Century? In: World Policy Journal, Vol. 15 (Summer, 1998) No. 2. 8. o.

a nagystratégiát egy előrettekintő, aspiráló, egy nagyhatalom hanyatlását megelőző, vagy irányítását szolgáló dokumentumként írja le.⁴⁴ Edward Luttwak nehézkes megfogalmazásában pedig „*a nagystratégia a szintek között fel és le áramló katonai kölcsönhatások együttese...sokféle külső viszonyrendszerével, amelyek a stratégia horizontális dimenzióját formálják annak legfelső szintjén.*”⁴⁵ Henry C. Bartlett csak stratégiáról ír: „*Egy régi közhely szerint a stratégia művészet, nem tudomány. A stratégia kapcsolat a célok és az eszközök között, egy úgynevezett „játékterv”, mely meghatározza, hogy a korlátozott erőforrásokat hogyan kell alkalmazni a nyilvánlatkoztatott célkitűzések elérése érdekében.*”⁴⁶ Megkülönbözteti a szinteket annyiban, hogy a nagystratégiának világos koncepciót kell adnia arra vonatkozóan, hogy a nemzeti érdekérvényesítés különböző gazdasági, diplomáciai és katonai eszközeit⁴⁷ hogyan kell használni a nemzeti célok és politikák elérése érdekében.⁴⁸ Harry R. Yarger szerint az állam szintjén a stratégia úgy definiálható, mint „*Az állami hatalom politikai, gazdasági, szociális, pszichológiai elemei fejlesztésének és alkalmazásának művészete és tudománya stratégiai hatások létrehozása érdekében, melyek megvédik vagy előmozdítják a nemzeti érdekeket a politikai iránymutatással összhangban. A stratégia a célok, módszerek és erőforrások szinergiáját és szimmetriáját kívánja elérni a politikai siker valószínűségének és kedvező következményeinek növelése, valamint a kudarc esélyének csökkentése érdekében.*”⁴⁹ Stratégia-felfogása alapvetően a Lykke-féle célok- módszerek-eszközök, hármasságon alapul.

Az Egyesült Államok Összhaderőnemi Katonai Terminológiai Szótárának meghatározása szerint a „*Nemzeti Stratégia: A nemzet politikai, gazdasági, és*

---

⁴⁴ Strachan, Hew: Strategy and Contingency. In: International Affairs, Vol. 87 (November 2011) No. 6. 1288. o.

⁴⁵ Luttwak, Edward N.: Strategy: The Logic of War and Peace. Cambridge, Harvard University Press, 1987. 179. o.

⁴⁶ Bartlett, Henry C. - Holman, G. Paul - Somes, Timothy E.: The Art of Strategy and Force Planning. In: Naval War College Review, Vol. 48 (1995) No. 2. 1. o.

⁴⁷ Az értekezés során, az angol terminológiában „elements of national power”-ként használt, magyarul gyakran „a hatalom elemeinek” (ezt a kifejezést használja például Magyarics Tamás) vagy „nemzeti erő elemeinek” (ezt a kifejezést használja például munkáiban a Stratégiai Védelmi Kutató Intézet és Mező András) fordított fogalmakra a nemzeti érdekérvényesítés eszközei meghatározást használom.

⁴⁸ Bartlett-Holman-Somes: i. m. 3. o.

⁴⁹ Yarger, Harry R.: Strategic Theory for the 21st Century: The Little Book on Big Strategy. Carlisle, Strategic Studies Institute, U.S. Army War College, February 2006. 65-66. o.

pszichológiai erejének, illetve a haderő fejlesztésének és alkalmazásának tudománya és művészete békében és háborúban a nemzeti célkitűzések elérése érdekében.”⁵⁰

A Egyesült Államok Védelmi Minisztériumának érvényben lévő Katonai Kifejezések Szótára a célok meghatározottsága szerint tesz különbséget a stratégia szintjei között: *„Körültekingtő elgondolás vagy elképzelések összessége a nemzeti érdekérvényesítési eszközök összehangolt és integrált alkalmazására, hadműveleti, nemzeti vagy/és nemzetközi célkitűzések elérése érdekében”.*⁵¹

A fentieket összegezve megállapítható, hogy a nagystratégia tükrözi egy ország nemzeti érdekei nemzetközi rendszerben történő érvényesítésének legtagabb megközelítését. Látható, hogy annyiban különbözik az egyszerűsített célok-konceptiók-erőforrások modelltől, hogy a nemzeti célokhoz a katonai erőn kívül más eszközök is társulnak az azokhoz tartozó saját koncepciókkal. Visszatulva Berkebile állásfoglalására, e tevékenységek eredője a nemzeti cél elérése felé mutat, illetve summájuk eredményezi azt.

A fentiek alapján, az amerikai stratégiákat vizsgálva megállapítható, hogy a nemzeti biztonsági stratégia, nemzeti stratégia és nagystratégia között jelentős különbség nincs.⁵² Alapvető viszont az, hogy az Egyesült Államok és minden állam nemzeti érdekei és értékei alapján meghatározott céljai milyen befolyásoló tényezőknek, fenyegetettségeknek és kihívásoknak vannak kitéve a nemzetközi rendszerben. A nemzetek rendelkezésére álló érdekérvényesítési eszközök két típusba – kemény és puha eszközök –, valamint több – koncepciótól függő – fő kategóriába sorolhatóak. Az érdekérvényesítő erőt Nye úgy definiálta, mint *„...mások befolyásolásának képessége a befolyásoló fél számára kedvező végkifejlet érdekében,”*⁵³ a parancsoló vagy kemény érdekérvényesítő erő pedig az, amely fenyegetést alkalmaz.⁵⁴ Az eszközök csoportosítását Wilson végezte el, aki szerint kemény eszköznek tekinthető a – kézzelfogható erőforrásokon alapuló – katonai

---

⁵⁰ Dictionary of The United States Military Terms for Joint Usage (First Revision). Washington D.C., Joint Chiefs of Staff, June 1950. 88. o. A nyilvánosság számára 1960-ban vált elérhetővé a dokumentum, mely addig minősített volt.

⁵¹ DOD Dictionary of Military and Associated Terms. Washington D.C., The Joint Staff, July 2019. 208. o.

⁵² Meg kell említeni, hogy egyesek a nagystratégiát az aktuális politikai vezetők vízióival azonosítják, illetve néhányan egyenesen az amerikai alkotmányt tekintik örökérvényű nagystratégiának. Lásd: Ricks, Thomas E.: America's enduring grand strategy: The Constitution of the United States. Foreign Policy (Online) May 5, 2010.

⁵³ Nye, Joseph S.: Understanding International Conflicts: An Introduction to Theory and History. 7th Edition. New York, Pearson, 2009. 61. o.

⁵⁴ Nye: i. m. 63. o.

beavatkozás, a kényszerítő diplomácia vagy a gazdasági szankció,⁵⁵ a puha eszközök kategóriájába pedig a meggyőzés sorolható.⁵⁶ Nye szerint a meggyőző erő és képessége a vágyódáson és az értékítéleten alapul, és szorosan kapcsolódik a kultúrához, az ideológiákhoz és az intézményekhez.⁵⁷ Jó példája ennek az amerikai kultúra globális terjedése. Morgenthau a nemzeti erőforrások kilenc összetevőjét különböztette meg: földrajzi és természeti erőforrások, ipari kapacitás, katonai felkészültség, népesség, nemzeti karakter, nemzeti morál, a diplomácia és a kormányzás minősége.⁵⁸ A stratégia szempontjából – igazodva az államigazgatási rendszerekhez – ezek négy fő csoportba sorolhatóak: a politikai/diplomáciaiba, a gazdaságiba, a katonába és az információsba. Az, hogy miként csoportosítja és használja egy nemzet a nemzeti erőforrásokat, határozza meg a „hogyan” a nemzeti stratégiában.

1. 3. AZ AMERIKAI STRATÉGIA ÖSSZETEVŐI

Először is tisztában kell lenni azzal, hogy melyek azok a jellemzők és tényezők, amelyek általánosságban fontosak egy nemzeti biztonsági stratégia kidolgozása során. Ez után következik az aktuális nemzetközi biztonsági környezet elemzése annak érdekében, hogy a lehető legpontosabban leírjuk a környezet jellemzőit. A stratégiai elemzés azon nemzeti értékek beazonosításával kezdődik, amelyekből a nemzeti érdekeket meghatározhatjuk. A nemzeti érdekekből ezután kidolgozhatóak a nemzeti stratégiai célkitűzések. A megvédendő nemzeti érdekek meghatározása elengedhetetlen összetevője a stratégiai értékelésnek. Az értékelés az ezekre az érdekekre veszélyt jelentő fenyegetések és kihívások azonosításával folytatódik. A legnagyobb bizonyossággal kell tudni, hogy ki vagy mi, és milyen módon fenyegetheti érdekeinket. A fenyegetések és kihívások származhatnak a nemzetközi rendszer szereplőitől – állami vagy nem állami szereplőktől – vagy más, a rendszeren belüli uralkodó aktuális fejleménytől, trendtől, úgymint proliferáció, globalizáció, stb. Miután egy ország érdekeit fenyegető kihívásokat beazonosították meg kell vizsgálni, hogy az aktuális politika megfelelő-e az érdekek védelmére. A meglévő stratégia

---

⁵⁵ Wilson, Ernest J.: Hard Power, Soft Power, Smart Power. In: The Annals of the American Academy of Political and Social Science, Vol. 616, Public Diplomacy in a Changing World (March 2008). 118. o.

⁵⁶ Wilson: i. m. 114. o.

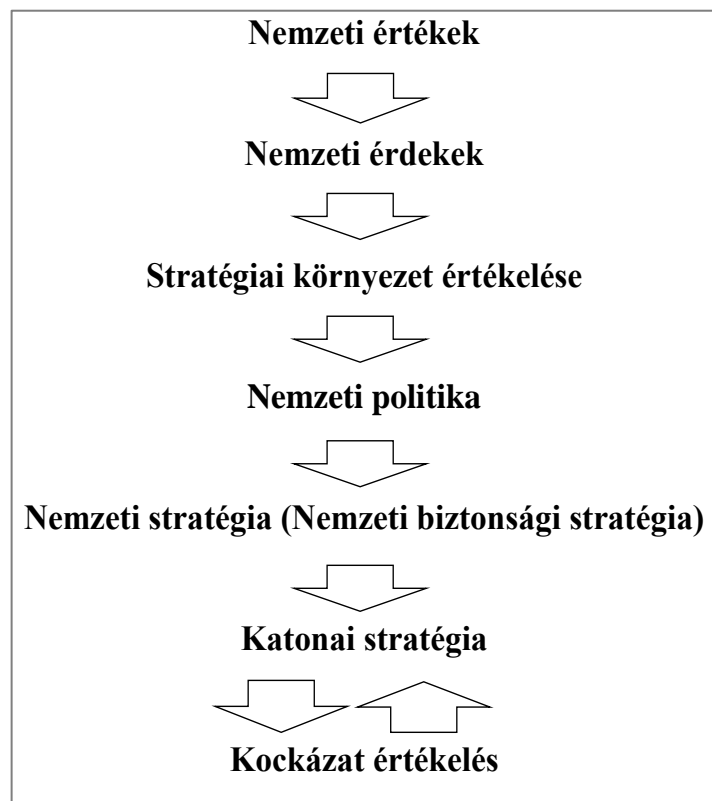
⁵⁷ Nye: i. m. 63. o.

⁵⁸ Morgenthau, Hans J.: Politics Among Nations. New York, Alfred A. Knopf, 1978. 117. o.

átalakítása a nemzeti érdekek védelmében az új biztonsági környezet fenyegetéseivel és kihívásaival szemben képezi az alapját egy új stratégia kialakításának. Ezen belül szükséges megfogalmazni a nemzeti stratégia egyéb elemeit, azaz katonai stratégia- és kockázatelemzést végrehajtani. A kockázatelemzés azért fontos, mert nincs olyan ország, amelyik korlátlan erőforrásokkal rendelkezik céljai eléréséhez. Ennek keretében kompromisszumokat kell kötni, mit és hogyan akarunk megvédeni. A kompromisszumok kockázatot hordoznak magukban és józanul kell mérlegelni mely területen, mekkora kockázatot hajlandó egy ország vállalni.

1. sz. ábra: a stratégiaalkotás egyszerűsített folyamata

Forrás: U.S. Army War College Guide to Strategy⁵⁹

1. 4. A STRATÉGIAI DOKUMENTUMOK RENDSZERE AZ EGYESÜLT ÁLLAMOKBAN

Ahhoz, hogy elemzés alá vonjuk az Egyesült Államok nemzeti katonai stratégiáit, ismernünk kell az amerikai stratégiai dokumentumok rendszerét és létrehozásának feltételeit, körülményeit, szabályzóit, melyek iránymutatásként

⁵⁹ Cerami, Joseph R. - Holcomb, James F. Jr. (editors): U.S. Army War College Guide to Strategy. Carlisle, Strategic Studies Institute, U.S. Army War College, February 2001. 221. o.

szolgálnak a katonai stratégia számára. A következőkben ezeket a dokumentumokat mutatom be röviden.

1. 4. 1. A NEMZETI BIZTONSÁGI STRATÉGIA

Az Amerikai Egyesült Államok mai nemzeti biztonsági rendszerének szervezeti alapjait az 1947-es nemzetbiztonsági törvény⁶⁰ fektette le, mely a második világháborút követő időszak kihívásaira kívánt megfelelő válaszokat találni. A törvény kidolgozta a döntéshozatal és ellenőrzés azon rendszerét, mely nagyjából a mai napig meghatározza az amerikai törvényhozó és végrehajtó hatalom nemzeti biztonsági kérdésekkel összefüggő tevékenységét. Ez a jogszabály hozta létre a Nemzetbiztonsági Tanácsot, állította fel a Központi Hírszerző Ügynökséget, az Egyesített Vezérkart és a Vezérkari Főnökök Egyesített Bizottságát, valamint az integrált Védelmi Minisztériumot is, egyetlen civil védelmi miniszterrel az élén.⁶¹ A törvény a kornak megfelelő szervezeti rendszert hozott létre a kül- és biztonságpolitika terén,⁶² de egy idő után ellentmondásokat szült és szervezeten belüli rivalizáláshoz vezetett, mert a védelmi miniszter és a Vezérkari Főnökök Egyesített Bizottságának elnöke (Chairman of the Joint Chiefs of Staff, CJCS) külön-külön jelentett a fegyveres erők főparancsnokának, az Amerikai Egyesült Államok elnökének.

Az 1986-os Goldwater-Nichols Törvény mélyreható változásokat léptetett életbe a fegyveres erők szervezése és vezetése terén: a Vezérkari Főnökök Egyesített Bizottságának elnöke lett az államelnök, a Nemzetbiztonsági Tanács és a Védelmi Miniszter legfőbb katonai tanácsadója. A jogszabály jelentősen leegyszerűsítette a parancsnoki láncot is, s az alábbi – a jelen értekezés szempontjából fontos résszel – egészítette ki az 1947-es törvényt: az elnöknek minden évben továbbítania kell egy átfogó jelentést a Kongresszus számára az Amerikai Egyesült Államok nemzeti biztonsági stratégiájáról, ugyanakkor, amikor a következő évre vonatkozó költségvetési javaslatot⁶³ benyújtja. Új elnöki ciklus esetén pedig az elnök hivatalba lépését követő 150 napon belül kell nemzeti biztonsági stratégiát készítenie. A

---

⁶⁰ National Security Act of 1947. (July 26, 1947.)

⁶¹ Magyarics: i. m. 111. o.

⁶² Magyarics: i. m. 336-337. o.

⁶³ Az Amerikai Egyesült Államokban a szövetségi államokra vonatkozó pénzügyi év (fiscal year) október 1-től a következő év szeptember 30-ig tart. Forrás: az USA Szenátusának honlapja. https://www.senate.gov/reference/glossary_term/fiscal_year.htm [2019. 09. 09.]

jelentésnek közzé kell tennie az Egyesült Államok nemzeti biztonsági stratégiáját, és az alábbi tartalmi elemek átfogó leírását kell tartalmaznia:⁶⁴

- az Egyesült Államok egész világra kiterjedő érdekei, céljai és feladatai, melyek létfontosságúak az ország biztonsága számára;
- a külpolitika, a világ minden tájára kiterjedő elköteleződések és a nemzeti védelmi képességek, melyek szükségesek az agresszió elrettentéséhez, és az Egyesült Államok nemzeti biztonsági stratégiájának végrehajtásához;
- az Egyesült Államok nemzeti érdekérvényesítő eszközei politikai, gazdasági, katonai és egyéb elemeinek javasolt rövid és hosszú távú felhasználása, melyek a már említett érdekek védelméhez vagy előmozdításához, valamint a célok és feladatok eléréséhez szükségesek;
- a képességek megfelelése a nemzeti biztonsági stratégia megvalósításához, beleértve egy, a nemzeti érdekérvényesítés eszközei közötti egyensúly értékelését, a nemzeti biztonsági stratégia megvalósításának támogatása érdekében;
- minden egyéb olyan információ, mely szükséges a Kongresszus tájékoztatásához nemzeti biztonsági kérdésekben.

A Goldwater-Nichols törvény előírta, hogy a stratégiát mind nyílt, mind minősített formában be kell nyújtani. Ez mára úgy módosult, hogy a Kongresszusnak benyújtandó stratégiát minősített formában kell elkészíteni, de tartalmazhat egy nem minősített összefoglalót. A nemzeti biztonsági stratégiára vonatkozó normatív szabályozást jelenleg az Egyesült Államok törvénykönyvének a Háborúról és a nemzetvédelemről szóló 50. cím, 44. fejezet, I. alfejezet 3043. paragrafus tartalmazza.⁶⁵

1987 és 2000 között a nemzeti biztonsági stratégiát – 1989-et és 1992-t kivéve – minden évben kiadták. Az ezt követő időszakban a nemzeti biztonsági stratégiák száma töredékére csökkent: A Bush-adminisztráció 2002-ben és 2006-ban, az Obama-kormány 2010-ben és 2015-ben adott ki nemzeti biztonsági stratégiát. A legújabb dokumentum 2017-ben készült el, és Donald Trump nevéhez fűződik. Látszik, hogy a törvényi előírás ellenére, a stratégiák jó ideje nem születnek évente.

---

⁶⁴ Goldwater-Nichols Department of Defense Reorganization Act of 1986. Public Law 99-433-OCT. 1, 1986.

⁶⁵ U. S. Code Title 50. War and national defense, Chapter 44. National security, Subchapter I. Coordination for national security, Section 3043. Annual national security strategy report.

1. 4. 2. A NEMZETI VÉDELMI STRATÉGIA

Nemzeti védelmi stratégia kiadása egészen 2017-ig nem volt ugyanolyan módon törvényben szabályozva, mint a többi stratégiai dokumentumé. A 2018-ig létező QDR-folyamat⁶⁶ követelménye volt, hogy körvonalazzon egy nemzeti védelmi stratégiát, a folyamat alapján elkészülő jelentés pedig tartalmazza átfogó eszmecserét az Egyesült Államok nemzeti védelmi stratégiájáról. Az 1997-es és 2001-es Négyéves Védelmi Felülvizsgálatok konkrétan, egy-egy fejezetbe ágyazva tartalmazták a nemzeti védelmi stratégiát, míg a 2006-os és 2010-es dokumentumok nem. A Védelmi Minisztérium ehelyett önálló védelmi stratégiát adott ki 2005-ben és 2008-ban.⁶⁷

2018-ban a négyéves védelmi felülvizsgálatot felváltotta a nemzeti védelmi stratégia, melynek jogi alapját a 2017. évi nemzeti védelmi költségvetési törvényben⁶⁸ rögzítették, s egyúttal hatályon kívül helyezték az Egyesült Államok törvénykönyvének négyéves védelmi felülvizsgálatról szóló 118. paragrafusát. A nemzeti védelmi stratégia létrehozását az USA törvénykönyvének 10. cím 113., a védelmi miniszterről szóló paragrafusában kodifikálták.⁶⁹

A nemzeti védelmi stratégia megfogalmazza azokat a célkitűzéseket, melyet a Védelmi Minisztérium a nemzeti biztonsági stratégia végrehajtása érdekében követ, s tartalmazza az elérésükhöz használt módokat és eszközöket. A védelmi miniszternek négyévente januárban, és időszakosan, ha erre szükség van biztosítani kell egy védelmi stratégiát, mely a nemzeti védelmi stratégia elnevezést kapja, s mely támogatja az elnök által legutóbb kiadott nemzeti biztonsági stratégiát. A stratégia a következő személyek és szervezetek részére ad iránymutatást:

- a haderőnemi államtitkároknak,
- a fegyveres erők vezérkari főnökeinek,
- az egyesített és műveleti parancsnokságok parancsnokainak,
- a védelmi ügynökségek és a hadműveletek vezetőinek,
- a minisztérium minden más szervezeti egységének,

---

⁶⁶ Quadrennial Defense Review – Négyéves Védelmi Felülvizsgálat: a védelmi minisztérium egy belső folyamata volt 1997 és 2018 között, mely a nemzeti védelmi stratégia kialakítását, valamint az annak megvalósítását támogató politikák, megközelítések és szervezeti követelmények meghatározását volt hivatott elősegíteni.

⁶⁷ Dale, Catherine: National Security Strategy: Mandates, Execution to Date, and Issues for Congress. CRS Report for Congress. Washington DC, Congressional Research Service. August 6, 2013. 7. o.

⁶⁸ National Defense Authorization Act for Fiscal Year 2017. Public Law 114-328-DEC. 23, 2016.

⁶⁹ U.S. Code Title 10 Armed Forces, Subtitle A. General Military Law, Part I. Organization and General Military Powers, Chapter 2. Department of Defense, Section 113. Secretary of Defense.

- valamint a Kongresszus védelmi bizottságainak.

A jogszabály értelmében minden nemzeti védelmi stratégiának tartalmaznia kell:

- a védelmi minisztérium elsődleges feladatait és a tervezett haderőtervezési forgatókönyveket, illetve konstrukciókat;
- a feltételezett stratégiai környezetet, beleértve az Egyesült Államok és szövetségei nemzeti biztonságát veszélyeztető, állami vagy nem állami szereplők által okozott legkritikusabb és tartós fenyegetéseket, valamint azokat a stratégiákat, melyeket a minisztérium alkalmazni fog ezeknek a fenyegetéseknek az elhárítására;
- egy, a miniszter által leírt stratégiai keretet, mely iránymutatást ad arra vonatkozóan, hogy a minisztérium hogyan állítson fel sorrendet az említett fenyegetések és felsorolt feladatok között, hogyan határozza meg és mérsékelje a kockázatokat, valamint hogyan valósítsa meg az erőforrás tervezést;
- a fegyveres erőknek az első pontban leírtak végrehajtása érdekében szükséges feladatait és küldetését, valamint azokat a feltételezett funkciókat és képességeket, melyeket az Egyesült Államok egyéb kormányzati ügynökségei, a szövetségesek és a nemzetközi partnerek biztosítanak;
- a haderőnek a stratégia támogatása érdekében szükséges méretét és formáját, elhelyezkedését, védelmi képességeit, készenléti szintjét, infrastruktúráját, szervezetét, személyi állományát, technológiai újításait és a védelmi program egyéb elemeit;
- a Védelmi Minisztériumnak a következő öt évre tervezett nagyobb beruházásait a védelmi képességek, haderőstruktúra, készenlét, elhelyezkedés és technológiai innováció tekintetében.⁷⁰

A védelmi miniszter a nemzeti védelmi stratégiát a Vezérkari Főnökök Egyesített Bizottsága elnökének segítségével készíti el. A dokumentumot a kongresszus védelmi bizottságainak kell bemutatni minősített formában, s el kell látni egy összefoglalóval is, mely nyílt dokumentum. Elnökválasztás évében, ha ez a

---

⁷⁰ U.S. Code Title 10 Armed Forces, Subtitle A. General Military Law, Part I. Organization and General Military Powers, Chapter 2. Department of Defense, Section 113. Secretary of Defense. (g) (1) (B) szakasz.

választás új védelmi miniszter kinevezésével jár, az új miniszternek hivatalba lépése után mihamarabb el kell készítenie a nemzeti védelmi stratégiát a Szenátus jóváhagyásával. Minden olyan év februárjában, amikor nem kerül sor új nemzeti védelmi stratégia kiadására, a miniszter köteles értékelést készíteni a kongresszus védelmi bizottságai számára az érvényben lévő nemzeti védelmi stratégiáról, beleértve a végrehajtás értékelését is, valamint azt, hogy a stratégia vajon igényel-e felülvizsgálatot a követelmények, politikák vagy egyéb tényezők változása miatt.⁷¹

Az USA törvénykönyvének a védelmi miniszter kötelezettségeit részletező 113. paragrafusa számos egyéb dokumentumot sorol fel (például: Védelmi Tervezési Irányelvek), melyeket a tárcavezető a fegyveres erők irányításának, feladatai meghatározásának és a műveletek tervezésének stb. támogatására köteles elkészíteni a politikai és szakmai felső vezetés, valamint az alsóbb szinteken dolgozó állomány tájékoztatására. Tekintettel azonban arra, hogy jelen doktori értekezés témájához kapcsolódóan, a stratégiai dokumentumok rendszerében a nemzeti katonai stratégia létrehozásához kívánok eljutni, egyéb jelentéseket és dokumentumokat nem elemeztem.⁷²

1. 4. 3. A NEMZETI KATONAI STRATÉGIA

Habár a Nemzeti Katonai Stratégia kiadásának nem volt konkrét jogi szabályozója 2003-ig, mind az elméleti kutatók, mind a gyakorlati szakemberek már korábban felismerték a szükségét egy nemzeti katonai stratégia kiadásának. Az 1986-os Goldwater-Nichols törvény vezette be, s az USA törvénykönyvének 10. cím 153. paragrafusában rögzítették, hogy a Vezérkar Főnökök Egyesített Bizottsága elnökének felelőssége, hogy támogassa az elnököt és a védelmi minisztert egy, a fegyveres erőkre vonatkozó stratégiai iránymutatás elkészítésével.⁷³

Az 1990-es évek elején a Kongresszus ideiglenes követelményt vezetett be a nemzeti katonai stratégia vonatkozásában: az 1991. költségvetési évre vonatkozó nemzeti védelmi költségvetési jóváhagyó törvény megszabta a Vezérkari Főnökök Egyesített Bizottsága elnökének, hogy nyújtson be a védelmi miniszter részére stratégiai katonai tervet minősített és nem minősített formában is, minden naptári év

---

⁷¹ U. o.: (g) (1) (C)-(F) szakaszok.

⁷² U. o.: (g) (2)-(4) szakaszok

⁷³ U.S. Code Title 10 Armed Forces, Subtitle A. General Military Law, Part I. Organization and General Military Powers, Chapter 5. Joint Chiefs of Staff, Section 153. Chairman: functions. (a) (1) szakasz.

első napjáig 1991 és 1993 között. Minden terv három különböző forgatókönyvet vázolt fel, meghatározott stratégiai kontextus és költségvetési korlát között.

Ezt megelőzően bevett gyakorlat volt, hogy a Vezérkari Főnökök Egyesített Bizottsága elnöke minősített nemzeti katonai stratégiát dolgozott ki a védelmi miniszter és az államelnök tanácsadása céljából. Az ideiglenes mandátum lejárta után a Vezérkari Főnökök Egyesített Bizottsága elnöke nem minősített Nemzeti Katonai Stratégiát adott ki 1995-ben és 1997-ben.⁷⁴

A nemzeti katonai stratégia elkészítését tehát az Egyesült Államok törvénykönyvének, a fegyveres erőkről szóló 10. cím, 5. fejezetének 153. paragrafusá szabályozza, mely a Vezérkar Főnökök Egyesített Bizottsága elnökének feladatait és jogköreit tartalmazza. E szerint a CJCS minden páros évben (kétévente) köteles új nemzeti katonai stratégiát készíteni, vagy aktualizálni az előzőt. Az így elkészült dokumentumot köteles február 15-ig a védelmi miniszter útján felterjeszteni a Szenátus Fegyveres Erők Bizottságának, valamint a Képviselőháznak. Minden nemzeti katonai stratégiának átfogó felülvizsgálaton kell alapulnia, melyet a Vezérkari Főnökök Egyesített Bizottsága elnöke a bizottság más tagjaival, valamint az egyesített és műveleti parancsnokságok parancsnokaival együtt végez el. A védelmi miniszter megjegyzéseket fűzhet a stratégiához. A stratégiák frissítésekor csupán azokat a részeket kell tárgyalni, melyek változtatását az elnök indokoltnak gondolja.⁷⁵

A nemzeti katonai stratégiának vázolni kell, hogy az Egyesült Államok fegyveres ereje hogyan fogja támogatni az USA

- nemzeti biztonsági stratégiában;
- a védelmi miniszter által, az elnöknek és a Kongresszusnak benyújtott legutóbbi éves jelentésben;
- a védelmi miniszter által elkészített legutóbbi nemzeti védelmi stratégiában;
- a védelmi miniszter által elkészített legutóbbi politikai iránymutatásban;
- bármely egyéb, az elnök vagy a védelmi miniszter által kiadott iránymutatásban kijelölt céljait.⁷⁶

Minden nemzeti katonai stratégiának, legalább az alábbiakat teljesítenie kell:

---

⁷⁴ Dale: i. m. 8. o.

⁷⁵ U.S. Code Title 10 Armed Forces, Subtitle A. General Military Law, Part I. Organization and General Military Powers, Chapter 5. Joint Chiefs of Staff, Section 153. Chairman: functions. (b) (1) (A)-(B) szakaszok.

⁷⁶ U. o.: (b) (1) (C) szakasz

- a stratégiai környezet, a fenyegetések, lehetőségek és kihívások értékelése, melyek befolyásolják az Egyesült Államok biztonságát;
- a katonai célok, módszerek és eszközök értékelése az irányadó dokumentumokban lefektetett célok elérése érdekében;
- a Vezérkari Főnökök Egyesített Bizottsága elnöke által végzett katonai kockázatelemzés keretének meghatározása a kockázatok csökkentésére vonatkozó opciók kidolgozásához;
- katonai opciók kidolgozása a fenyegetések kezelésére és a lehetőségek kihasználására;
- összhaderőnemi képességek, kapacitások és erőforrások értékelése;
- katonai iránymutatás kidolgozása az összhaderőnemi fejlesztéshez és a teljes erő kialakításához az elnök és a védelmi miniszter iránymutatásai alapján.⁷⁷

A nemzeti katonai stratégia az úgynevezett Összhaderőnemi Stratégiai Tervező Rendszer (Joint Strategic Planning System, JSPS) része⁷⁸. A JSPS azoknak a dokumentumoknak az összessége, melyek lehetővé teszik a CJCS számára a felelősségi körébe tartozó értékelések elkészítését, megfelelő katonai tanácsadás biztosítását az elnök, a védelmi miniszter, a Nemzetbiztonsági Tanács és a Belbiztonsági Tanács részére a fegyveres erők stratégiai iránymutatásának biztosításához. A védelmi minisztérium számára három elnöki dokumentum ad stratégiai iránymutatást: a nemzeti biztonsági stratégia, az egyesített művelet parancsnokság terv (Unified Command Plan, UCP), valamint az irányelvek eshetőségi tervek kidolgozásához (Contingency Planning Guidance, CPG). A védelmi miniszter pedig a nemzeti védelmi stratégia, valamint a védelmi tervezési irányelveken (Defense Planning Guidance, DPG) keresztül ad stratégiai iránymutatást a védelmi minisztérium számára. Ez a stratégiai iránymutatás az, mely a nemzeti katonai stratégia kidolgozásának az alapja.⁷⁹ A dokumentumok e rendszerét és kiadásuk időrendjét a következő ábra szemlélteti.

⁷⁷ U. o.: (b) (1)-(4) szakaszok.

⁷⁸ A stratégiai dokumentumok rövidítésének kibontásához és a helyes magyar terminológia használatához nagyban támaszkodtam Pozderka Zoltán tanulmányára: Az Amerikai Egyesült Államok védelmi tervezési rendszerei. In: Nemzet és Biztonság, Biztonságpolitikai Szemle. 9. évf. (2016) 1. szám. 76-91. o.

⁷⁹ Chairman of the Joint Chiefs of Staff Instruction. CJCSI 3100.01D, 20 July 2018. B-1 o.

2. sz. ábra. A stratégiai dokumentumok kiadásának rendszere és időrendje az USA-ban

Pénztügyi évek	1.				2.				3.				4.			
	1.	2.	3.	4.	1.	2.	3.	4.	1.	2.	3.	4.	1.	2.	3.	4.
Az USA elnöke által kiadott stratégiai dokumentumok			NSS			CPG		NSS				NSS				NSS
A védelmi miniszter által kiadott stratégiai dokumentumok				UCP									UCP			
A CJCS által kiadott stratégiai dokumentum						NMS										NMS

Forrás: Chairman of the Joint Chiefs of Staff Instruction. Enclosure I.⁸⁰

Az amerikai nemzeti katonai stratégia kapcsán fontos megemlíteni az úgynevezett globális katonai integráció koncepcióját, melyet ma már a katonai stratégiát szabályozó törvény is tartalmaz. A koncepció lényege az, hogy a mai bonyolult nemzetközi biztonsági kihívásokkal teli környezetben már az Amerikai Egyesült Államok sem képes fegyveres erejét bármikor, bárhol felvonultatni. A hadszíntéri parancsnokok a fegyveres erő alkalmazásának tervezésekor ezért fokozottan figyelembe veszik a már lekötött erőket, az egymástól távol eső lehetséges hadszíntereket, a szövetségesek bevonásának lehetőségét.⁸¹

1. 5. AZ AMERIKAI STRATÉGIAI KULTÚRA JELLEMZŐI

Az amerikai társadalom, magában foglalja a stratégiai kultúra hordozóit, a politikai döntéshozó elitet és a védelmi intézményrendszer különböző szintjein elhelyezkedő civil szakértőket és katonákat. Thomas Mahnken ezért az amerikai stratégiai kultúra jellemzőit három szinten, nemzeti, katonai és haderőnemi szinten határozta meg. Elgondolása szerint a stratégia nemzeti szinten a társadalomnak a katonai erő használatával kapcsolatos értékrendjét tükrözi. A második szint, a katonai kultúra kifejezi azt, hogy az adott nemzet, hogyan háborúzik. A stratégiai kultúrát haderőnemi szinten a szervezeti kultúra képviseli, amely leírja az adott haderőnem értékeit, küldetését, az alkalmazott haditechnikát.⁸² Colin S. Gray szintekre bontás

⁸⁰ U. o. I-1. o.

⁸¹ U. o. A-1. o.

⁸² Mahnken: i. m. 5. o.

nélkül 12 tulajdonságot határozott meg, amelyek jól jellemzik az amerikai stratégiai kultúrát,⁸³ és jelentős azonosságot mutatnak Mahnken eredményeivel.

A védett földrajzi elhelyezkedés döntően határozta meg az amerikai stratégiai gondolkodást és kultúrát. Az elszigetelt fejlődés során megtapasztalt „ingyen kapott” biztonság, optimizmust, a fenyegetések figyelmen kívül hagyását és a béke természetes állapotként történő értelmezését generálta. Ezt az állapotot a 2001. szeptember 11-i terrortámadások alapvetően változtatták meg. A kontinentális honi területek védelme a globális és virtuális terek felől, melyet stratégiai megközelítésnek is neveznek, bekerült az amerikai katonai stratégiákba. A viszonylagos békés fejlődés és az új állam által teremtett ideológia létrehozott egy új szemléletmódot, amely az amerikai társadalmat minőségében jobbnak, kivételesnek tartotta. Ez a kivételesség, felsőbbrendűség érzés vezetett az európai hatalmi politika elutasításához és a mai napig meghatározza az Egyesült Államok viszonyát más országokhoz. A jó győzelmébe, valamint a liberális demokrácia értékeibe vetett töretlen hit ösztönzi az amerikaiakat, hogy ezt a világ más részeire is kiterjesszék, ami oda vezet, hogy az amerikaiak hajlandóak erkölcsi értékek alapján eldöntött „keresztes hadjáratra” a jó érdekében. Gray szerint *„Az amerikaiak ideálokért háborúznak. Más nemzetek a túlélésért, anyagi javakért vagy földért harcolnak, míg az Egyesült Államok a háborút a jó és a gonosz közötti küzdelemnek tartja, amelyben mindig a jónak kell győznie. Az amerikai gondolkodás nem fogadja be az olyan célokért vívott háborúkat, amelyek nincsenek teljes összhangban az igazságosság és erkölcsösség hagyományos amerikai definícióival.”*⁸⁴ Bár ez a tulajdonság az amerikai társadalom értékeiből következő jellemzője az amerikai stratégiai kultúrának, e téren változás figyelhető meg. Az elmúlt évtizedek elhúzódó katonai beavatkozásai arra engednek következtetni, hogy az Egyesült Államok nemzeti érdekei alapján meghozott stratégiai döntéseket erkölcsi retorikával legalizálják, illetve fogadtatják el a közvéleménnyel. A háború elhúzódó jellege és az értelmetlennek tűnő veszteségekről érkező jelentések kapcsán a külföldi szerepvállalások időnként a belpolitikai viták előterébe kerülnek. Az Irak lerohanására okot adó tömegpusztító fegyverek létezésének megkérdőjelezése és az, hogy sohasem kerültek elő, a társadalom egyik alapértékébe vetett hitet ingatta meg. Tovább koptatták a jóindulatú hatalom képét az Afganisztán lerohanására okot szolgáltató

---

⁸³ Gray: *The American Way of War: Critique and Implications*: i. m. 27-33. o.

⁸⁴ Gray: *National Style in Strategy*: i. m. 26. o.

terrortámadásokkal kapcsolatos oknyomozások és összeesküvés-elméletek. Hogy az Egyesült Államok jó célokért, erkölcsi értékek mentén háborúzik az amerikai stratégiai kultúrába is beépült, de mivel annak a stratégiai döntéshozók a hordozói, meg kell állapítani, hogy ebben változás tapasztalható. A politikusok erkölcsi retorikát használva, esetenként hamis hírszerzési információkat bizonyítékként feltüntetve hozzák meg és fogadtatják el a társadalommal a stratégiai döntéseiket. Tagadhatatlan, hogy ezek mögött az Egyesült Államok valós érdekei állnak, ugyanakkor lobbycsoportok gazdasági érdekeit is szolgálják.⁸⁵

A katonai erő és a politika kapcsolata tekintetében az amerikai társadalomban a háború devianciának, és nem a politika más eszközökkel történő folytatásának minősül. Joseph C. Wylie a következőképpen írta le ezt a széles körben elterjedt amerikai véleményt: „*A háború valóban a politika folytatása? Azt gondolom nekünk nem. A háború egy olyan nemzetnek, amelyik tartózkodik az agressziótól valójában a politika teljes kudarca. Háború idején, a háborút megelőző politika teljességgel érvényét veszti, mert az a helyzet melyben érvényesülnie kellene, már nem tükrözi a valóságot. Amikor a háború kitör egy radikálisan megváltozó világba kerülünk.*”⁸⁶ Ezt a tulajdonságot Gray úgy írja le, hogy az amerikaiak hajlamosak nem stratégiaileg gondolkodni.⁸⁷ Ez a felfogás sajátos kettősséget eredményezett az amerikai stratégiai kultúrában. Az amerikaiak alapvetően békeszeretők, és legtöbbször minden eszközt bevetnek a háború elkerülésére, az erő alkalmazására pedig, mint utolsó lehetőségre tekintenek. Amikor azonban a döntés megszületik, teljes mértékben mobilizálják az anyagi és humán erőforrásokat a győzelem érdekében. Teszik ezt a teljes társadalom támogatásával, ugyanis bár erkölcsi alapon vitáznak egy probléma megoldásáról, amikor a vita eldőlt, egy másik amerikai érték kerekedik felül. „*Az amerikaiak nem csak hisznek a jóban, a szólásszabadságban és az egyén értékében, de ragaszkodnak ahhoz az oktatási rendszerben beléjük oltott értékhez, hogy a jó, patrióta állampolgár nem kérdőjelezi meg az állam intézményeit.*”⁸⁸ Jól demonstrálja ezt az első Öböl-háborút megelőző kongresszusi vita. A képviselők hosszasan vitatkoztak a katonai

---

⁸⁵ Arms, Anita M.: Strategic Culture: The American Mind. In: Thomas C. Gill (ed.): Essays on Strategy IX. Washington, D.C., National Defence University Press, 1993. 12. o.

⁸⁶ Wylie, Joseph C.: Military Strategy: A General Theory of Power Control. New Brunswick, Rutgers University Press, 1967. 95. o.

⁸⁷ Gray: National Style in Strategy: i. m. 33. o.

⁸⁸ Curran, Dolores: Traits of a Healthy Family. New York, Ballantine Books, 1984. 85. o.

beavatkozás előnyeiről és hátrányairól, de a szavazás után a beavatkozás ellen érvelő képviselők is támogatták az intervenciót.⁸⁹

A rendelkezésre álló nagy mennyiségű erőforrások, az azonnali intézkedést és eredményeket elváró és általában nem hosszú időre előre tekintő társadalom sajátos jellemzőkkel ruházta fel az amerikai hadviselést, amelyek természetes módon épültek be a stratégiai kultúrába. A háború kitörésével főszereplővé váló amerikai haderő számára nem létezik más cél, mint a győzelem. A nemzetközi biztonságpolitikai kihívásokat az amerikaiak egyfajta játéknak tekintik, amit meg kell nyerni függetlenül az alkalmazott módszerektől. Ezt D. W. Brogan a következőképpen fogalmazta meg: „...a győzelem a cél, az eszközök eleganciája egyfajta európai lényegtelenség mely azokat az idöket idézi, amikor a háború a királyok sportja volt.”⁹⁰ Gray szerint ugyanígy nem fordítanak figyelmet arra, hogy a győzelem érdekében végrehajtott műveletek milyen hatást gyakorolnak a háborút követő békeállapokra.⁹¹ Számukra a győzelem nem értelmezhető kitűzött stratégiai célok elérésével, csak az ellenség teljes megsemmisítésével. Weigley is az amerikai hadviselés fő jellemzőiként tünteti fel az agresszivitást a hadviselés minden szintjén, a döntő csaták lehetőségének keresését és a teljes erő kifejtést. Az amerikai hadvezetés álláspontja szerint a háború célja az ellenség teljes legyőzése és katonai erejének elpusztítása.⁹² Az ellenség felőrlése érdekében mobilizálják a nemzet erőforrásait és előnyben részesítik az azonnali megoldásokat, ami direkt stratégiai elgondolásokhoz vezet. Jól jellemzi ezt az amerikaiak és a britek véleménykülönbsége a partraszállással kapcsolatos stratégiát illetően. George C. Marshall vezetésével az amerikaiak a csatornán történő, mihamarabbi átkelésre kívánták az erőket koncentrálni. A britek ezzel szemben, addig, amíg a szovjetek fokozatosan felmorzsolják a német erőket, a szövetségesekkel stratégiai bombázásokat és nem hagyományos hadviselést folytattak volna a bekerített, megszállt Európában, elhalasztva ezzel az inváziót mindaddig, míg az majdhogynem csak kegyelemdöfés lett volna.⁹³

Az ellenség megsemmisítésére és az amerikai életek megóvására az amerikai haderő jellemzően nagy tüzert használ. Ezt alátámasztják az afganisztáni háború

---

⁸⁹ Arms: i. m. 14. o.

⁹⁰ Idézi: Gray, Colin S.: War, Peace and Victory: Strategy and Statecraft for the Next Century. New York, Simon and Schuster, 1990. 356. o.

⁹¹ Gray: The American Way of War: Critique and Implications: i. m. 28. o.

⁹² Mahnken: i. m. 10. o.

⁹³ U. o. 11. o.

legintenzívebb szakaszából származó statisztikai adatok. A tálib erők ellen az amerikai légierő mintegy 22000 bombát vetett be a különleges erők és az Északi Szövetség támogatására. Ezek közül 12500 darab precíziós vezérlésű volt. A jelentős tüzérő alkalmazására felhozható, de viszonylag ritkán említett példa a Szomáliai beavatkozás, ahol az amerikaiak vesztesége 83 sebesülés és 18 halott volt, ugyanakkor Mogadishuban mintegy 500 szomáliai esett el és körülbelül ezren megsebesültek.⁹⁴

Az amerikai stratégiai kultúra jellemzője az is, hogy a pusztítás érdekében rendkívüli módon támaszkodik az ipar teljesítőképességére, és előszeretettel alkalmazza a felmerülő problémák megoldása során kikristályosodó innovatív technológiai megoldásokat. Ezt az ipari kapacitást és az erőforrások mobilizálását igazolja az, hogy a II. világháború alatt az Egyesült Államok állította elő a szövetségesek hadieszközeinek majdnem kétharmadát: 297000 repülőt, 193000 tüzérségi eszközt, 86000 harckocsit, 2 millió teherautót, 8800 hajót és 87000 partraszállító járművet. Első háborús évében az Egyesült Államok több repülőgépet, harckocsit és nehézfegyverzetet gyártott, mint a tengelyhatalmak együttvéve.⁹⁵ Konfliktus idején nem csak a termelői kapacitást fokozzák, hanem a kutatási és fejlesztési tevékenységet is, melynek kitűnő példája az atombomba megalkotása. A technológiai fejlesztés a hidegháború idején is kulcsszerepet játszott, amikor az Egyesült Államok minőségi különbséggel kívánta ellensúlyozni a szovjetek számszerű fölényét. Ez a haditechnika ugrásszerű, mondhatni forradalmi fejlődését eredményezte, ami a hidegháborút követő konfliktusokban mindenki számára nyilvánvalóvá tette az amerikaiak technológiai fölényét. A technológiai fejlesztésektől az amerikaiak nagyobb hatékonyságot várnak el. Ami a háztartási eszközök és számítógépek esetében nagyobb teljesítményt és gyorsaságot jelent, az a fegyverek, fegyverrendszerek tekintetében megnövelt képességeket, jobb találati pontosságot, nagyobb halálozási arányt, több választható opciót.⁹⁶ Egy, az Egyesült Államok katonai képzési intézményeiben 1900 résztvevővel végrehajtott kutatás szerint a legtöbb amerikai tiszt azt gondolja, hogy az új technológiák, a kidolgozott harceljárások és a szervezeti struktúra megkönnyíti a katonai erő alkalmazását és a

---

⁹⁴ U. o. 11. o.

⁹⁵ Overy, Richard: *Why the Allies Won?* New York, Jonathan Cape, 1995. 192. o.

⁹⁶ *Arms*: i. m. 21. o.

döntő csaták megvívását.⁹⁷ A technológiába vetett túlzott bizalom ugyanakkor hátrányt is jelenthet. Az Egyesült Államok a legtöbb területen meglévő technológiai fölénye ellenére alulmaradt Vietnamban, mert nem rendelkezett megfelelő stratégiával a politikai célok elérésére.⁹⁸ Thomas G. Mahnken szavaival: „*a technológia a stratégiai gondolkodás gyenge helyettesítője.*”⁹⁹ Ennek ellenére a haditechnika ugrásszerű fejlődése a haderőstruktúra transzformációjához vezetett és mind több területen kiváltotta a hús vér katonát. A technológiai fejlődés jelentős létszámcsökkentésekhez vezetett, különösen a szárazföldi erőknél. Ez épp attól a képességétől fosztotta meg az amerikai haderőt, ami az aszimmetrikus hadviselés¹⁰⁰ körülményei között vívott küzdelem megnyerésének egyik feltétele, az ellenség területének elfoglalása. A terület birtokba vételét és a biztonság tartós garantálását csak élőerővel és olyan speciális képességekkel – idegen nyelvismeret, pszichológiai hadviselés, civil-katonai kapcsolatok, helyi katonai és rendőri erők kiképzése, humán felderítés – lehet megoldani, amelyek másodlagosak a hagyományos hadviselésben. Az iraki szerepvállalást két szakaszra, háborúra és felkelésre bontva a teljesítmény értékelése sokkal egyértelműbb. Megállapítható, hogy az Egyesült Államok rövid idő alatt képes győzelmet aratni a reguláris ellenséges haderő ellen, ugyanakkor a felkelés során a „nem látható ellenség” ellen kevésbé ütőképes. Ez a kettősség az aszimmetrikus hadviselés sajátosságaiból adódik. Resperger István következtetése szerint aszimmetrikus hadviselés esetén „*a győzelemhez az ellenség haderejét le kell győzni, területét el kell foglalni, a nemzet akaratát meg kell törni.*” Azt is megállapítja, hogy Irakban csak az első két eredményt sikerült elérni. Afganisztánban is hasonló folyamatnak lehetünk tanúi.¹⁰¹ Jeffrey Record szerint a probléma gyökere az amerikai politikai és stratégiai kultúrában rejlik.¹⁰² Ebből következően, azok az erők, amelyek alkalmasak a gyors győzelem kivívására nem biztos, hogy mennyiségileg és minőségileg alkalmasak a háború intenzív szakaszát követő feladatok végrehajtására. Ezt a stratégiai szempontból káros hatást figyelték meg Samuel Berger és Brent

---

⁹⁷ Mahnken Thomas G. - FitzSimonds, James R.: *The Limits of Transformation: Officer Attitudes Toward the Revolution in Military Affairs*, 17th Edition. Newport Paper. Newport, Naval War College Press, 2003. 6. fejezet.

⁹⁸ Mahnken: i. m. 13. o.

⁹⁹ U. o. 14. o.

¹⁰⁰ Resperger István: *Kis háborúk nagy hatással. A XXI. század fegyveres konfliktusai, a terrorizmus és aszimmetrikus hadviselés jellemzői.* In: *Felderítő Szemle*, 12. évf. (2013) 1. szám. 212. o.

¹⁰¹ Resperger: i. m. 214. o.

¹⁰² Record, Jeffrey: *The American Way of War: Cultural Barriers to Successful Counterinsurgency.* Policy Analysis No. 577. Alabama, Cato Institute, September 1, 2006. 1. o.

Scowcroft nemzetbiztonsági tanácsadó: „Az Egyesült Államok gyorsabban és kevesebb veszteséggel nyer háborúkat, de ez egy nem kívánt következménnyel járt. A gyors győzelem összeroppantja az ellenséget, de nem semmisíti meg teljesen.”¹⁰³ A szétszédő majd újra csoportokba szerveződő és gerillaháborút folytató ellenség elleni harc hosszabb ideig tart, és jóval több katonát igényel. Napjaink nem hagyományos háborús műveletei azonban nem csak élőerő, hanem speciális képesség igényűek (például: humán felderítési információ (HUMINT), civil-katonai együttműködés (CIMIC), helyi erők kiképzése és támogatása, idegen nyelvismeret) is, amelyek egy konvencionális háborúban kisebb jelentőséget kapnak.¹⁰⁴ Ilyen feladatokra a hagyományos hadviselésre tervezett és felkészített haderő nem alkalmazható. Nincsenek nagy, könnyen beazonosítható és megsemmisíthető célok. Helyettük megszámlálhatatlan ellenálló tevékenykedik kis csoportokban, a civil lakosság között, akiket a járulékos veszteségek elkerülése érdekében mindenképpen védeni kell. A hatékony küzdelemhez a hagyományos hadviseléshez kidolgozott harceljárásokat is meg kell változtatni.

A modern haditechnika alkalmazása további előnyt biztosít ugyanakkor egy másik területen, ami egyre erőteljesebben jellemzi az amerikai társadalmat, a politikai és hadvezetést, ezért a stratégiai kultúrát is. A veszteségek kerülése, illetve az érzékeny reagálás az áldozatokra. Általánosan elfogadott vélemény az, hogy az amerikai közvélemény nagyon érzékeny az elvesztett amerikai életekre, és ez a hidegháború befejeződése óta egyre növekvő tendenciát mutat. Ez valójában annak a következménye, hogy 1990. után az Egyesült Államok több olyan katonai konfliktusban vett részt, amelyek az amerikai érdekek tekintetében nem voltak meghatározóak. Érthető volt például az amerikai erők kivonása Szomáliából a Mogadishuban elszenvedett, korábban már említett veszteségek után.¹⁰⁵ A technológia alkalmazásának veszteségcsökkentő szerepe és a veszteségekre való érzékenység szempontjából is meg kell említeni a koszovói beavatkozást, ahol a légierő nagy pontosságú csapásai lehetővé tették, hogy a NATO elérje politikai céljait szárazföldi erők alkalmazása nélkül. Meg kell azonban említeni, hogy a szárazföldi erők bevetéséről folyó vita egyik meghatározó eleme volt az esetleges veszteségek száma

---

¹⁰³ Berger, Samuel R. - Scowcroft, Brent: The Right Tools to Build Nations. The Washington Post (Online), July 27, 2005.

¹⁰⁴ Record: i. m. 6. o.

¹⁰⁵ Mahnken: i. m. 13. o.

és az erők védelmének fontossága. Az Afganisztánban zajló műveletek tanulmányozásakor is szembeűnő, hogy az Egyesűlt Államok milyen óriási forrásokat áldoz az amerikai életek védelmére. Például az improvizált robbanószervezeteknek ellenálló, folyamatosan fejlesztett járművek, valamint a felkutatásukra megalkotott és bevetett robotok mindegyike olyan összegeket emészt fel, amit ilyen feszes műveleti tempó mellett csak az Egyesűlt Államok engedhet meg magának. Ugyanakkor úgy tűnik, hogy a haderő sokkal érzékenyebb a veszteségekre, mint a politikai vezetők. Ennek oka lehet, hogy az óriási veszteségeket okozó vietnami háború során, a halottak nagy száma miatt a közvélemény nem támogatta tovább a háború folytatását. Ez mély nyomot hagyott a katonákban, ezért a tapasztalatok feldolgozása után a Weinberger-Powell doktrínával próbálták ennek ismételt előfordulását megakadályozni. A Weinberger teszt azzal, hogy a katonai erő alkalmazásának feltételeként határozza meg az Egyesűlt Államok létfontosságú érdekei és a küldetés közötti kapcsolatot, a közvélemény támogatását, a katonai győzelem iránti elhatározást, valamint, hogy katonai erő csak, mint utolsó lehetőség alkalmazható, kiegészítve Powell azon kitételével, hogy az erők alkalmazása esetén azt csak teljes odaadással lehet tenni, stratégiai alapelvvé szilárdulva, ma is hatást gyakorol az amerikai katonai vezetésre.¹⁰⁶ A veszteségekre történő érzékeny reagálás a műveletek során az ellenség szempontjából is fontos tényező, a gyengeség jeleként értékelhető és bizonyosan szerepet játszik stratégiája kialakításánál. Egy magas rangú brit tiszt szerint „*a jövő konfliktusaiban az Egyesűlt Királyságnak az amerikai veszteségkerűlés állította korlátok között kell tevékenykednie.*”¹⁰⁷

A haderő méreteiből, szervezeti struktúrájából és a logisztikai ellátórendszer szervezettségéből adódóan a harc megvívásának képessége térben és időben nem korlátozott. Az amerikai haderőnek a műveletek tervezésekor nem szab korlátot a szükséges hadianyag mennyisége és az sem, hogy az hogyan jut el a hadszíntérre. Mivel a haderőstruktúra hosszú időn keresztül konvencionális háborúra tervezték, rendelkeznek a szükséges képességekkel, amelyek jól működő logisztikai rendszerbe vannak integrálva. A haderőstruktúra kapcsán kell megemlíteni az amerikai haderő sajátos felépítését, illetve az egyes haderőnemek eltérő, a stratégiai kultúrába beépűlt

---

¹⁰⁶ Record: i. m. 13. o.

¹⁰⁷ Balshaw, K. S.: Spending Treasure Today but Spilling Blood Tomorrow: What are the Implications for Britain of America's Apparent Aversion to Casualties? In: Defence Studies, Vol. 1. (2001) No. 1. 101. o.

jellemzőit. Az amerikai állampolgár a szárazföldi haderőnemhez, a légierőhöz, a haditengerészethez vagy a tengerészgyalogsághoz csatlakozik és a képzés, kiképzés során olyan szervezeti kötődés alakul ki nála, ami erősebb a rendfokozati, szakmai és az állománykategóriához kapcsolódó összetartozás érzésnél. Mindez az összhaderőnemiséget és a haderőnemek közötti hatékony együttműködést elősegíteni hivatott Goldwater-Nichols törvény ellenére sem változott.¹⁰⁸ Végezetül meg kell említeni azt az alapelvet, ami több mint 200 év történelmi tapasztalata után is az egyik legfőbb meghatározója az amerikai haderőnek: a rendkívül erős civil kontroll. Az alkotmány szerint az amerikai haderő főparancsnoka az amerikai elnök civil ember, a védelmi minisztériumot és a haderőnemeket is civil tisztviselők irányítják.

1. 6. RÉSZKÖVETKEZTETÉSEK

Az Egyesült Államokban nagyon kiforrott a stratégiai dokumentumok rendszere. A jogi szabályozás egyértelmű, részletesen meghatározza a védelmi intézményrendszer szereplőinek feladat- és hatásköreit a stratégiák megalkotásával kapcsolatban. A dokumentumok hierarchiája determinált, a stratégiaalkotási folyamat korlátozottan, kis késéssel képes reagálni a stratégiai környezet és a hadviselés jellegének megváltozására. Ebben a rendszerben a nemzeti katonai stratégia elhelyezhető, forrásai, kapcsolódó dokumentumai meghatározottak.

Az amerikai társadalom alapvető értékeinek és a stratégiai kultúra jellemzőinek áttekintése során nyilvánvalóvá válik a kapcsolat az értékek és az Egyesült Államok stratégiai viselkedése között. Ez a kapcsolat nem azt jelenti, hogy egy alapérték, vagy a társadalomra jellemző tulajdonság meghatározza a stratégiaalkotás és hadviselés egy jellemzőjét, hanem láthatóan befolyásolja annak minden elemét. Az azonnali cselekvés és elismerés társadalmi preferenciája például nem csak a gondosan, hosszú időre tervezett stratégiák mellőzését, hanem a közvetlen döntő csaták lehetőségének keresését és nagy tűzerő alkalmazását is generálja. A technológiai innovációt és az eredmények alkalmazását sem csak a történelem során kialakult optimizmus, a problémák megoldására fókuszáló szemléletmód és az egyéni teljesítmények elismerése stimulálja, hanem az új és a változások iránti fogékonyság, valamint az idő központi szerepe is befolyásolja. A technológia, mint erősokszorozó az ellenség hatékonyabb pusztítását is lehetővé teszi, ugyanakkor hozzájárul az amerikaiak által

---

¹⁰⁸ Mahnken: i. m. 16. o.

nagyra értékelt emberi élet védelméhez, legyen az saját vagy ellenséges. Ezek az összefüggések annak ellenére léteznek, és tartós hatást gyakorolnak a stratégiai gondolkodásra, hogy a teljes mértékben az egyénre épülő amerikai társadalom tele van ellentmondásokkal. Egyik, hogy az egyéni sokszínűség elismerése mellett, a politikai szimbólumok elfogadásával mindenkinek magára kell öltetnie a patrióta nemzeti identitást. A második ellentmondás a társadalom vallási, erkölcsi értékrendje és az állam szekuláris működése között feszül, amelyet tovább erősít a nemzetbiztonsággal kapcsolatos döntések morális alapra helyezése. Végül, hogy az izolacionista szemléletű amerikai társadalom, amelyik ha teheti, elkerüli katonai konfliktust, amennyiben rászánja magát a katonai erő alkalmazására a saját módján vívja a harcot, és rendkívüli módon élvezi azt. A történelmi tapasztalatok megerősítik azt, amit az ellentmondások előrevetítenek, hogy az amerikai stratégiai kultúra viszonylag állandó tulajdonságai beazonosíthatóak, ugyanakkor az Egyesült Államok stratégiai viselkedését más tényezők is befolyásolják, ezért nem előre megjósolható.

2. A STRATÉGIÁK ÉRTÉKELÉSÉNEK MÓDSZERTANA

A kutatás során szembesültem azzal a problémával, hogy a stratégiai elemzések rendkívül szubjektívek. Léteznek ugyan kritériumok az egyes ágazati stratégiák, szakpolitikák értékeléséhez, de a stratégiai tanulmányok területén átfogóan alkalmazható értékelési rendszer, beleértve a részletes módszertani leírásokat, kevéssé kidolgozott. Nagymértékben függenek nem csak az értékelést, elemzést készítő személyétől, világlátásától, de maga az elemzés tárgya is más-más megközelítést eredményez. Az elemzések általában a stratégiák megjelenésekor, illetve – a kutatás szempontjából jobban hasznosíthatóan – időszaki felülvizsgálatok során készülnek. Az elsődleges elemzések értékelik a változásokat a korábbi stratégiákhoz képest, kritikát fogalmaznak meg a dokumentum tartalmi megfelelőségére vonatkozóan, illetve következtetnek arra, hogy a stratégiában lefektetett alapelvek a rendelkezésre álló eszközökkel elérik-e a célt. A stratégiai környezet értékelését a napi események hatása alatt ítélik meg, önhibájukon kívül nem látva előre jelentős változásokat. Jó példa erre a Krím-félsziget annektálása, melynek a stratégiákban feltüntetett bizonytalanságon kívül, nem volt érzékelhető előjele, de rendkívül komoly változást jelentett a stratégiai környezetben. Hasonló hatással járhat egy forradalmi jelentőségű technológiai újítás is, ami elavulttá tehet egy frissen kidolgozott stratégiát.

Elemzési szempont lehet még a tartalmi elemek, illetve bizonyos alaki követelmények megléte, ami szintén szubjektív értékelési szempontnak minősül, vajmi keveset árul el a funkcionak történő megfelelésről. Nem beszélve arról, hogy a definíciók „tengerében” az elemző jelentős szabadsággal rendelkezik. Szükséges tehát egy viszonylag objektív értékelési rendszer használata, ami leírja és értékeli a stratégia funkcionális hasznosságát, azt, hogy összetevői hogyan szolgálják létezésének célját, végrehajtásával a célok elérését.

Az Egyesült Államokban széles módszertani eszköztárral rendelkező, jól kialakult rendszere van a stratégiák megalkotásának. A stratégiaalkotási folyamat ugyanakkor nem ad választ arra a kérdésre, hogy a stratégia tartalma, és annak végrehajtása mennyire felel meg az eredeti célkitűzéseknek, illetve teljesíti-e az elvárásokat. A stratégiák megvalósításának forrásigénye megköveteli, hogy folyamatosan értékeljék, felülvizsgálják a stratégiai eszköztárat és a kitűzött célok

megvalósításához vezető utat. Felgyorsult világunkban, a stratégiai környezet változása és a technológia fejlődése miatt, egyre nagyobb jelentősége van annak, hogy rövid idő alatt hozzanak meg olyan nagy horderejű döntéseket, melyek hosszú távú következményekkel járnak. A stratégiák kidolgozásakor a legnagyobb mértékben igyekeznek figyelembe venni valamennyi tényezőt, azonban folyamatosan fennmarad egy bizonytalansági faktor, ami a kidolgozásra felhasználható idővel, valamint a geopolitikai adottságokból is adódó, releváns információk rendelkezésre állásával és minőségével fordítottan arányos. Ez azért különösen veszélyes, mert ha egy stratégia vagy politika a megvalósítási szakaszba lép, már korlátozottak a lehetőségek annak megváltoztatására. Ennek fő oka a stratégiában meghatározott erőforrások, illetve a stratégia egyes elemeinek interdependenciája.

Richard L. Kugler amerikai stratégiai gondolkodó a nemzeti biztonsági területén kidolgozott, az egyes politikák és stratégiák értékelésére alkalmazható összetett elemzési módszere a politikaelemzés,¹⁰⁹ három különböző összetevőből áll, amelyek külön-külön és kombináltan is alkalmasak az említett dokumentumok értékelésére. A három értékelési módszer a következő: a stratégiai értékelés, a rendszerelemzés és az operációanalízis.¹¹⁰

A politikaelemzés az Egyesült Államok stratégiai gondolkodását és stratégiaalkotási gyakorlatát veszi alapul, az ott felvetődő problémákra keres válaszokat. Alapvető gyakorlati célja – hasonlóan a gazdasági életben alkalmazott értékelési és elemzési módszerekhez, mint például a Gap¹¹¹, SWOT¹¹² vagy PEST¹¹³ elemzések – nem más, mint, hogy segítséget nyújtson a döntéshozóknak, jelen esetben a kormányzatnak az aktuális politika hatékony végrehajtásához, de jól alkalmazható a stratégiák utólagos kiértékelésére is. A speciális területből adódóan azonban jelentős eltérések is mutatkoznak. A stratégiai tanulmányok területén az Egyesült Államokban rendkívül komoly tapasztalat halmozódott fel, és az ország különös hangsúlyt fektet a

---

¹⁰⁹ Kugler: Policy Analysis in National Security Affairs: i. m.

¹¹⁰ Az elméleti vizsgálati módszert korábban Balogh István: A 2012-es magyar nemzeti katonai stratégia értékelése (In: Külügyi Szemle. (2013. tél) 3-24. o.) című munkájában már részben vizsgálta, ezért az általa megfogalmazott elnevezéseket használom.

¹¹¹ Rés elemzés: összehasonlítja a kitűzött célokat a várható teljesítménnyel, és az eltérést jelentő „rés” megszüntetését célozza meg.

¹¹² Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats; Környezetelemzés: erősségek, gyengeségek, lehetőségek, veszélyek elemzése.

¹¹³ Political, Economic, Social, Technology; Politikai, gazdasági, szociális, technikai faktorok vizsgálata.

stratégiaalkotási és elemzőképesség fenntartására,¹¹⁴ ugyanakkor az e területen összegyűjtött tudás és eszközrendszer, nem garanciája annak, hogy jó stratégia vagy politika születik, illetve végrehajtásuk sikeres lesz. Biztosíthatja, hogy egy ország alapos indokkal, jó kilátásokkal vágjon bele egy fegyveres konfliktusba. Nem zárható ki azonban, hogy a stratégiai elemzés elvégzése ellenére egy rossz politika kerül végrehajtásra. Erre rendszerint a vietnámi háborút hozzák fel példaként, ahol az Egyesült Államok hosszú évekig rossz stratégiával viselt háborút, pedig ezt a szerepvállalást számtalan elemzés támasztotta alá. Jól mutatja ez azt, hogy mind a politikai elemzők, mind a kormányzati tisztviselők a szemellenzős csoportgondolkodás áldozatai lettek.¹¹⁵ Ennek elkerülése érdekében hasznos egy előítéletektől mentes, külső szervezet bevonása az elemzési folyamatba. Az Egyesült Államokban ilyen feladatokkal kongresszusi különbizottságokat bízhatnak meg – ahogyan a 2015-ös kongresszusi felülvizsgálat esetében – vagy az 1948-ban létrehozott RAND Corporationt. A szervezet jelmondata „*objektív elemzések, hatékony megoldások.*” Pártatlan, tényeken alapuló elemzéseivel több, mint 70 éve segíti a kormányzat és civil szervezetek munkáját.¹¹⁶

Kugler meghatározta a politikaelemzés követelményeit. A módszertan kidolgozója szerint ahhoz, hogy egy politikaelemzés betöltse funkcióját, innovatív természetűnek kell lenni, ugyanakkor nem szabad csak a változtatás kedvéért törekedni a fennálló status quo megváltoztatására. Kutatásaim során gyakran volt az a benyomásom, hogy az új stratégiák megalkotásakor nem az értékelés, hanem az újdonságra való törekvés alkotott új fogalmakat. Fontos jellemzője még az őszinteség és az objektivitás, lényege nem csak az ajánlásokban áll, hanem az ajánlások által megvilágított új szemléletmódban. A politikaelemzés nem helyettesítheti a megérzéseket, illetve a logikus, érvekkel alátámasztott döntéseket. Nem ragaszkodhat

---

¹¹⁴ Az Egyesült Államok Kongresszusa 2015-ben elrendelte védelmi stratégiaalkotás folyamatának felülvizsgálatát. Esettanulmányok felhasználásával elemezték a védelmi minisztérium stratégiaalkotásban betöltött szerepét, módszereit, felmérték korlátait, illetve ajánlásokat fogalmaztak meg az alkalmazandó eljárásokra és továbbképzésekre a hatékonyabb munka érdekében. A felülvizsgálat alapján elkészült jelentést, a hidegháború alatt alapított, Stratégiai és Nemzetközi Tanulmányok Központja (CSIS: Center for Strategic and International Studies) készítette el: Cancian Mark F. - McPeak, Rick (et. al): *Formulating National Security Strategy. Past Experience and Future Choices.* Washington, D.C., Center for Strategic and International Studies, June 2017.

¹¹⁵ Kugler: *Policy Analysis in National Security Affairs*: i. m. 16. o.

¹¹⁶ A Research and Development Corporation egy nonprofit szervezet mely több mint 7 évtizede működik. Kezdetben az amerikai fegyveres erőnek végzett elemzéseket és kutatásokat, később azonban tevékenységét bővítette. A szervezet történetéről, kutatási területeiről részletesen olvashatunk a www.rand.org oldalon, illetve innen tölthetőek le elemzéseik is.

részrehajlóan, vagy a körülményekre tekintet nélkül a saját megállapításaihoz, és el kell ismernie más opciók értékeit.¹¹⁷

A politikaelemzés módszere a védelmi kérdések jellegénél fogva – alkalmazott modern technológiák, speciális célkitűzések, mérhető eredmények – alkalmas a katonai stratégiák és védelmi problémák vizsgálatára, de alkalmazható a politika más területein is. Az elemzés vizsgálhat egyetlen opciót, részleteiben áttekintve annak tevékenységsorozatát és egyéb jellemzőit, de lehet összehasonlító jellegű is, több opciót versenyeztetve egymással. Áttekintheti, hogy a különböző opciók milyen hatékonysággal vezetnek egyetlen célkitűzés eléréséhez, illetve hogyan segíthetik elő több célkitűzés megvalósulását. Több opció együttes vizsgálata esetén természetesen vizsgálni kell azok koordinációját is.¹¹⁸

Az Egyesült Államok már említett vietnami beavatkozásának példáját alapul véve a politikaelemzés rosszindulatú eszköz is lehet egyes döntéshozók kezében, arra használva azt, hogy elrejtse a valódi tényeket,¹¹⁹ illetve megakadályozzák olyan stratégiák megvalósulását, amelyek nagyobb sikerrel kecsegtetnek.¹²⁰ Jól működő demokráciákban, ahol a politikai döntéshozók lehetőséget kapnak arra, hogy a valós tények alapján döntsenek jó és rossz között, a politikaelemzés jobb döntéseket, illetve hatékonyabb stratégiákat eredményezhet. Ez egyben azt is jelzi, hogy a politikaelemzés csak akkor hasznosulhat, ha megfelelőek a körülmények és van fogadókészség annak eredményeire.

Kugler a politikaelemzés komplex szemléletmódjának szükségességét az Egyesült Államok átalakuló nemzetközi környezetével is indokolja, ami a nemzetközi rendszer valamennyi résztvevőjére igaz. A globalizáció az információ, a kereskedelem és a technológia áramlásának felgyorsulásával átalakította az Egyesült Államok nemzeti biztonsági felfogását is. A világban megnövekedett a kölcsönhatás, és az USA érdekei új helyszíneken is megjelentek. Biztonságfelfogásának kizárólag regionális szemlélete megváltozott, globálissá vált és a világra egy egységként tekint, nem feledkezve meg annak összetevőiről. Ugyanakkor ahhoz, hogy választ tudjon adni a terrorizmus, a tömegpusztító fegyverek terjedése, illetve a régiókon átívelő geopolitikai és ideológiai szövetségek jelentette transznacionális fenyegetésekre,

---

¹¹⁷ Kugler: Policy Analysis in National Security Affairs: i. m. 14. o.

¹¹⁸ U. o. 15. o.

¹¹⁹ U. o. 16. o.

¹²⁰ Bright, M. James: A failure in strategy: America and the Vietnam War 1965-1968. Quantico, USMC Command And Staff College, April 12, 2001. 57-47. o.

funkcionális értelemben is globális gondolkodásra van szüksége. Napjainkban – az első fejezetben már említett puha, illetve kemény – diplomáciai, katonai, illetve a gazdasági politikák nem vezetnek eredményre és nem érik el céljaikat önmagukban, kizárólag saját területükön, egymástól függetlenül végrehajtva. Ahogy az afganisztáni és iraki beavatkozások kapcsán is látható, a katonai beavatkozásokra készített stratégiák, tervek készítésekor és azok végrehajtásakor, figyelembe kell venni a beavatkozás politikai hatásait is. A diplomáciának biztonsági és gazdasági kérdésekkel egyaránt foglalkoznia kell, amire az Egyesült Államok jelentős forrásokat áldozott a nemzetépítés során. Ezek a hatások még összetettebbé teszik a nemzeti biztonság területét. Kugler ezek alapján jelenti ki, hogy „*a politikaelemzés végrehajtásához a változásokat figyelembe vevő, rendszerszinten gondolkodó, a stratégiai célkitűzések és a megvalósításukhoz szükséges eszközök közötti viszonyrendszer felismerésére képes szakértőkre, elemzőkre van szükség.*”¹²¹ Ezt megerősítette a fentebb említett kongresszusi felülvizsgálat, melynek kifejezett célja volt, hogy a felülvizsgálat eredményeként megszülető jelentés¹²² tegyen javaslatot olyan képzési formákra, amelyek növelik a szakértők stratégiai-alkotási képességeit.

2. 1. A POLITIKAELEMZÉS MÓDSZEREI

A politikaelemzés módszertana szerint egyaránt szükség van az egyes alkotórészek specifikus vizsgálatára, és az alkotórészek integrált működésének feltárására. Függetlenül attól, hogy egy elemzés átfogó szemlélettel az adott politika stratégiai hatásait vizsgálja, vagy az egyes alkotórészek részleteiben merül el, szisztematikus vizsgálatot feltételez. Kugler felhívja a figyelmet arra, hogy a politikaelemzés több annál, mint információmorzsák összerakása annak reményében, hogy a végén valamilyen következtetésre jussunk. A természettudományokkal párhuzamot vonva megállapítja, hogy a politikaelemzés, mint intellektuális folyamat, túlmutat a tapasztalati kutatáson és nélkülözhetetlen összetevője a koncepcionális gondolkodás. Kugler hivatkozással Thomas S. Kuhn megállapításaira, azzal hangsúlyozza a koncepcionális gondolkodás fontosságát, hogy egy adott probléma megoldása, illetve az áttörést jelentő tudományos elméletek soha nem egy hirtelen jött ötlet eredményei, hanem mindig már ismert elméletekkel induló folyamatok. Ha

---

¹²¹ Kugler: Policy Analysis in National Security Affairs: i. m. 17. o.

¹²² Cancian - McPeak: i. m. XVII. o.

azonban a már ismert kereteken belül a probléma nem oldható meg, akkor szükségszerűen új elmélet születik, ami csak logikus gondolkodás eredménye lehet.¹²³ Az elemzés a logikus gondolkodásra és nem az adatok pusztá összegyűjtésére és értékelésére épít. A logikus gondolkodás hangsúlyozása jelentősen megkülönbözteti a politika analízist a gazdasági életben alkalmazott, rendszerint mennyiségi és minőségi mutatókat vizsgáló stratégia értékelési módszerektől.¹²⁴

Az elemzési folyamat három módon hoz létre releváns tudásanyagot:

- Fenomenológiai gondolkodással, amely képes felismerni az új dolgokat¹²⁵ és megerősíti az elemzők azon képességét, hogy felismerjék a kihívásokat. A világban megjelenő demográfiai trendek, gazdasági súlyponteltolódások, technológiai fejlődés, vagy a globális környezeti változások okozta víz, erőforrás és élelmiszer szűkösség mind olyan jelenségek melyek hatással vannak a nemzetek biztonságára. Az elemzőknek fel kell ismerniük magát a jelenséget, rendelkezniük kell azokkal az információkkal, amelyek leírják annak jellegét, fel kell tárniuk a kapcsolatát a stratégia, illetve a politika elemeivel.
- Ismeretelméleti alapon, következtetésekkel és szigorú analitikus eljárásokkal értékelve. Ez jelenti a vizsgált dokumentum elemei sajátosságainak, tulajdonságainak elemző módszerekkel történő megismerését, azok összehasonlítását, összefüggéseik feltárását. Az elemzések végrehajtásához mennyiségi és minőségi mutatókat, valamint matematikai módszereket alkalmaznak.
- Teleológiai szemlélettel vizsgálva azt, hogy hogyan hasznosul az adott tevékenység a végső cél érdekében. Feltárja az adott stratégia, politika szereplőinek, összetevőinek és tevékenysorozatának, valamint a célkitűzések közötti közvetlen, és közvetett ok-okozati összefüggéseket.¹²⁶

Maga az elemzési folyamat új absztrakt koncepciók és általános teóriák megalkotásával, kérdésfeltevással, különböző válaszlehetőségek megfogalmazásával és a vizsgálati területek kiválasztásával kezdődik. Amikor ezeknek az elemeknek az

---

¹²³ Kuhn, S. Thomas: *The Structure of Scientific Revolutions*, 2nd Edition. Chicago, University of Chicago Press, 1970. 35. o.

¹²⁴ Kugler: *Policy Analysis in National Security Affairs*: i. m. 18. o.

¹²⁵ Turay Alfréd: *Ismeretelmélet. Az 1984-es kiadás javított változata*. Budapest, Katolikus Hittudományi Főiskolai Jegyzetek. Elektronikus változat: 1. fejezet: A megismerés fenomenológiája.

¹²⁶ Kugler: *Policy Analysis in National Security Affairs*: i. m. 20. o.

elvi keretrendszere kidolgozásra került, a vizsgálat olyan hagyományos dedukción, indukción és következtetéseken alapuló általános feltevésekhez vezető előzetes értékelés alapján működik, amelyik megállapítja, hogy a politika egyes elemei milyen stratégiai következményekkel járnak. Az előzetes feltevések megalkotása után, az értékelési kritériumok, a teljesítménymutatók, a konkrét adatelemzési eljárások, ellenőrzési szabványok leírása következik, majd formális modellekkel és matematikai egyenletekkel hajtják végre a vizsgálatot, ami szilárd következtetéseket és ajánlásokat eredményez. Az elemzési folyamat végén fontos lépés az átfogó elemzési eredmények közérthető megfogalmazása és kommunikációja.¹²⁷

A politikaelemzést alkotó, – korábban már említett – három elemzési módszer mindegyike hasonló elemeket tartalmaz, viszont jelentősen eltérnek abban, hogy milyen szemléletmóddal vizsgálják az egyes politikákat, s ez meghatározza alkalmazhatóságukat is.

- A stratégiai értékelés módszere rendszerint széles látókörű, a tágabb összefüggéseket is szem előtt tartó vizsgálatra szolgál. Ezt a módszert a logikai alapelvek betartásával meghozott következtetések, és az egyes opciók érvekkel történő alátámasztása jellemzi. Ezt az egyébként szigorú vizsgálati módszert a politikatudomány kutatói alkalmazzák, melynek jellemzője, hogy kvalitatív, kevésbé formális, nyelvezete közérthető.
- A főleg közgazdászok által használt rendszerelemzés sokkal formálisabb és kvantitatív szemléletű. A folyamat során gyakran használnak grafikai ábrákat és számításokat, amelyek főként a költséghatékonyságra és a megtérülésre fókuszálnak. Különösen igaz ez azokra a politikákra, amelyek költségigényesek. Ilyen politika a védelmi politika, melynek összetevői a modern fegyverrendszerek. Ezek költségeibe az adott rendszer valamennyi elemét be kell számítani a teljes életcikluson keresztül. Az F-35-ös, ötödik generációs vadászpilóta nélküli repülőgépek fegyverrendszer összköltségébe beletartozik a tervezés, a kapcsolódó kutatás és fejlesztés, a prototípus és sorozatgyártás, az üzemeltetéshez kapcsolódó kiszolgáló és infrastrukturális eszközök, a hajózó és kiszolgáló személyzet oktatása és képzése, az üzemeltetési, valamint a

---

¹²⁷ U. o. 20. o.

rendszerből történő kivonás költségei is.¹²⁸ A módszer lényege hogy nagyságrendileg kimutassa a költségvetési és hatékonysági mutatókat.

- Az operációanalízis általában matematikusok által alkalmazott eljárás, a stratégiai tanulmányokban olyan speciális területeken alkalmazzák, ahol a stratégiai értékelés és a rendszerelemzés módszerei nem használhatóak. A három eljárás közül ez a legformálisabb, ez kötődik leginkább a matematikához és a közgazdaságtanhoz. Az operációanalízis számtani és számítógépes modelleket, egyenleteket, minőségi és mennyiségi mutatókat alkalmaz ahhoz, hogy részletes számításokat hajtson végre a különböző tervek és programok eredményességéről. Célja az alkalmazott matematikai mutatók legpontosabb meghatározása.¹²⁹

A leírt három elemzési módszer meglehetősen elterjedt, ugyanakkor egyik sem kötődik a biztonsági tanulmányok egy speciális területéhez, nincs meghatározva, hogy egy adott területen melyik módszert kell alkalmazni. A stratégiai értékelés a legáltalánosabb, ugyanakkor a legkönnyebb vizsgálati módszer, míg a rendszerelemzés és operációanalízis a számítások miatt bonyolultabb, de nagyobb pontosságú. A három módszer, a gazdasági életben alkalmazott értékelési módszerekhez hasonlóan, egy vizsgálaton belül, kombináltan is alkalmazható. A stratégiai értékelés elsőként alkalmazva különböző opciókat jeleníthet meg, a rendszerelemzéssel a megjelenített opciók terveinek és programjainak megvalósítása értékelhető, az operációanalízis pedig az egyes programok hatékonyságát vizsgálhatja meg a matematika módszereivel.¹³⁰ Éppen ezért a rendszerelemzés és operációanalízis a védelmi tervezésben a különböző fegyverrendszerek beszerzésénél és utólagos kiértékelésénél alkalmazható.

2. 1. 1. A STRATÉGIAI ÉRTÉKELÉS

A hivatalba lépő új amerikai adminisztráció beiktatásakor rendszerint stratégiai értékelést hajt végre a nemzeti biztonsági stratégia és a kapcsolódó politikák vizsgálatához, így a diplomácia vagy a védelem területén bejelentett jelentős változások is általában e vizsgálatok következményei. A Kennedy adminisztráció óta

---

¹²⁸ McCarthy, Niall: The Evolution Of The F-35's Unit Cost [Infographic]. Forbes (Online), September 14, 2018.

¹²⁹ Kugler: Policy Analysis in National Security Affairs: i. m. 21. o.

¹³⁰ U. o. 22. o.

alkalmazott gyakorlat 1996 óta intézményesítve van.¹³¹ Minden új adminisztráció védelmi felülvizsgálattal kezdi a tevékenységét annak érdekében, hogy nyilvánosságra kerüljön a védelmi stratégiával kapcsolatos álláspontja.

A stratégiai értékelés nem használ bonyolult, számokkal terhelt hivatalos matematikai nyelvezetet, ugyanakkor közérthető stílusban átfogóan, teljes mélységében elemzi a komplex politikai kérdéseket, és tárja az eredményeket a döntéshozók elé. A stratégiai értékelés kiinduló adatait természetesen az alapidokumentumok, stratégiák, politikák, valamint az adott tárgykörhöz kapcsolódó szakirodalom adja. A hírszerzési elemzések és tudományos konferenciák szintén jó kiinduló alapot, illetve információforrást jelentenek az értékelés elvégzéséhez. A stratégiai értékelés egy komplex politikai kérdés valamennyi aspektusát: politikai, katonai, gazdasági összetevőit vizsgálja, ami rendkívül nagyszámú opció értékelését teszi szükségessé. A stratégiai értékelés inkább tekinthető elmélet-, mint adatvezérelt tevékenységnek. Kugler egy közérthető hasonlattal úgy fejezi ki, hogy a stratégiai értékelés az erdő egészét vizsgálja ahelyett, hogy elveszne az egyes fák részleteinek vizsgálatában.¹³² A stratégiai értékelés módszere lehetővé teszi az elemző számára a komplex témakörök megértését, kiértékelését, a különböző opciók megfelelő értékelését, megjelenítve azok lényeges tulajdonságait, előnyeit, hátrányait, illetve az alkalmazhatóság körülményeit.

A fent leírtak szerint a stratégiai értékelés csak akkor alkalmazható önállóan, ha általános értékelésre van szükség, ellenben, ha tervek és programok mélyebb elemzése és a költséghatékonysági mutatók kiszámítása is szükséges, más módszerekkel is kombinálni kell.

2. 1. 2. A STRATÉGIAI ÉRTÉKELÉS ALKALMAZÁSA EGY CÉL VIZSGÁLATÁRA

Kugler szerint a stratégiai értékelés legegyszerűbb módszere, amikor azt vizsgáljuk, hogy különböző megvalósítási opciók hogyan valósítanak meg egy kitűzött célt. A fent leírtak szerint a vizsgálat megkezdéséhez először ki kell dolgozni egy elméleti keretrendszert melynek lépéseit részletesen tárgyalja a módszer megalkotója. A keretrendszer magában foglalja a probléma leírását, az érdekek, célkitűzések és a

---

¹³¹ Az USA törvénykönyvének védelmi miniszterről rendelkező részében: U.S. Code Title 10 Armed Forces, Subtitle A. General Military Law, Part I. Organization and General Military Powers, Chapter 2. Department of Defense, Section 113. Secretary of Defense.

¹³² Kugler: Policy Analysis in National Security Affairs: i. m. 31. o.

választható opciók meghatározását, valamint az elemzés lényeges vizsgálati területeinek kiválasztását. Ezután következik magának az elemzésnek a végrehajtása, majd pedig az eredmény publikálása.

A probléma meghatározása

Az elméleti keretrendszer létrehozásának első lépése számba venni azt a nemzetközi helyzetet, amely kiváltotta az adott problémát. Ezt általában valamilyen kritikus tevékenység, esemény egy új veszély vagy lehetőség feltűnése, vagy egy újonnan megjelenő általános trend jelenti. Utólagos vizsgálat esetén ez adott, illetve történelmi távlatból jól dokumentált, ami könnyebbé teszi az értékelést.

A probléma feltárásában Kugler döntő jelentőségűnek látja a nemzetközi környezet pontos leírását, amiben óriási szerepe van a hírszerző tevékenység során szerzett információknak. Fontos azonban, hogy a felhasznált adat pontos és részletes legyen, megfelelően tükrözze az adott problémához kapcsolódó térség és szereplők viszonyrendszerét, valamint kerülje az elvonatkoztatást. Kugler megkülönböztet azonnali, középtávú és hosszú távú veszélyeket, illetve eseményeket. A már létező veszélyek miatt fontos előre jelezni jövőbeni fontosságukat is, utalva arra, hogy a probléma esetleg súlyosbodik, változatlan marad, hatás gyakorol más területekre, régiókra. A sajátos válasz érdekében meg kell különböztetni azt is, hogy egy probléma fenyegetést vagy lehetőséget jelent-e. Fontos a probléma méretének és időhorizontjának meghatározása, ugyanis az határozza meg a reakció sebességét. Természetesen a hatékony politikaelemzés nemcsak a problémát írja le, de megjelöli annak kiváltó okait is. A közvetlen jellemzőkön túl fontos feltárni a kérdés másodlagos tényezőit is. A 2004-es stratégiai dokumentumok gyakorlatilag ezt a kategorizálást alkalmazzák a kihívásokra, illetve a lehetőségekre és kihívásokra fókuszáló szemlélet is meghatározó bennük.¹³³

Érdekek célok és opciók meghatározása

A probléma beazonosítása után a stratégiai értékelés következő lépése megállapítani azt, hogy hogyan befolyásolja az Egyesült Államok érdekeit, értékeit. Fontos megállapítani, hogy pozitív vagy káros hatást gyakorol-e, illetve be kell sorolni a fontosságot aszerint, hogy létfontosságú, jelentős, vagy periférikus érdekeket érint-e. Ezek után az értékelésnek meg kell határoznia a stratégiai célkitűzést, ami szükséges az érdekek és értékek megvédéséhez. Az elemzési módszer kidolgozója megállapítja,

---

¹³³ U. o. 35-40. o.

hogy a stratégiai célkitűzés pontos megfogalmazása szintén rendkívül fontos tényező a vizsgálat szempontjából, ugyanis ha a stratégiai cél meghatározása nem kellő pontosságú, nem dolgozhatóak ki hozzá az eléréshez szükséges politikai opciók. Meg kell határozni a stratégiai cél elérésének kritériumait is. Ideális esetben ez a követelményrendszer pontos mérőszámokat és leírást tartalmaz a cél elérésére vonatkozóan, ami a másodlagos célok tekintetében is kellő pontosságú.

A stratégiai célkitűzés és az értékelési követelményrendszer meghatározása után a következő lépés a vizsgálandó politikai opciók meghatározása. Kugler tapasztalati tényekre alapozva nem több mint öt opció vizsgálatát javasolja. A vizsgálandó opcióknak természetesen tartalmaznia kell a legvalószínűbb, illetve a döntéshozó által leginkább preferált alternatívákat is.¹³⁴

Az elemzés lényeges területeinek kiválasztása

Kugler leírása alapján a vizsgálati tárgykörök meghatározása gyakorlatilag kérdések feltevése, melyek megválaszolása olyan információkhoz juttatja az elemzőket, amik lehetővé teszik az egyes opciók értékelését. Meghatározzák azokat a fontos területeket, illetve jellemzőket, amelyeket a döntéshozóknak az egyes opciókról tudniuk kell. Útmutatása szerint a tárgyköröknek azokra a tulajdonságokra kell fókuszálni, amelyek döntő fontosságúak a siker és a kudarc tekintetében, illetve jelentősen befolyásolják az értékelést. A vizsgálati tárgyköröknek átfogónak és objektívnek kell lenniük, nem támogathatnak egyetlen preferált opciót a többi lehetőség kárára. Kugler stratégiai értékelés módszertana 25 vizsgálati tárgykört különböztet meg: víziók, értékek és ambíciók; fő tevékenységek, eszközök és más jellemzők; a tevékenység elméleti háttere és következményei; várható hatékonyság, előnyök és hátrányok; forrás és költségigény; költség hatékonyság; megvalósíthatósági stratégia; idő grafikon; korlátok, nehézségek, akadályozó tényezők; megbízhatóság; konzisztencia más politikákkal; unilaterális, multilaterális jelleg; megvalósíthatóság és a siker előfeltételei; bátorító és figyelmeztető jelek; szilárdság és flexibilitás; sérülékenység; külső hatások és szélesebb következmények; elfogadhatóság, a közvélemény támogatása; feltevések, bizonytalanság, részrehajlás; érzékenység és kockázatok; vitás kérdések és megítélés; a választást önmagukban meghatározó tulajdonságok; kompromisszumok; adaptációs képesség; elsődleges értékelés.¹³⁵

---

¹³⁴ U. o. 40-42. o.

¹³⁵ U. o. 43. o.

Az elemzés végrehajtása

A végrehajtás szempontjából Kugler a végrehajtó személyek, az összefüggések, korábbi minták és a kritikus gondolkodás szerepét emeli ki. Mivel a vizsgálandó vagy értékelendő politikai kérdések általában nem vákuumban történnek, az egyes kérdések értékelése történhet már meglévő minta alapján. Új helyzettel szembesül az elemző akkor, ha ilyen minta még nem létezik, vagy új elméleti megfontolások kényszerítik annak feladására. Ez az úttörő módszer minden vizsgálati területen korábban elképzelhetetlen válaszokat eredményezhet. A paradigmaváltás gyakran vitatható, de viszonylag gyakran bekövetkezik. A hidegháború alatt a feltartóztatás vagy az elrettentés politikája, illetve a hidegháború után a NATO-bővítés is olyan elemzések eredményeként született meg, amelyek új mintákat követtek. Maga az elemzés folyamata a vizsgálati tárgykörök mélyreható elemzésével és komplex értékelésével történik.¹³⁶

A stratégiai értékelés a rendszerelemzéssel és az operációanalízissel szemben nem alkalmaz matematikai modelleket, grafikai ábrákat, mennyiségi adatokat annak érdekében, hogy a kezdeti feltevéseket ajánlásokká, illetve értékelt megállapításokká alakítsa, ezáltal kevésbé konkrét. Az érveléshez használt adatokat, minőségi és mennyiségi jellemzőket leginkább a dedukció, indukció, a következtetés és az összehasonlítás módszereivel értékelve használja arra, hogy érvekkel alátámasztott ítéletet mondjon az egyes opciókról. Ugyanakkor figyelemmel kell lenni arra, hogy ne kövessük el azt a hibát, hogy néhány olyan tény összegyűjtésével, melyek alátámasztják elméletünket, általánosítsunk. Csak azért, mert két ország hasonló, nem jelenti azt, hogy hasonló helyzetben ugyanúgy fognak viselkedni. Különösen igaz ez a stratégiai gondolkodás tekintetében, amennyiben figyelembe vesszük az országok eltérő stratégiai kultúráját. Kugler szerint az egyes vizsgálati területeken a valószínűség kifejezésére alkalmazhatunk magas, közepes, illetve alacsony jelzőket, ugyanakkor nem célszerű olyan mennyiségi jellemzőket alkalmazni, mint például a nullától tízig terjedő skála. Becslések alkalmazásakor célszerűbb százalékos arányban kifejezni a valószínűséget, és hangsúlyozni a becslés bizonytalanságát. Fontos számba venni a rendelkezésre álló hírszerzési információk megbízhatóságát, és amennyiben azok megbízhatóságával kapcsolatosan kétség merül föl, azt az értékelés során figyelembe kell venni. Kugler tapasztalati tényezőkre hivatkozva érdekes

---

¹³⁶ U. o. 48-50. o.

megállapítást tesz. Azt állítja, hogy „...a legjobb stratégiai értékelések, illetve politikai opciók nagy bizonytalanság közepette kritikus gondolkodás eredményeként jöttek létre, ugyanakkor az elhibázott politikák nagy mennyiségű, megbízhatónak tűnő információon alapuló, gyenge érveléssel alátámasztott hibás értékeléseken alapultak.”¹³⁷

Az elemzés folyamata

Az elemzés normál esetben a különböző opciók leírásával kezdődik, beleértve annak lényegét, céljait, tevékenysorozatát és a megvalósítás menetét. Kugler szerint a lényeg azonban nem az egyes lehetőségek leírása, hanem értékelése abból a szempontból, hogy várhatóan milyen eredményre vezetnek. Ennek kritikus lépése a tevékenységeket és azok következményeit meghatározó elméleti megalapozottság értékelése. Ez az elmélet egyértelműen meghatározza az opció kivitelezhetőségét és hatékonyságát. Az egyes lehetőségek esetében ez az elméleti megalapozottság nyilvánvaló. Ezután a hatékonyságvizsgálat következik. A célok elérésének pontos meghatározása érdekében célszerű mennyiségi és minőségi mérőszámokat alkalmazni. A hatékonyság értékelésekor gondos elemzést igényel a célok és szükséges erőforrások arányának pontos meghatározása. Egy, a célokat csak részben teljesítő, de jelentősen olcsóbb politika vonzóbb választás lehet a döntéshozó számára, mint egy költségesebb, de a kitűzött célt nagyobb mértékben megvalósító terv. Ez különösen fontos szempont a jelentős erőforrásokat használó gazdasági, illetve a katonai fegyverrendszerek magas költségével kalkuláló, védelmi politikáknál. Kugler tapasztalata az is, hogy a kevesebb akadályozó tényezővel megvalósítható politika vonzóbb választás lehet mint az, amelyik a több megoldandó probléma miatt nagyobb erőfeszítést igényel, és hasonló szempont lehet a multilaterális együttműködéssel megvalósítható, a szövetségesek bevonását lehetővé tevő politika választása.¹³⁸

A különálló vizsgálati tárgykörökben lefolytatott részletes elemzés után a következő lépés az eredmények összegzése majd az egyes opciók összehasonlítása, illetve az utólagos értékelés. Amennyiben lehetőség van rangsorolásra, azt az összegzett eredmények alapján kell megtenni. Mindazonáltal a stratégiai értékelésnek nem szükséges konkrét javaslatot tennie a kitűzött cél megvalósítása érdekében, ellenben fontos meghatározni, hogy a különböző opciók milyen körülmények között,

---

¹³⁷ U. o. 52. o.

¹³⁸ U. o. 53. o.

milyen feltételek teljesülése esetén milyen hatékonysággal teljesítenek. Utólagos értékelés esetén természetesen a feltételrendszer és a körülmények adottak. A befektetett erőforrások és az elért eredmények is ismertek, összehasonlíthatóak.

Stratégiai értékelés több célkitűzés esetén

Az átfogó stratégiák, mint a kitűzött célok megvalósításához szükséges eszközöket tartalmazó dokumentumok, rendszerint több politikát magukban foglalnak. Különösen igaz ez az Egyesült Államok nemzeti biztonsági stratégiájára, amely tartalmazza a kül-, védelmi-, gazdasági és információs politikákat, ezek megvalósítása pedig koordináltan, párhuzamosan halad. Tovább bonyolítja a helyzetet, hogy az egyes részterületeken külön-külön is, egyszerre több célkitűzés megvalósítása tervezett. Kugler az ilyen dokumentumok elemzésére és értékelésére irányuló szellemi tevékenységet stratégia analízisnek nevezte el. A stratégia analízist az értékelendő politikák száma, annak átfogó jellege és a jövőbe tekintő, átfogóbb megközelítése miatt különbözteti meg a stratégiai értékeléstől. Az egyes politikák stratégiai értékelése általában egy stratégiai keretrendszerbe ágyazva történik, a stratégia analízis ezt a keretrendszert hivatott megalkotni.¹³⁹ Ugyanakkor a stratégia analízis során kiválóan lehet alkalmazni a korábban már leírt elemzési módszereket – megvizsgálva a stratégiát alkotó politikákat a stratégiai elemzés módszertana szerint – kiegészítve annak vizsgálatával, hogy a párhuzamosan futó politikák milyen hatást gyakorolnak egymásra a vizsgált területeken, illetve összességében. A stratégiák párhuzamos politikáinak harmonizálása különleges fontossággal bír.¹⁴⁰ Ezek a politikák nem elkülönülten, csak a saját területükre vannak hatással, hanem gyakran egymással jelentős mértékű átfedésben, kölcsönhatásban valósulnak meg.

A sikeres végrehajtáshoz a stratégiát alkotó, valamennyi politikának saját megvalósítási tervet kell készíteni. A stratégia szempontjából különös fontossággal bír az időzítés, a megvalósítás üteme és összehangolása. Például egy politika sikeresen indítható illetve befejezhető, mielőtt egy másik politika elkezdődik, ugyanakkor a második függhet az első megvalósításától. Ezért az általános és gazdasági politikák tervezésekor csak úgy, mint a katonai stratégiáknál szükséges az események sorrendjét meghatározni.

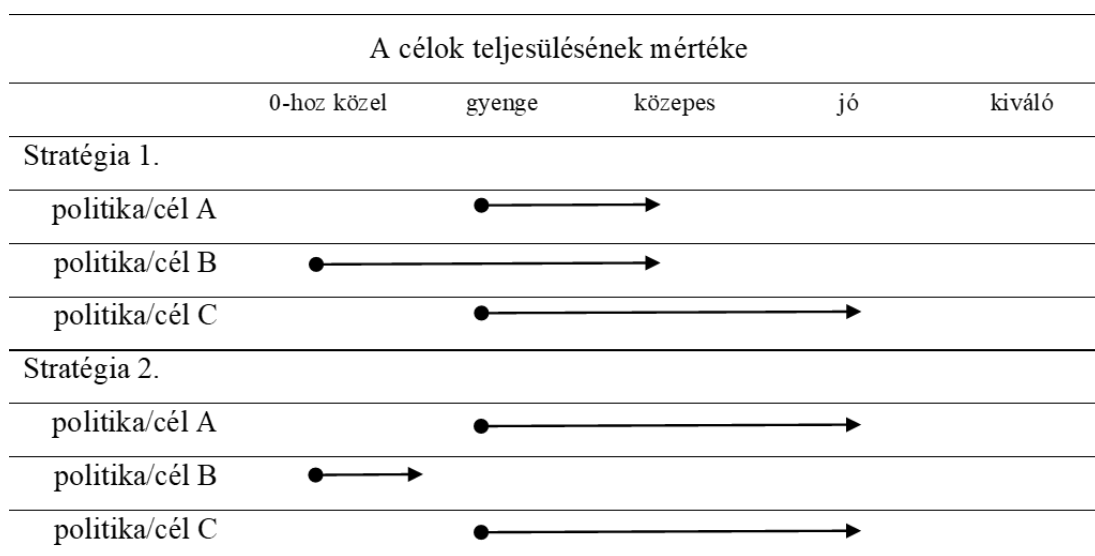
---

¹³⁹ Babos Tibor: *The Five Central Pillars of European Security*. Brussels, NATO Public Diplomacy Division, 2007. 22. o.

¹⁴⁰ Kugler: *Policy Analysis in National Security Affairs*: i. m. 70. o.

3. sz. ábra: a stratégiák vizsgálata a célkitűzések megvalósulása tekintetében

Forrás: Kugler: Policy Analysis in National Security Affairs, 76. o.

Az ábra egy a korábbinál kifinomultabb értékelést mutat be, mivel figyelembe veszi a kiinduló állapotot is. Az első stratégia A politikája egy alacsony kiindulóponttól közepes szintű eredményességet produkál, B politika nulláról emeli az eredményességet közepes szintre, míg C politika alacsonyról jó eredményességhez vezet. A második stratégia politikái eltérő eredményességet mutatnak. Az alkalmazott eljárás jól bemutatja, és vizuálisan megjeleníti az egyes politikák, így a stratégiák összegzett eredményességét, és jól áttekinthető képet ad a megoldandó stratégiai problémáról. A döntéshozók választhatnak az egyes politikák, illetve stratégiák között, vagy új elemzést kérhetnek annak megállapítására, hogy többlet források biztosításával milyen teljesítményt nyújtanának az adott politikák. Mivel az eredményesség mérésére szolgáló rendszer egységes, megfelelő alapot nyújt az összehasonlításra.¹⁴¹

A végrehajtási program kidolgozása

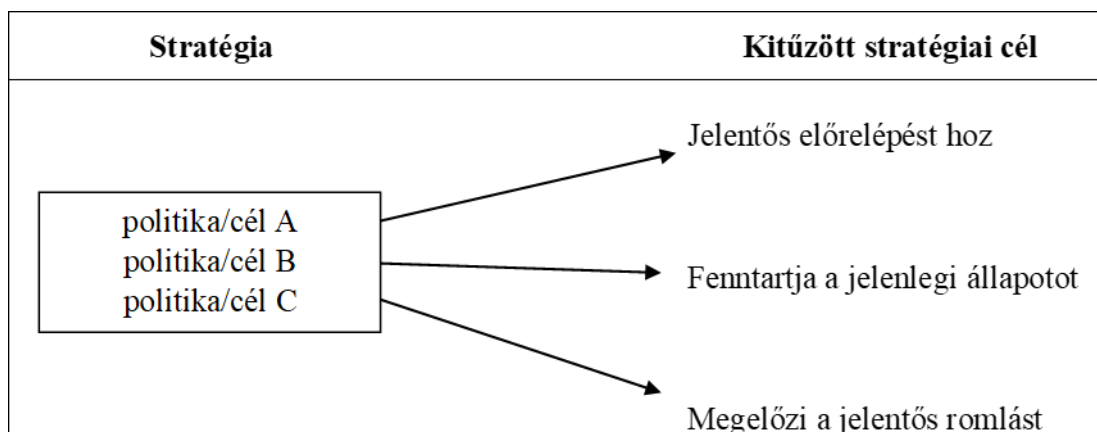
A stratégia elemzés utolsó lépcsője annak megállapítása, hogy a stratégia végrehajtására összeállított program biztosítja-e a stratégia sikeres megvalósítását. A végrehajtási program meghatározása azért is fontos, mert az elemzők annak ismerete nélkül nem tudják kiszámolni a költségeket, illetve nem tudják még hozzávetőleges

¹⁴¹ U. o. 76. o.

pontossággal sem megjósolni a stratégia eredményességét. A stratégiaalkotás tervezési szakaszában a stratégiát alkotó tevékenységek költségei, illetve eredményei csak nagybani vázlatnak tekinthetők, mivel a tényleges végrehajtási program kidolgozása, és az azt végrehajtó felelősök meghatározása csak a stratégiai opció kiválasztása után történik meg. A program kidolgozási folyamat bonyolultságát jól jellemzi, hogy már egy politika megvalósítási programjának kidolgozása is komoly kihívás, egy átfogó stratégia párhuzamos politikáinak megvalósítására irányuló program kidolgozása ennél jóval összetettebb. A legösszetettebb folyamat pedig, a különböző stratégiákba integrált programok megvalósítási terveinek kidolgozása. A végrehajtási programok összeállítása gyakran több időt vesz igénybe, mint magának a stratégiának a megalkotása.¹⁴²

A stratégiák megvalósítási programjának részletes kidolgozása mellett kulcsfontosságú a stratégia végcéljának megfelelő leírása. A döntéshozók általában nem a megvalósításra tervezett programok alapján, hanem a feltüntetett, megvalósítani kívánt végcél alapján döntenek az egyes stratégiákról. Értelemszerűen azt választják, amelyik a legjobb teljesítményt nyújtja a nemzeti célok megvalósítása érdekében. Természetesen egy stratégia reális végcéljának feltüntetéséhez egyfajta jövőbelátási képesség szükséges, amelyhez segítséget nyújt a stratégiai analízis. Az elemző munka egyik első lépése megállapítani azt, hogy a stratégiában foglalt célkitűzések mennyiben szolgálnak egy nagyobb közös célt, mennyiben támogatják az átfogó stratégiai koncepciót?

4. sz. ábra: Alternatív stratégiák

Forrás: Kugler: Policy Analysis in National Security Affairs, 78. o.

¹⁴² U. o. 77. o.

Az ábrán látható hogy a politikák által támogatott stratégiai cél különböző lehet, ugyanakkor a helyzethez igazodva ez a stratégiai célkitűzés változhat. Például egy régió gazdasági fejlesztésére megalkotott, három stratégiai koncepció: fejlesztés, a jelenlegi állapot megtartása, a hanyatlás megakadályozása. A körülmények változása kapcsán ennek megfelelően kerülhet előtérbe az egyik vagy másik koncepció. Kugler megállapítja, hogy annak ellenére, hogy a stratégia analízis részletesen kidolgozott módszertannal és tapasztalati adatokkal dolgozik, az előrejelzések elkerülhetetlenül szubjektívek maradnak, nem támaszkodhatnak matematikai bizonyítékokra vagy laboratóriumi kísérletekre. Előfordul, hogy egy stratégia végeredménye egyszerűen nem, vagy csak nagy bizonytalansággal jósolható meg, a kimenetet befolyásoló tényezők nagy száma miatt. Amennyiben a döntéshez mégis szükség van egyfajta eredményesség feltüntetésére, az analízis valószínűség eloszlás szerint tünteti fel az eredményeket.¹⁴³

5. sz. ábra: alternatív végkifejletek: valószínűségen alapuló előrejelzés

Stratégia	Eredmény	Valószínűség
<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; display: inline-block;"> politika/cél A politika/cél B politika/cél C </div>	siker	30 %
	mérsékelt siker	50 %
	mérsékelt kudarc	10 %
	kudarc	10 %

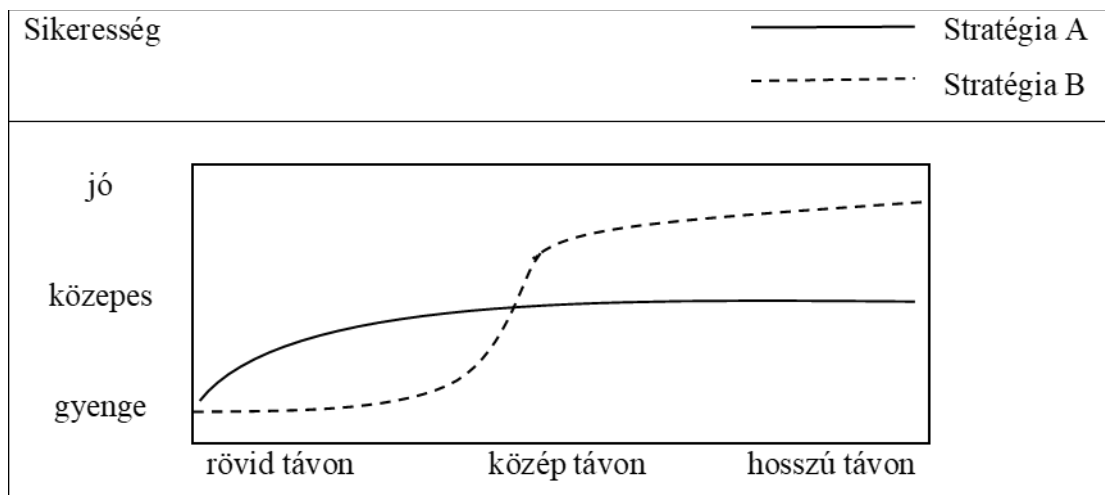
Forrás: Kugler: Policy Analysis in National Security Affairs, 79. o.

Az ábra különféle eredmények valószínűségét tünteti fel.¹⁴⁴

¹⁴³ U. o. 78. o.

¹⁴⁴ U. o. 79. o.

6. sz. ábra: előrejelzés időhorizonton

Forrás: Kugler: Policy Analysis in National Security Affairs, 80. o.

Az ábra a stratégiák különböző időhorizonton feltüntetett sikerességet ábrázolja. Amennyiben a helyzet úgy kívánja, a rövidtávon sikeres stratégiát kell választani, ellenben ha több idő áll rendelkezésre a célok eléréséhez, ajánlott azt a stratégiát választani, amelyik bár hosszabb idő alatt, de sikeresebben teljesít. Az időszükséglet vizsgálata az erők leterheltsége szempontjából is kritikus, mivel az elhúzódo műveletek lehetetlenné tesznek más feladatokat. Irak és Afganisztán kapcsán is látható, hogy az amerikai haderő rendkívül kifizetett mind humán, mind pedig technikai erőforrások tekintetében. Az összehasonlíthatóság feltétele ebben az esetben is az, hogy a két különböző stratégia egyéb jellemzői, például a költségek és erőforrásigény hasonlóak, illetve egyezők legyenek.

Kugler szerint „a 21. században nem alkotható olyan stabil és tökéletes stratégia, amelyik nem szorul folyamatos felülvizsgálatra, illetve nem igényel változtatást.”¹⁴⁵ Ennek okát abban látja, hogy míg a hidegháborúban a biztonságpolitikai környezet viszonylag statikus volt, manapság ez nem jellemző. A hidegháború alatt megalkotott stratégiákat állandóság jellemezte.

2. 2. RÉSZKÖVETKEZTETÉSEK

A stratégiák elemzésének, értékelésének szükségessége nem kérdőjelezhető meg. Így van ez a legfelsőbb szintű nemzeti biztonsági stratégiák, az alacsonyabb szintű ágazati stratégiák, és az azokat alkotó politikák esetében is, bár jellegükből

¹⁴⁵ U. o. 81. o.

adódóan más elemzési módszereket követelnek meg. A Kugler által leírt módszertan, a stratégiai értékelés és a rendszerelemzés sajátossága abban rejlik, hogy a nemzeti biztonság területére ülteti át azokat a vizsgálati módszereket, illetve egyes elemeiket, amelyek más területeken, például a gazdaságban már bizonyították hasznosságukat. Az általánostól a specifikus felé haladva jut el a logikus gondolkodás alapján feltett kérdések, ok-okozati összefüggések vizsgálatán keresztül a stratégiai gondolkodásban és a kapcsolódó politikákban értelmezhető mennyiségi és minőségi mutatószámok meghatározásáig, és összehasonlító módszerek kidolgozásáig. A szemben álló erők stratégiai értékelésénél ugyanis nem csak a katonák és a haditechnikai eszközök számának van jelentősége, de azok technikai mutatóinak is. A módszer elemenként vagy kombinálva jól alkalmazható a stratégiai dokumentumok és azok összetevőinek – politikák, védelmi tervek, haderőfejlesztési programok – vizsgálatára a stratégiaalkotás folyamatában az egyes opciók megítélésére, és a döntéshozatal segítésére, valamint már elkészült stratégiák felülvizsgálatára és utólagos értékelésére.

Az amerikai katonai stratégiák vizsgálatánál a Kugler-féle stratégiai értékelés módszertana szerint választottam ki azokat a vizsgálati tárgyköröket, melyek mentén az értékelést elvégeztem. Ezekon felül az értékelés kiegészítő vizsgálati tárgyköre volt a technológia.

- Víziók, értékek és ambíciók
- Fő tevékenységek, eszközök és más jellemzők
- Forrás és költségigény
- Konzisztencia más politikákkal
- Unilaterális, multilaterális jelleg
- Érzékenység és kockázatok

A stratégiák értékelése szempontjából ezek vizsgálati tárgykörök, ugyanakkor alkalmazom a rendszerelemzés módszereit is.

3. AZ AMERIKAI EGYESÜLT ÁLLAMOK NEMZETI KATONAI STRATÉGIÁINAK ÉRTÉKELÉSE AZ 1990 ÉS 2000 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN

3. 1. A BUSH-ADMINISZTRÁCIÓ IDŐSZAKA

Az Amerikai Egyesült Államok 41. elnökének, George H. W. Bush adminisztrációjának 4 évére estek a XX. század második felének legjelentősebbnek mondható történelmi változásai. A korábbi évtizedeket meghatározó hidegháború véget ért, megszűnt Európa kettéosztottsága és felbomlott a Szovjetunió. A hidegháború vége új nemzetközi rendet eredményezett, amely jelentős hatással volt az Egyesült Államok nemzeti biztonsági politikájára és katonai stratégiájára. Véget ért az első világháborúval kezdődött időszak, amelyik az azóta eltelt 75 évben a fasizmus és a kommunizmus váltakozó uralmát hozta a világ egyes régióiban. A kommunizmus visszaszorulása és a Szovjetunió, valamint közvetlen befolyási övezetének széthullása komoly kihívásnak bizonyult az amerikai stratégiai gondolkodóknak. Bush elnök azon igyekezett, hogy az oroszok ne megaláztatásnak éljék meg a Szovjetunió felbomlását és egyezzenek bele az Egyesült Államok, Európa átalakítása szempontjából egyik legfontosabb célkitűzésébe, hogy az egyesült Németország az európai biztonsági intézmények tagja maradjon.¹⁴⁶ A továbbiakban a Szovjetunió sem „tarthatott rendet” saját érdekszférájában.

Az elnöki ciklus fontos eseményként említhető meg az Egyesült Államok és koalíciós erői Irak ellen folytatott korlátozott célú hadjárata, az első Öböl-háború. A stratégiaalkotás és értékelés szempontjából is ki kell emelni a nagy horderejű események, változások gyorsaságát, ugyanis a hosszú hidegháborús szembenállás után, a lassan érlelődő folyamatok felgyorsultak. Az, hogy Gorbacsov szakított a Brezsnyev doktrínával, és a szovjet tankok többé nem avatkoztak be a kelet-európai országok belpolitikájába, földcsuszamlásszerű változásokat idézett elő. Tagadhatatlan, hogy a Bush adminisztráció képes volt reagálni a helyzetre és saját, valamint szövetségesei javára fordítani azt.¹⁴⁷ Stratégiai sikerként könyvelhető el a német újraegyesítés úgy, hogy Németország a NATO tagja maradt, az, hogy a Szövetséget

---

¹⁴⁶ Magyarics: i. m. 580. o.

¹⁴⁷ Kugler, Richard L.: A Search for Strategic Wisdom: Guiding the Twists and Turns of U.S. National Security Strategy. Amazon Digital Services LLC, 2017. 237. o.

felkészítették az új feladatokra, és, hogy biztosították a demokrácia kiterjesztését kelet-közép Európában, valamint stabil viszonyt alakított ki a Szovjetunió széthullása utáni Oroszországgal és a megszülető utódállamokkal. Kritikus momentumként említhető, hogy az Egyesült Államok az európai hatalmakkal szemben kiállt a mielőbbi német újraegyesítésért, és diplomáciai erőfeszítései révén egyezsége jutott a Szovjetunióval Németország NATO tagságáról. Az Egyesült Államok politikai és védelmi megállapodásokkal erősítette meg az európai biztonsági struktúrákat. A CFE és START szerződések stabilizálták a katonai egyensúlyt Európában. Mindezekkel párhuzamosan a kormányzat képes volt két sikeres katonai beavatkozás végrehajtására. Az első az 1989 decemberében végrehajtott „Just Cause” művelet volt Panamában, Manuel Noriega elnök diktatórikus rendszerének megbuktatására. A műveletben 25 000 amerikai katona vett részt, akiket a néhány napos beavatkozás után kivontak az országból.¹⁴⁸ A második katonai beavatkozás a széles nemzetközi koalícióval végrehajtott első Öböl-háború volt a Kuvaitot lerohanó Irakkal szemben. Az Egyesült Államok 265 000 fővel vett részt az ENSZ határozat¹⁴⁹ alapján fellépő nemzetközi koalícióban. Annak ellenére, hogy a hivatalba lépő adminisztráció nem rendelkezett határozott stratégiával az események hatására, képes volt a megfelelő információk összegyűjtésére, és a szükséges döntések meghozatalára. Ezek alapján 1993-ra – mikor a Clinton adminisztráció hivatalba lépett – elkészítették egy, a regionális kihívásokra fókuszáló nemzeti biztonsági stratégiát, és a haderő 25%-os csökkentését biztosító Base Force koncepciót.

3. 2. AZ 1992. ÉVI NEMZETI KATONAI STRATÉGIA¹⁵⁰

George W. H. Bush amerikai elnök aspeni beszéde 1990. augusztus 2-án hangzott el az Aspen Intézet szimpóziumán. A beszéd mintegy kezdőpontjának tekinthető a Szovjetunióban és Európában végbemenő radikális változásoknak, és annak a döntésnek, mely 25%-kal csökkentette az amerikai fegyveres erők létszámát. A kialakuló új világrend az USA fegyveres erejének nagymértékű változásait követelte meg mind a tervezés, mind a szervezet tekintetében. A lényeg nem csupán a

---

¹⁴⁸ Kugler: A Search for Strategic Wisdom: i. m. 245. o.

¹⁴⁹ UN Resolution 678, 29 November 1990.

¹⁵⁰ National Military Strategy of the United States. January 1992.

csökkentésén, hanem egy teljesen új haderőstruktúra létrehozásán volt.¹⁵¹ Bush a beszédben felvázolta a változás lényegét, azt, hogy a jövőben az USA-nak milyen jellegű kihívásokra kell felkészülnie, s ehhez milyen haderőre van szükség, nem csupán a létszám tekintetében. A Bush-adminisztráció egészen eddig a beszédig nem hozta nyilvánosságra az új stratégiai koncepciót, beleértve a fegyveres erők átstrukturálását is, annak ellenére, hogy a döntés már korábban megszületett. A beszédben az elnök tulajdonképpen felvázolta az USA új Nemzeti Biztonsági Stratégiáját (1991)¹⁵², melyet emiatt Aspen Stratégiának is neveznek.

Az új biztonsági stratégia olyan jövőbeli háborúkat feltételezett, mint az akkor már megjósolható Öböl-háború, s az amerikai elnök beszédében elhangzott konkrét célzások már egy lehetséges katonai beavatkozás irányába mutattak.¹⁵³ *„Amerikának olyan erővel kell rendelkeznie, melyek képesek válaszolni fenyegetésekre, történjenek azok a glóbusz bármely sarkában... A brutális agresszió, mely múlt éjjel Kuvaitot érte, illusztrálja a központi teóriát (...) az amerikai érdekek csak olyan képességekkel védhetőek meg, mely létezik, s mely késedelem nélkül képes cselekedni.”*¹⁵⁴

A hidegháború befejezése és a kelet-nyugat szembenállás jelentős enyhülése utáni első, 1992-es katonai stratégiát Collin Powell, a Vezérkari Főnökök Egyesített Bizottságának akkori elnöke jegyzi. A stratégiai hierarchiának megfelelően ajánlásait az 1991. évi Nemzeti Biztonsági Stratégia, illetve a védelmi miniszter Védelmi Tervezési Irányelvei (DPG), valamint az elnök és a kongresszus részére készített éves jelentés alapján fogalmazta meg. Előre bocsátja, hogy a stratégia a gyorsan változó világ jelentős bizonytalanságával és instabilitásával számol, mint az Egyesült Államok érdekeit befolyásoló jövőbeni fenyegetések. Az 1990-es évekre tervezett, újrastrukturált amerikai fegyveres erőket alap, teljes, és összhaderőnemi jelzővel illeti, és egy körültekintően összeállított, aktív és tartalékos komponensből álló haderőként jellemzi. Elgondolásában ezt az erőt hajók, repülőgépek, harckocsik és legfőképpen a szárazföld haderőnem, a haditengerészet, a tengerészgyalogság és a légierő kiképzett katonái, valamint vezető állománya alkotják és teszik összhaderőnemivé. Azt is hangsúlyozza, hogy egy ilyen haderőt nem lehet napok vagy hónapok alatt létrehozni. Úgy látja, hogy az általa jegyzett stratégia a globális változásoknak köszönhetően egy

---

¹⁵¹ Tunader, Ola: Bush's Brave New World. A New World Order – A New Military Strategy. In: Bulletin of Peace Proposals. Vol. 22 (1991) No. 4. 357.o.

¹⁵² National Security Strategy of the United States. August 1991.

¹⁵³ Tunader: i. m. 359. o.

¹⁵⁴ U. o. 361. o.

csökkentett, de mégis megfelelő katonai képességekkel bíró haderőt vázol, ami képes lesz a nemzet szolgálatára az ezredforduló végéig.¹⁵⁵

A bevezetőben jelentős változásként fogalmazza meg, hogy a stratégia elmozdult azoktól az alapelvektől, amelyekre a második világháború óta az amerikai védelmi berendezkedés épült. Ezek közül a legjelentősebb az, hogy a Szovjetunió feltartóztatása helyett egy sokoldalúbb, rugalmasabb, regionális szemléletű stratégia irányába fordult.

3. 2. 1. A STRATÉGIAI KÖRNYEZET VIZSGÁLATA

A stratégia alapvetésként jelentette ki, hogy a korábbi nemzetközi rendszer átlátható volt, és megbízható támpontot nyújtott a szabad világ tagjainak. A Szovjetunió megszűnt, ugyanakkor nem látható, hogy Oroszországgal, illetve a korábbi tagköztársaságból megalakult Független Államok Közösségével milyen viszonyt sikerül kialakítani. A Varsói Szerződés széthullása, a német újraegyesítés, és a mint egy fél tucat ország újonnan visszanyert függetlensége bizakodásra adott okot. Ezen – kétségtelenül nagy jelentőséggel bíró – változásokon túl befolyásolta még a biztonság környezetet:

- a nukleáris, vegyi és biológiai fegyverek és hordozó eszközeik proliferációja;
- az emberek életkörülményeinek folyamatos javulása, különösen a fejlődő országokban;
- a kábítószer csempészet és a hozzá kapcsolódó problémák;
- az, hogy a kommunizmus, és a kommunista rezsimok összeomlásával megnövekedett a konfliktusok esélye a történelmi ellenségek között;
- a politikai, gazdasági és katonai együttműködés lehetősége Európában, a Csendes-óceán térségében és más régiókban;
- a Kelet-Európában, Latin-Amerikában és a világ más részein zajló demokratizálódási folyamatok.¹⁵⁶

A stratégiai környezetben beállt drámai változások közepette ugyanakkor megmaradtak bizonyos, a katonai tervezést meghatározó alapvetések. Elsőként az Oroszországban és a Szovjetunió volt tagköztársaságaiban maradt fegyverzet. Az

---

¹⁵⁵ Meinhart, Richard M.: National Military Strategies: A Historical Perspective, 1990 to 2012. In: Bartholomees, Boone J. Jr. (editor): U.S. Army War College Guide to National Security Issues. Volume II: National Security Policy and Strategy, 5th Edition. Carlisle, Strategic Studies Institute, June 2012. 85. o.

¹⁵⁶ National Military Strategy, 1992: i. m. 1. o.

Amerikai Egyesült Államok, bár üdvözölte a FÁK és az önálló köztársaságok létrejöttét, ugyanakkor aggódva figyelte a lehetséges ellenségeskedéseket közöttük.

Oroszország modern fegyverzetével és nukleáris képességével továbbra is jelentős katonai erő maradt. Megvolt annak az esélye, hogy a nukleáris képesség az egyes korábbi tagköztársaságokban is megmarad, és proliferáció útján eljut a Független Államok Közösségén kívülre is. A Szovjetunióban felhalmozott, majd később Oroszország és a tagköztársaságok birtokában maradt hagyományos fegyverzet is rendkívül tekintélyes katonai potenciált képviselt az eurázsiai földrészen. Ezt a jelentős katonai képességet némiképp csökkenti, hogy a fegyverzet fenntartása és hatékony alkalmazása komoly anyagi eszközöket igényelt. Fontos megjegyezni, hogy az Oroszország fő bevételi forrását jelentő szénhidrogének világpiaci ára ebben az időben csak minimálisan haladta meg az elavult technológia miatt magas kitermelési költségeket.¹⁵⁷

A stratégia szerint, mivel az Egyesült Államoknak nem voltak birodalmi törekvései, különleges helyzetbe került azáltal, hogy a világ legtöbb országa elfogadta vezető szerepét. Szövetségei és fontos régiókban újonnan szerzett barátai stabilizáló erőként tekintettek rá, támogatást és biztonságot várva a földön egyeduralkodóvá váló demokratikus berendezkedés példájaként. Valójában a Szovjetunió megszűnésével csak egy hatalom, egy csendőr maradt a világban és minden ország tőle várta a konfliktusok megoldását. Ez később a fegyveres beavatkozások idején jelentett igazi problémát az Egyesült Államoknak. Egyes esetekben a nemzetközi jogi legitimitációt (Koszovó, 1999), máskor a be nem avatkozást kérték számon rajta (Ruanda, 1994).¹⁵⁸

A stratégia figyelembe vette, hogy bár az Amerikai Egyesült Államok rendelkezett egy természetes védőpajzzsal, nemzetbiztonsága kritikusan kapcsolódott a tengerentúli eseményekhez, illetve azon területek eléréséhez. Fontos megállapítás volt, hogy az országnak olyan erőt kell fenntartania, amivel képes befolyásolni a világ eseményeit, elrettenteni az agresszorokat, biztosítani a hozzáférést a világ piacaihoz, és stabil környezetben elősegíteni a demokratikus társadalmi és gazdasági fejlődést.¹⁵⁹

---

¹⁵⁷ Az olajárak 1986 és 1995 között csak egyszer haladták meg a 20 dollárt (1990: 22,26 dollár), egyébként 15-18 dollár körül mozogtak. Oroszország kitermelési költsége mintegy 15 dollár volt hordónként. Forrás: <https://www.statista.com/statistics/262858/change-in-opec-crude-oil-prices-since-1960/> [2019. 06. 18.]

¹⁵⁸ Magyarics: i. m. 582. o.

¹⁵⁹ National Military Strategy, 1992: i. m. 2. o.

A stratégia úgy értékelte, hogy az európai és eurázsiai területeken, különösen Nyugat-Európában a jelentős katonai veszély megszűnt, ugyanakkor aggodalomra ad okot a kelet-európai térség, illetve az újonnan alakult Független Államok Közösségéhez tartozó országok biztonsági helyzete. Úgy ítélte meg, hogy az évszázados ellenségeskedések, versengés és antagonisztikus ellentétek fenyegethetik az európai stabilitást. Irak legyőzésével Kuvait függetlenségét visszanyerte ugyan, de jelentős bizonytalansági tényező maradt, mind a tágabb Közel-Keleten, mind pedig Délnyugat-Ázsiában.

A stratégia felsorolásában az Iraki fegyverkezés, az Irán által támogatott radikális csoportok, a nacionalizmus, a vallásos fanatizmus, az arab-izraeli ellentét, a vízmegosztási problémák, és a hagyományos gazdag-szegény ellentét, mind hozzájárulhatott a stabilitás felbomlásához. Értékelésében a Szovjetunió felbomlása új, regionális koalíciók előtt nyitott lehetőséget, különösen a korábbi iszlám tagköztársaságok esetében.

A kelet-ázsiai térség gazdasági felemelkedése a Csendes-óceán térségét az Egyesült Államok első számú kereskedelmi partnerévé tette. A régióban mutatkozó gazdasági növekedés, a demokrácia terjedése, illetve szövetségeseinek növekvő katonai képessége, csökkentette az Egyesült Államokra nehezedő terhet a biztonság szavatolása tekintetében. Ugyanakkor Kína, a világ egyik legnépesebb országa, továbbra is kommunista berendezkedésű, a Koreai-félsziget pedig megosztott. A stratégia szerint a hidegháború logikája azt diktálta, hogy a kommunizmus idővel ebben a térségben is vereséget szenved, de addig még nagyon sok idő telhet el, ezért itt is az Egyesült Államoké a stabilitás biztosításának felelőssége. Az azóta eltelt huszonöt év bebizonyította, hogy ez az idő valóban hosszú lehet. A kommunista berendezkedés Kínában megmaradt, ugyanakkor beigazolvta a stratégia aggályait növekvő gazdasági erővel regionális, később globális hatalomra tör.¹⁶⁰

A stratégia nem látott jelentős biztonsági kockázatot a nyugati félteke alapvetően fejlett demokráciájú országaiban, ugyanakkor jelentős problémaként jelentkezett a kábítószer csempészet, az illegális bevándorlás, az időszakos felkelések, az alacsony gazdasági fejlődés, és a környezetvédelemmel kapcsolatos kihívások. A stratégia meglátása szerint szükséges volt, hogy az Egyesült Államoknak ebben a

---

¹⁶⁰ U. o. 3. o.

térségben is – melyben Kuba maradt az egyetlen kommunista ország – támogassa a fejlődő demokráciákat, valamint a gazdasági és társadalmi fejlődést.

A Szovjetunió összeomlása alapjaiban változtatta meg a fenyegetettség elemzésének koncepcióját, ami a múltban a haderőstruktúra tervezésének alapjául szolgált. A stratégia Észak-Koreát, egy meggyengült Irakot, és talán egy ellenséges Iránt tekintette olyan fenyegetettségnek, ami ellen megfelelő erőket kell fenntartani. Még ha figyelembe vesszük Észak-Korea nukleáris képességeit, akkor is jól látható, hogy a hagyományos fenyegetettség alapú tervezés ezen országokra egy nagyságrendekkel kisebb amerikai haderőt eredményezett volna. Ugyanakkor nem ezeket az országokat, hanem az ismeretlen, illetve a bizonytalanság jelentette fenyegetést értékelte valós fenyegetésként. Kiemelte, hogy a közelmúltban megvívott háborúk egyike sem volt olyan összecsapás, amelyet háborúra felkészített erőkkel vívtak volna meg. Az Egyesült Államok a második világháborúban, a koreai háborúban és a vietnámi háborúban is az általános védelmi erőket használta addig, amíg felkészítette a háború megvívásához szükséges csapatokat. Még Panamában és a Sivatagi Vihar esetében is ez volt a helyzet. A Sivatagi Vihar esetében olyan, Németországból átszállított erőket is alkalmaztak, amelyek elsődleges rendeltetése a Vörös Hadsereg elrettentése volt.¹⁶¹

A dokumentum értékelése szerint igaz, hogy a hidegháború vége megnövelte a béke, a biztonság és a gazdasági prosperitás esélyét, ugyanakkor egy veszélyekkel teli, bizonytalan, és egyes régiókban instabil világot eredményezett. Egy olyan világot, amelyben a háború, illetve az Egyesült Államok érdekeinek kihívása valós veszélynek volt tekinthető. A stratégia ebben a bizonytalan, látható fenyegetésektől mentes időben, azzal indokolta a haderő szükségességét, hogy a történelem során, amikor az Egyesült Államok, illetve szövetségesei érdekei veszélybe kerültek az amerikai haderő mindig demonstrálta az ország elkötelezettségét és szükség esetén harcolt is, amire a jövőben is bizonyosan szükség lesz.¹⁶² A nehéz körülményekre való utalással megemlített néhány válságövezetet, mint a politikai és katonai válságot Libériában, Kuvaitban, Szomáliában, Irakban és Etiópiában, valamint a bangladesi és fülöp-szigeteki természeti katasztrófákat.

A stratégia megállapította, hogy az Egyesült Államok az egyetlen ország, amelyik rendelkezik olyan katonai képességekkel, amelyekkel képes globálisan

---

¹⁶¹ U. o. 4. o.

¹⁶² U. o. 4. o.

befolyásolni az eseményeket, ezért előrevetítette, hogy az USA egyedül vagy szövetségeseivel, illetve az Egyesült Nemzetek Szervezetével együttműködve, részt fog venni gazdasági és társadalmi válságok megoldásában és a regionális agresszorok elrettentésében. Ehhez az Egyesült Államoknak meg kellett őriznie azt a képességét, hogy hatékonyan tudjon válaszolni az ilyen kihívásokra, illetve hozzájáruljon a stabilitás és a gazdasági prosperitás globális szinten történő fenntartásához. Ezek a változások a nemzetközi környezetben olyan időszakban történtek, amikor az Egyesült Államok költségvetése deficitese, éppen ezért a stratégia előtérbe helyezi a költséghatékonyságot anélkül, hogy kompromisszumot kötné a hatékonyság területén.¹⁶³

3. 2. 2. CÉLKITŰZÉSEK

A stratégia a nemzeti érdekeket és célkitűzéseket a nemzeti biztonsági stratégiából és a korábban már említett éves jelentésből vezette le:¹⁶⁴

1) Elsődleges stratégiai érdek az Egyesült Államok szabadságának és függetlenségének, alapvető értékeinek és intézményrendszerének, valamint lakói biztonságának megőrzése:

- az agresszió elrettentése, a katonai fenyegetés elhárítása és a fegyveres konfliktus megnyerése;
- az Egyesült Államokat, állampolgárait, és érdekeit fenyegető bármilyen fegyveres konfliktus hatékony elhárítása, beleértve a nemzetközi terrorizmust is;
- a stabilitás növelése egyenlő, és ellenőrizhető fegyverzetkorlátozási egyezményekkel, a stratégiai elrettentő képesség modernizálásával, rakétaelhárító rendszerek kifejlesztésével, illetve a szükséges hagyományos katonai képességek fejlesztésével;
- a katonai kiadások csökkentése globális szinten;
- a katonai vagy több szempontból kritikusnak számító technológiák és források ellenséges országokhoz vagy csoportokhoz kerülésének

---

¹⁶³ A költségvetés hiánya 1990-ben 221,03 milliárd dollár volt, ami 1991-ben tovább emelkedett 269,24 milliárd dollárra. Forrás:

https://www.usgovernmentspending.com/spending_chart_1960_2021USb_XXs2li111mcn_G0f
[2019. 02. 13.]

¹⁶⁴ Rothmann, Harry E.: Forging a New National Military Strategy in a Post-Cold War World: A Perspective from the Joint Staff. Carlisle, Strategic Studies Institute, U.S. Army War College, February 26, 1992. 2. o.

megakadályozása, különös tekintettel a vegyi biológiai és nukleáris fegyverekre, illetve a hozzájuk szorosan kötődő, magas szintű technológiát képviselő hordozóeszközökre;

- az Egyesült Államokba irányuló illegális drogcsempészet, valamint a külföldi kábítószer termelés csökkentése, illetve küzdelem a nemzetközi drogterjesztő és kereskedelmi hálózatok ellen.
- 2) Egészséges és növekvő gazdaság, amely biztosítja a forrásokat az egyéni boldogulás, illetve a hazai és külföldi nemzeti érdekek érvényesítéséhez, valamint a külföldi piacok, és az óceánok elérésének biztosítása.
- 3) Együttműködő és politikailag élénk kapcsolat fenntartása a szövetségesekkel és a baráti országokkal:
- erősíteni és növelni azon szabad nemzetek közösségét, amelyek elkötelezettek a demokrácia és az egyéni szabadságjogok iránt;
  - a nemzetközi szervezetek segítése, hogy hatékonyabbak legyenek a béke, a világrend valamint a politikai, gazdasági és szociális fejlődés fenntartásában.
- 4) Stabil és biztonságos világ megteremtése, ahol virágzik és fejlődik a politikai és gazdasági szabadság, az emberi jogok, és a demokratikus intézményrendszer:
- a regionális katonai egyensúly fenntartása, hogy elrettentse a regionális hatalomra törekvő országokat;
  - segítségnyújtás a demokratikus intézményrendszereket fenyegető veszélyek leküzdésében például agresszió, kényszerítés, felkelések, terrorizmus és illegális drogkereskedelem.¹⁶⁵

3. 2. 3. MÓDSZEREK

Az Egyesült Államok elnöke új regionális orientációjú védelmi stratégiát fogalmazott meg az 1990. augusztus 2-án, Aspenben elmondott beszédében, mely négy pillérrre támaszkodott: a stratégiai elrettentésre és védelemre, az előretolt jelenlétre, a válságkezelésre, valamint a védelem újjáépítésének¹⁶⁶ képességére.

Stratégiai elrettentés és védelem. A stratégia úgy értékelte, hogy az érvényben lévő fegyverzetkorlátozási egyezmények és az Egyesült Államok

---

¹⁶⁵ National Military Strategy, 1992: i. m. 5. o.

¹⁶⁶ A stratégia „*reconstitution*” összefoglaló kifejezéssel írta le azt a tevékenységet, ami képessé teszi az Egyesült Államokat arra, hogy a II. világháború idején tapasztalathoz hasonló hadiműködésre állítsa át az országot.

elnökének egyoldalú kezdeményezése biztosították a nukleáris fegyverek számának tényleges csökkentését, de figyelembe kellett venni, hogy ezzel együtt is nagyszámú eszköz marad az egyes országok birtokában. A Szovjetunió, amely több ezer nukleáris fegyvert birtokolt, jelentős politikai és biztonsági instabilitással nézett szembe. Ennek tükrében, illetve, hogy számos rosszindulatú ország fejlesztett tömegpusztító fegyvereket, a stratégiai elrettentés maradt az Egyesült Államok elsődleges védelmi prioritása. Egy hiteles elrettentő erő megbízható előrejelző rendszert, modern nukleáris erőket, és olyan képességeket és flexibilitást követelt meg, ami képes támogatni a válaszok széles spektrumát, valamint a korlátozott csapások elleni globális védelmet biztosító védelmi rendszert. A ballisztikus rakéták proliferációjának és véletlen indításának veszélye szintén számottevő volt, ami megnövelte a rakétavédelmi rendszerek kifejlesztésének fontosságát.¹⁶⁷

Előretolt jelenlét. A stratégia megállapította, hogy az amerikai erők mindennapi jelenléte az Egyesült Államok számára lényeges régiókban kulcsfontosságú a válságok és háborúk megelőzésében. A világ számos részén állomásozó amerikai erők demonstrálják az Egyesült Államok elkötelezettségét szövetségesi felé, növelik a regionális stabilitást, és válságkezelő képességet jelentenek az Egyesült Államok befolyási övezeteiben. Az előretolt jelenlét a külföldi állomásozáson túl egyéb katonai tevékenységeket is magában foglal: periodikus, illetve rotációs bevetéseket, közös gyakorlatokat a régió országainak erőivel, biztonsági és humanitárius segítségnyújtást, kikötő látogatásokat és katonai együttműködést. A stratégia szerint, bár az Egyesült Államok külföldön állomásozó katonai erőinek száma csökken, a hitelesség és a rendelkezésre álló képességek elegendőek, hogy megfelelő választ adjanak a kihívásokra. A stratégia kiemeli, hogy az előretolt jelenlét a kollektív és szövetségi biztonsági rendszer fenntartása szempontjából is létfontosságú.¹⁶⁸

Válságkezelés. Szemléletmódjából adódóan a regionális válságokra történő hatékony válaszadás képessége volt a stratégia egyik kulcseleme. Azzal számolt, hogy az ilyen válságok rendkívül rövid idő alatt kialakulhatnak, ezért az Egyesült Államok haderejének képesnek kell lennie hatékony elrettentéssel megelőzni annak kitörését, amennyiben szükséges önállóan, vagy szövetségeseivel közösen háborút viselni a válság elhárítása érdekében. A válságra adott válasz lehet egyetlen csapás, vagy döntő

---

¹⁶⁷ National Military Strategy, 1992: i. m. 6-7. o.

¹⁶⁸ U. o. 7. o.

erő alkalmazása egy regionális agresszor ellen. Amíg az Egyesült Államok egy válságövezetben háborút visel, azt más régiókban lehetséges agresszorok kihasználhatják, ezért nem tervezett olyan mértékű haderőcsökkentést, ami egy regionális konfliktus megvívása esetén védtelenül hagyta volna az országot vagy szövetségeseit.¹⁶⁹

A védelem újjászervezése. A védelem újjászervezésének, ismételt felépítésének képessége azt a célt szolgálta, hogy a globális fenyegetések csökkenésének hatására végrehajtott haderőcsökkentés ellenére, megmaradjon az ország azon képessége, hogy szükség esetén mobilizálja és hatékonyra tegye védelmi erejét, intézményrendszerét, beleértve az ország védelmi ipari kapacitásának háborús szintre fejlesztését is. Ez nem jelentett mást, mint honvédségi keretszervezetek létrehozását, eszközeik letárolását, korábban kiképzett vagy új állomány mobilizálását, és a védelmi ipar teljesítményének intenzív fokozását. Jelentette továbbá egy esetlegesen kiújuló fegyverkezési verseny megnyeréséhez szükséges technológia, doktrínák, kiképzés, tapasztalt katonállomány, és innováció megtartását.¹⁷⁰

Az 1992. évi Nemzeti Katonai Stratégia alapelvei a meglévő katonai erőre, a sikeres háborúkban megszerzett tapasztalatokra, illetve az Egyesült Államok esetleges kihívójának gyengeségére épültek.

Készenlét. Az Egyesült Államok haderejének csökkentése még véletlenül sem jelenthette nem feltöltött, kiképzetlen, bevetésre képtelen haderő fenntartását. A stratégia megállapította, hogy megfelelően kiképzett és feltöltött, aktív és tartalékos katonai komponensekre van szükség ahhoz, hogy az Egyesült Államok hadereje gyorsan választ tudjon adni a kihívásokra. Ebből a szempontból különösen fontos a katonai vezetők képzése, illetve a tapasztalatokon alapuló kiképzés, melynek fontos elemei a reális forгатókönyveken alapuló, objektíven értékelt kiképzések, és gyakorlatok.

Kollektív biztonság. A stratégia úgy látta, hogy az új világrend lehetővé teszi, hogy a jövőben konszenzussal indulhassanak az 1991-es Öböl-háborúhoz hasonló multilaterális műveletek az ENSZ égisze alatt. Kulcsfontosságúnak tartotta a korábbi szövetségi rendszerek, mint például a NATO fenntartását. Az Egyesült Államok ugyanakkor fenntartotta a jogot, hogy szükség esetén önállóan cselekedjen.¹⁷¹

---

¹⁶⁹ U. o. 7. o.

¹⁷⁰ U. o. 7-8. o., Rothmann: i. m. 4. o.

¹⁷¹ National Military Strategy, 1992: i. m. 8-9. o.

Fegyverzetkorlátozás. A stratégia a fegyverzetkorlátozást nem végcélnek, hanem eszköznek tekintette a nemzetközi biztonság növelésére, és elismerte eredményeit a nukleáris, vegyi, biológiai, és hagyományos fegyverek csökkentésében. 1991 szeptemberében az Amerikai Egyesült Államok elnöke egy egyoldalú lépést kezdeményezett: az amerikai földi indítású, rövid hatótávolságú, taktikai nukleáris fegyverek teljes megsemmisítését, a nukleáris tüzérségi lövedékek és rövid hatótávolságú nukleáris ballisztikus rakéta robbanófejek megsemmisítését a hatékony, légi úton célba juttatott nukleáris képesség megőrzése mellett. Az Egyesült Államok leszerelte a repülőgép-hordozókon, felszíni hajókon, tengeralattjárókon, és a földi állomásozású haditengerészeti repülőgépeken meglévő harcászati nukleáris eszközeit is. A stratégia értékelése szerint a világ belépett a fegyverzetkorlátozások új korszakába, amikor a meglévő fegyverezéssel rendelkező államok önállóan csökkentik készleteiket, bízva abban, hogy mások is így tesznek.

Tengeri és légi fölény. A dokumentum megállapította, hogy a stratégiai elsőség, és fölény megtartása a levegőben, az úrben és a tengeren kulcsfontosságú az Egyesült Államok vezető szerepének megtartásához. Fegyveres összecsapás esetén ezek kritikusnak számítanak a siker szempontjából, ugyanis a megnyúlt ellátási vonalak az eszközök akadálytalan áramlását teszik szükségessé. Értékelése szerint az úr, a légi, és a tengeri fölény megszerzésének képessége nagyobb katonai hatékonyságot, kevesebb veszteséget és döntő katonai erő alkalmazását teszi lehetővé ott, ahol az szükséges.

Stratégiai mozgékonyosság. A katonai erő mozgatásához nélkülözhetetlennek tekintette a stratégiai mobilitás biztosítását.¹⁷²

Erőkivetítés. Az erőkivetítés képessége stratégiai jelentőséggel bírt, mind az Egyesült Államokban, mind pedig a tengerentúlon. Hozzájárult az elrettentéshez, a regionális stabilitáshoz, és a kollektív biztonsághoz. A tengeri jelenlét csökkentésével ezért a stratégia egyre kritikusabb elemévé vált.¹⁷³

Technológiai felsőbbrendűség. A stratégia a technológiai felsőbbrendűséget is az elrettentés egyik elemének tekintette. Előírta, hogy az Egyesült Államoknak meg kell őriznie technológiai előnyét, hogy ellensúlyozza más haderők mennyiségi fölényét. Az iraki beavatkozás megmutatta a felderítés és a fejlett technológiák

---

¹⁷² Rothmann: i. m. 5. o.

¹⁷³ National Military Strategy, 1992: i. m. 10. o.

használatának fontosságát, ezért a technológiai fölény megtartása, továbbfejlesztése, és védelme elsődleges nemzetbiztonsági érdekeknek lett.

Döntő erő. Szintén fontos eleme volt a stratégiának a döntő erő alkalmazása egy konfliktusban. Megállapította, hogy a nem teljes erőbedobással vívott műveletek, a nem megfelelően kitűzött célok felesleges embervesztéshez, elhúzódo hadjáratokhoz és feleslegesen feláldozott anyagi források vezetnek. A döntő erő ezzel szemben minimális veszteséggel, minimális idő alatt képes a konfliktus lezárására.¹⁷⁴

3. 2. 4. ESZKÖZÖK

A stratégia a következő fejezetben tárgyalta a stratégiai alapelvek megvalósítására létrehozott katonai erő összetételét és alkalmazását, vagyis választ ad a mivel és hogyan kérdésre. A nukleáris és globális fenyegetés elrettentése és hatékony elhárításának képessége mellett, a stratégia a regionális fenyegetések elrettentésére és elhárítására fókuszált. Tényként állapította meg, hogy a nemzetközi biztonsági környezet bonyolultsága miatt rendkívül nehéz megjósolni azt a környezetet, amelyben az amerikai erők alkalmazásra kerülnek. Korábban is szó esett az előretolt erők fontosságáról, amelyek hozzájárulnak a szövetséges erők, a biztonsági intézmények, és a régió országainak együttműködéséhez. Az előretolt jelenlét csökkenti a regionális feszültségeket, elrettenti a potenciális agresszorokat és csökkenti a fegyverkezési versenyt a régióban. Amellett, hogy az előretolt erők békeidőben együttműködnek a régió országaival, alapját képezik egy hatékony válságkezelési akciónak. Az iraki válság is bizonyította, hogy nem lehet tudni, hogy a világ melyik részén alakult ki válsághelyzet, ezért a haderőstruktúra megtervezésénél ezt figyelembe kell venni. Az Egyesült Államoknak erőketítésre és hatékony beavatkozási képességre van szüksége Európában, a Közel-Keleten, és Ázsiában. A regionális parancsnokságok felkészültek a régióban kialakuló esetleges konfliktusokra, ennek alapján készítették el terveiket, amelyeket különböző gazdasági diplomáciai és politikai opciókkal is kiegészítettek. Ezek a tervek, illetve opciók lehetnek egyszerű beavatkozások vagy nagyobb multilaterális, összhaderónemi műveleti tervek.¹⁷⁵

A katonai feladatok széles spektrumából következően a stratégia adaptív tervezést írt elő. Az Egyesült Államoknak saját és szövetségesi kötelezettségeiből

---

¹⁷⁴ U. o. 10. o.

¹⁷⁵ Rothmann: i. m. 7-9. o.

adódóan rendkívül széles katonai alkalmazási feladatokra kellett felkészülnie. Kisebb méretű erő alkalmazása esetén követelmény a flexibilitás a tervezésben, kiképzésben és alkalmazásban, valamint fokozott hangsúlyt kellett fektetni a technológiai fölény növelésére és fenntartására és a haderő minden értelemben vett minőségi mutatóira. Megállapította, hogy a hidegháború vége, illetve a kelet-európai változások alapjaiban kérdőjelezték meg a hagyományos fenyegetettség értékelést. Ez, az alapjaiban megváltozott stratégiai szemlélet az adaptív tervezési folyamatban nyilvánul meg, amelyben a tervezők többféle válaszlehetőséget dolgoznak ki a különböző válsághelyzetekre. Az adaptív tervezési rendszer számos opciót tartalmaz, amelyek magukban foglalják az állam érdekérvényesítési képességének valamennyi elemét, beleértve a diplomáciai, politikai, gazdasági és katonai eszközöket is. A kidolgozott válaszlehetőségek megfontolásra készítik a lehetséges agresszorokat a kockázat felvállalása tekintetében.¹⁷⁶

A katonai stratégia biztosította azt a keretrendszert, amelyben az adott régióért felelős parancsnokok kidolgozták a konfliktusokra adandó válaszlehetőségeket, illetve a válság kitörése esetén javaslatot tehetek az egyes opciók alkalmazására. Négy különböző opció állt a parancsnokok rendelkezésére:

- Stratégiai nukleáris erők alkalmazása elrettentésre, vagy egy nukleáris támadás elhárítására.
- Az erőforrások felhasználása a stabilitás, a katonai készenlét növelésére, a béke és a demokrácia, az emberi jogok és a törvényesség fenntartására, az élet és vagyonbiztonság megóvására, a szövetségesek segítésére, illetve humanitárius segítségnyújtásra. Utóbbi magában foglalta a civilek kimenekítését, ahogy az 1990-ben Libériában, illetve Szomáliában történt.
- Erők alkalmazása és bevetése egy regionális katonai konfliktus gyors és hatékony lezárására; erre példa az 1989-es panamai, és az 1991-es iraki beavatkozás.
- Újjászervezett/mobilizált erők bevetése egy globális katonai konfliktus fenyegetése és kitörése esetén.¹⁷⁷

A tervek elkészítéséhez a parancsnokságok maximális önállóságot kaptak, a védelmi minisztérium stratégiai iránymutatást, illetve ellenőrzést nyújtott. A tervezési alapokat, a műveleti koncepciót és az alkalmazandó erőket a regionális parancsnokságok

---

¹⁷⁶ National Military Strategy, 1992: i. m. 12. o.

¹⁷⁷ U. o. 13. o.

parancsnokai határozták meg, azokat a vezérkar hagyta jóvá, együttműködve a haderőnemekkel és a védelmi ügynökségekkel. A stratégia kidolgozásával párhuzamosan folyamatos volt az adaptív műveleti tervek kidolgozása, melyek spektruma a békeidőszaktól a nukleáris erők alkalmazásáig terjedt.¹⁷⁸

A válságkezelés területén a stratégia kiemelte, hogy mielőtt az amerikai erők egy válság részeseivé válnának, pontosan meg kell határozni azokat az értékeket, illetve érdekeket, amelyek veszélyben vannak, és azokat a diplomáciai, gazdasági, és politikai intézkedéseket, amelyeket az erők bevetése előtt alkalmaztak és kudarcot vallottak. A stratégia az Egyesült Államok szándékaként kinyilvánította, hogy a konfliktusokat, amelyekben érintett, döntő gyorsasággal, szövetségeseivel együttműködve kívánja megoldani. Előre vetített olyan helyzeteket is, amikor a gyors és hatékony katonai erő alkalmazása megelőző vagy megtorló intézkedésként elfojthatja egy válság kitörését mielőtt jelentősebb konfliktussá fajulna és kezelése később jelentős katonai erő alkalmazását igényelné. A sikerhez kulcsfontosságúnak tekintette, hogy az ilyen műveletekben tisztán megfogalmazott, mérhető, és elérhető katonai célkitűzéseket jelöljenek meg, illetve az alkalmazott katonai erőt az adott körülményekhez, illetve a feladathoz igazítsák.¹⁷⁹

A stratégia megállapította, hogy egy globális összecsapás valószínűsége ugyan csökkent, mindazonáltal vezető szuperhatalomként az Egyesült Államokat terheli a felelősség egy globális konfliktus megelőzéséért. A stratégia nyíltan leírta, hogy az Egyesült Államok nem tart fent olyan méretű katonai erőt, ami egy globális konfliktus megnyeréséhez elegendő lenne, ugyanakkor követelményként fogalmazza meg, hogy az ország képes legyen létrehozni és hatékonyan alkalmazni az ehhez szükséges katonai erőt. Az erők újjászervezése és mobilizálása a rendelkezésre álló időtől függően, többféleképpen történhet.

A stratégia megállapította, hogy a bizonytalan világban, a flexibilis opciók és adaptív tervek biztosítják a hatékony védelemre történő felkészülést. A stratégia által meghatározott feladatokhoz szükséges haderőt alaperőként definiálja. Az alaperő – egy teljes haderő koncepcióját a hidegháború után megváltozott biztonságpolitikai

---

¹⁷⁸ U. o. 16. o.

¹⁷⁹ Ez a koncepció Powell-doktrína néven vált ismertté, melynek lényege, hogy az Egyesült Államoknak csak szigorú kritériumok megléte esetén szabad háborúba bocsátkoznia. Így akkor, ha: létfontosságú nemzetbiztonsági érdek áll fenn; világos, elérhető célok vannak; minden más eszközt kimerítettek a konfliktus megoldására; létezik életképes kivonulási stratégia; és széles körű belpolitikai és nemzetközi támogatás övezi az akciót.

helyzetre válaszul dolgozták ki, hogy megfeleljen az új stratégiai követelményeknek. Az elrettentés, feltartóztatás és előretolt védelem helyett, meg kellett felelni a regionális fenyegetésekre koncentráló, előretolt jelenlét stratégiájának. Az 1991-ben bemutatott koncepció jelentős változásokat irányzott elő a védelem területén: 25 %-os csökkentést a haderő struktúrában, 10 %-kal kisebb költségvetést és 20 %-kal kevesebb katonát az 1990. évi létszámhoz képest. Bár a koncepció kidolgozásának fő mozgatórugója a biztonságpolitikai környezet volt, a változás szükségességét erősítette a 80-as évek végén bekövetkezett gazdasági visszaesés és az ezt követő költségvetési megszorítások. A Gramm-Rudman antideficit törvény¹⁸⁰ rendkívül érzékenyen érintette az amerikai védelmi költségvetést. Az alaperő koncepciójának kidolgozása Colin Powell nevéhez fűződik, párhuzamosan a Bush adminisztráció átfogó nemzetbiztonsági és védelmi stratégia felülvizsgálatával¹⁸¹. A koncepció célja nem kevesebb volt, mint megalkotni egy új katonai stratégiát és haderőstruktúrát a hidegháború utáni időszakra úgy, hogy választ adjon a stratégiai kihívásokra és megágyazzon a védelmi költségvetés csökkentésnek. Powell szerint „*az alaperő az a minimális erő, amely képes végrehajtani az új stratégiát, azaz megőrzi az Egyesült Államok vezető pozícióját, megvédi az érdekeit, és képes választ adni a védelmi kihívásokra.*”¹⁸² Powell, hogy elkerülje a haderő megroppantását és fedezze a haderőnemi parancsnokokat, gondosan tervezett és megosztott csökkentést akart, megelőzve a haderőnemek rivalizálását és az átgondolatlan csökkentési javaslatokat. Tevékenységét nagyban befolyásolták a korábbi – a második világháború, Korea és Vietnam utáni – ad-hoc jellegű csökkentések, amelyek inkább ártottak a haderőnek. A koncepciót többször ismertették a kongresszusi meghallgatásokon, de a biztonsági stratégia, a katonai stratégia és az alaperő közötti összefüggéseket teljes részletességgel csak az 1992-es Nemzeti Katonai Stratégia tette nyilvánossá.¹⁸³

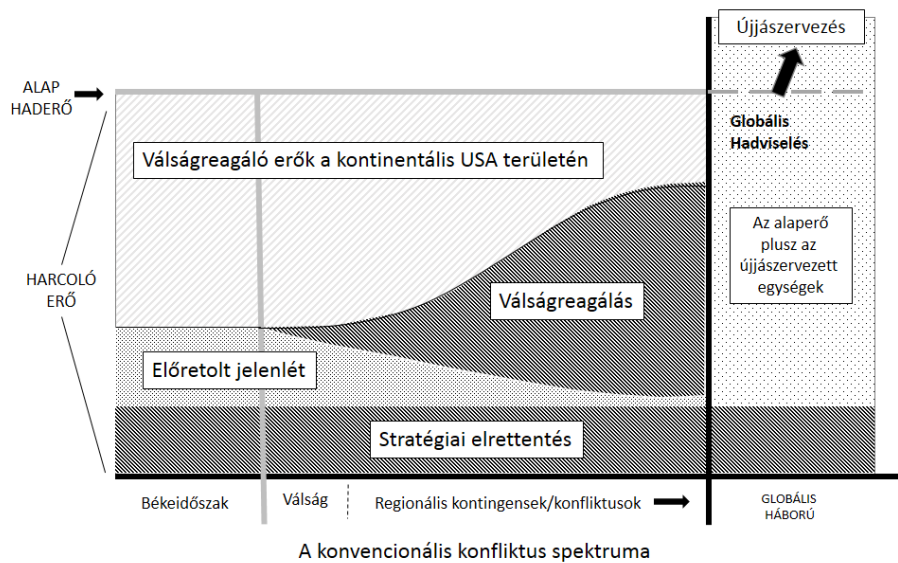
¹⁸⁰ A törvény értelmében az 1991. évi költségvetési hiány hibahatárral együtt nem haladhatta meg a 74 milliárd dolláros küszöböt, amennyiben ez mégis megtörténik, automatikus költségvetés csökkentések lépnek életbe: a megszorítások 50%-a a védelmi, másik 50%-a pedig a belföldi költségvetést érinti. Valójában a védelmi költségvetés állta a megszorítások legnagyobb részét, mintegy 67,2 milliárd dollárt három év alatt.

¹⁸¹ National Security Review (NSR 12)

¹⁸² Powell, Colin L.: The Base Force: a Total Force, Presentation to the Senate Appropriations Committee, Subcommittee. September 21, 1991.

¹⁸³ National Military Strategy, 1992: i. m. 17-19. o.

7. sz. ábra: Az alaperő koncepció

Forrás: National Military Strategy of the United States, 1992. 17. o.

Az ábrán látható, hogy a haderőnek különböző környezetben, a békétől eltérő, valamint egyidejű regionális konfliktusok esetén is képesnek kellett lennie a fenti feladatokra. Követelmény volt, hogy az erők kellően rugalmasak legyenek ahhoz, hogy a változó körülmények között is képesek legyenek az elrettentésre, illetve az ország védelmére. Ez az erő az úgynevezett alaperő.¹⁸⁴

Az alaperő koncepció, illetve a stratégia úgy rendelkezett, hogy békeidőben, azok az erők, amelyek nem tartoznak a stratégiai erők kötelékébe, az előretolt jelenlét, illetve a válságkezelés feladatait hajtják végre. Az előretolt jelenlétre kijelölt erők mérete az adott régióban meglévő amerikai érdekektől függ. A válságkezelésre, illetve a regionális konfliktusok kezelésére felkészített erők előretolt státuszban közös gyakorlatokon is részt vesznek a világ különböző részein. A békeidőszakban különböző helyeken állomásozó válságkezelő erők adják az Egyesült Államok globális erejét és biztosítják az elrettentést, a világ eseményeinek befolyásolását, valamint előmozdítják és ösztönzik a demokratikus és gazdasági fejlődést az emberi jogok tiszteletben tartását és a stabilitást. Amennyiben felmerül a válságkezelés szükségessége, az illetékes parancsnokság összeállítja a szükséges összhaderőnemi alkalmi harci köteléket. Amennyiben a válság intenzitása növekszik, az alkalmi harci kötelék egyre inkább tartalmazni fog előretolt státuszú és hazai válságkezelésre kijelölt

¹⁸⁴ U. o. 17. o.

erőket. Azok a régiók, ahol a földi utánpótlás és ellátás nem garantált, tengeri ellátási útvonalak biztosítását kívánják meg.

Kulcsfontosságú tényező volt azonban, hogy a válságkezelésben résztvevő erőkön felül, mindig elegendő erő maradjon egy lehetséges agresszor elrettentésére és a szövetségi kötelezettségek teljesítésére a világ más részein. A haderőcsökkentés és átszervezés ellenére meg kellett őrizni a globális háború megvívásához szükséges haderő újjászervezésének képességét. Amennyiben a felkészülésre elegendő idő áll rendelkezésre, ez új egységek létrehozását, a hadiipari termelés növelését, és a hosszú távú mozgósítás elindítását jelenti. A stratégia az alaperőt a kitűzött célok, adott kockázati szint melletti megvalósításához szükséges haderőként definiálta. Ez az erő jelentősen kisebb, mint az 1980-as évek hadereje, és feltételezi a biztonsági környezet folyamatos javulását. Mivel alapvető célja az eljövendő válsághelyzetek kezelése egy bizonytalan jövőben, az alaperő dinamikusan alakítható a stratégiai környezet változásához. A stratégia szükségesnek tartotta, hogy a meglévő erők kohéziójának, moráljának, illetve hatékonyságának megőrzése érdekében a haderőcsökkentést és az alaperő átalakítását megfontoltan és megfelelő pénzügyi eszközökkel hajtsák végre.¹⁸⁵

A koncepció szerint az alap haderő összetétele tükrözi a változó biztonsági környezetet, a szűkülő pénzügyi forrásokat és a katonai stratégia megállapításait. Maximalizálja minden összetevő képességeit és integrálja az aktív és tartalék erőket valamennyi haderőnemből egy hatékony haderővé, amely képes választ adni a konfliktusok széles spektrumára. A múltbéli, a jelenlegi és potenciális ellenségek képességeinek elemzése alapján, az alaperő figyelembe vette a szövetségesek és baráti országok támogatásának fontosságát is.¹⁸⁶

Az előretolt jelenlét erői döntő többségben a haderőnemek aktív összetevőiből állnak, amelyeket a tartalék erők elemei támogatnak. Amennyiben egy konfliktus kiszélesedik, egyre növekvő mértékben alkalmazzák a tartalék erőket. Az alaperő négy fő erőből, illetve négy támogató képességből áll. A stratégia fontosnak tartotta kiemelni, hogy az alaperő csak az erők meghatározására szolgáló keretesköz, és nem az új parancsnoki struktúra. A négy fő erő:

1. stratégiai erők,
2. csendes-óceáni erők,
3. atlanti erők,

---

¹⁸⁵ Rothmann: i. m. 7-9. o.

¹⁸⁶ National Military Strategy, 1992: i. m. 19. o.

4. válságkezelő erők.

A támogató képességek:

1. világűr,
2. szállítás,
3. újjászervezés,
4. kutatás-fejlesztés.

Bár az erők egy része földrajzi területekhez kapcsolódik, magában foglalva az előretolt állomásozást, minden erő alkalmazható a Föld bármely pontján. A stratégia kiemelte, hogy a leírt alaperő nem az Egyesült Államok jelenlegi haderejének képe, hanem az 1995-re tervezett csökkentett haderő.

Atlanti erők. A stratégia kijelentette, hogy az Egyesült Államok érdekei az atlanti térségben – Európa, a mediterrán térség, a Közel-Kelet, Afrika, és Délnyugat-Ázsia – folyamatos kötelezettségvállalást igényelnek. Ahhoz, hogy az Egyesült Államok jelentős erőket vethessen be a térségben, előretolt állomásozása, és rotációs csapatokat tart fent, valamint annak képességét, hogy szükség esetén a térségből, vagy a kontinensről nagyobb erőket csoportosíthasson át.¹⁸⁷

Az 1990-91-es Öböl-válság próbára tette az USA válságkezelési képességeit a délnyugat-ázsiai térségben. Egy évvel az iraki beavatkozás után körülbelül 25 000 amerikai katona állomásozott a Perzsa-öböl térségében, ami többszöröse a beavatkozás előtti létszámnak. A stratégia nem számolt a megemelt öbölbeli jelenlét fenntartásával, erre csak a baráti országok megnyugtatója, illetve a lehetséges ellenségek agressziója miatt volt szükség. A hosszú távú stratégia haditengerészeti bevetéseket, a kijelölt légiereő elemek rotációját, előre csoportosított harcanyagot, valamint közös, valamennyi katonai komponenst érintő közös gyakorlatokat irányzott elő.

A hatékony válságkezelés érdekében a stratégia szükségesnek tartotta, hogy az Egyesült Államok képes legyen arra, hogy csapatait megerősítse a régióban anélkül, hogy jelenlétét más régióban csökkentenie kellene. Ennek megfelelően rendelkeznie kellett:

- az ország területén állomásozó nehéz szárazföldi erőkkel, amelyek képesek legyőzni egy hasonlóan erős ellenséget;

---

¹⁸⁷ U. o. 20. o.

- haditengerészeti erőkkel, amelyek képesek biztosítani a tengerek ellenőrzését, illetve az erőketvitést;
- harci körülmények közötti beavatkozó műveletek végrehajtására képes partraszálló erőkkel;
- olyan légierővel, amelyik képes leküzdeni az ellenség erőközpontját, kivívni a légifölényt és egyéb küldetéseket végrehajtani, annak érdekében, hogy megvalósítsák a műveleti parancsnokok célkitűzéseit.¹⁸⁸

Csendes-óceáni erők. A stratégia a másik nagy térségre koncentrálna kijelentette, hogy az Egyesült Államok csendes-óceáni, indiai-óceáni, valamint délkelet-ázsiai érdekei szintén folyamatos elkötelezettséget igényelnek. Tekintettel a térség országainak katonai erejére, illetve a térség haditengerészeti földrajzi jellegére, a stratégia eltérő erőket jelölt a térségbe.

A térségben állomásozó előretolt erők a kiemelt gazdasági jelentőséggel rendelkező régió stabilitását voltak hivatottak biztosítani. A stratégia megállapította, hogy a földrajzi elhelyezkedés, az Egyesült Államok meglévő érdekei és a potenciális fenyegetések természete a jövőben hasonló nagyságrendű, hasonló összetételű, de kisebb erőt kíván meg ebben a térségben. A stratégia alapvetése volt, hogy a Csendes-óceánon állomásozó amerikai erők demonstrálják, hogy az Egyesült Államok továbbra is megvédi érdekeit a régióban. Az észak-koreai fenyegetés továbbra is megerősített amerikai jelenlétet kívánt a Koreai-félszigeten. A térségért felelős válságkezelő erők kiegészülnek alaszakai, hawaii és az amerikai kontinensen állomásozó erőkkel, amelyek magukban foglalnak két hadosztályt, egy légierő hadosztályt, és öt repülőgéphordozó csoportosítást.¹⁸⁹

A stratégia külön foglalkozott a válságkezelésre kijelölt erőkkel. Alapvető jellemzőjük, hogy képesek a kezdetektől fogva hatékonyan reagálni egy válság kitörésére. Olyan teljesen kiképzett, feltöltött, magas készenlétű erők, amelyek rövid idő alatt képesek elérni a válságköveteket. Ezek az erők a haderónemek és a különleges műveleti erők aktív elemeiből álló, hatékony összhaderónemi kötelékek. A műveleti parancsnokoknak lehetőségük van kiválasztani a szükséges képességeket:

- légi szállítású, légideszant, könnyű lövész, gyorsan szállítható nehéz képességek a szárazföldről;

---

¹⁸⁸ U. o. 20-22. o.

¹⁸⁹ U. o. 22. o.

- valamennyi típusú vadász, vadászbombázó és nagy hatótávolságú hagyományos bombázóképesség a légierőtől;
- a repülőgép-hordozókra telepített haditengerészeti légierő képességek, a felszíni és felszín alatti csapásmérő képesség a haditengerészettől;
- a tengerészgyalogság partraszálló képessége, különösen olyan esetekben, amikor a partok elérése nehézségekbe ütközik;
- a különleges műveleti erők egyedi képességei.

A stratégia úgy rendelkezett, hogy kiegészítésként néhány tartalékos egységet is szükséges magas készenlétben tartani, hogy támogassák és kiegészítsék az aktív erőket. A tartalékos erők hajtják végre a szállítás nagy részét, illetve más létfontosságú támogató műveleteket. Az alkalmazott magas készenlétű erők kikerülhettek mind az előretolt, mind pedig az Egyesült Államokban állomásozó erőkből.¹⁹⁰

A támogató képességek. A regionális szemléletmód, a rugalmas tervezés, valamint a csökkentett előretolt jelenlét erős stratégiai szállító képesség fenntartását követelte meg. Az Egyesült Államoknak hatékony stratégiai szállító képességgel kellett rendelkeznie ahhoz, hogy képes legyen erőket bevetni és fenntartani a világ bármely régiójában, ahol ezt érdekei megkívánják. A szárazföldön és a tengereken előrecsoportosított anyagok és eszközök, hozzájárultak a stratégiai mobilitás növeléséhez, csökkentve a szállítási feladatokat válság esetén. A stratégiai, atlanti, csendes-óceáni és válságkezelő erők hatékony alkalmazása megkövetelte a légtérhez kapcsolódó képességek fenntartását és fejlesztését. A korai előrejelzés, a felderítés, az időjárás előrejelzés, légtérfelügyelet, a navigáció és a C3 követelmények szükségessé tették a hatékony rendszerek alkalmazását, beleértve azokat az eszközöket, amelyek valós idejű, pontos információkkal látták el a hadműveleti parancsnokokat. A stratégia kiemelte, hogy a stratégiai védelem és a különböző egyezményekkel történő együttműködés monitorozása, valamint a műveleti követelmények szükségessé teszik a hatékony rendszerek és infrastruktúra kiépítését. A stratégia a légtértámogatásnak négy feladatot szabott: légtérellenőrzés, amely magában foglalja a légtérben folytatott harcot az ellenséggel és az ellenséges infrastruktúra pusztítását; erő alkalmazása, az ellenség szárazföldi, vízi, légi, és rakéta erőinek pusztítása; erősokszorozás, a

---

¹⁹⁰ U. o. 23-34. o.

szárazföldi, haditengerészeti, és légierő támogatása; űreszközök támogatási műveletei, műholdak ellenőrzése és fellövésének képessége.

A dokumentum hangsúlyozta az újjászervezés fontosságát. Meglátása szerint a haderőnemek kiegészítési képességének megőrzése rendkívüli előrelátást, politikai bátorságot igényel arra vonatkozóan, hogy fejlessze az infrastruktúrát, elraktározza a kritikus harcanyagot és eszközöket, valamint megvédje a védelmi ipari alapképességeket, fenntartson keretszervezeteket és alap kutatásokba, illetve magasan megtérülő technológiákba ruházzon be. Az újjászervezési képesség fejlesztésén felül, a stratégia indokoltnak tartotta a kutatás-fejlesztési tevékenység fejlesztését az új technológiák területén és az alkalmazott rendszerekben egyaránt. Szükségességnek tartotta a haderő eszközeinek folyamatos modernizációját, fejlesztését és a technológiai innovációt, mivel azoknak drámai hatása van a műveleti hatékonyságra, illetve az országvédelmi képességek újjászervezésére. Kiemelte, hogy a jövőben az egyes prototípusok kifejlesztését nem feltétlenül kell, hogy sorozatgyártás kövesse, de rendkívül fontos a legfejlettebb technológia alkalmazásának képessége.¹⁹¹

3. 2. 5. ÖSSZEGZÉS ÉS ÉRTÉKELÉS

A stratégia figyelembe vette a világban lezajló drámai változásokat és az adaptív, regionális tervezés szemléletét követte, amivel több opciót biztosíthatott a döntéshozók számára. Az Egyesült Államok területén állomásozó, vagy előretolt erői biztosították a stratégiai mozgékonyt, valamint azt a fölényt, hogy egy konfliktusban döntő győzelmet arathassanak. Elismerte a világban és a Szovjetunióban beállt pozitív változásokat, valamint a fegyverzetkorlátozás területén elért eredményeket. Feltételezte, hogy a következő évtizedben ezek a pozitív változások folytatódni fognak, és főként a regionális fenyegetésekre és nem a globális szembenállásra koncentrált. A stratégia az 1991-ben a Perzsa-öbölben lezajlott konfliktussal támasztotta alá megállapításait:

- a regionális konfliktusok megoldására hatékony koalíciók hozhatók létre;
- a fejlett technológiájú fegyverek, az innovatív összhaderőnemi doktrínával koordinálva döntő fölényt biztosítottak a koalíciós erőknek;
- a győzelemhez hozzájárult az Egyesült Államok haderejének minősége;

---

¹⁹¹ U. o. 24-25. o.

- a bizonytalan világban az alapos tervezés, az előretolt erők, a stratégiai légi- és tengeri szállítás kritikus előfeltétel a magabiztosság, a képességek és a nemzetközi együttműködés eléréséhez válság esetén;
- a sikert lehetővé tevő magas minőségű erők, rendszerek, vezetés és doktrínák kifejlesztése hosszú időt vesz igénybe;
- annak ellenére, hogy az Egyesült Államok fontos tapasztalatokat szerzett a Sivatai Pajzs és Sivatai Vihar hadműveletekben, nem lehetett azt állítani, hogy a jövő konfliktusai hasonló körülmények között lezajló, azonos választ igénylő konfliktusok lesznek.

A stratégia biztosította a nemzetbiztonsági célkitűzések eléréséhez szükséges eszközöket és meghatározta alkalmazásuk módját, támogatta az Egyesült Államok globális vezető szerepének fenntartását és a békés változások elősegítését. A dokumentum az alábbi területeken hozott változást az Egyesült Államok katonai stratégiájában: regionális orientáció, bizonytalan és ismeretlen fenyegetések, kisebb teljes haderő-alaperő, a műveleti parancsnokok által irányított tervezési folyamatok, adaptív tervezés, stratégiai mozgékonyág, döntő erő alkalmazása.¹⁹²

A stratégia megállapította, hogy az Egyesült Államok az első világháborútól kezdve a világ vezető hatalma annak ellenére, hogy az 1950-es és 1970-es években ismételt izolacionista törekvései voltak. Amennyiben nem vesz részt a nemzetközi együttműködésben, és nem folytatja a demokratikus értékek térnyerésének támogatását, elszigeteltségben marad és gyengül, amivel jövőbeni konfliktusok magjait veti el.

A stratégia Winston Churchillt idézte az első világháború előtti időszakból: *„a háború túl esztelen, túl fantasztikus hogy megtörténjen a 20. században... a civilizáció már meghaladta az effajta pusztításokat. A nemzetek egymástól való függősége... a nyilvánosság ereje... lehetetlenné tette ezeket a dolgokat”* (a szerző fordítása). A híres kijelentés után Churchill megkérdezte: *„Teljesen biztos ebben? Nagy kár lenne ha tévedne.”*¹⁹³

A katonai stratégia a globális biztonságpolitikai környezetet alapvetően reálisan értékelte. Legjelentősebb változás a hidegháborúban térdre kényszerített Szovjetunió széthullása és a német újraegyesülés volt. A Szovjetunió érdekszférájából

---

¹⁹² U. o. 26. o.

¹⁹³ U. o. 27. o.

szabadult fejlődő demokráciák stabilitása szintén kérdéses lehetett, ugyanakkor bebizonyosodott, hogy a nyugat-európai intézményrendszert célzó integrációs törekvésekre adott pozitív válaszok a visszarendeződés esélyét minimálisra csökkentették. Ehhez Oroszország befelé fordulása további lehetőséget teremtett. A volt szovjet tagköztársaságokban lehetőségként vizionált ősi ellentétek közel sem bizonyultak olyan jelentősnek, mint azt a stratégia gondolta, illetve Oroszország a közvetlen érdekszférájában – jelentős áldozatok árán is – igyekezett elejét venni a súlyosabb konfliktusoknak. Ugyanezek az ellentétek azokban az országokban ahol a Szovjetunió korábban kisebb proxy háborúkat vívott, az elfogyó támogatás miatt jelentős társadalmi feszültségeket és ellenségeskedéseket, olykor polgárháborút okoztak. A magára hagyott országokban belső feszültségek és instabilitás lépett fel. A katonai stratégia erre befolyásszerzéssel, együttműködési programokkal készült fel a demokrácia kiterjesztésének zászlaja alatt. Így történt ez Afrika számos országában és a Balkánon is.

Víziók, értékek és ambíciók: a stratégia a nemzeti értékekkel és nemzeti érdekekkel összhangban határozta meg a katonai célkitűzéseket. Víziója alapján, a hidegháború befejeződésének és az Öböl-háború sikerének eufóriájában, egy győztes, jóindulatú hatalom képe rajzolódott ki az Egyesült Államokról. Elsődleges stratégiai érdek volt az Egyesült Államok védelme, amelyhez határozott, tiszta katonai célok társultak, amelyek támogatták a gazdasági fejlődés, a szabad piacok és a demokrácia terjesztésének célkitűzéseit is. A katonai kiadások csökkentése egyfajta – „a történelem vége” hangulatában – pacifista szemléletet jelezhetett volna, ugyanakkor a – fegyverkezési verseny által előidézett – költségvetési deficitek reális kényszere is szerepet játszott ebben. Fokozott, ésszerű óvatosságra utalt a fejlett, hadiiparban is használható technológiák elérésének további korlátozása.

Fő tevékenységek eszközök és más jellemzők: a stratégia megfelelően és teljes körűen határozta meg a célkitűzésekhez szükséges tevékenységeket. A közelmúlt fegyveres konfliktusainak tapasztalatait felhasználva nagy hangsúlyt helyezett a szövetségesi és koalíciós együttműködésre, a nemzetközi szervezetekkel történő együttműködésre. Az Öböl-háború tapasztalatai alapján azonosították a gyors, alacsony embervesztéssel megvívható, sikeres háború előfeltételeit: a tengeri és légi fölényt, a technológiai fölényt és a döntő erő alkalmazását.

Forrás és költségigény: tagadhatatlan, hogy a hidegháború vége, és a részben annak köszönhető államháztartási hiány az amerikai védelmi költségvetés jelentős csökkentését vetítette előre. Az alaperő koncepció kidolgozásával a felvilágosult katonai vezetés meg kívánta előzni a fűnyíró elv szerinti csökkentéseket, hogy a haderőt a megváltozott kihívásokhoz és technológiai színvonalhoz adaptálja, a konzervatív gondolkodású katonai elit ellenállásával szemben. Megállapítható, hogy a rendelkezésre bocsátott pénzügyi források elegendőnek bizonyultak a stratégia végrehajtásához. Különösen igaz ez akkor, ha a rendszerelemzés módszerével végrehajtott erőegyensúly értékelést hajtunk végre az erők indexálásával. Az Öböl-háború bebizonyította, hogy még a szemben álló katonai erő számszerű egyezése esetén is jelentős harcérték különbséggel kell számolni. Az USA valamennyi katonai szervezete jelentősen komolyabb harcértékkel rendelkezett, mint azok az országok, amelyekkel a regionális konfliktusokban szembe kerülhetett, illetve mint a „kivéreztetett” szovjet-orosz haderő.

Konzisztencia más politikákkal: A stratégia teljes összhangban volt mind a felsőbb szintű stratégiai dokumentumokkal, mind pedig a nemzeti érdekérvényesítés más eszközei által képviselt politikákkal. Ez a „békeidőszaki” módszertan berögződött az amerikai stratégiai gondolkodásba, mely később a nem állami szereplők, illetve a stabil kormányzattal nem rendelkező államok esetében sokszor eredménytelennek bizonyult.

Unilaterális, multilaterális jelleg: A stratégia – talán az Öböl-háború koalíciós sikere által visszaszerzett amerikai magabiztosság okán – különös hangsúlyt fektetett a multilateralizmusra. Mind a békeidőszaki mind a válságkezelési megfontolásoknál fontos szempont volt a szövetséges és baráti, illetve a közös érték- és érdeklatformon elhelyezkedő országokkal, valamint a nemzetközi szervezetekkel történő együttműködés. Ugyanakkor az érdekérvényesítést nem rendelte alá a multilateralizmusnak, fenntartotta a jogot az önálló cselekvésre.

Érzékenység és kockázatok: A stratégia a bizonytalansági tényezőkön kívül nem azonosított jelentős kockázatot. A megvalósítást valójában nem is fenyegette semmilyen kockázat: biztosított volt az Egyesült Államok globális cselekvési szabadsága, rendelkezésre álltak a szükséges források mind anyagi mind pedig humán értelemben. Az egyetlen komoly veszélyforrás a volt Szovjetunió nukleáris

arzenáljának ellenőrizetlen proliferációja volt, de erre akkor a stratégia megfelelő mechanizmusokat alakított ki.

3. 3. A CLINTON-ADMINISZTRÁCIÓ ÉVEI

Bill Clinton hivatali idejének nagy részét a Bush kormányzat alatt lezajlott jelentős világpolitikai változások hatásainak kezelésével töltötte. Megpróbálta stabilizálni a hidegháború utáni kaotikus és főleg képlékeny nemzetközi rendszert. A globális bipoláris szembenállás megszűnése után, köszönhetően Francis Fukuyama történelem végét vizionáló jóslatának¹⁹⁴ is, optimistán tekintettek a demokrácia térnyerésére. A 90-es évek közepére azonban a realista szemléletű szakértők – Robert Kaplan,¹⁹⁵ Zbigniew Brzezinski,¹⁹⁶ Samuel Huntington¹⁹⁷ – felhívták a figyelmet a világ kaotikusságára és a kialakuló válságokra. A Clinton kormányzat stratégiája az európai, ázsiai és közel-keleti stabilitás erősítésében a politikai diplomácia, a katonai erő és a gazdaságpolitika ötvözete volt. Európa stabilizálása, a NATO közép- és kelet-európai bővítése, illetve Békepartnerségi Program egyértelműen sikerként könyvelhető el, még akkor is, ha figyelembe vesszük a Balkánon végrehajtott két katonai akciót, az 1995-ös boszniai műveletet, illetve az 1999-es koszovói beavatkozást. Ezen felül megőrizte a konstruktív viszonyt Oroszországgal, megreformálta a NATO-t és kiterjesztette működésének földrajzi határait. Ázsiában megerősítette az Egyesült Államok meglévő szövetségi rendszereit, így szorosabbra fűzte a kapcsolatokat Dél-Koreával, Ausztráliával és Japánnal, valamint a térségbeli kisebb szövetségeseivel. Lépéseket tett a Kínával fenntartott viszony stabilizálására is, és két repülőgép hordozó csoportosítás térségbe vezénylésével megakadályozta a Tajvannal szembeni katonai erő alkalmazását. Észak-Koreával keretmegállapodást kötött, hogy Phenjan nem fejleszt nukleáris fegyvereket, ami ugyan nem szavatolta a Koreai-félsziget biztonságát, de mindenképpen előrelépést jelentett.¹⁹⁸ A Clinton kormányzat jelentős diplomáciai erőfeszítéseket tett a közel-keleti békefolyamat előmozdítására. A részsikerek ellenére jelentős áttörésről nem lehet beszélni ezen a

---

¹⁹⁴ Fukuyama, Francis: A történelem vége és az utolsó ember. Budapest, Európa Könyvkiadó, 2014.

¹⁹⁵ Kaplan, Robert D.: The Coming Anarchy: Shattering the Dreams of the Post Cold War. New York, Random House, 2000.

¹⁹⁶ Brzezinski, Zbigniew: Out of Control: Global Turmoil on the Eve of the Twenty-First Century. New York, Charles Scribner's Sons, 1993.

¹⁹⁷ Huntington, Samuel: A civilizációk összecsapása és a világrend átalakulása. Budapest, Európa Könyvkiadó, 1998.

¹⁹⁸ Kugler: A Search for Strategic Wisdom: i. m. 270. o.

területen. Az elnökség mindkét ciklusa alatt kiemelt figyelmet fordított Irakra és Iránra, mely országok továbbra is aggodalomra adtak okot a Közel-Keleten. Mindeközben folyamatosan növekedett az Al-Kaida és Oszama Bin Laden jelentette terrorista fenyegetés.¹⁹⁹

Az Elkötelezettség és Bővítés Nemzeti Biztonsági Stratégiájában²⁰⁰ Clinton elnök a nemzet biztonságának – az Egyesült Államok polgárainak, területének, illetve az amerikai életformának – védelmét nevezte az elnöki adminisztráció legfontosabb feladatának és alkotmányos kötelezettségének. A kommunista expanziót egyértelműen múltként kezelte, helyette egyéb kihívásokat említett, melyekkel szembe kell nézni: etnikai konfliktusok, a regionális stabilitást veszélyeztető lator államok, a tömegpusztító fegyverek proliferációja, és a környezet pusztulása, ami gyors népességnövekedéssel társul. A megváltozott világra ugyanakkor lehetőségként is tekintett, egyértelműen kijelentve, hogy az amerikai haderő kihívó nélkül maradt a világban. A gazdaság teljes mértékben globálissá vált, hatékony és azonnali kommunikációs hálózatokkal megerősödve, ami elősegítette a növekedést. A demokratikus államok közösségének folyamatos bővülése reményt adott a politikai stabilitásra és a viták békés rendezésére az egész világban. A környezeti kihívások kezelésére a nemzetközi közösség közösen keresett megoldást. Figyelembe véve az új fenyegetéseket és az új lehetőségeket, az elnök a következő stratégiai célkitűzéseket határozta meg:

- az Egyesült Államok biztonságának hiteles fenntartása harckész katonai erővel;
- az amerikai gazdaság revitalizációjának felgyorsítása;
- a demokrácia terjesztése a világban.²⁰¹

Az Egyesült Államok elnöke kiemelte, hogy egyre inkább eltűnt a különbség a bel- és külpolitika között, ugyanis a globális interdependencia aktív külföldi szerepvállalást igényel, mind gazdasági, mind katonai értelemben. Az elnök a biztonságra, a gazdasági prosperitásra, és a demokrácia terjesztésére összefüggő folyamatokként tekintett, ugyanis meglátása szerint a nemzetek, amelyek biztonságban vannak, támogatják a szabad kereskedelmet és demokratikus struktúrákat hoznak létre, illetve tartanak fenn. A fejlődő gazdasággal és erős kereskedelmi kapcsolatokkal bíró országok többet tesznek a biztonságunkért és a

---

¹⁹⁹ U. o. 298. o.

²⁰⁰ A National Security Strategy of Engagement and Enlargement, February 1995.

²⁰¹ U. o. 7. o.

szabadságukért. Végezetül a demokratikus országok kevésbé veszélyeztetik az Egyesült Államok érdekeit és nagy valószínűséggel együttműködnek a biztonsági kihívások kezelésében és a fenntartható fejlődés előmozdításában.

3. 4. AZ 1995. ÉVI NEMZETI KATONAI STRATÉGIA

A Vezérkari Főnökök Egyesített Bizottsága elnökének az 1995-évi katonai stratégia elkészítéséhez az úgynevezett Bottom-Up Review és a Nemzeti Biztonsági Stratégia szolgált útmutatásul.

A Bottom-Up Review-t, egy átfogó védelmi stratégiai felülvizsgálatot, Les Aspin védelmi miniszter rendelte el 1993 márciusában. A felülvizsgálat a védelmi stratégiát, a haderő struktúráját, a modernizációt, az infrastruktúrát és a védelem alapjait vizsgálta. A miniszter, a Szovjetunió széthullása és a hidegháború befejeződése következtében beállt, globális változások miatt érezte szükségességét, hogy a védelmi szektort teljesen, az aljától a tetejéig²⁰² átvilágítsa. Úgy látta, hogy ezek a változások alapjaiban változtatták meg az Egyesült Államok biztonsági szükségleteit. Elvárása volt, hogy a folyamat során vizsgálják felül a védelmi szféra valamennyi koncepcióját, terveit és jövőre vonatkozó programját. Az 1993 októberére elkészült felülvizsgálat elsődleges megállapítása volt, hogy az Egyesült Államoknak, a Szovjetunióval szembeni globális szembenállás helyett a hidegháború utáni új fenyegetésekre kell koncentrálnia. Központi elem volt továbbá, hogy az Egyesült Államok haderejének képesnek kell lennie egy időben, két nagy méretű regionális konfliktusban sikeresen hadat viselni. Ennek elméleti alátámasztása az a stratégiai megfontolás volt, hogy amennyiben az amerikai erők alkalmazásban állnak egy konfliktusban, ez a világ más részén arra ösztönözhet egy agresszort, hogy fenyegetse az USA vagy szövetségesei érdekeit. Ilyen méretű haderő fenntartása annak is gátat vethetett, hogy egy jövőbeni ellenség váratlanul nagy erővel támadhatná meg az országot. A felülvizsgálat azt is megállapította, hogy ilyen képességekötetelmény mellett lehetőség van a haderő további csökkentésére, amennyiben egy regionális válság hatékony elhárításához szükséges, kritikus képességek – stratégiai mobilitás, gyorsan bevethető páncél elhárító képesség – megerősítésre kerülnek.

A felülvizsgálatról készült jelentés rögzítette, hogy bár a globális háború lehetősége csökkent, a globális amerikai érdekeket fenyegető új veszélyek születtek.

---

²⁰² „From the bottom up”: a jelentés a teljes átvilágításról kapta a nevét.

Az ezek elhárításához szükséges haderő képe rajzolódott ki a jelentésből. Figyelembe vette Clinton elnök azon ígéretét is, hogy az Egyesült Államok hadereje marad a világ legjobban felszerelt, legfelkészültebb, legharcképesebb hadereje, így a készenlét a teljes védelmi tervező rendszer kulcseleme lett. Gyakorlatilag ez volt az amerikai haderő válasza az ismeretlen, kiszámíthatatlan biztonsági környezetre, fenyegetésekre. Tudva azt, hogy korábban a védelmi tervezés alapja a fenyegetettség értékelése volt, azok ismeretének hiánya, nehéz helyzetbe hozta a katonai tervezőket.²⁰³

A katonai stratégiában az elnök megerősítette, hogy a hidegháború vége ellenére is szüksége van az országnak egy erős hadseregnek, amely ha kell, fegyverrel is képes megvédeni az Egyesült Államok érdekeit és biztonságát, és ennek a hadseregnek a legfontosabb eleme az ember, az amerikai nők és férfiak, akik szolgálatukkal őrködnek a nemzet biztonságán. Itt jelentette ki az elnök a Bottom-Up Review által hivatkozottakat, hogy az Egyesült Államok rendelkezik a világ legképzettebb, legjobban felszerelt, és legfelkészültebb haderejével, amit az ország a jövőben is fenntart. A stratégia elköteleződött az amerikai érdekek és értékek, a szabadság, egyenlőség, és az emberi méltóság mellett. Megjegyzendő, hogy a Zbigniew Brzezinski által az idealista optimizmus stratégiájának nevezett dokumentum továbbra is központi szerepet tulajdonított a katonai erőnek. Brzezinski főleg az Oroszországgal folytatni kívánt hirtelen partnerségi politikát bírálta, amely túlzott optimista szemlélete miatt figyelmen kívül hagyta a régi nagy ellenség történelmét, kultúráját, gazdasági helyzetét, de legfőképp az orosz politikai berendezkedést és kultúrát.²⁰⁴

A katonai stratégia részben átvéve az adminisztráció optimizmusát, megismételte, hogy a hidegháború befejeződésével új korszak jött el a nemzetközi kapcsolatokban. A Szovjetunióban és Európában a régi ellenségek fejlődő demokráciákká alakultak. Az átmeneti időszakokra az Egyesült Államok lehetőségként tekintett értékei kiterjesztésére, illetve érdekei védelmére. A rugalmas és szelektív szerepvállalás stratégiája leírta, hogy az új nemzetközi környezetben békeidőben milyen szelektív katonai képességek alkalmazásával, háborúban pedig milyen katonai erővel kívánja elérni a nemzeti katonai célkitűzéseket. Számba vette azokat a fő veszélyeket, amelyek az Egyesült Államok biztonsági érdekeit fenyegették, illetve

---

²⁰³ Aspin, Leslie „Les”: Report on the Bottom-Up Review. Washington D.C. October 1993.

²⁰⁴ Brzezinski, Zbigniew: Korai még a partnerség (Amerika és Oroszország). In: Magyar Szemle (Online) Új folyam III. (2017) 6. szám.

azonosította a nemzeti katonai célkitűzéseket, meghatározta a katonai feladatokat, amelyeket végre kell hajtani a célok elérése érdekében, és megvizsgálta a szükséges katonai erőket és képességeket. A stratégia alapvetésként kezelte, hogy a katonai erő elsősorban azért van – azért szervezték, képezték ki és szerelték fel –, hogy megvívja és megnyerje az Egyesült Államok háborúit. A stratégia ennek a mindent felülíró követelménynek megfelelően állította fel a prioritásokat.²⁰⁵

3. 4. 1. A STRATÉGIAI KÖRNYEZET VIZSGÁLATA

A stratégiai környezet értékelése átvette a Nemzeti Biztonsági Stratégia értékelését és megállapította, hogy a világ egy hosszantartó bipoláris szembenállás korszakából belépett egy bizonytalan multipoláris világba. Ezt a stratégia előrelépésként értékelte, ami ígéretes lehetőségeket hozott az érdekek és értékek érvényesítése tekintetében, ugyanakkor számos kihívással is szembe kellett nézni. Fontos megállapítás volt, hogy az Egyesült Államok fennmaradását nem fenyegette közvetlen veszély, ugyanakkor, a globális interdependencia és biztonsági érdekei nem tették lehetővé, hogy figyelmen kívül hagyják a különböző problémákat a világban. Valójában, a berlini fal leomlása óta eltelt öt évben az amerikai katonai erők 40 alkalommal avatkoztak be biztonsági vagy humanitárius válságokba, ami sokkal intenzívebb volt, mint az azt megelőző 20 évben. A stratégia ezekre a beavatkozásokra hivatkozva indokolta a rugalmas és robusztus katonai képességek szükségességét. A stratégia az optimizmust mellőzve elismerte, hogy a világ országainak szándékai gyakran, rendkívül gyorsan változnak, ezért a nemzeti katonai stratégiának figyelembe kell vennie más országok katonai képességeit és szándékait. Ez a józanabb, katonai gondolkodást jelző megállapítás nem zárta ki, hogy a világban elindult kedvező folyamatok visszarendeződjenek, vagy rosszabbra forduljanak. A történelem bizonyította, hogy a feltételezés helyes volt.²⁰⁶

A nemzetközi környezet vizsgálata után a stratégia négy fő fenyegetést azonosított, amelyekre a haderőnek, együttműködve a nemzeti erő egyéb elemeivel választ kell tudnia adni: regionális instabilitás, tömegpusztító fegyverek proliferációja, transznacionális fenyegetések, valamint a demokráciát és a reformokat fenyegető

---

²⁰⁵ National Military Strategy of the United States of America, 1995. A Strategy of Flexible and Selective Engagement. 1. o.

²⁰⁶ Meinhart: i. m. 86. o.

veszélyek a volt Szovjetunióban, a kelet-európai régió államaiban és a világ más részein.

Regionális instabilitás. A stratégia elsősorban a balkáni, a szomáliai és a ruandai konfliktusokhoz hasonló helyzeteket azonosította a regionális instabilitás forrásaként, de nevesítette Kuvait Irak általi lerohanását is. Már a korábbi katonai stratégia is megállapította, hogy számos antagonisztikus ellentét újult ki, amelyek a hidegháború időszakában rejtve maradtak. Ezek a kiújuló ősi vallási, etnikai ellentétek és területi viták sok esetben a Szovjetunió széthullásának következményei és magában hordozták az eskaláció lehetőségét is. A stratégia veszélyes instabilitási jeleket észlelt a volt szovjet tagköztársaságokban, a Balkánon, a Magreb térségben és szerte Afrikában. Irakot, Iránt és Észak-Koreát olyan azonnali fenyegetésként értékelte, amely veszélyt jelent a szomszédos országokra.²⁰⁷

Tömegpusztító fegyverek. A stratégia szerint az USA területe elleni nukleáris támadás veszélye ugyan csökkent, de még mindig több ezer nukleáris robbanó- és hordozóeszköz jelentett fenyegetést szerte a világban. A volt szovjet tagköztársaságokban zajló belső politikai és gazdasági változások ellenére, vagy éppen a belső társadalmi turbulencia miatt sem lehetett ezt a fenyegetést figyelmen kívül hagyni. A fegyverek pusztán léte jelentett fenyegetést az Egyesült Államok biztonságára. Az, hogy a nukleáris fegyverek vagy valamely összetevőjük harmadik félhez kerül, különösen nagy fenyegetésnek minősült, ezért valamennyi nukleáris robbanófej, fegyverrendszer és egyéb harcanyagok biztonsága, komoly aggodalomra adott okot, mivel egyes országok, illetve csoportosulások, nem tettek le arról a célkitűzésről, hogy tömegpusztító fegyver birtokába jussanak.

Transznacionális fenyegetések. Az ilyen típusú fenyegetések lényege, hogy egyetlen ország sem képes önállóan harcolni ellenük. A stratégia megállapította, hogy a globális interdependencia következtében minden országra egyre nagyobb veszélyt jelentenek ezek a fenyegetések. Terjedő járványok, menekültek tömegei, a nemzetközi szervezett bűnözői csoportok, és a drogkereskedelem azok a transznacionális fenyegetések, amelyek az országok határain át terjednek. Az általuk az egészségügyben, a gyermekek fejlődésében és a társadalmakban okozott kár rendkívül jelentős.²⁰⁸

---

²⁰⁷ National Military Strategy, 1995: i. m. 2. o.

²⁰⁸ U. o. 2-3. o.

A demokráciát és a reformokat fenyegető veszélyek. A stratégia kedvező folyamatként értékelte, hogy a demokratikus nemzetek és szabadpiaci országok közössége folyamatosan növekszik világszerte, ami egybeesik az Egyesült Államok érdekeivel, ezért elkötelezetten támogatja azokat az országokat, amelyek a demokratikus közösséghez szeretnének tartozni. Az Egyesült Államok támogatni kívánta ezeket az országokat a folyamatot fenyegető veszélyekkel szemben a volt Szovjetunióban, Kelet-Európában és szerte a világban, ugyanis lehetett tartani a visszarendeződés veszélyétől. A demokratikus átalakulás és reformok kudarca ezekben a független országokban nem feltétlenül jelentette volna a bipoláris világrendhez történő visszatérést, de negatívan hatott volna az USA globális érdekeire.²⁰⁹

3. 4. 2. CÉLKITŰZÉSEK

A katonai célkitűzések számbavételénél a stratégia legfőbb célként a nemzet érdekeinek és értékeinek védelmét nevezte meg. Úgy fogalmazott, hogy a XX. század második felében ez a globális elkötelezettség stratégiáját igényelte, de a helyzet megváltozott, és nem szükséges az elköteleződés ilyen szintje. A stratégia megállapította: ahhoz, hogy választ adjon a korábban felsorolt négy fenyegetésre, konstruktivitásra és proaktivitásra van szükség, hogy csökkentse a konfliktusforrásokat, ugyanakkor az erők hatékony alkalmazásával megállítsa az ellenségeket. A stratégia a hidegháború lezárulását és a demokratikus átmenet időszakát a második világháború végéhez hasonlította, és megállapította, hogy a számos konfliktussal járó folyamat olyan stabilitást hozott, ami 40 évig jelentett fenyegetést az Egyesült Államoknak. Ezért a stratégia fő iránya, hosszú távú, az Egyesült Államok számára előnyös stabilitás biztosítása volt.

A stratégia kinyilvánította, hogy az Egyesült Államok saját és szövetségesi érdekében teljes mértékben elkötelezett és kész választ adni a Perzsa-öbölben, Északkelet-Ázsiában, és más régióban jelentkező válságokra, illetve fenyegetésekre. Reális lehetőségként számolt egy háborúval, ezért kijelentette, hogy az amerikai erőknek képesnek kell lennie legyőzni bármilyen potenciális ellenséget és megteremteni a hosszú távú rendezés feltételeit. A stratégia hangsúlyozta, hogy mindenkor olyan körülményeket kell teremteni, hogy a lehetséges agresszorok ne

---

²⁰⁹ U. o. 3. o.

érezzenek késztetést az USA kihívására, amikor az egy másik régióban vagy válságövezetben elfoglalt, ezért megfelelő méretű, a szövetségesekkel történő együttműködésre képes katonai erővel és képességekkel kell rendelkezni. A stratégia a szerepvállalásra vonatkozóan kijelentette, hogy az Egyesült Államok haderejének, hogy elrettentse az ellenséget, illetve elejét vegye, hogy ellenséges szándékú szövetségek jöjjenek létre, egyszerre két különböző régióban, párhuzamosan zajló konfliktus megvívására kell képesnek lennie.²¹⁰

A stratégia a Nemzeti Biztonsági Stratégiából származtatva kijelentette, hogy a hidegháború után, egyre gyakrabban kerülhet sor a nemzeti érdekérvényesítési eszközök koordinált alkalmazására az USA érdekeinek védelmében, ezért a stratégiai katonai célkitűzések elérése érdekében végzett tevékenységek is más elemekkel együttesen kerülnek végrehajtásra. A rugalmas és szelektív szerepvállalás stratégiája három feladatkört tartalmazott:

- konstruktív elkötelezettség békeidőben;
- az agresszorok elrettentése, és a konfliktusok megelőzése;
- a nemzet háborúinak megvívása és megnyerése, amennyiben erre sor kerül.²¹¹

A feladatok végrehajtása érdekében a stratégia tovább finomította a két alapvető és egymást kiegészítő stratégiai koncepciót: a tengerentúli jelenlétet és az erőkitűztetést. A katonai stratégia céljainak elérése akkor érthető meg a legjobban, ha megvizsgáljuk ezt a két stratégiai koncepció alapelveit, és a stratégia három alkotóelemét: elkötelezettség békeidőben, elrettentés és konfliktusmegelőzés, valamint a háború megvívása.²¹²

3. 4. 3. MÓDSZEREK

A stratégia a tengerentúli erőket, alaprendeltetéseiken túl, mozgékonyaságukból és magas készenlétükből adódóan hatékony válságkezelő erőként, az amerikai elkötelezettség bizonyítékaként, és a globális amerikai érdekek védelme elengedhetetlen mechanizmusaként definiálta. Ebbe a kategóriába tartoztak az állandó jelleggel állomásozó vagy rotációs alapon bevetett erők, a rutinszerű légi, szárazföldi, tengeri bevetéseket végrehajtó erők, illetve a válságkezelő erők.

A stratégia felsorolta, hogy az Egyesült Államok, biztonságának védelme

---

²¹⁰ U. o. 4-5. o.

²¹¹ U. o. 6. o.

²¹² Meinhart: i. m. 86. o.

érdekében, rendelkezik tengerentúli jelenléttel Nyugat-Európában, Japánban és Dél-Koreában, valamint kisebb erőkkel a csendes-óceáni térségben a Közel-Keleten és Délnyugat-Ázsiában, valamint latin Amerikában. Ebben az időszakban körülbelül 100 000 amerikai katona állomásozott Európában és Északnyugat-Ázsiában.²¹³ Az Egyesült Államok a Közel-Keleten kisebb jelenlétet tartott fenn. A jelenlét a térségben tükrözte az időszakos bevetéseket a válságkezelő műveletekben. Az Afrikában állomásozó, illetve bevetett erők humanitárius vagy béketámogató műveletekben vettek részt. Latin-Amerika országaiban egészen kis létszámú erő segítette a demokrácia fejlődését és vett részt a kábítószer-kereskedelem elleni küzdelemben. Nem volt elhanyagolható a tengerentúlon állomásozó erők azon feladata, hogy készenlétben tartsák a megerősítő erők fogadásához nélkülözhetetlen infrastruktúrát, bázisokat. A stratégia megállapította, hogy bár a tengerentúlon állomásozó, illetve bevetett csapatok száma csökkent, jelentőségük továbbra is jelentős, ugyanis jelzik az USA elkötelezettségét az adott régió felé.

A stratégia a tengerentúlon állomásozó csapatok számának csökkenése ellenére is szükségesnek tartotta a hiteles erőketvitési képesség növelését, mely fokozza az elrettentés képességét és megkönnyíti az erők alkalmazását. A képesség, hogy a tengerentúlon állomásozó erők kiegészíthetik a válságövezetbe stratégiai légi szállítással eljuttatott csapatokat, időt biztosít a politikai vezetőknek a konzultációra, illetve a különböző válaszopciók kidolgozására. A stratégia négy tényezőt jelölt meg, amelyek befolyásolják az erőketvitési képességet: a megnövelt légi szállítási képesség, a nehéz technikai eszközök és hadfelszerelés békeidőben történő előre csoportosítása vízen és szárazföldön egyaránt, a tengeri szállítási képességű kapacitások megnövelése, valamint a készenléti tartalék erők megnövelt készségi foka. A stratégia az erőketvitést kritikusként ítélte meg a konfliktusok megelőzése, az elrettentés és a háború megvívására tekintetében.²¹⁴

Elköteleződés békeidőszakban.

A tengerentúli jelenlét és az erőketvités adta a stratégiai feladatok végrehajtásának alapját. Ezen feladatok első csoportja, a békeidőszaki elköteleződés, olyan nem fegyveres feladatokat határozott meg a haderő részére, amelyek demonstrálják az Egyesült Államok elkötelezettségét, fejlesztik a kollektív katonai

---

²¹³ National Military Strategy, 1995: i. m. 6. o.

²¹⁴ U. o. 7. o.

képességeket, hozzájárulnak a demokratikus eszmék terjedéséhez, csökkentik az emberek szenvedését és más módokon növelik a regionális stabilitást. Ezek a feladatok az amerikai haderő alaprendeltetéséből adódó feladatainak tekinthetők.²¹⁵

A stratégia feladatul szabta a haderőnek, hogy eseti jelleggel támogasson hagyományos békefenntartó műveleteket, amennyiben a körülmények, és az Egyesült Államok érdekei úgy kívánják, ami akár harcoló csapatok alkalmazását is jelenthette. A stratégia e téren irányadónak tekintette az elnök 25-ös direktíváját,²¹⁶ mely szerint az amerikai erők csak úgy vehetnek részt békefenntartó műveletekben, ha ez nem gyengíti az ország védelmi- és harcképességét. A békefenntartó műveletekre, mint erősokszorozóra tekintett, ami elősegíti a biztonság és stabilitás fenntartását, ezért előrevetítette az amerikai erők ENSZ műveletekben történő részvételét és támogatását, valamint a békefenntartó képességek fejlesztését. Visszaulva a Powell doktrínára a stratégia leszögezte, hogy az Egyesült Államok csak olyan ENSZ-műveletet támogat, ahol a politikai és katonai célkitűzések jól meghatározottak és kivitelezhetőek, a beavatkozás pedig az USA érdekeit szolgálja. Az Egyesült Államok a végrehajtás során csak a terhek egy részét vállalja. A parancs szerint a békefenntartó, békekikényszerítő műveletek és azok végrehajtását megalapozó képességek fejlesztése beépült a nemzeti biztonsági és katonai stratégiába. Ugyanakkor kiemelt fontossággal bír a műveletek céljának meghatározása, a közvélemény és a Kongresszus támogatása, az erők védelme és az alkalmazásra kerülő amerikai erők fölötti parancsnoki jogkör. Az alkalmazott képességek minden esetben a feladat jellegéhez igazodnak, legtöbb esetben kiegészítve a szövetségesek, illetve ad hoc koalíciós partnerek képességeit.²¹⁷

A stratégia ennek megfelelően rögzítette, hogy a békefenntartó műveletek különböznek a hagyományos katonai műveletek feladataitól, és az alkalmazott képességektől, melyekre a doktrinális háttér megteremtése és a kiképzés folyamatos, illetve előirányozta a haderő tartalék komponensei elemeinek nagyobb jövőbeni szerepvállalását a béketámogató műveletekben, és azok támogatásában.²¹⁸

---

²¹⁵ U. o. 8-9. o.

²¹⁶ Bill Clinton 1994. május 3-án aláírt titkos parancsa a békefenntartó műveletekben történő amerikai részvételre vonatkozóan. A parancsból először nyilvános kivonat készült, majd minősítését feloldották. Presidential Decision Directive/NSC-25, U.S. Policy On Reforming Multilateral Peace Operations. May 3, 1994.

²¹⁷ A parancs külön politikai irányelvet tartalmaz „Az Egyesült Államok politikája a többnemzeti békeműveletek reformjára” címmel. Presidential Decision Directive/NSC-25: i. m. 5. o.

²¹⁸ National Military Strategy, 1995: i. m. 9. o.

Elrettentés és konfliktusmegelőzés

Az elrettentés és konfliktusmegelőzés a stratégia második összetevője, amely magában foglalja azokat a tevékenységeket melyek, célja a békét és biztonságot veszélyeztető fenyegetések elrettentése, valamint a biztonság és stabilitás helyreállítása a nemzetközi joggal összhangban.²¹⁹

A stratégia elsődleges prioritásként határozta meg egy nukleáris támadás elrettentését az Egyesült Államok, illetve szövetségesei ellen. Megállapítása szerint az Egyesült Államok túlélése, a nemzeti érdekek védelméhez szükséges cselekvési szabadság fenntartása, a stratégiai és nem stratégiai nukleáris erőktől, valamint a kapcsolódó vezetési és híradó rendszerektől függ. A stratégia a kis idővel azelőtt befejezett Nukleáris Erők Felülvizsgálata²²⁰ jelentésre támaszkodva határozta meg a következő században, illetve a közeljövőben szükséges eszközöket és rendszereket.²²¹ A folyamatos fegyverzetkorlátozási egyezmények eredményeként bekövetkező csökkentések ellenére fenntartották a stratégiai triádot²²² és hordozó eszközeiket. Ennek célja a rendkívül jelentős stratégiai fegyverekkel rendelkező lehetséges ellenségek elrettentése, illetve a nukleáris előny megszerzésének kizárása volt. Ezen felül a stratégia szükségesnek ítélte az elrettentéshez és a szövetségesek védelméhez a nonprolifációs törekvésekben döntő tényezőként számító, előretolt, nem stratégiai nukleáris fegyverek fenntartását.²²³

A stratégia rögzítette, hogy az Egyesült Államok regionális és globális stratégiája az erős és hatékony szövetségekre épül. Értékelése szerint e tekintetben egy stabil és multipoláris világ megteremtése két képességtől függött: képes-e az Egyesült Államok meglévő szövetségeit az aktuális és jövőbeni kihívásokhoz adaptálni és képes-e új kapcsolatokat kialakítani. Európában, ahol az Egyesült Államok jelentős érdekekkel rendelkezik, az amerikai erők erős elkötelezettséget demonstrálnak. Ezen

---

²¹⁹ U. o. 9. o.

²²⁰ Nuclear Posture Review. A felülvizsgálat a Bottom-Up Review nukleáris szegmensének tekinthető. Az első ilyen jellegű felülvizsgálat volt a hidegháború után, ami áttekintette a nukleáris politikát, doktrínákat, haderőstruktúrát, vezetés-irányítást, műveleteket, az infrastruktúrát, a biztonsági rendszabályokat, és a fegyverzetkorlátozási folyamatokat. A felülvizsgálat négy alapvető határozott meg: 1. a nukleáris erők kisebb szerepet játszanak az Egyesült Államok védelmében; 2. jelen körülmények között kisebb nukleáris erőre van szükség; 3. a FÁK országaiban zajló nukleáris leszerelési folyamat befejezéséig az Egyesült Államok egy gyorsan rendszerbe állítható tartalék erőt képez; 4. az USA szövetségeseire is kiterjeszti a nukleáris elrettentés védelmét.

²²¹ Balogh István: A washingtoni nukleáris stratégiai tervezés mint intézményi játszma. In: Nemzet és Biztonság, Biztonságpolitikai Szemle, 3. évf. (2010) 1. szám. 33. o.

²²² A hagyományos stratégiai triád: interkontinentális ballisztikus rakéták, stratégiai bombázók és nukleáris robbanófejekkel felszerelt hordozóeszközöket szállító tengeralattjárók.

²²³ National Military Strategy, 1995: i. m. 10. o.

felül az USA biztosítja a NATO kulcsfontosságú vezetőit, kritikus hírszerzési és kommunikációs támogatását és nukleáris garanciát biztosít az európai biztonság fenntartásához. A Szövetség új stratégiai koncepciót fogadott el, amely elismeri a megváltozott geostratégiai környezetet és erősíti, parancsnoki struktúráját, valamint feladatrendszerét ennek megfelelően alakították ki. Az összhaderőnemi alkalmi harci kötelék koncepcióját átvéve a NATO hozzájárul a nem hagyományos, területen kívüli műveletekhez úgy, mint békeműveletek, békekikényszerítés és humanitárius segítségnyújtás. A stratégia megállapította, hogy az a tény, hogy sok korábbi ellenség szeretne a NATO-hoz csatlakozni azt jelenti, hogy a Szövetség sikeresen alkalmazkodott a megváltozott biztonsági kihívásokhoz. Több mint húsz ország, köztük Oroszország csatlakozott a NATO Békepartnerségi Programjához.²²⁴

A stratégia rendkívüli módon felértékelte az ázsiai, csendes-óceáni térséget. Megerősítette az Egyesült Államok elkötelezettségét a régió biztonsági együttműködési szervezete, az ASEAN²²⁵ felé. A stratégia értékelése szerint az Északkelet-Ázsiában, Japánnal meglévő együttműködés továbbra is alapvető fontosságú az Egyesült Államok biztonságát tekintve. Az Egyesült Államok térségbeli stratégiájának másik kulcseleme Dél-Korea védelme volt, melyet az ott állomásozó csapatok demonstráltak. Japánhoz hasonlóan az Egyesült Államok Dél-Koreában is közös gyakorlatokkal növelte az együttműködés hatékonyságát.

A délnyugat-ázsiai térségben a stratégia Irakot és a forradalmi Iránt jelölte meg veszélyforrásként, amelyek szociális, politikai, és gazdasági feszültségeket szíthatnak a régió országaiban. A stratégia kiemelte, hogy az Egyesült Államok elkötelezett a Perzsa-öböl térségének stabilitása és biztonsága iránt és kétoldalú védelmi együttműködési programokkal, egyezményekkel, biztonsági segítségnyújtási programokkal, előretolt jelenléttel és közös gyakorlatokkal kívánja erősíteni a térség stabilitását.

---

²²⁴ Partnership for Peace (PfP): amerikai kezdeményezésre a NATO 1994-es brüsszeli csúcstalálkozóján elfogadott program, amelyik a NATO és a Varsói Szerződés volt tagállamai közötti együttműködést tűzte ki célul.

²²⁵ Association of Southeast Asian Nations. A Délkelet-ázsiai Nemzetek Szövetsége tíz délkelet-ázsiai állam kormányközi együttműködésén alapuló regionális biztonsági szervezet. Célja, hogy a délkelet-ázsiai térség államainak politikai, gazdasági, katonai, oktatási és kulturális együttműködését elősegítse.

A stratégia a nyugati féltekére vonatkozóan kiemelte a fejlődő demokráciák támogatását Latin-Amerikában, Mexikóban, illetve kapcsolattartást az Amerikai Államok Szervezetével.²²⁶

A győzelem kivívása

Az amerikai létfontosságú érdekek végső biztosítékának tekintett harmadik elem nem volt más, mint az Egyesült Államok haderejének képessége a háború megvívására és megnyerésére. Ez a képesség létfontosságú, hogy elrettentse az agresszorokat, megelőzze a konfliktusokat és amennyiben sor kerül rá, a gyakorlatban is bizonyítson. A harcképesség fenntartása a haderő elsődleges felelőssége, illetve valamennyi katonai tevékenység vezérlő elve. A stratégia nyíltan fogalmazta meg az Egyesült Államok hadereje létezésének okát,²²⁷ s felsorolta azokat az alapelveket, melyeket háború esetén az amerikai haderő követ:

- tiszta célkitűzések, döntő erő;
- erőketítés a fegyveres konfliktus idején;
- többnemzeti és összhaderőnemi harc;
- az információs háború fontossága;
- küzdelem a tömegpusztító fegyverek ellen;
- két regionális válság kezelése;
- erőgenerálás.²²⁸

3. 4. 4. ESZKÖZÖK

Haderő struktúra

A stratégia leírta, hogy az amerikai haderő összhangban a Bottom-Up Review eredményeivel már nyolcadik éve a csökkentés és az átalakítás szakaszában van. Ez a folyamat az 1989. évi 2 130 000 fős létszám helyett, 1999-re 1 445 000 főt írt elő.²²⁹ A szárazföldi haderő aktív hadosztályainak száma 18-ról 10-re, a légi haderő hadosztályoké²³⁰ 24-ről 13-ra, a hadihajók száma pedig 567-ről 346-ra csökkent. A tengerészgyalogos erők továbbra is három tengerészgyalogos hadosztályba szervezve,

---

²²⁶ Organization of American States (OAS). Az amerikai államok regionális nemzetközi szervezete, amelynek célja a demokrácia fejlesztése, politikai, gazdasági, biztonsági problémák kezelése és a fejlődés segítése, valamint a hagyományos fegyverek korlátozása.

²²⁷ National Military, 1995: i. m. 10-11. o.

²²⁸ U. o. 13-16. o.

²²⁹ A valóságban a csökkenés ettől nagyobb volt: 1 386 000 főre csökkent a haderő 1999-re. Az 1995-ös létszám 1 518 000 fő volt. Statistical Abstract of the United States. U.S. Census Bureau, 2003. 345. o.

²³⁰ Lange, Katie: Military Units: How Each Service Is Organized. DodLive, May 17, 2017.

197 000-ről 174 000-es létszámúra csökkennek.²³¹ A tartalékállomány az 1989-es 1 170 000 főről, 893 900 főre csökken, a haderőstruktúra jelentős csökkentésével egyidejűleg. A Parti Őrség aktív komponense 44 000 főről 36 300 főre csökken.²³² A stratégia megállapította, hogy a rugalmas és szelektív szerepvállalás katonai stratégiája a csökkentett haderővel is végrehajtható, amennyiben a csökkentést modernizációval, illetve a képességek fejlesztésével ellensúlyozzák. A hidegháború utáni kiszámíthatatlan biztonsági környezet rugalmas és megfelelő válaszra képes katonai képességek fenntartását indokolja és a haderőstruktúrának biztosítania kell a döntő győzelmet két majdnem párhuzamosan folyó, jelentős regionális konfliktusban. A stratégia leírta, hogy a minden lehetőséget számba vevő haderőtervezés ellenére jelentős bizonytalansági tényező marad a jövő kihívásainak kezelésében, ugyanis a kiszámíthatatlan környezetben nem állapítható meg a különböző erők és képességek valós értéke. A két nagy kiterjedésű regionális konfliktusban alkalmazható erők tervezésén kívül a stratégia figyelembe vette a tervezett feladatokhoz (tengerentúli jelenlét, a béke és háborús időszak támogatásához szükséges kozmikus képességek, nukleáris elrettentés) szükséges erőket is. A stratégia nélkülözhetetlennek nyilvánította a harctámogató erőket a haderő struktúrában: szállítás, logisztika, hírszerzés, híradó és egészségügyi képességek.²³³

A stratégia öt alapelvet határozott meg, amelyeken a harcoló és harctámogató csapatok felépítése nyugszik:

Minőségi állomány. A Sivatagi Vihar hadművelet tapasztalatai bebizonyították, hogy a jól képzett katona nem helyettesíthető, és az előrelátható technológiai fejlődés sem jelenthet megoldást. A stratégia elismerte, hogy a katonák megtartásához és fejlesztéséhez felvilágosult vezetésre, életszerű kiképzésre, jó életkörülményekre van szükség. Ez nemcsak a katonákról és családjaikról történő gondoskodást jelenti, hanem biztosítani kell, hogy a műveleti tempó az elfogadható határokon belül maradjon.

Készenlét. A válságok hirtelen és váratlan kitörése miatt a stratégia szükségesnek tartotta a feltöltött, felszerelt, kiképzett és műveletben tartható, a stratégia alkalmazási követelményeinek megfelelő erő hatékony készenléti szintjének

---

²³¹ 1999-ben 173 000 fő volt a létszám. Statistical Abstract of the United States. U.S. Census Bureau, 2003. 345. o.

²³² National Military Strategy, 1995: i. m. 17. o.

²³³ Meinhardt: i. m. 86-87. o.

fenntartását, illetve egy tartalék erő készenlétben tartását a bizonytalanságok kezelésére.²³⁴

Fejlesztés. A stratégia több területen írta elő a képességek fejlesztését: stratégiai mozgékonyt biztosító képességek, légi szállítás, tengeri szállítás, harctéri felderítés, integrált rendszerek, felderítő platformok és pilóta nélküli repülő eszközök. Előírta a robusztus globális képességgel rendelkező kommunikációs rendszerek és zavarásnak ellenálló, műholdas kommunikációs és globális vezetés irányítási rendszerek fejlesztését, valamint a katonai és kereskedelmi kozmikus rendszerek integrálását a harctámogatás érdekében.

Modernizáció. A stratégia megállapította, ahhoz, hogy az Egyesült Államok hadereje a legjobban felszerelt haderő maradjon, további modernizációs programok szükségesek, valamint a technológia felhasználásával új rendszerek kifejlesztése a régiók hadrendből történő kivonásával egyidejűleg. A költségvetési megszorítások miatt a modernizációs programoknak azokra a területekre kell fókuszálni, ahol a kutatás fejlesztés jelentős megtérülést biztosít. A gyors technológiai fejlődés lehetővé teszi a régebbi rendszerek modernizálását is.

Egyensúly. A stratégiai követelmények kielégítésére az Egyesült Államoknak egy sokoldalú, tartalékkal rendelkező haderőre van szüksége, amelyben kiegyensúlyozott a harci és harctámogató erők száma, illetve az aktív és tartalékos komponens aránya.²³⁵

3. 4. 5. ÖSSZEGZÉS ÉS ÉRTÉKELÉS

A stratégia összegzése megállapította, hogy a jelen katonai stratégia folytatja az előző stratégiákat és a hidegháborús stratégiák evolúciójának tekinthető. A Szovjetunió felbomlása és a jelentős haderőcsökkentés ellenére ez a stratégia a globális elköteleződés stratégiája. Megállapította továbbá, hogy a rugalmasan és szelektíven alkalmazott katonai erő a nemzetbiztonság szavatolásának alapvető tényezője. Az elrettentés és a válságok megelőzése központi elemek a stratégiában.

A nemzetközi környezetet már nem az Öböl-háború eufóriájában, de még mindig optimistán értékeli. A kedvező folyamatokat, mint a közel-keleti békefolyamat elindítása, a NATO Békepartnerségi Programja, illetve a nukleáris leszerelési megállapodásokat Ukrajnával és Oroszországgal jelentős előrelépésnek értékeli a

---

²³⁴ National Military Strategy, 1995: i. m. 18. o.

²³⁵ U. o. 19. o.

konzervatív oldalról megfogalmazott kritikák ellenére is.²³⁶ A gazdaság területén is kedvező folyamatokat azonosított az észak-amerikai szabadkereskedelmi egyezmény megkötését, és az ázsiai csendes-óceáni piacok megnyitására tett erőfeszítéseket, amelyek csökkentették az export intézkedéseket. A demokrácia export területén pedig Dél-Afrika átalakítási folyamatának támogatását és az új, demokratikus Oroszországnak és a közép és kelet-európai államoknak nyújtott segítséget, valamint a nyugati féltekén elvégzett munkát.²³⁷

Megfelelően azonosította a veszélyeket, a regionális szemléletből adódó regionális instabilitást, a tömegpusztító fegyverek proliferációjának veszélyét és a transznacionális fenyegetéseket. Ugyanakkor túl nagy hangsúlyt fektetett a fejlődő demokráciákat fenyegető veszélyekre. Európára fókuszált, és az amerikai és világgazdaság kedvező folyamatai árnyékában nem vette észre az új nagyhatalmak felemelkedésének veszélyét. Katonai, technológiai és gazdasági felsőbbrendűségének tudatában szemlélte a világban zajló folyamatokat. Számba vette a megszorodott katonai szerepvállalásokat, amelyek jelentősen növekedtek a hidegháború vége óta, jó alapot szolgáltatva a haderő fontosságának indokolásához. Bár érzekelte a nem állami szereplők tevékenységét, az nem kapott kellő hangsúlyt az értékelésben. A katonai felsőbbrendűség tudata a katonai erő szükségszerű használatának kinyilvánításában is jelen volt a stratégiában. Definiálta a fegyveres erő funkcióját és szerepét, ami egyértelműen a háborúk megvívása.²³⁸

Víziók, értékek és ambíciók: A stratégia értékei stabilan követték a korábbi stratégiákat, kicsit nagyobb hangsúlyt fektetve a gazdasági értékekre. A víziók tekintetében meglátását jelentősen befolyásolta az a tény, hogy katonai kihívó nélküli, egyedüli hatalomként maradt talpon. A korábbi stratégia megalkotásakor meglévő óvatos optimizmus, magabiztos hatalmi szemléletté fejlődött, amelyet Brzezinski az idealista optimizmus stratégiájának nevezett.²³⁹ A készítőik nem csak tudták, de el is hitték, hogy az Amerikai Egyesült Államok rendelkezik a világ legjobb és legerősebb haderejével és ehhez igazították céljaikat, amelyeket a katonai erő használatával kívántak elérni. A rugalmas és szelektív szerepvállalás stratégiája leírta, hogy az új

---

²³⁶ Babos: *The Five Central Pillars of European Security*: i. m. 28. o.

²³⁷ *National Military Strategy*, 1995: i. m. 20. o.

²³⁸ Meinhart: i. m. 87. o.

²³⁹ Brzezinski: *Korai még a partnerség*: i. m.

nemzetközi környezetben milyen szelektív katonai képességek alkalmazásával, illetve katonai erővel kívánja elérni a nemzeti katonai célkitűzéseket.

Fő tevékenységek eszközök és más jellemzők: A stratégia a békeidőszaki rugalmas és szelektív szerepvállalás érdekében a tengerentúli jelenlétre és az erőkitetésre helyezte a hangsúlyt. A képességek fejlesztését a jól beazonosított, az erőkitétési képességet növelő tényezőkhez szükséges elemekre irányították, amelyek robosztus, globális erőkitétési képességet eredményeztek. Növelték a légi és tengeri szállító kapacitást, az előrecsoportosított harcanyagokat, valamint a tartalék erők készenléti fokát. Ezen túl nagy hangsúlyt fektetett a baráti és partnerkapcsolatok kiépítésére a tengerentúli erők bevonásával. A közös gyakorlatok, segítségnyújtási programok és egyéb kétoldalú katonai tevékenységek fokozták az amerikai erők elfogadottságát is.

Forrás és költségigény: A stratégia még mindig csökkenő költségvetéssel számolt, de ez a haderő méretének párhuzamos csökkentésével egyidejűleg már nem volt különösen fájdalmas. A stratégia jól mérte fel, hogy a kitűzött célokat a csökkenő forrásokból csak egy kisebb, de modernizált haderő tudja végrehajtani, így ismét előtérbe került a technikai modernizáció.

Konzisztencia más politikákkal: A stratégia nyílt együttműködést várt el a haderőtől a nemzeti célkitűzésekre irányuló erőfeszítésekben. A katonai szerepvállalás meggyőzően támogatta a diplomáciai és gazdasági erőfeszítéseket, így gyakorlatilag „egész pályás letámadást” alkalmazva az amerikai érdekek érvényesítése érdekében.

Unilaterális, multilaterális jelleg: A stratégia kifejezetten multilaterális jellegű volt, az együttműködésre helyezte a hangsúlyt a korábbi ellenségeivel, az egyes régiókban meglévő szövetségeseivel, valamint a nemzetközi szervezetekkel. Ennek ellenére az Egyesült Államok tevékenységi szabadságát továbbra is fenntartotta.

Érzékenység és kockázatok: A stratégia rendkívül magabiztos volt ezért kifejezett kockázati tényezőt nem azonosított. Megemlítette ugyan a demokratikus átalakulások visszarendeződésének lehetőségét, de igazából nem számolt vele. Tovább vitte azonban a nukleáris fegyverek ellenőrizetlen proliferációjának kockázatát.

3. 5. AZ 1997. ÉVI NEMZETI KATONAI STRATÉGIA²⁴⁰

Az 1997-es katonai stratégia, megfelelően a törvényi előírásoknak, hasonlóan a korábbi katonai stratégiákhoz, a Vezérkari Főnökök Egyesített Bizottsága elnökének a haderő alkalmazására vonatkozó elgondolása volt, amit a bizottsággal és a stratégiai parancsnokokkal közösen alakított ki a következő három-öt évre. A stratégiát a készítő az 1997-es Nemzeti Biztonsági Stratégiából²⁴¹ és a védelmi miniszter által a Kongresszusnak, a Négyéves Védelmi Felülvizsgálatról készített jelentéséből²⁴² származtatták. A katonai stratégia értékelte a stratégiai környezetet, meghatározta a katonai célkitűzéseket, megvalósításuk módját és a végrehajtáshoz szükséges katonai képességeket. A dokumentum nem volt minősített, így elérhető volt a kormányzati szervek, az állampolgárok és külföldi érdeklődők számára is.

A Nemzeti Biztonsági Stratégia és a Négyéves Védelmi Felülvizsgálat egy integrált stratégiai megközelítést alkalmazott, amely a formálás, válaszadás és felkészülés fogalmakkal jellemezhető. Ez a három koncepció lett a vezérlő elve az 1997-es katonai stratégiának, amely abból a feltevésből indult ki, hogy az Egyesült Államok továbbra is globálisan elkötelezett marad annak érdekében, hogy a nemzetközi környezetet saját és szövetségesei érdekei, illetve a nemzetközi biztonság fenntartása érdekében formálja. A stratégia hangsúlyozta, hogy a haderőnek az amerikai érdekek védelmében a válságok teljes spektrumára választ kell tudni adnia, ezen felül megállapította, hogy az első két koncepcióba tartozó tevékenységek mellett, a haderőnek fel kell készülnie a bizonytalan jövő kihívásaira.²⁴³

Bevezetőjében, a haderő céljának definiálásakor a katonai stratégia visszautalt az elnök által jóváhagyott Nemzeti Biztonsági Stratégiára, ami megfogalmazta a nemzet alapvető biztonsági érdekeit: az amerikaiak életének és biztonságának védelme; az Egyesült Államok értékei, intézményi és területi szuverenitásának fenntartása, a nemzet prosperálásának biztosítása. Ezen felül lényegi célkitűzésnek tekintette a diplomáciai eszközök és harcra kész katonai erő fenntartását és alkalmazását a nemzet biztonságának növelése érdekében. Megfogalmazásában a nemzet katonai erejének legfőbb célja elrettenteni az Egyesült Államokat és érdekeit

---

²⁴⁰ National Military Strategy of the United States of America, 1997. Shape, Respond, Prepare Now: A Military Strategy for a New Era.

²⁴¹ A National Security Strategy for A New Century, May 1997.

²⁴² Report of the Quadrennial Defense Review, May 1997.

²⁴³ Meinhardt: i. m. 87. o.

fenyegető veszélyforrásokat és a lehetséges agresszorokat, valamint megvédeni ezeket az érdekeket és értékeket, amennyiben az elrettentés hatástalannak bizonyul. A haderőre, mint a nemzeti érdekérvényesítési eszközök egyik elemére tekintett, amelyeket a kormány az egyéb eszközökkel együtt alkalmaz. Értelmezésében a katonai erő lényege, hogy a nemzeti biztonsági célkitűzések védelmében döntő erőt alkalmazzon az agresszorok elrettentése és legyőzése érdekében. Ebből vonta le azt a gyakorlati következtetést, hogy az Egyesült Államok haderejét azért szervezik, képzik ki, szerelik fel és tartják fenn, hogy sikeresen megvívja a nemzet háborúit. A stratégia az ország érdekeit három kategóriába sorolta:

- a mindent felülíró létfontosságú érdekek: a túlélés, a biztonság, és az Egyesült Államok területi egysége;
- fontos érdekek, amelyek közvetlenül nem befolyásolják a nemzet túlélését, ugyanakkor hatással vannak a társadalom életszínvonalára, illetve meghatározzák a stratégiai környezet jellemzőit;
- humanitárius érdekek, amikor az Egyesült Államok alapértékei ezt megkívánják.²⁴⁴

A stratégia korábbi példákra hivatkozva megerősítette a haderő háborútól eltérő feladatokra történő alkalmazását: terrorizmus, tömegpusztító fegyverek, illegális drogcsempészet, és más fenyegetettségek elleni műveletek, amelyek meghaladják más kormányzati szervek képességeit. A stratégia feladatként írta elő még a civil hatóságok munkájának támogatását a nem katonai feladatokban, mint például katasztrófaelhárítás vagy helyi válságok kezelése.

A Nemzeti Biztonsági Stratégia átfogó megközelítésben, az Egyesült Államok globális vezető szerepének megőrzése, illetve a közös értékeken alapuló, megbízható biztonsági partner státusz fenntartása érdekében a nemzeti érdekérvényesítés valamennyi eszközét alkalmazhatónak tekintette államok és nem állami szereplők ellen. Az Egyesült Államok megkérdőjelezhetetlen katonai képességeire úgy tekintett, mint amelyek hozzájárulnak a kölcsönösen előnyös szövetségek, illetve biztonsági partnerségi kapcsolatok kialakításához, fokozzák a stabilitást a világ fontos régióiban és hozzájárulnak a biztonság és bizalom erősítéséhez a béke, a gazdasági növekedés, és a demokratizálódás érdekében. Felfogásában az Egyesült Államok globális szerepvállalása biztonságosabbá teszi a világot a nemzet, állampolgárai, érdekei és

---

²⁴⁴ National Military Strategy, 1997: i. m. 5-6. o.

értékei számára. Globális érdekei, és az ehhez kapcsolódó szerepvállalása miatt az Egyesült Államok haderejének nagy része a tengerentúlon állomásozik, illetve készen áll a tengerentúli alkalmazásra. A haderő ilyen elrendezése hozzájárul a nemzetközi környezet formálásához, a stabilitás növeléséhez, a viták békés rendezéséhez, az agresszorok elrettentéséhez és ezáltal a konfliktusok megelőzéséhez. Hozzáférést biztosít a fontos infrastruktúrákhoz, és kedvező földrajzi pozícióhoz juttatja a haderő elemeit a gyors és hatékony válságkezeléshez.²⁴⁵

A stratégia a békeidőszaki katonai szerepvállalás körébe sorolt minden, más nemzetekkel közösen, a biztonsági környezet formálása érdekében végrehajtott katonai tevékenységet. Ez a szerepvállalás a haderő általános stratégiai feladatának tekinthető, de különösen fontos az előretoltan állomásozó, a rotációs alapon vagy ideiglenes jelleggel bevetett tengerentúli csapatok tekintetében. A stratégia szerint ez a szerepvállalás demonstrálja az Egyesült Államok elkötelezettségét, növeli az interoperabilitást, erősíti a szövetségeseket, baráti országokat és koalíciós partnereket, hozzájárul az átláthatósághoz, demokratikus értékeket közvetít, elrettenti az agresszorokat, illetve elhárítja az instabilitást előidéző tényezőket, amelyek konfliktusokhoz vezethetnének.²⁴⁶

3. 5. 1. A STRATÉGIAI KÖRNYEZET ÉRTÉKELÉSE

A stratégia a lehetőségek és kihívások időszakának tekintette a 90-es éveket, ahol fejlődnek a demokratikus elvek, a nukleáris háború esélye gyakorlatilag a nullára csökkent, és a világ stabilitásának növelésében gyakran a diplomáciai erőfeszítések is eredményesnek bizonyulnak. Megállapította, hogy az Egyesült Államok jelenleg relatív biztonságban és békében, ugyanakkor rendkívül összetett és veszélyes nemzetközi környezetben él. A globális háború veszélye lecsökkent, a korábbi ellenségek különböző szintű együttműködést folytatnak az Egyesült Államokkal és a legtöbb ország biztonsági partnerként tekint rá. A tényt, hogy központi értékeit, a képviseleti demokráciát és a piacgazdaságot a világ térségeiben értéknek tekintették, a stratégia kedvező lehetőségként értékelte a tartós béke, a prosperitás és a nemzetek közötti együttműködés szempontjából. Megállapította, hogy az Egyesült Államoknak nincs kihívója, illetve nem látott jövőbeni kihívót, és figyelembe véve katonai potenciálját, illetve széleskörű alkalmazási képességét, nem azonosított olyan

---

²⁴⁵ Kugler: A Search for Strategic Wisdom: i. m. 272-273. o.

²⁴⁶ National Military Strategy, 1997: i. m. 6-7. o.

országot, vagy koalíciót, amely legyőzhetné az amerikai haderőt. Ezt, addig példátlan lehetőségnek értékelte a jövő biztonsági környezetének formálására. A stratégia megállapította, hogy az Egyesült Államok sikeresen alakítja szövetségi, és koalíciós együttműködési rendszerét az új nemzetközi környezethez. Jelentős biztonsági kihívásként azonosította az instabilitást és regionális konfliktusokat okozó etnikai, gazdasági, szociális, és környezeti ártalmakat, a tömegpusztító fegyverek proliferációját, illetve a nem hagyományos, transznacionális és előre nem látható biztonsági fenyegetéseket.²⁴⁷

Regionális veszélyek. A stratégia az államok, illetve országcsoportok közötti konfliktusokat tekintette a legsúlyosabb regionális biztonsági kihívásnak. Úgy ítélte meg, hogy a széleskörű amerikai szerepvállalás ellenére néhány regionális hatalom rendelkezik azokkal a katonai képességekkel és szándékkal, hogy katonai fenyegetést jelentsen az Egyesült Államokra. Iránt, Irakot és Észak-Koreát nevezte meg olyan fenyegetéseknek, amelyek biztosan nem szűnnek meg belátható időben. A stratégia értékelésében számos más regionális hatalomnak növekszik az anyagi lehetősége, hozzáférése olyan technológiákhoz, információkhoz, amelyek nagyobb katonai képességeket, ezáltal befolyást biztosítanak számukra. Ezek közül néhányan, sértve az Egyesült Államok és szövetségesei érdekeit, regionális vezető szerepre törnek, és aszimmetrikus képességek kifejlesztésére törekednek, beleértve a nukleáris, vegyi, és biológiai fegyvereket és hordozó eszközeiket. Megállapította, hogy a rendelkezésre álló azonnali globális kommunikáció lehetősége, lehetővé teszi a földrajzilag elszigetelt agresszorok ellenséges szándékú együttműködését. A dokumentum az Egyesült Államok érdekeire fenyegetést jelentő további veszélynek értékelte a bukott vagy működésképtelenné váló instabil államokat.²⁴⁸

Aszimmetrikus kihívások. A stratégia külön bekezdésben tárgyalta az Egyesült Államokkal szemben kifejlesztett aszimmetrikus képességeket. Ide sorolta az olyan nem hagyományos, illetve költséghatékony megközelítésen alapuló képességeket, amelyek megkerülik az Egyesült Államok katonai erejét, és amelyekkel a haderő, a fenyegetés jellegénél fogva nem versenyezhet hatékonyan. Ilyen a terrorizmus, a tömegpusztító fegyverek használata és az információs hadviselés. Ezek a fenyegetések közvetlenül alkalmasak az Egyesült Államok területének és lakosságának támadására, illetve a tengerentúli kritikus infrastruktúrák elérésének

---

²⁴⁷ U. o. 8. o.

²⁴⁸ U. o. 8-9. o.

megakadályozására. Hasonló kihívásnak tekinthető az Egyesült Államok világűrben kiépített rendszereinek fenyegetése – megakadályozva a kritikus információ áramlását –, a stratégiai nyersanyagokhoz történő hozzáférés korlátozása, és a környezet szándékos rombolása. Az Egyesült Államok ellenségei ezeket az eszközöket önállóan vagy hagyományos fegyverekkel kombinálva alkalmazhatják. A stratégia értelmezésében az Egyesült Államok ezekre a kihívásokra katonai fenyegetésként tekint, ezért a hatékony válasz érdekében kifejleszti ellenük a szükséges katonai képességeket, doktrínákat, kiképzési eljárásokat és felszerelést.²⁴⁹

Transznacionális veszélyek. A stratégia külön kezelte a nemzeti érdekeket fenyegető, határon átnyúló fenyegetéseket: a háborús küszöb alatti veszélyhelyzetek, az extrémizmus, az etnikai ellentétek, a vallási összeütközések, a nemzetközi szervezett bűnözés – amely magában foglalja az illegális fegyver, stratégiai nyersanyag és tiltott kábítószer kereskedelmet – a kalózkodás, a menekültek nagy tömegei, és a környezeti ártalmak mind fenyegetik az Egyesült Államok biztonságát. A stratégia értékelésében ezek a fenyegetések csökkenthetik a gazdasági növekedést, a demokratikus fejlődést, és konfliktusokat okozhatnak. További tényező, hogy elmosódott a különbség a terrorista csoportok, az etnikai összeütközések és felkelések résztvevői, a nemzetközi szervezett bűnözői csoportok és a drokartellek tevékenysége között. Felhívta a figyelmet arra, hogy a problémák figyelmen kívül hagyása, vagy nem hatékony kezelése később komolyabb beavatkozást igényelhet.²⁵⁰

Wild Cards - Fekete lapok.²⁵¹ A stratégia rendkívüli módon hangsúlyozta a nemzetközi stratégiai környezet bizonytalanságát a válságok földrajzi elhelyezkedése, a lehetséges ellenségek és későbbi szövetségesek, valamint a haderőre váró konkrét feladatok tekintetében. A stratégia az azonnali stratégiai következményekkel járó, úgynevezett fekete lap fenyegetések megjelenését valószínűsítette, amelyek az Egyesült Államok katonai képességeit jelentősen csökkentő technológiai fejlesztésektől, a kulcsfontosságú szövetségesek elvesztésén át, a baráti országok politikai berendezkedésének hirtelen megváltozásáig terjedhet. A stratégia megállapította, hogy a lehetséges kedvezőtlen esetek számát tekintve szinte biztos,

---

²⁴⁹ U. o. 9. o.

²⁵⁰ U. o. 9. o.

²⁵¹ Fekete lapoknak azokat az eseményeket nevezzük, melyek valószínűsége alacsony, de ha bekövetkeznek, stratégiai változásokat okozhatnak egy adott szervezet, közösség életében. A bizonytalan, kiszámíthatatlan és előre megjósolhatatlan események nem tervezhetőek a normál tervezési rendszerben. Mendonça, Sandro - Pina e Cunha, Miguel (et. al.): Wild Cards, Weak Signals and Organizational Improvisation. 5-6. o.

hogy valamelyik bekövetkezik és rendkívül komoly következményekkel jár.²⁵² A stratégia úgy értékelte, hogy az aszimmetrikus kihívások és a transznacionális veszélyek önmagukban is súlyos fenyegetések, azonban egy különösen súlyos fekete lap fenyegetés ezek kombinációja lesz. A stratégia példaként hozta fel, hogy egy potenciális ellenfél az aszimmetrikus fenyegetéseket és hagyományos eszközöket kombináltnan alkalmazva stratégiai előnyt szerezhet mielőtt az Egyesült Államok válaszolna a kihívásra. Egy ilyen típusú fenyegetés, amely kihasználva a haderő más régióban történő lekötöttségét, fontos nemzeti érdekeket fenyegethet és alááshatja az Egyesült Államok hitelességét, befolyásolási képességét. Összességében a stratégia a biztonsági környezetet összetettnek és bizonytalannak ítélte, megállapítva, hogy az Egyesült Államok globális nemzetközi szerepvállalása, vezető szerepe és katonai felsőbbrendűsége nélkül a világ még veszélyesebb lenne, amelyben az ország érdekei fokozott kockázatnak vannak kitéve.²⁵³

3. 5. 2. CÉLKITŰZÉSEK

A nemzeti katonai stratégia alapvetése volt, hogy az Egyesült Államok területének biztonságban kell lennie a külső fenyegetésektől, azonban a biztonságos hátszínként nem az egyetlen előfeltételnek ítélte az ország globális vezető szerepének biztosításához. Az Egyesült Államok és szövetségesei érdekeinek védelméhez a következő katonai célkitűzéseket fogalmazta meg: a béke és stabilitás biztosítása, az ellenség legyőzése, a nemzetközi környezet formálása, válasz a kihívások teljes spektrumára és felkészülés a bizonytalan jövő kihívásaira. A stratégia értelmezésében ez olyan globális, és a kulcsfontosságú térségekre kiterjedő, biztonságos nemzetközi környezet megteremtését jelentette, amely lehetővé teszi az Egyesült Államok érdekeinek békés előre mozdítását, illetve a nemzetközi problémák politikai eszközökkel történő igazságos megoldását. A stratégia értelmezésében ez semmiképpen nem a változás megakadályozását, hanem a békés változás igényét jelentette. Visszautalt a Nemzeti Biztonsági Stratégiára, amely célkitűzésként fogalmazta meg, hogy az Egyesült Államok számára létfontosságú térségekben stabilitás és béke uralkodjék, illetve a saját szempontjából kritikus fontosságú térséget nem ural ellenséges hatalom. A stabilitás csökkenti a nagy kiterjedésű konfliktusok

---

²⁵² A stratégia gyakorlatilag előre jelzett egy 9/11 típusú támadást, amit azóta is a fekete lap események eminens példájának tartanak.

²⁵³ National Military Strategy, 1997: i. m. 10. o.

kialakulásának esélyét és lehetővé teszi az Egyesült Államok érdekeinek a nemzeti érdekérvényesítési eszközök egyéb eszközeivel történő védelmét. A stratégia előre vetítette, hogy amennyiben egy regionális hatalom a katonai erő növelésével vagy alkalmazásával fenyegeti az ország vagy szövetségesei érdekeit az Egyesült Államok a katonai erőegyensúlyt saját javára billentve, elrettenti vagy legyőzi az agresszort. A stratégia kilátásba helyezte az amerikai haderő alkalmazását válság-megelőzési célból, hogy elhárítsa egy válság békés, politikai megoldását gátló tényezőket.²⁵⁴

A stratégia definiálta az amerikai haderő stabilizációs szerepét, melynek műveletei támogatják az Egyesült Államok globális vezető szerepét és arra ösztönözi a nemzeteket, hogy vitáikat békés úton rendezzék. Fegyveres konfliktus esetén, a későbbi békekötés katonai előfeltételei megteremtése érdekében az amerikai haderő megsemmisíti az ellenség képességeit vagy megtöri hadviselésre irányuló szándékát. Az alkalmazandó eszközök tekintetében kijelentette, hogy harci műveletek végrehajtásakor az Egyesült Államok a nemzetközi jog elveivel összhangban, a fenyegetett értékekkel, és a kockázatokkal arányosan, minden rendelkezésre álló eszközt felhasznál, és a katonai célkitűzések elérése, az ellenségeskedés mielőbbi befejezése érdekében döntő erőt alkalmaz.²⁵⁵

3. 5. 3. MÓDSZEREK

A stratégiában megfogalmazott katonai célkitűzések támogatták a formálás, válaszadás és felkészülés nemzeti biztonsági stratégiáját, amely összehangolta a nemzeti érdekérvényesítési eszközök valamennyi elemét a biztonsági célkitűzések elérése érdekében. A stratégia felsorolta a katonai erő alkalmazásának vezérlő elveit:

- A katonai erő megfontolt és döntő erejű alkalmazása. A katonai küldetéseket elérhető – a nemzeti politikai célokat támogató – katonai célkitűzésekkel, pontosan meg kell határozni;
- az összhaderőnemi alkalmazás a haderőnemek képességeinek összehangolásával;
- integrált, szövetségi és koalíciós műveleti alkalmazás a képességek kihasználásával;

---

²⁵⁴ Meinhart: i. m. 87. o.

²⁵⁵ National Military Strategy, 1997: i. m. 11-12. o.

- a hadműveletek befejezéséhez szükséges feltételek megteremtése, a csapatok kivonása.²⁵⁶

A nemzetközi környezet formálása

A stratégia első elemének tekinthető nemzetközi környezet formálása az Egyesült Államok haderejének három funkciót rendelt: az elrettentést, a békeidőszaki szerepvállalást, valamint aktív vezető szerep felvállalását a katonai szövetségekben. A stratégia ezen eleme a stabilitás fenntartásával, a konfliktusok és fenyegetések megelőzésével és csökkentésével és az agresszorok elrettentésével erősíti a nemzetközi kapcsolatokat és intézményrendszert, ami békés stratégiai környezetet teremt.

Konfliktusok és fenyegetések megelőzése, illetve csökkentése. A konfliktusok megelőzése a konfliktusok kiváltó okainak csökkentését vagy semlegesítését jelenti. Megállapította, hogy katonai erővel ritkán célozhatók meg a konfliktusok – általában politikai, gazdasági, társadalmi vagy jogi eredetű – kiváltó okai, mivel meghaladják a katonai erő kompetenciáját, ugyanakkor a haderőnek megvannak azok az elsősorban biztonsági, különleges műveleti, és logisztikai képességei, amellyel segítheti a válság megoldását célzó civil kezdeményezéseket. Ezek a katonai műveletek, mivel nagyobb katonai beavatkozásokat előzhetnek meg, stratégiai fontosságúnak tekinthetők. Ilyen értelemben a stratégia létfontosságúnak tekintette a fegyverzet korlátozására irányuló intézkedéseket.²⁵⁷

Békeidőszaki elrettentés. A stratégia értelmezésében az elrettentés azt jelenti, hogy a potenciális agresszort eltéríti attól a tevékenységtől, amellyel az Egyesült Államok, szövetségesei vagy partnerei érdekeit fenyegeti. A stratégia az elrettentést a Nemzeti Biztonsági Stratégia nemzetközi környezetet formáló eleme, legfontosabb összetevőjének tartotta. A stratégia értelmezésében az elrettentés, a potenciális ellenség legyőzése, illetve stratégiai célkitűzései megakadályozása képességének, és szándékának demonstrálása. Az Egyesült Államok hiteles elrettentési képessége adja a szövetségeseknek és a baráti országoknak azt a magabiztosságot, amely szükséges a politikai párbeszédhez és a viták békés rendezéséhez. A stratégia az elrettentés kritikus elemeinek tekintette a hagyományos katonai képességeket:

- az erők és eszközök stratégiai elhelyezkedése;
- a globális erőkoncentrációs és kivetítési képesség;

---

²⁵⁶ U. o. 12. o.

²⁵⁷ U. o. 13-14. o.

- a hatékony koalíciók létrehozásának és vezetésének képessége;
- az Egyesült Államok területének, erőinek és kritikus infrastruktúrájának oltalmazása a potenciális fenyegetések teljes spektrumával szemben.

Ezeket a képességeket egészítik ki a stratégiai nukleáris erők, a nukleáris fegyvereket birtokló országokkal szemben.²⁵⁸

Válaszadás a válságok teljes spektrumára

A stratégia megállapította, hogy a stratégiai környezetet tekintve kétségtelen, hogy az Egyesült Államok haderejét a jövőben a katonai műveletek széles skálájában alkalmazzák, a humanitárius segítségnyújtástól a jelentős katonai konfliktusok megvívásán át, az egyidejű kisebb katonai műveletekig. A stratégia alapvető követelményként határozta meg a haderőnek, hogy képes legyen a békeidőszaki, globális szerepvállalás pozíciójából választ adni a kihívásokra. Rögzítette, hogy egy nagyméretű konfliktus esetén az Egyesült Államok gondosan megvizsgálja, hogy részt vesz-e más, esetleg kisebb katonai műveletekben, ugyanis ilyen esetben valószínű, hogy vissza kell vonni csapatait a nem létfontosságúnak ítélt katonai tevékenységek végrehajtásától egy második nagyméretű fegyveres konfliktus megelőzése érdekében. A stratégia a párhuzamos műveletek végrehajtására alkalmas, megfelelő méretű amerikai haderő állandó rendelkezésre állását globális stabilizáló tényezőnek tekintette.

Az agresszió elrettentésre vagy kényszerítés válság esetén. A stratégia e tekintetben megállapította, hogy válság kialakulása esetén az első lépés rendszerint az ellenség elrettentése, és amennyiben sikerrel jár a helyzet nem igényel komolyabb válaszlépést az Egyesült Államok részéről. A gyakorlatban ez rendszerint az elkötelezettség megerősítésével – diplomáciai eszközökkel, melyekkel az Egyesült Államok nyilvánvalóvá teszi szándékát a lehetséges agresszor felé, illetve a térségben tartózkodó katonai erő növelésével – történik. A stratégia további eszközként sorolta fel a szankciók kivetését, illetve a korlátozott csapásokat. A békeidőszaki elrettentő erőként funkcionáló erők helyzete és tevékenysége biztosítja a készenléteket a válságkezelésre az elrettentés kudarca esetére.²⁵⁹

A nagy kiterjedésű háborúk eredményes meghívása. A stratégia alapkövetelményként határozta meg, hogy globális szereplőként az Egyesült

---

²⁵⁸ U. o. 14. o.

²⁵⁹ U. o. 15. o.

Államoknak – együttműködve a térségbeli szövetségeseivel –, képesnek kell lennie időbeni átfedéssel elrettenteni és elhárítani két, majdnem egyidejű, nagyméretű, határon átnyúló agressziót, földrajzilag egymástól távol eső területeken. A stratégia megjegyezte, hogy jelen pillanatban az Egyesült Államok a Perzsa-öbölben és Északkelet Ázsiában szembesül ilyen kihívásokkal. A két nagyméretű háború megvívásának képessége a két aktuális kihívás megszűnése esetén is kritikus a globális vezető szerep fenntartásához. A képesség hiánya azt jelezné az Egyesült Államok szövetségeseinek, hogy nem képes közös érdekeik megvédésére, így az a szövetségek és koalíciók felbomlásához vezetne. Következtetésként a stratégia megállapította, hogy a két nagyméretű háború sikeres megvívásának képessége kritikus fontosságú az opportunizmus visszaszorításában, a stabilitás biztosításában, illetve kellő rugalmasságot biztosít az előre nem látható kihívások kezelésében.

A stratégia kiemelte, hogy a két nagyméretű háború sikeres megvívásához kiemelten fontos az ellenség térnyerésének gyors megakadályozása, katonai célkitűzéseinek megsemmisítése egymást követően, mindkét hadszíntéren. Amennyiben a haderő képtelen az ellenséget az összeütközés elején megállítani, sokkal nehezebb feladattal szembesül, elhúzódó és költséges hadműveletekben kell az ellenségtől a meghódított területeket visszafoglalni. Ez gyengítené a koalíciós támogatást, aláásná az Egyesült Államok hitelességét és növelné egy újabb konfliktus kialakulásának kockázatát a világ más részén.²⁶⁰

Kisebb egyidejű katonai műveletek végrehajtása. A stratégia megállapította, hogy az Egyesült Államok érdekeit fenyegető jövőbeli kihívások valószínűsítik, hogy a haderőnek több, párhuzamos, háborús küszöb alatti műveletet kell végrehajtani. Úgy értékelte, hogy az ilyen típusú, gyors katonai beavatkozások gyakran megállítják, vagy megoldják a kisebb konfliktusokat, megelőzve ezzel egy súlyos válság kialakulását. Az ilyen képességek használata demonstrálja az Egyesült Államok globális vezető szerepét, növeli a magabiztosságot és csökkenti hosszú távú katonai szerepvállalását. Ezek a képességek: az erők demonstratív jelenléte, a korlátozott csapások, erőszakos behatolás, repüléstilalmi zónák és szankciók kikényszerítése, megfigyelő műveletek, illetve egyéb az agresszorokat elrettentő, illetve a bukott államok jelentette veszélyt kontrolláló műveletek.²⁶¹

---

²⁶⁰ Ez történt Afganisztánban, ugyanis a csendes háború súlyosbodott, amikor az amerikai erőket Irakban teljesen lekötötték.

²⁶¹ National Military Strategy, 1997: i. m. 16-17. o.

Felkészülés egy bizonytalan jövőre

A stratégia kijelentette, hogy az Egyesült Államok a jövőben is fenntartja globális vezető szerepéhez szükséges katonai felsőbbrendűségét. Ahhoz, hogy az Egyesült Államok felkészüljön a jövő kihívásaira szükséges a haderő, képességeinek és támogató struktúráinak átalakítása a globális katonai szerepvállalás szintjének és a két nagyméretű háború megvívása képességének fenntartása mellett. Ez a folyamat egy sikeres fejlesztési és modernizációs program végrehajtását kívánja meg, amely kihasználja a hadügyi forradalom eredményeit. A stratégia a hatékonyság növelése céljából szükségesnek tartotta a védelmi struktúra teljes átalakítását a hadügyi forradalomhoz hasonló, gazdasági életben lezajlott forradalom eredményei alapján. A stratégia a Joint Vision 2010²⁶² koncepcióra alapozva előrevetítette az összhaderőnemi hadviselés fontosságát. Tovább hangsúlyozta a szövetséggel és lehetséges koalíciós partnerekkel meglévő interoperabilitást. A koncepció meghatározta a jövő képességeihez szükséges katonai követelményeket és beszerzéseket, és a technológiai fejlődésre összpontosított. A koncepció kulcsfontosságú elemei az információs felsőbbrendűség és a technológiai innováció, amelyek átalakítják a manőverezést, a csapásokat, a védelem, és a logisztika koncepcióit a domináns manőverek, a pontos végrehajtás, a fókuszált logisztika, és az átfogó oltalmazás koncepciója irányába.²⁶³ A stratégia megállapítása szerint a koncepciók átültetése gyakorlatba lehetővé teszi a döntő műveletek végrehajtását bármilyen műveleti körülmények között, amelyet a koncepció teljes spektrumú dominanciának nevez.²⁶⁴

Információs felsőbbrendűség. A stratégia a pontos és megbízható információk összegyűjtését, feldolgozását és akadálytalan áramlását, illetve az ellenség azonos képességeinek korlátozását definiálja információs felsőbbrendűségként. Az információs felsőbbrendűség a légifölénnyel hasonlóan az információs támadó és védelmi műveletek végrehajtásával érhető el, amelyek nagymértékben függenek a fejlett technológiáktól, a rendszerek integrációjától, a szervezeti struktúrától és az alkalmazott doktrínáktól. Az információs felsőbbrendűség

---

²⁶² A koncepciót 1996 júliusában adta ki a Vezérkari Főnökök Egyesített Bizottságának elnöke, melyet később 1997 májusában a Jövőbeni Összhaderőnemi Műveletek Koncepciója követett, ami egyfajta kibővítése volt az eredeti jelentésnek. (Concept for Future Joint Operations: Expanding Joint Vision 2010.) Stiles, Craig J.: Joint Vision 2010: A Unilateral Vision for a Multilateral Future. Newport, Naval War College, 1998.

²⁶³ Deák János: A katonai stratégiák változásai és fejlődésük lehetséges irányai. In: Hadtudomány, XVIII. évf. (2008) 1-2. szám 55-69. o. 62. oldal.

²⁶⁴ National Military Strategy, 1997: i. m. 17. o.

hozzájárul a harctéri helyzetismeret, az interaktív, megosztott és pontos helyzetkép kialakításához, mind az ellenséges mind a baráti műveletek vonatkozásában. Biztosítja továbbá a baráti és ellenséges műveletek nagy pontosságú interaktív megosztású harctéri helyzetképét. Az információs felsőbbrendűség lehetővé teszi a műveleti parancsnokoknak, hogy az összhaderőnemi erőket nagy területen szétbontakoztatva alkalmazzák a döntő műveletekben, oltalmazzák erőiket a teljes hadműveleti területen, és igényre szabott logisztikai ellátást biztosítsanak.

Technológiai innováció. Stratégia kijelentette, hogy az amerikai haderő a változó világ kihívásaihoz történő átalakítás során a képességek növelésére új technológiákat alkalmaz, új doktrínákat, szervezeteket, kiképzési módszereket, és eszközöket fejleszt. Az új technológián alapuló rendszerek és felszerelések kifejlesztése és beszerzése növeli a haderő képességét a teljes spektrumú dominancia eléréséhez szükséges, döntő műveletek végrehajtására. A stratégia felhívta a figyelmet arra, hogy ezek a technológiai újítások nem tekinthetők csodaszernek.²⁶⁵

Kiegyensúlyozott evolúció

A stratégia a haderő alapvető kihívásaként azonosította a jövőre történő felkészülési folyamat során, hogy közben végre kell hajtani a korábban tárgyalt stratégiai célkitűzéseket, a nemzetközi környezet formálását és a kiívásokra történő hatékony válaszadást. Mivel az amerikai erők békeidőszaki szerepvállalása folyamatos, a Joint Vision 2010 koncepcióban meghatározott új képességek elérése szükségszerűen evolúciós jellegű. A stratégia úgy látta, hogy a kísérletezés, értékelés, finomhangolás, doktrinális fejlesztés szigorú módszereivel fenntartható az erők készenléti szintje és lépésenként átalakítható egy jövőbeni felsőbbrendű haderővé. A stratégia értelmezésében az átalakítás nem választás a technológia és a humán faktor között, hanem a kettő integrálása a nemzet katonai képességeinek növelése érdekében, ami többet jelent, mint új technikai eszközök beszerzését. Főként az új technológiák kihasználását jelenti az Egyesült Államok katonai képességeinek növelése érdekében, a jövő harcterein domináns fejlett koncepciókkal, doktrínákkal és szervezetekkel.²⁶⁶

Stratégiai koncepciók

A stratégiai koncepciók azok a kulcsfontosságú elméletek, amelyek meghatározzák a katonai erő alkalmazását a stratégia célkitűzéseinek megvalósítása

---

²⁶⁵ U. o. 17-18. o.

²⁶⁶ U. o. 18-19. o.

érdekében. Ugyanezek az elvek határozzák meg az erők szervezését, kiképzését és felszerelését.

Stratégiai agilitás. A stratégiai agilitás az Egyesült Államok katonai erejének időbeni koncentrációja, alkalmazása, és fenntartása bárhol a világon olyan gyorsasággal, amelyre az ellenségei nem tudnak reagálni.

Tengerentúli jelenlét. A tengerentúli előretolt jelenlét az Egyesült Államok erőinek, illetve stratégiai fontosságú infrastruktúrájának előre csoportosítása, illetve földrajzi elhelyezése a kulcsfontosságú térségekben. Az előretoltan állomásozó, rotációs alapon vagy ideiglenesen bevetett erők hozzájárulnak a konfliktusok megelőzéséhez, növelik a stabilitást és tartalmat adnak az Egyesült Államok biztonsági elkötelezettségének, illetve biztosítják a folyamatos hozzáférést a távoli területekhez.

Erőkivetítés. A stratégia definiálta az erőkivetítést, mint az Egyesült Államok katonai erejének gyors, hatékony alkalmazási és fenntartási képessége egyszerre több helyszínen, a világ különböző régióiban. Az erőkivetítés a tengerentúli jelenlétet kiegészítve biztosítja a korlátlan globális jelenlétet. A stratégia rögzítette, hogy a *globális erőkivetítés képessége* nélkülözhetetlen az Egyesült Államok politikai vezetése részére.

Döntő erő alkalmazása. A döntő erő koncepciója jelzi az Egyesült Államok elkötelezettségét a hatékony katonai erő alkalmazására, hogy megtörje a fegyveres ellenállást és kedvező katonai környezetet teremtsen a politikai célkitűzések eléréséhez. A koncepció nem garantálja a kihívások gyors és veszteség nélküli megoldását, ugyanakkor előrevetíti az erők és képességek olyan összetételének alkalmazását, amely bármilyen művelet esetén biztosítja az Egyesült Államok katonai fölényét.²⁶⁷

3. 5. 4. ESZKÖZÖK

A stratégia kijelentette, hogy a végrehajtáshoz az Egyesült Államoknak megfelelő méretű, tagoltságú, rugalmasságú és harci erővel rendelkező haderőre van szüksége, hogy megvédje az Egyesült Államok területét, fenntartsa a tengerentúli jelenlétet, ezzel párhuzamosan végrehajtsa a békeidőszaki szerepvállalásból adódó feladatokat, valamint a békeműveleteket is magában foglaló kisebb katonai műveleteket, és képes legyen két nagyméretű, egymástól távol eső területeken zajló

---

²⁶⁷ U. o. 19-20. o.

háború megvívására, aszimmetrikus fenyegetésekkel és tömegpusztító fegyverekkel terhelt környezetben. A stratégia meghatározta a végrehajtáshoz szükséges teljes spektrumú haderő jellemző tulajdonságait: méretüket és összetételüket, tengerentúli elhelyezkedésüket és készenlétüket, képességeiket és a stratégiai kiegészítő erőiket.

Az Egyesült Államok haderejével szemben támasztott követelmények:

- képes több küldetés egyidejű végrehajtására a műveletek teljes spektrumában;
- összhaderőnemi jelleg;
- teljes interoperabilitás az Egyesült Államok haderőnemein belül, illetve bizonyos külföldi haderőkkel;
- műveleteit képes összehangolni más kormányzati szervekkel és civil intézményekkel.²⁶⁸

A haderő

A stratégia definiálta, hogy a teljes haderő aktív és tartalékos komponensből, illetve polgári alkalmazottakból áll. Követelmény, hogy a haderő minden eleme megfelelően szervezett, modernizált, kiképzett és integrált kell legyen. A stratégia a haderő elemeinek leírásánál figyelembe vette a négyéves védelmi felülvizsgálat és az elnök által kiadott Nemzeti Biztonsági Stratégia követelményeit, illetve a stratégia végrehajtásához szükséges erőszükségletet.²⁶⁹

Képességek

A katonai stratégia olyan képesség követelményeket határozott meg a haderő részére, amelyek biztosították az amerikai érdekek védelmét békeidőben, válság esetén és háborúban egyaránt. Alapkövetelmény volt a haderővel szemben, hogy képes legyen legyőzni az ellenséget két egymástól távoli, párhuzamosan zajló nagyméretű konfliktusban, a globális szerepvállalás pozíciójából, tömegpusztító fegyverek alkalmazása és aszimmetrikus fenyegetések mellett. Képesnek kellett lennie választ adni a válságok teljes spektrumára a háborús műveletektől a humanitárius műveletekig és időben párhuzamos, kisebb méretű katonai műveletek végrehajtására és fenntartására. A stratégia meghatározása szerint a haderő az alapkövetelményeken túl egyéb képességeket biztosít a politikai vezetés részére:

---

²⁶⁸ U. o. 21. o.

²⁶⁹ U. o. 22-23. o.

- stratégiai elrettentés; (politikai és földrajzi korlátok nélkül képes csapásmérés);
- döntő erő alkalmazása;
- különleges műveleti képességek;
- erőszakos behatolás;
- erők oltalmazása;
- tömegpusztító fegyverek elleni védelem;
- fókuszált logisztika;
- információs műveletek;
- stratégiai kiegészítő erők;
- felderítés hírszerzés; globális vezetés és irányítás;
- a légtér és a tengerek ellenőrzése;
- a kozmikus tér ellenőrzése;
- stratégiai mobilitás.²⁷⁰

3. 5. 5. ÖSSZEGZÉS ÉS ÉRTÉKELÉS

A katonai stratégia alapvetése, hogy a nemzeti biztonság alapja az amerikai katonai erő, valamint, hogy a közeljövőben az Egyesült Államok marad az egyetlen globális hatalom. Azonosította a stratégiai környezet jellemző elemeit: az aszimmetrikus fenyegetéseket, tömegpusztító fegyvereket, a transznacionális veszélyeket és a megjósolhatatlan fekete lap fenyegetések bekövetkezésének lehetőségét. A Nemzeti Biztonsági Stratégia nyomán megismételte a formálás, válaszadás és felkészülés hármását, illetve megállapította, hogy a haderő összetétele és elhelyezkedése biztosítja a szükséges stratégiai agilitást. A haderő központi jellemzőjeként azonosította a döntő erő alkalmazásának képességét, ami meghatározza a haderő szervezeti felépítését, kiképzését és alkalmazását. Állította, hogy az ígéretes, de bizonytalan világban a katonai stratégia és a vázolt haderő biztosítja a nemzetnek azokat a képességeket, hogy megvédje érdekeit és kiterjessze a békét az Egyesült Államok és más nemzetek érdekében.

A stratégiai környezet értékelésénél a Clinton adminisztráció túlzott optimizmusa némiképp csökkent, bár még mindig a lehetőségeket látta a hidegháború utáni globalizálódó, integrálódó világban. Érzékelte, hogy a globális folyamatok egyes

---

²⁷⁰ U. o. 25-29. o.

országokat, régiókat hátrányosan érintenek, akik lemaradnak a fejlődésben. A kegyetlen balkáni háborúk, a lassuló orosz reformfolyamatok, Kína és Észak-Korea problémái ráébresztették a haderő fontosságára. Ugyanakkor az adminisztráció a katonai erőt még mindig a diplomáciai eszközökkel közösen kívánta alkalmazni. Kiválóan azonosította a fenyegetéseket, beleértve a fekete lap típusú váratlan, azonnali stratégiai hatással járó fenyegetések elkerülhetetlenségét, és az aszimmetrikus kihívások erősödését.

Víziók, értékek és ambíciók. Az Egyesült Államok biztonságának és szuverenitásának megőrzésén túl, a stratégia hangsúlyt fektetett a gazdasági prosperitásra, a globalizáció kínálta lehetőségek kihasználására. Az érdekeket három kategóriába – létfontosságú, fontos, és humanitárius – sorolta. Létfontosságú kategóriába került a túlélés és biztonság, területi egység. Fontosak a társadalom életszínvonalát, és a stratégiai környezetet befolyásoló érdekek. A humanitárius érdekek kategóriába a klasszikus alapértékek diktálta érdekvezérelt tevékenységek tartoztak. Az ambíciószintet az Egyesült Államokat és érdekeit fenyegető agresszor elrettentésében és szükség szerinti legyőzésében, és két egymástól távoli, időben egybeeső nagyméretű háború és kisebb háborús küszöb alatti műveletek megvívása képességének fenntartásában határozta meg. Ez kisebb növekedés az előző stratégiához képest mert az csak két nagyméretű konfliktus megvívásával tervezett.

Fő tevékenységek eszközök és más jellemzők: Fő tevékenységi körei a nemzeti biztonsági stratégiát követve a formálás, válaszadás, felkészülés voltak. A nemzetközi környezet az Egyesült Államok számára kedvezővé formálása érdekében a haderőnek külön feladatot szabott a stratégia: elrettentés, békeidőszaki szerepvállalás, vezető szerep a szövetségekben. A válaszadás tekintetében a stratégia azzal számolt, hogy az Egyesült Államok haderejének a válságok széles spektrumára kell válaszolnia a humanitárius segítségnyújtástól, a jelentős méretű háború megvívásán keresztül, a kisebb időben párhuzamos műveletekig. A jövőre való felkészülés azért volt kiemelten fontos, mert az Egyesült Államok a következő évszázadhoz közeledve is fenn kívánta tartani a globális vezető szerephez szükséges katonai felsőbbrendűségét. Ezért szükséges volt a doktrínák, a szervezeti struktúra, illetve a fejlesztési és modernizációs programok transzformációja annak érdekében,

hogy kihasználják a katonai²⁷¹ és üzleti²⁷² életben lezajló forradalmi változásokat. A fő tevékenységeket támogatta a négy stratégiai koncepció: a stratégiai agilitás, tengerentúli jelenlét, erőketítés és döntő erő alkalmazása.

Forrás és költségigény: A stratégia éve volt hosszú idő után az első év, amikor a védelmi költségvetés emelkedett²⁷³. A biztosított költségvetési fejezet elégséges volt a csökkenő létszámú haderő fenntartásához. A költségvetés biztosított fedezetet az áthúzódó és a Joint Vision 2010-ben megfogalmazott fejlesztésekhez szükséges kutatás-fejlesztési tevékenységekre és a kettős hasznosítású technológiák kutatására is.

Konzisztencia más politikákkal: A stratégiában, hasonlóan a Clinton adminisztráció korábbi stratégiájához, különös hangsúlyt kapott a katonai erő, diplomáciai eszközökkel együtt történő alkalmazása, így a katonai stratégia gyakorlatilag erősítette, kiegészítette a külpolitikát. A haderő békeidőszaki tevékenysége külpolitikai színezetet is kapott.

Unilaterális, multilaterális jelleg: A stratégia továbbra is multilaterális jellegű volt, és hangsúlyt helyezett a szövetségeken belüli vezető szerep erősítésére.

Érzékenység és kockázatok: A stratégia végrehajtására jelentős kockázati tényező nem volt azonosítható, mind a források mind az eszközök rendelkezésre álltak. Amennyiben a 2001. szeptember 11-i terrortámadást, mint bekövetkezett fekete lap fenyegetést nézzük, megállapítható, hogy a stratégia előre számolt azzal. Elmondható, hogy az Egyesült Államok rendelkezett azokkal a képességekkel (unikális különleges műveleti képességek) amelyekkel azonnali választ tudott adni a támadásra. A kihívás jellegéből adódóan a hosszú távú, végleges megoldáshoz jelentős átalakításokat kellett alkalmazni.

3. 6. RÉSZKÖVETKEZTETÉSEK

Összességében megállapítható, hogy az Egyesült Államok 1992 évi Nemzeti Katonai Stratégiája egy olyan dokumentum volt, amelyik illeszkedett a stratégiai dokumentumok rendszerébe, jól értékelte a biztonsági környezetet, megfelelő

---

²⁷¹ Revolution in Military Affairs (RMA)

²⁷² Revolution in Business Affairs (RBA)

²⁷³ National Defense Authorization Act for Fiscal Year 2017. Public Law 114-328-DEC. 23, 2016.

módszereket és eszközöket rendelt a célok megvalósításához. A hidegháború végével eltűnő szovjet fenyegetés miatt azonban, még az Egyesült Államok kiteljesedő ambíciói ellenére is jelentősen túltervezett maradt. A megvalósult technológiai modernizációt, és az előirányzott költségvetési csökkentéseket – valamint a csapatok leépítésével járó társadalmi problémákat is figyelembe véve – megállapítható, hogy az Egyesült Államok történelmi lehetőséget szalasztott el védelmi költségvetése jelentős csökkentésére²⁷⁴, illetve átcsoportosítására.

Amennyiben az 1992-es stratégiáról elmondható volt, hogy túltervezett illetve alulambicionált, úgy az 1995. évi katonai stratégiában látható, hogy nem a haderőt csökkentették jelentősen, hanem az ambíciószintet emelték. A globális szerepvállalás és jelenlét hitelessé tétele érdekében megjelent a két nagyméretű konfliktus megvívásának képességekvetelménye a regionális agresszorok elrettentése érdekében. A Bottom-Up Review azzal, hogy további csökkentési tartalékot azonosított, támogatta a stratégia végrehajtását, illetve előmozdította a modernizációt.

A kismértékben növekvő költségvetés, és ambíciószint, valamint a reális stratégiai környezet értékelés alapján megállapítható, hogy az 1997-es nemzeti katonai stratégia egy gondosan megalkotott kiegyensúlyozott stratégia volt, reális és ambiciózus hosszú távú kitekintéssel.

---

²⁷⁴ Az Egyesült Államok békeosztaléka egy részét globális ambícióira fordította, nagyobb részét azonban a viszonylag nagyméretű haderő felélte.

4. AZ AMERIKAI EGYESÜLT ÁLLAMOK NEMZETI KATONAI STRATÉGIÁINAK ÉRTÉKELÉSE 2001 UTÁN

4. 1. A GEORGE W. BUSH KORSZAK

Az Amerikai Egyesült Államok történetében meghatározó eseménynek számító 2001. szeptember 11-i terrortámadások George W. Bush hivatalba lépése után 8 hónappal történtek. A mintegy 3000 ember életét követelő al-Kaida támadás jelentős hatással volt a Bush adminisztráció hátralévő hivatali időszakának kül- és biztonságpolitikájára. A korábbi texasi kormányzó a támadások közvetlen következményeként háborút hirdetett a terrorizmus ellen és csapatokat küldött a tálib rezsim megdöntésére Afganisztánban. A terrorizmus elleni harcot globálisan értelmezte, egyfajta koalíciót létrehozva, és globális pénzügyi adminisztratív intézkedésekkel igyekezett korlátozni a terroristák tevékenységét. Megerősítette az Egyesült Államok védelmét, létrehozta a Belbiztonsági Minisztériumot, revitalizálta a hírszerzést és az Egyesült Államok kormányzati szerveinek belső együttműködését. 2003-ban tömegpusztító fegyverek birtoklása indokával döntötte meg Szaddam Husszeint iraki diktátor kormányát. Az afganisztáni és iraki beavatkozásról is elmondható, hogy a sikeres katonai műveletek után az Egyesült Államok nem volt képes az országok stabilizálására és a demokratikus átmenet végrehajtására. Míg Afganisztánban egy 2005-ig tartó, viszonylag hosszabb nyugodt időszak után, Irakban a rezsim megdöntése után azonnal felkelés tört ki, melyek kezelése nagy számú amerikai erőt kötött le Bush elnök teljes hivatali időszakában, valamint jelentős anyagi²⁷⁵ és emberi áldozattal²⁷⁶ járt. Megállapítható, hogy nem érvényesültek a Powell doktrínában lefektetett alapelvek – mely a katonai beavatkozásokra tisztán behatárolt célkitűzéseket követelt meg –, illetve a változó helyzet miatt folyamatosan változtak a politikai célok, melyekhez nem volt társítható katonai cél.²⁷⁷

A két elhúzódó háború ellenére más régiókban a Bush adminisztráció viszonylagos sikereket könyvelhetett el. Sikeresen folytatta az európai biztonság

---

²⁷⁵ A Kongresszusi Kutatóközpont becslése szerint az afganisztáni Tartós Szabadság Művelet 2014-ig 686 milliárd dollárba, míg az Iraki Szabadság Művelet 815 milliárd dollárba került az USA-nak. Belasco, Amy: *The Cost of Iraq, Afghanistan, and Other Global War on Terror Operations Since 9/11*. CRS Report for Congress. Washington DC, Congressional Research Service. December 8, 2014.

²⁷⁶ Az amerikai áldozatok száma 2003 és 2011 között mintegy 4500-ra volt tehető, s több, mint 32000-en sebesültek meg. Forrás: icasualties.org [2019. 08. 02.]

²⁷⁷ Kugler: *A Search for Strategic Wisdom*: i. m. 307-311. o.

stabilizálását a NATO további bővítésével,²⁷⁸ tovább erősítette szövetségét Japánnal és Dél-Koreával, valamint diplomáciai erőfeszítéseket tett Észak-Korea további nukleáris fegyverkezésének és ballisztikus rakéták fejlesztésének megakadályozása érdekében. A Közel-Keleten foglalkozott Iránnal, és az Izraeli-Palesztin megbékélési folyamattal, erősítve azt a felfogást, hogy az Amerikai Egyesült Államok két párhuzamos, nagyobb kiterjedésű katonai konfliktus megvívása mellett is képes érdekei érvényesítésére más régiókban.²⁷⁹

Bush elnök két nemzeti biztonsági stratégiát adott ki 2002-ben és 2006-ban. Felfogásában mindkettő átfogó és globális jellegű volt, amelyek nem fókuszáltak a katonai erő alkalmazására, ellenben az állam valamennyi érdekérvényesítő eszközének használatát célozták. Mindkét stratégia széles szövetségi, illetve koalíciós szemlélettel készült, bár fenntartotta a jogot az önálló cselekvésre. Elmondható, hogy a Bush stratégiákat egyrészt – az amerikai vezető szerep és a biztonsági problémák határozott kezelésével – egyfajta neokonzervatív realizmus, másrészt – a szövetségi szemlélet, a nagyhatalmakkal történő jó viszonyra törekvés és a demokrácia további kiterjesztése tekintetében – globális idealizmus jellemezte.²⁸⁰

4. 2. A 2004. ÉVI NEMZETI KATONAI STRATÉGIA²⁸¹

George H. W. Bush, az Egyesült Államok hivatalban lévő elnöke a 2001 szeptember 11-i terrortámadások után kiadott Nemzeti Biztonsági Stratégiában²⁸² megerősítette a nemzet eltökéltségét, hogy nem csak biztonságosabbá, de jobbá is teszi a világot. Ehhez feltételként szabta a terrorizmus elleni háború sikeres megvívását, ami hozzájárul a béke megóvásához és kiterjesztéséhez. A Nemzeti Biztonsági Stratégia aktív fellépést vetített előre a transznacionális terrorista hálózatok, illetve a tömegpusztító fegyvereket birtokló, vagy azokat birtokolni szándékozó, úgynevezett lator vagy agresszív államok ellen. Fokozott együttműködést irányzott elő a szövetségesekkel és partnerekkel annak érdekében, hogy globális csapást mérjenek a terrorista szervezetekre, illetve kedvezőtlen körülményeket teremtsenek számukra.

---

²⁷⁸ 2004-ben a Szövetség tagja lett: Észtország, Lettország, Litvánia, Románia, Bulgária, Szlovákia és Szlovénia, 2009-ben pedig csatlakozott: Albánia és Horvátország.

²⁷⁹ Kugler: A Search for Strategic Wisdom: i. m. 342. o.

²⁸⁰ U. o. 312. o.

²⁸¹ The National Military Strategy of the United States of America, 2004. A Strategy for Today; A Vision for Tomorrow.

²⁸² The National Security Strategy of the United States of America, September 2002.

Kiemelte továbbá azon képességek visszanyerésének fontosságát és fejlesztésének szükségességét, amelyek megelőzhetnek egy újabb, az Egyesült Államok elleni közvetlen támadást. Hangsúlyozta a más nemzetekkel, és a nemzetközi szervezetekkel történő együttműködés megújítását, valamint az amerikai védelmi intézményrendszer átalakítását.²⁸³

A 2001. évi Négyéves Védelmi Felülvizsgálati Jelentés részét képező Nemzeti Védelmi Stratégia,²⁸⁴ támogatva a Nemzeti Biztonsági Stratégiát, meghatározta azokat a védelmi célkitűzéseket, amelyek mentén a védelmi minisztérium tevékenykedik, és iránymutatást ad a katonai stratégia részére. A védelmi stratégia célkitűzései kapocsként szolgáltak a katonai és más kormányzati ügynökségek tevékenysége között:

- az Egyesült Államok védelme a közvetlen támadástól;
- a stratégiai hozzáférés biztosítása és a globális cselekvési szabadság fenntartása;
- az előnyös nemzetközi rendszert elősegítő biztonsági feltételek megteremtése;
- a partnerségek és szövetségek erősítése a közös kihívásokkal szemben.

A védelmi stratégia négy irányelvet fogalmazott meg a végrehajtásra: mélységében tagolt védelem; folyamatos transzformáció; képességeken alapuló megközelítés; kockázat menedzsment. Ezek az irányelvek dominálták a védelmi tervezést és a döntéshozatalt a védelmi minisztériumban.²⁸⁵

A katonai stratégia a katonai célkitűzéseit, küldetéseit és képességekvetelményeit a nemzeti biztonsági stratégia, a védelmi stratégia és a biztonsági környezet elemzéséből származtatta. A két stratégia széles stratégiai kontextusba helyezte a haderő képességeinek alkalmazását, összehangolva a nemzeti érdekérvényesítési eszközök más elemeivel. A katonai stratégia a katonai tevékenységekre összpontosítva meghatározta a kapcsolódó katonai céltűzéseket, összhaderőnemi műveleti koncepciókat, amelyekből a haderőnemi vezérkarfőnökök és a műveleti parancsnokok, a Vezérkar Főnökök Egyesített Bizottsága elnökének kockázatértékelése alapján kiválasztják a szükséges képességeket.

Az Egyesült Államok területének biztonsága a nemzeti biztonsági stratégia első számú prioritása volt. Ebben a feladatban a haderő a tengerentúli és hazai

---

²⁸³ Kugler: A Search for Strategic Wisdom: i. m. 312-313. o.

²⁸⁴ Quadrennial Defense Review Report, September 30, 2001. 11-16. o.

²⁸⁵ U. o. 11-13. o.

tevékenységek összekapcsolásával komplex szerepet kapott. A védelem első vonalát az országon kívülre helyezte és előirányozta a fenyegetések forrásukhoz közeli támadását, a szövetségesekkel közösen végrehajtott műveletekben. Előírta, hogy az Egyesült Államok területeihez közel, a haderő képességeivel korlátozza, hogy az országot a légtérből, a szárazföldről, a tengerekről és a világűrből megközelítsék, valamint védelmezze a nemzetet, a lakosságot és a kritikus infrastruktúrát a közvetlen támadástól.²⁸⁶

Hangsúlyozta, hogy az Egyesült Államok védelme érdekében egy támadás, vagy természeti katasztrófa következményeinek kezeléséhez szükséges a katonai képességek integrálása más kormányzati és rendfenntartó ügynökségek képességeivel. Az elnök és a védelmi miniszter is kiemelte az ellenségek képességeinek egyre veszélyesebb voltát, ami globális jelenlétet igényel az Egyesült Államoktól a konfliktusok és a meglepetésszerű támadások megelőzése érdekében. A stratégia hangsúlyozta a nemzetközi partnerség fejlesztésének fontosságát a célkitűzések elérésében. Meglátása szerint a koalíciók és partnerségek hozzájárulnak a közös biztonsághoz elrettentik az agressziót és fegyveres összeütközés esetén pedig a siker egyik előfeltételét jelentik. A stratégia a konfliktusok és meglepetésszerű támadások megelőzését nem tisztán védelmi tevékenységnek minősítette. Szükséges eszközként jelölte meg egy ellenséges csapás katasztrófális hatásainak elkerülése érdekében végrehajtott megelőző csapás alkalmazását.

A stratégiai dokumentumok hierarchiájában a katonai stratégia fölött elhelyezkedő mindkét dokumentum, a Nemzeti Biztonsági Stratégia és a Nemzeti Védelmi Stratégia is egy jobb és biztonságosabb jövőt vizionált, amihez a haderőnek az ellenség felett aratott győzelemmel kellett hozzájárulnia. Amíg a haderő elsődleges feladata továbbra is a háborúk megvívása és megnyerése volt a konfliktusok jellege megváltozott, olyan képességeket feltételezve, amelyekkel többféle ellenséget le lehet győzni, beleértve az állami és nem állami szereplőket is. A stratégia elsődleges követelményként fogalmazta meg, hogy a haderőnek rendelkeznie kell a képességgel, hogy gyorsan legyőzze az ellenséget, akár egymást átfedő hadjáratokban, megőrizve a képességét, hogy az egyik hadjárat műveleteit kiterjessze az átfogó célkitűzések elérése érdekében. Új elemként jelent meg a katonai stratégiában, hogy a győzelem

---

²⁸⁶ The National Military Strategy, 2004: i. m. 1-2. o.

érdekében a nemzeti érdekérvényesítési eszközök valamennyi elemét integrálni kell a hadjáratok végrehajtásakor.

A stratégia a védelmi stratégiából átemelve két hadjáratot különböztetett meg:

- A **gyors győzelemért indított hadjáratokat** jól körülhatárolt célok jellemzik: az ellenség elfogadhatatlan viselkedésének vagy politikájának megváltoztatása; az ellenség műveleti vagy stratégiai célkitűzései gyors megvonása; a támadások vagy ellenőrizetlen konfliktusok eszkalációjának megakadályozása, és/vagy az Egyesült Államok számára kedvező biztonsági körülmények helyreállítása.
- A **döntő győzelem hadjárata** a válságövezetben alapvető és kedvező változások előidézését és hosszantartó eredmények elérését irányozza elő. Az ilyen hadjáratot elhúzódó harci és stabilizáló műveletek követhetik, rendszerint a fennálló rendszer leváltását, a védelmi képességek kiépítését vagy helyreállítását, és a nemzet erőforrásainak és idejének jelentős befektetését igényli.²⁸⁷

A stratégia kijelentette, hogy a védelem, megelőzés és győzelem követelményeinek teljesítése jól felépített, az összhaderőnemi erők alkalmazását és a katonai képességeket meghatározó összhaderőnemi műveleti koncepciókat²⁸⁸ igényel.

A stratégia, tekintettel a bizonytalan és összetett környezetre, olyan képesség alapú haderőtervezést szorgalmazott, amelyik kevesebb figyelmet fordít az ellenségre, illetve arra, hogy hol törhet ki egy konfliktus, ellenben hangsúlyosan veszi figyelembe az ellenség hadviselési módját. A képesség alapú megközelítés műveleti koncepciókat alkalmaz, amelyek iránymutatók a tervezéshez és a harci képességek fejlesztéséhez. Ez a megközelítés feltételezte a biztonsági környezet változásainak előrejelzését, az azokhoz való alkalmazkodást, hogy biztosítsa az Egyesült Államok minőségi fölényét valamennyi ellenséggel szemben.

A katonai stratégia célkitűzései meghatározták a haderő tulajdonságait és képességeit, amelyek hozzájárulnak a nemzeti védelmi stratégia céljaihoz, és a haderő méretének és struktúrájának pontos meghatározásához. Hangsúlyozta, hogy az

---

²⁸⁷ U. o. 3. o.

²⁸⁸ Az összhaderőnemi műveleti koncepciók leírják, hogy az összhaderőnemi erő, hogyan hajtja végre a küldetéseit és hogyan támogatják a haderő alkalmazását, oltalmazását, a fókuszált logisztikát, a hadszíntéri helyzetkép meghatározását, és a vezetés-irányítást meghatározó funkcionális koncepciókat. A koncepciók támogatják a haderő folyamatos transzformációját és kulcsfontosságú kapcsolatot teremtenek a haderő összhaderőnemi műveleti képességei között.

Egyesült Államok védelme, a konfliktusok és meglepetésszerű támadások megelőzése, és az ellenség fölötti győzelem, egy gondosan méretezett haderőt kíván meg, összhangban a nemzeti védelmi stratégia védelmi tervezési elveivel.

Előírta, hogy a haderőnek képesnek kell lennie megvédeni az Egyesült Államokat, miközben az előretolt jelenlét területein agressziót hárít el, vagy kényszerítő műveleteket hajt végre. Kisebb műveletek végrehajtásakor is rendelkeznie kell a képességekkel, amelyek gyors győzelmet eredményeznek két párhuzamos katonai hadjáratban. Szükség esetén, a haderőnek képesnek kell lennie arra, hogy az egyik hadjáratban döntő győzelmet arasson, ezért rendelkezett, hogy új műveletek megindítása előtt a műveleti parancsnokoknak figyelembe kell venni a hadjáratok hatását a földrajzi elhelyezkedésüktől függően. Előre vetítette, hogy az erők, a folyamatban lévő műveletek és a terrorizmus elleni háború szükségleteinek megfelelően helyezkednek el, és újabb műveletek indítása esetén nem vonhatóak ki, ezért igényeik megfogalmazásakor a műveleti tervezőknek figyelembe kell venni a terrorizmus elleni háború célkitűzéseit.²⁸⁹

4. 2. 1. A STRATÉGIAI KÖRNYEZET ÉRTÉKELÉSE

A stratégia megállapította, hogy a haderőnek számos veszélyes– hagyományos, irreguláris, katasztrofális, romboló hatású – fenyegetéssel kell szembenéznie, melyeket előre kell jeleznie, illetve gyorsan és döntően fel kell lépnie ellenük. A stratégia a környezet értékeléséhez a védelmi stratégia definícióit alkalmazta a kihívások csoportosítására vonatkozóan:

- Hagományos kihívások, azok az államok, amelyek ismert katonai képességeket és olyan haderőt alkalmaznak, amelyek tapasztalattal rendelkeznek a hadviselésben és a konfliktusok különböző formáiban.
- Irreguláris kihívásoknak tekinthetőek azok a fenyegetések, amelyek olyan ellenségtől származnak, akik nem hagyományos eljárásokat alkalmaznak, hogy ellensúlyozzák a szembenálló fél hagyományos értelemben vett erőfölényét.
- A katasztrofális kihívások magukban foglalják a tömegpusztító fegyverek vagy tömegpusztító hatással járó módszerek birtoklását, ismeretét, valamint a megszerzésükre irányuló tevékenységet.

---

²⁸⁹ The National Military Strategy, 2004: i. m. 2-4. o.

- Romboló hatású kihívások, az áttörő technológiák alkalmazása, az Egyesült Államoknak a műveletek szempontjából kulcsfontosságú területeken meglévő erőfölényének közömbösítésére.²⁹⁰

A stratégia a biztonsági környezetben három kulcselemet azonosított, amelyek befolyásolják a nemzeti katonai stratégia végrehajtását és a jövő katonai műveleteinek sikerét biztosító koncepciók és képességek kifejlesztését.

1. Az ellenségek növekvő száma: az Egyesült Államok vagy szövetségesei érdekeit fenyegető ellenségek lehetnek államok, nem állami szervezetek vagy személyek.
2. Összetettebb és megosztott hadszíntér: az Egyesült Államokat ellenfelei megosztott hadszíntéren fenyegetik, a tengerentúli kritikus fontosságú térségekben, az ország saját területén és a globális közösségi terekben (nemzetközi légtér, nemzetközi vizek, világűr, kibertér). A stratégia a legszélesebb értelemben használta az instabilitás íve fogalmát, amely a nyugati féltekétől, Afrikán és a Közel-Keleten át, Ázsiáig húzódik.²⁹¹
3. A technológia terjedése és hozzáférés: A stratégia alaptételként állapította meg, hogy a modern technológiák és fegyverzet globális proliferációja befolyásolja a jövő konfliktusainak jellegét. A kettős felhasználású civil technológiák, különösen az információs technológiák, a nagy felbontású képalkotó és globális helymeghatározó rendszerek széles körben elérhetőek bárki számára. Az információ feldolgozási és automatizálási rendszerek fejlődése lehetővé teszi az ellenségnek, hogy támadási célpontokat jelöljön ki az Egyesült Államok területén és a tengerentúlon. A hálózati támadó, behatoló és romboló szoftverek globálisan elérhetőek az interneten, biztosítva a támadóképességet az egyszerű számítógépes hálózati ismeretekkel rendelkező ellenség részére. A fejlett fegyverrendszerek és az innovatív szállító rendszerek alapvetően megváltoztathatják a hadviselést és drámaian megnövelhetik az Egyesült Államokat fenyegető ellenségek képességeit. A

---

²⁹⁰ Meinhart: i. m. 88. o.

²⁹¹ Thomas Barnett 2004-ben megjelent „The Pentagon’s New Map: War and Peace in the Twenty-First Century” című könyvében a legszéleskörűbben, „non-integrating gap” néven határozta meg az instabil régiókat a nyugati féltekétől Afrika nagy részén át, Délkelet-Ázsiáig. Barnett, Thomas P.M.: The Pentagon's New Map: War and Peace in the Twenty-First Century. New York, G.P. Putnam’s Sons, 2004.

fejlett fegyver és szállítóeszköz rendszerek technológiájának terjedése és elérése jelentős hatással bír a katonai képességekre is.²⁹²

4. 2. 2. CÉLKITŰZÉSEK

A katonai stratégia három támogató katonai célkitűzést határozott meg:

- az Egyesült Államok védelme a külső támadással és agresszióval szemben;
- a konfliktusok és meglepetésszerű támadás megelőzése;
- az ellenség legyőzése.²⁹³

4. 2. 3. MÓDSZEREK

A stratégia meghatározta azokat a stratégiai alapelveket, amelyeknek a haderő valamennyi tevékenysége során érvényesülni kell a célkitűzések hatékony elérése érdekében. A stratégiai agilitás, integráció és döntésképeség lehetővé teszi a haderőnek, hogy nagy sebességgel, nagy távolságra mozogjon és gyors harci műveleteket hajtson végre egymással párhuzamosan zajló konfliktusokban. Ezek a műveletek vezérlik a helyzethez igazított, összhaderőnemi műveleti koncepciók kidolgozását, amelyek meghatározzák, hogy a katonai műveletekben a haderő hogyan alkalmazza képességeit. A stratégia megkövetelte, hogy a műveleti parancsnokok olyan terveket dolgozzanak ki, amelyek a bizonytalanság magas foka mellett is biztosítják az agilitás fenntartását, döntő hatásokat alkalmaznak, és integrálják a haderőt más kormányzati szervekkel és nemzetközi partnerekkel. Elvárásként jelent meg, hogy a műveleti parancsnokok számításba vegyék ezeket az alapelveket a műveletek tervezésekor és végrehajtásakor, amelyek az összhaderőnemi műveleti koncepciók és képességek kifejlesztésekor is érvényesülnek.

A stratégia áttekintette a műveleti parancsnokok tervezési irányelveit is:

- a katonai célkitűzések összefüggnek, a katonai képességek harcászati, hadműveleti és stratégiai szintű alkalmazását követelik meg, és elérésükhöz szükség van más ügynökségek, minisztériumok, és az Egyesült Államok kormányzatának együttműködésére;
- a parancsnokoknak olyan terveket kell kidolgozni, ami biztosítja a célok párhuzamos elérését, mivel az egyidejű, párhuzamos műveletek végrehajtásának

---

²⁹² The National Military Strategy, 2004: i. m. 4-6. o.

²⁹³ U. o. 9. o.

képessége szavatolja az Egyesült Államoknak a kezdeményezés megtartását több művelet végrehajtása esetén is;

- a parancsnokok nem bízhatnak csak a reaktív intézkedésekben és a masszív védelmi struktúrában, a stratégia előrelátó, önvédelmi berendezkedést igényel, ami megjeleníti azt a képességet, hogy azonnali és arányos választ ad az agresszióra. A stratégia kihangsúlyozta, hogy a műveleti parancsnokok, parancsra, megelőző önvédelmi csapást hajtanak végre az ellenség ellen. Ennek előfeltételeként határozta meg, hogy a csapás tárgya jelentsen összetéveszthetetlen fenyegetést vagy súlyos veszélyt, és ez a fenyegetés más módon nem hárítható el. Irak 2003-as lerohanása gyakorlatilag ebbe a kategóriába sorolható.²⁹⁴

Az Egyesült Államok védelme

A stratégia elsődleges prioritásként határozta meg az Egyesült Államok területének védelmét. A haderő a tengerentúli katonai tevékenységeivel, belbiztonsági védelmi feladatok tervezésével és végrehajtásával, valamint a civil hatóságok támogatásával járul hozzá, hogy megvédje az Egyesült Államokat egy közvetlen támadástól. A terrorellenes háború tapasztalatai nyilvánvalóvá tették, hogy a nemzet és globális érdekeinek védelme több, mint passzív védelmi intézkedések meghozatala. A terrorista csoportok és lator államok – különösen, amelyek tömegpusztító fegyverekkel rendelkeznek – jelentette veszélyek, felhatalmazást adnak a mélységi aktív védelemre. A stratégia úgy ítélte meg, hogy cél tehát, hogy az Egyesült Államok a tengerentúlon, a forrásukhoz közel adjon választ a fenyegetésekre, hogy kizárja a légtérből, a tengerekről, a világúrból, és a szárazföldi területekről érkező megközelítéseket, illetve saját területén megvédje magát a közvetlen támadásokkal szemben. A stratégia lehetővé tette, hogy parancsra a haderő katonai támogatást nyújtson a civil hatóságoknak, beleértve egy támadás következményeinek kezelését is.²⁹⁵

Szembeszállás a fenyegetésekkel a forrásukhoz közel. A stratégia a védelem első vonalának az előretolt védelmi vonalat tekintette. Kinyilvánította, hogy a kulcsfontosságú térségekben műveleteket végrehajtó erők nélkülözhetetlenek az Egyesült Államok, valamint a saját és szövetséges érdekek védelméhez. A hadszíntéren a többnemzeti partnerekkel folytatott tevékenységek kritikus

---

²⁹⁴ U. o. 9. o.

²⁹⁵ U. o. 10. o.

információkhoz biztosítanak hozzáférést, amelyek alapján előre jelezhetőek az új fenyegetések. A hozzáférés támogatja az Egyesült Államok fenyegetésekkel szembeni erőkitetési képességét, és az extrém ideológiák növekedését csökkentő környezet megteremtését. A haderő, beleértve a rotációs alapon bevetett és tartósan előretoltan állomásozó erőket, más nemzetekkel együttműködve segíti a térségbeli partnereket, hogy megszüntessék a fenyegetéseket és ellenőrzés alá vonja a kormányzattal nem rendelkező térségeket. A stratégia felfogása szerint a cél, hogy a haderő, együttműködve a nemzetközi partnerekkel és más kormányzati ügynökségekkel, a küzdelmet az ellenség otthonába vigye szembeszállva a terroristákkal, a terroristákkal együttműködőkkel, és azokkal a kormányokkal, amelyek menedéket nyújtanak nekik.²⁹⁶

Védekezés a stratégiai megközelítés ellen. A belbiztonsági összhaderőnemi műveleti koncepció tartalmazza azokat a – légtér, tengerek, szárazföld, világűr, biztosításával kapcsolatos – feladatokat, amelyek szükségesek az Egyesült Államok ellen intézett közvetlen támadás elhárításához. A haderő együttműködik a partnerekkel és más kormányzati ügynökségekkel, hogy integrált védelmet alakítson ki az Egyesült Államok szuverén területét vagy környékét célzó légi, vízi, szárazföldi vagy kozmikus megközelítéssel szemben. A stratégiai megközelítések elhárítása folyamatos légtérfelügyeletet igényel, ami lehetővé teszi a potenciális fenyegetések azonosítását folyamatos követését és kizárását. A stratégia célja az integrált védelem, ami létfontosságú a stratégiai hozzáférés biztosításához, és az Egyesült Államok műveleti szabadságának fenntartásához.

Hazai védelmi műveletek. A stratégia meghatározta az országon belüli védelmi feladatokat is. Az Egyesült Államok, a fenti koncepcióknak megfelelően, igyekszik a fenyegetéseket a forrásaiknál kezelni, és a stratégiai megközelítés megakadályozásával kizárni, ugyanakkor meghatározta, hogy a haderőnek fenn kell tartani a képességet, hogy megvédje az országot egy olyan támadással szemben, amely áthatol a védelem első vonalán. Hazai területen a haderő feladata, hogy megvédje az Egyesült Államokat a légi és rakétatámadásoktól, terrorista és más jellegű közvetlen támadásoktól. Szükség esetén a haderő megvédi az erőkitetési képességet támogató kritikus infrastruktúrát.

---

²⁹⁶ U. o. 10. o.

Globális terrorizmus ellenes környezet megteremtése. Az Egyesült Államok területének megvédésén és a civil hatóságok segítségével a stratégia célul tűzte ki a terrorizmus térnyerését elősegítő körülmények megsemmisítését. A terrorizmus legyőzéséhez, az Egyesült Államok támogatja a nemzet és a partner nemzetek, erőfeszítéseit, hogy megakadályozza a terrorista szervezetek állami szponzorálását, támogatását, részükre menedék biztosítását. A stratégia lépéseket helyezett kilátásba annak érdekében, hogy megszüntesse a terroristák biztonságos menedékét a bukott államokban és a kormányzattal nem rendelkező térségekben.²⁹⁷

A konfliktusok és a meglepetésszerű támadások elhárítása

A stratégia feladatul szabta, hogy az Egyesült Államoknak olyan tevékenységekkel kell megelőznie a konfliktusokat és meglepetésszerű támadásokat, amelyek elrettentik az agressziót és kényszerítést, ugyanakkor megfelelő választ biztosítanak a nemzet védelme érdekében. A stratégia alapvetése szerint a konfliktusok megelőzése és az agresszió elrettentése nagyrészt az integrált tengerentúli jelenlétén alapul. A tengerentúlon, a stratégiaileg fontos térségekben tartósan állomásozó amerikai erők, a rotációs alapon, a regionális célkitűzések támogatása érdekében bevetett, előretolt erők, valamint a katonai műveletekben ideiglenesen bevetett erők, hitelesen közvetítik az Egyesült Államok elkötelezettségét a konfliktusok megelőzésére. Megfogalmazta, hogy a válságok és a váratlan támadások megelőzése megköveteli, hogy a haderő biztosítsa a stratégiai hozzáféréseket, kedvező biztonsági körülményeket teremtsen, és növelje a partnerek képességeit a közös biztonsági érdekek védelmére.²⁹⁸

Előretolt elhelyezkedés és jelenlét. A stratégia megállapította, hogy a partnerek képességeinek és a regionális biztonság szintjét emelő műveletekben történő részvételi hajlandóságuk növelése, integrált, globális, hosszú távú stratégiai szemléletet, és a tengerentúli katonai jelenlét megerősítését követeli meg. A műveleti parancsnokok – a meghatározott katonai feladatok végrehajtása érdekében előretoltan állomásozó, rotációs alapon, vagy ideiglenesen bevetett – erők alkalmazásával, növelik az Egyesült Államok képességét olyan, határon belüli, vagy azokon átnyúló tevékenységek végrehajtására, amelyek erősítik a partnerek szerepvállalását és növelik az összhaderőnemi és többnemzeti képességeket. Meghatározta, hogy a tengerentúli

---

²⁹⁷ U. o. 10-11. o.

²⁹⁸ Meinhart: i. m. 88. o.

jelenlét átalakítása során a műveleti parancsnokoknak olyan haderő elhelyezkedési módosításokat kell kifejleszteni és ajánlani, amelyek lehetővé teszik az expedíciós, összhaderőnemi és többnemzeti érdekérvényesítési eszközöknek, hogy globálisan tevékenykedhessenek a kedvező biztonsági feltételek megteremtése érdekében. Úgy látta, hogy az előretolt erők jelentősége és hasznossága túlmutat a harctéri győzelmeken.²⁹⁹

A biztonság kiterjesztése. Az Egyesült Államok képességeinek látható és célzott jelenléte, integráns része egy globálisan aktív stratégiának, amely biztosítja a stabilitást és biztonságot. A katonai erők aktív szerepet vállalnak az Egyesült Államok és nemzetközi partnerei közötti biztonsági együttműködésben, a kétoldalú katonai együttműködésben, és a biztonság és bizalomépítő tevékenységekben. A stratégia megállapította, hogy ezeknek a viszonylag alacsony befektetéseknek az eredményei gyakran meghaladják költségeiket. A biztonsági együttműködés kiegészít más nemzetközi erőfeszítéseket a konfliktus megelőzés és a közös biztonsági érdekek támogatásában. Ezek arra ösztönzik a nemzeteket, hogy fejlesszék, modernizálják és átalakítsák saját képességeiket, növelve ezáltal összegzett védelmi képességeiket.³⁰⁰

Az agresszió elrettentése. Az elrettentés azon alapszik, hogy az ellenség megérti, hogy az Egyesült Államoknak megvan az a megkérdőjelezhetetlen képessége, hogy megakadályozza a stratégiai célkitűzése elérését és súlyos következményekkel válaszoljon az ellenséges vagy potenciálisan ellenséges tevékenységre. Az agresszió elrettentésének és a kényszerítésnek kiszámíthatónak kell lennie, hogy elhárítsa, az Egyesült Államok, vagy egy partnerország területén, biológiai, vegyi vagy nukleáris fegyverekkel a civil lakosság ellen végrehajtott támadás katasztrofális hatásait. A haderőnek megvan a képessége, hogy rugalmas elrettentési opciókat hajtson végre, megfelelő harci erővel elhárítson egy válságot, vagy egy ellenséget tevékenysége újraértékelésére kényszerítsen. A műveleti parancsnokok a korai előrejelző képességekre alapozva rugalmas elrettentési opciókkal támogatják az ellenség gyors legyőzését, ezen felül alkalmazzák képességeiket olyan kedvező környezet megteremtésére, amelyben más, nem katonai opciók is sikeresek lehetnek. A nukleáris képességek továbbra is fontos szerepet játszanak az elrettentésben, hatékony válaszopciót biztosítva a tömegpusztító fegyverek vagy a jelentős méretű konvencionális erők elrettentésére. A célok meghatározása és a precíziós végrehajtás

---

²⁹⁹ The National Military Strategy, 2004: i. m. 11. o.

³⁰⁰ U. o. 12. o.

területén várható fejlődés biztosítja a célok széles körének leküzdését a járulékos veszteségek csökkentésével.³⁰¹

A meglepetésszerű támadások megelőzése. A stratégia megállapította, hogy a haderő nem fókuszálhat kizárólag az agresszió megtorlására, ugyanis egy meglepetésszerű támadás katasztrofális hatásainak elkerülése és a nemzet biztonsága érdekében bizonyos veszélyeket már azelőtt meg kell semmisíteni, hogy csapást mérnének az Egyesült Államokra. A fenyegetések elrettentése és a meglepetésszerű támadások elhárítása magas követelményeket támaszt a haderő hírszerző eszközeivel, agilitásával és döntésképeségével, valamint az időnyomás alatt, más ügynökségekkel együttműködésben végzett feladatok végrehajtási képességével szemben. A megelőző műveletek megosztott, cselekvőképes hírszerzést és művelet-végrehajtási szabályokat követelnek, amelyek lehetővé teszik a parancsnokoknak az időben meghozott döntéseket.³⁰²

Az ellenség legyőzése

A stratégia kijelenti, hogy amennyiben szükséges, az Egyesült Államok hadereje legyőzi az ellenséget. Meghatározta, hogy a biztonsági környezet változása olyan összhaderőnemi erőt követel, amely képes harcászati és hadműveleti sikereket elérni és úgy győzedelmeskedik, hogy előnyös biztonsági környezetet teremt és biztosítja a hosszú távú stabilitást. A stratégia terrorista támadásokra hivatkozva állapította meg, hogy a konfliktusoknak nincsenek földrajzi határai és a terrorizmus okainak megszüntetése a teljes nemzet erőfeszítéseit igényli.

Az ellenség gyors legyőzése. Néhány műveleti terv korlátozott célok elérésére fókuszál. A műveleti parancsnokok tervei az ellenség gyors legyőzésére különböző opciókat tartalmaznak:

- az államok elfogadhatatlan viselkedésének vagy politikáinak átalakítása;
- a kezdeményezés gyors megragadása vagy a konfliktus eszkalációjának megakadályozása;
- az ellenség védett területeinek elzárása és támadó képességeinek vagy célkitűzéseinek megsemmisítése;
- konfliktus utáni stabilitás támogatása.

---

³⁰¹ U. o. 12-13. o.

³⁰² U. o. 13. o.

Az összhaderőnemi erő minden esetben kombinálja a sebesség, agilitás és a felsőbbrendű harcászati képességeket a döntő hatások kiváltásának érdekében. Az erők különböző földrajzi térségekbe történő szállítása megköveteli a stratégiai hozzáférést, valamint kellően robusztus stratégiai és harcászati szállító rendszereket, amelyek képesek a párhuzamosan zajló műveletek végrehajtására és fenntartására. Az ellenség megsemmisítése egymást átfedő műveletekben megköveteli az erők gyors átcsoportosítási, átszervezési és bevetési képességét az új hadjáratok végrehajtásához.³⁰³

Döntő győzelem kivívása. A stratégia meghatározta, hogy ahol szükséges, a műveleti parancsnokok tervei opciókat tartalmaznak arra vonatkozóan, hogy a gyors győzelmet célzó hadjáratról áttérjenek a döntő győzelem kivívását célzó hadjáratra. Az ilyenkor alkalmazott, a háborús műveletek megvívásához szükséges képességek alkalmazhatóak kell legyenek a veszélyek teljes spektruma ellen, beleértve az állami és nem állami szereplőket, amelyek hagyományos és aszimmetrikus képességeket alkalmaznak. A döntő győzelmet célzó hadjárat tevékenységi elemei:

- az ellenség katonai képességeinek megsemmisítése légi, szárazföldi, tengerészeti, kozmikus és információs képességek integrált alkalmazásával;
- elrendelés esetén az ellenséges rezsim megdöntése.

Ezek a hadjáratok konvencionális és nem hagyományos hadviselési, belbiztonsági, stabilizáló és konfliktus utáni műveletek, terrorizmusellenes és biztonsági együttműködési képességeket igényelnek.³⁰⁴

Stabilizáló műveletek. A döntő győzelem kivívása a nagyobb háborús műveletek, a stabilizáló műveletek és jelentősebb konfliktus utáni, más ügynökségekkel együttműködésben végrehajtott, műveletek összehangolását és integrálását igényli, hogy megteremtse a stabilitást és az Egyesült Államok biztonsága szempontjából előnyös feltételeket. A haderőnek képesnek kell lenni a nagyobb háborús műveletekről áttérni a stabilizáló műveletekre, illetve azok párhuzamos végrehajtására. Hadműveleti szinten a katonai konfliktus utáni műveletek integrálják a konfliktus befejezését célzó diplomáciai, gazdasági, pénzügyi, hírszerző, rendvédelmi és információs tevékenységeket. A stratégia előírta, a nagyobb háborús

---

³⁰³ U. o. 14. o.

³⁰⁴ U. o. 14. o.

és stabilizáló műveletekhez kialakított összhaderónemi műveleti koncepcióknak teljes mértékű integrációját és harmonizációját, valamint a műveleti tervezés összhangját.³⁰⁵

4. 2. 4. ESZKÖZÖK

A stratégia megállapította, hogy a védelem, megelőzés és az ellenség legyőzése célkitűzései biztosítják az alapokat a katonai képességek meghatározásához, és olyan összhaderónemi erő létrehozásához, amelyik hatékonyan képes lépést tartani a bizonytalansággal. Támogatja a képesség alapú megközelítést, ami az ellenség helyett annak módjára fókuszál, hogy hogyan harcol az ellenség. Követelményként állította, hogy a haderőnek képesnek kell lenni legyőzni ellenfeleit, akik kombináltan alkalmaznak tömegpusztító fegyvereket, alacsony és magas technológiájú, valamint hagyományos és aszimmetrikus képességeket. A jelentős adaptációs képességgel rendelkező ellenség legyőzése megköveteli a rugalmas, moduláris és bevethető összhaderónemi erő létrehozását olyan képességekkel, hogy képes legyen összehangolni az önálló haderőnemek, más kormányzati ügynökségek, és a nemzetközi partnerek erősségeit. A haderő az interoperabilitás és az úgynevezett „összhaderőneminek született” – mint az összhaderőnemi architektúrák által tervezett és megalkotott, valamint összhaderőnemi beszerzési stratégiák alapján beszerzett – rendszerek új szintjeit követelik meg. A cél olyan összhaderőnemi képességek kifejlesztése, amelyek növelik az Egyesült Államok elnöke és a védelmi minisztérium számára rendelkezésére álló – kinetikus és nem kinetikus – opciók számát.³⁰⁶

Az összhaderőnemi haderő jellemzői tulajdonságai:

- teljesen integrált – a képességek és funkciók egyetlen közös célra fókuszálnak;
- expedíciós jelleg – gyorsan bevethető, alkalmazható és fenntartható a globális hadszíntéren;
- hálózatba kötött – időben és céljában összekapcsolt és szinkronizált;
- decentralizált – összhaderőnemi jelleggel működő integrált képességek az alacsonyabb szinteken;
- alkalmazható – felkészült arra, hogy a képességek megfelelő keverékével választ adjon a kihívásra;
- döntési fölény – több információn alapuló az ellenség reagáló képességénél gyorsabb döntéshozatal;

---

³⁰⁵ U. o. 14. o.

³⁰⁶ Meinhart: i. m. 88-89. o.

- halálosság – minden körülmények között megsemmisíti az ellenséget és rendszereit.³⁰⁷

Az elvárt jellemzők

A stratégia megállapítása szerint az elkövetkező évtized kihívása az összhaderőnemi képességek kifejlesztése és erősítése a globális háború, a véges források, és a többszörös kötelezettségvállalás időszakában. Az Egyesült Államok hadereje minőségi felsőbbrendűségének fenntartása és továbbfejlesztése transzformációt igényel – transzformációt, amely egyesíti a technológiát, az intellektust és a kulturális változásokat az összhaderőnemi közösségen belül. A haderőnek képesnek kell lennie értékelni a kihívásokat, felhasználni az innovációt és technológiai fejlődést, és döntő hatékonysággal tevékenykedni a nemzeti célkitűzések érdekében. Az összetett hadszíntéren műveleteket végrehajtó összhaderőnemi erőnek teljesen integrálhatónak és alkalmazhatónak kell lennie, hogy előre lássa, és szembeszálljon a veszélyes fenyegetésekkel. Továbbá rendelkeznie kell expedíciós képességekkel, felkészült, nagy mozgékonyágú erőkkel, amelyek képzettek a rugalmas adaptív tervezésben és decentralizált végrehajtásban szétszórt helyszíneken tevékenykedve is. A műveleti tervezés és végrehajtás döntési fölényt követel meg és feltételezi a hatáskört a cselekvésre, a kínálkozó lehetőségek kihasználására. Az összhaderőnemi erő fejlett hírszerző és információ technológiát alkalmaz, hogy növelje, döntési fölényét az alkalmazott erő pontosságát és halálosságát. A döntési fölényel rendelkező, hálózatba kötött haderő gyűjthet, elemezhet, és gyorsan megoszthatja a hírszerzési és más releváns információkat a nemzeti szinttől harcászati szintig, amelyeket döntéseikhez felhasznál és gyorsabban cselekszik, mint az ellenség. Az ilyen attribútumokkal rendelkező haderő nemcsak technológiai megoldásokat igényel. Nagyban támaszkodik a jól képzett fegyelmezett elkötelezett hivatásos állományra.³⁰⁸

Az erők alkalmazása egyre inkább a megfelelő hatások kiváltására fókuszál a célok elérése érdekében ahelyett, hogy az erők számbeli fölényére törekedne. A térben szétszóródott ellenség elleni erőalkalmazás, amely magában foglalja a transznacionális terrorista szervezeteket is, hatékony hírszerző, információgyűjtő és elemző rendszereket feltételez. A hatékony globális csapások, amelyek képesek bármilyen cél rombolására, semlegesítésére vagy megsemmisítésére a pontosság és manőverek

---

³⁰⁷ The National Military Strategy, 2004: i. m. 15. o.

³⁰⁸ U. o. 15-16. o.

kombinációjának, valamint az új technológiák, doktrínák és szervezetek integrációjának eredményei. A legveszélyesebb fenyegetések legyőzése kitartást igényel az erők alkalmazásában, ami lehetővé teszi az időérzékeny célok elleni csapásokat. Az ilyen célok elleni csapásokat végrehajtó képességek készenlétbe helyezése megköveteli a műveletek hosszú időn és nagy térbeli távolságban történő fenntartását.³⁰⁹

A katonai képességek bevetése és fenntartása. Az erők alkalmazása egymást többszörösen átfedő műveletekben kihívások elé állítja az ellátó és fenntartó képességeket. A fenntartási műveletek megkövetelik az ellátó csoportoktól, hogy képesek legyenek barátságtalan vagy fejletlen területekre, illetve területekről ellátni az előretolt erőket. Ezen felül a szállítás növekvő fontossága szükségessé teszi a logisztikai képességek expedíciós jellegének növelését. A fókuszált logisztika a megfelelő embert, a megfelelő felszerelést és ellátmányt a szükséges mennyiségben továbbítja a megfelelő helyre a megfelelő időben. Az ilyen jellegű, fókuszált logisztikai képességek rendkívül meggyorsítják a logisztikai ellátást.³¹⁰

A hadszíntér biztosítása. A stratégia megállapította, hogy a haderőnek műveleteket kell végrehajtani a hadszíntér légi, szárazföldi, tengeri, kozmikus és kiber tartományában, ezért biztosítani kell az azokhoz való hozzáférést. A biztonsági környezet nem lineáris természete megköveteli a többrétegű, aktív és passzív intézkedéseket a hagyományos és aszimmetrikus fenyegetések ellen. Ezek lehetnek hagyományos fegyverek, ballisztikus és cirkáló rakéták, tömegpusztító fegyverek, a kibertérből érkező hálózati támadások. Ezek a fenyegetések átfogó védelmi koncepciót igényelnek a terrorista csoportok, a működésképtelen államok és a hagyományos ellenségek képességei ellen. A stratégia megállapította, hogy a haderőnek új képességekre van szüksége, hogy stratégiai távolságban, forrásaikhoz közel derítse fel és zárja ki a fenyegetések többségét. A felderítő és kettős hasznosítású rendszerek elérhetősége növekvő veszélyt jelent, ugyanis lehetővé teszik az Egyesült Államok információs rendszerének támadását. Az ellenfelek innovatív módszerekkel ezeket a képességeket hatékonyan egyesíthetik, illetve átalakíthatják. A haderőnek a proliferáció megelőzése érdekében aktív proliferációellenes, vagy katonai tevékenységet kell alkalmaznia. A katonai műveletek magas szintű információbiztonságot, az információkhoz történő korlátlan hozzáférést követelnek

---

³⁰⁹ U. o. 16-17. o.

³¹⁰ U. o. 17. o.

meg. A hadszíntér biztonsága magában foglalja az információs vezetési és irányítási rendszerek biztonságát.³¹¹

A döntési fölény elérése. A stratégia értelmezésében ez nem jelentett mást, mint az ellenségnél gyorsabb és jobb döntések meghozatalát, amely nélkülözhetetlen a stratégia végrehajtásánál a sebesség és a rugalmasság szempontjából. A döntési fölény újfajta gondolkodást igényel az információ megszerzéséről, integrálásáról felhasználásáról, illetve megosztásáról. Olyan vezetési, irányítási, kommunikációs, és számítógépes rendszereket, valamint hírszerzési felderítési és ellenőrzési eszközöket kíván, amelyek pontos információkat szolgáltatnak az ellenségről. A döntési fölényhez pontos információkra van szükség az ellenség és a saját erők helyzetéről, képességeiről, tevékenységeiről, illetve más, a művelet szempontjából fontos adatokról. A hadművelati helyzetkép, egyesítve a gyors vezetési, irányítási rendszerekkel, támogatja a dinamikus döntéshozatali folyamatokat és az információs felsőbbrendűséget olyan versenyelőnyre formálja, amivel az ellenség nem tud lépést tartani. A folyamatos felderítés, az együttműködő elemzés és a kérésre történő adatszolgáltatás biztosít adatokat a hadművelati helyzetképhez. Az ilyen rendszerekhez szükséges a hírszerző eszközök kifejlesztése és a légi, tengeri, vízi, szárazföldi, és világűr bázisú szenzorokhoz történő korlátlan hozzáférés. A stratégia a humán információgyűjtést kritikus elemként definiálta, ami megakadályozza az ellenség kritikus információkhoz való hozzáférését is.³¹²

A stratégia előírta, hogy az összhaderőnemi erőnek képesnek kell lennie információs műveletek végrehajtására, amelyek magukban foglalják az elektronikus hadviselést, a számítógépes hálózati műveleteket, a katonai megtévesztést, a pszichológiai műveleteket, és az információs fölényt biztosító műveleteket. Az információs műveleteknek adaptívnak és az adott helyzethez igazíthatóknak kell lenniük, hogy kellően rugalmasan viszonyuljanak a műveleti változásokhoz. A stratégia az információs műveleteket, legyen az támadó vagy védekező, kulcsfontosságúnak ítélte meg az Egyesült Államok cselekvési szabadságának fenntartására a hadművelati területen. A döntési fölényrel rendelkező összhaderőnemi erőnek olyan döntéshozatali eljárásokat kell alkalmaznia, amelyekkel időérzékeny célokat is képes támadni. A dinamikus döntéshozatal egyesíti a szervezeteket, a tervezési folyamatokat, a technikai rendszereket és hatásköröket. Ez a gyors

---

³¹¹ U. o. 17-18. o.

³¹² U. o. 19-20. o.

döntéshozatali forma hálózat alapú vezetési és irányítási rendszereket, képességeket és közös műveleti helyzetképet igényel. A hálózatosság növeli a nemzetközi műveletek átláthatóságát, illetve megkönnyíti más kormányzati szervek nemzetközi partnerek integrálását az összhaderőnemi műveletbe.³¹³

Az erők mérete és elhelyezkedése

A haderő tervezését befolyásoló tényezők. A katonai stratégia olyan haderőt írt elő, amelyik megvédi az Egyesült Államok területét, képes előretolt elrettentésre négy térségben, illetve térségből, valamint képes végrehajtani két egymást átfedő, gyors győzelmet célzó hadjáratot. Az egy régióban, döntő fölényvel végrehajtott győzelem követelményét akkor is előírta a haderőnek amennyiben számos más, háborús küszöb alatti műveletben vesz részt. Az 1-4-2-1 erőkonstrukció nagy hangsúlyt fektetett a célok innovatív és hatékony módszerekkel történő elérésére, illetve meghatározta a fő küldetések jellemző paramétereit, és az egyéb katonai műveletek egész sorára. Ennek megfelelően a haderőtervezőknek a következő irányelveket kellett figyelembe venni.³¹⁴

Diszlokáció. A stratégia megszabta, hogy a műveleti parancsnokok a feladataikat – beleértve a terrorizmus elleni háború folyamatban lévő műveleteit is, és más napi tevékenységeket, amelyekből a haderő nem vonulhat ki teljesen – a haderő alap konfigurációjából hajtják végre.³¹⁵

Alkalmasság és jelenlét. Az erők méretének meghatározásához értékelni kell az erők alkalmasságát a jelenlegi és jövőbeni kihívások kezelésére és optimalizálni kell a jelenlegi erő-képesség összetételt. A stratégia feladatul szabta, hogy az erők tervezésénél meg kell fontolni a tengerentúli erők allokációját, települési helyét, elosztását és támogatását. A méretezéskor számolni kell a tartósan, rotációs alapon vagy ideiglenes jelleggel bevetett, előretolt erők fenntartásával; a tengerentúli infrastruktúrával; a forrásokkal, beleértve a képességek hosszú távú állomásoztatásához, fenntartásához szükséges biztosítást és stratégiai légi szállítást.

Erők létrehozása és transzformáció. A stratégia megállapította, hogy az erők méretezésének és megtervezésének a jelenlegi műveleteknél messzebbre kell látni, mivel az egészséges katonai erő azon a képességen nyugszik, hogy hosszú távon képes a szükséges képességek létrehozására, fenntartására és átalakítására. Az erők

---

³¹³ U. o. 20. o.

³¹⁴ Meinhart: i. m. 88-89. o.

³¹⁵ The National Military Strategy, 2004: i. m. 21. o.

megtervezésekor figyelembe kell venni a folyamatban lévő kiképzési tevékenységeket, a transzformációt és más programokat, amelyek korlátozhatják a harctéri parancsnokok rendelkezésére álló képességeket.³¹⁶

A kockázat és haderő értékelés

A stratégia előírta, hogy az elfogadható kockázatok értékelésével kell meghatározni a haderő képességeit. A stratégia nem határozott meg konkrét, erőkre lebontott haderőstruktúrát, úgy látta, hogy az aktuális haderőstruktúrával a stratégia végrehajtható. Annak ellenére, hogy az Egyesült Államok hagyományos katonai képességei a stratégia időhorizontján várhatóan kihívó nélkül maradnak, úgy vélte, hogy a haderő terhelése a műveletek teljes spektrumán jelentősnek tekinthető. A terrorizmus elleni háború, az iraki és afganisztáni stabilizáló műveletek, az erőkitetés és a globális katonai szerepvállalások fenntartása, a haderő egészséges állapotának megőrzése mellett, a kockázatok csökkentését igénylik.

A stratégia megállapította, hogy a haderő nagy intenzitású konfliktusokra és a harci műveletekre van optimalizálva. A stratégia úgy ítélte meg, hogy jelenlegi formájában a haderő képes nagyméretű hadműveletek és kisebb, háborús küszöb alatti műveletek végrehajtására, ugyanakkor, mivel a jelenlegi haderő az afganisztáni és iraki szerepvállaláshoz lett optimalizálva, a jövőben további jelentős módosításra van szükség és a biztonsági környezet kihívásainak változása is adaptációt tesz szükségessé.³¹⁷ Ezek a változások tartalmazzák a fenyegetések evolúcióját és azoknak a szövetséges és partner képességeknek az értékelését, amelyekkel támogatják az Egyesült Államok műveleteit.³¹⁸

A jövő hadviselésének összhaderőnemi víziója

A stratégia úgy vélte, hogy a haderő tulajdonságai és képességei szolgálnak alapul a jövő haderőihöz. Ezek biztosítják az alapot azokhoz a szervezeti és doktrinális módosításokhoz, amelyeket a környezeti változások megkívánnak. A stratégia nem kevesebbet fogalmazott meg, mint azt, hogy a védelmi minisztérium által tervezett módosítások végső célja a teljes spektrumú dominancia, ami lehetővé teszi bármilyen helyzet kezelését, vagy bármilyen ellenség legyőzését a katonai műveletek során.

---

³¹⁶ U. o. 21-22. o.

³¹⁷ Szenes Zoltán: *Katonai biztonság napjainkban. Új fenyegetések, új háborúk, új elméletek.* In: Finszter Géza - Sabjanics István (szerk.): *Biztonsági kihívások a 21. században.* Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 2018. 70. o.

³¹⁸ *The National Military Strategy, 2004: i. m. 22. o.*

A teljes spektrumú dominancia. Eléréséhez, a transzformáció során a haderőnek azokra a kulcsfontosságú képességekre kell fókuszálni, amelyek lehetővé teszik a sikert a műveletek széles spektrumán. Kulcsfontosságú képességterületek a védelmi stratégia szerint:

- hírszerzés erősítése;
- a műveletek bázisainak oltalmazása;
- műveletek a globális terekből: világűr, nemzetközi vizek, légtér, kibertér;
- az amerikai erők előretolása és fenntartása korlátozott hozzáférésű területeken;
- az ellenség menedékének felszámolása;
- hálózat alapú műveletek végrehajtása;
- irreguláris hadviselés;
- nemzetközi és helyi partnerek képességeinek fejlesztése.³¹⁹

A teljes spektrumú dominancia olyan összhaderőnemi katonai képességeket, műveleti koncepciókat, funkcionális koncepciókat és kritikus kiegészítőket, erősokszorozókat, követel meg, amelyek alkalmazkodnak a változatos feltételekhez és célokhoz.

Kezdeményezések. A stratégia hitet tett az Egyesült Államok katonai felsőbbrendűségének fenntartása mellett. Ehhez az alábbi kezdeményezéseket indította el, amelyek saját területüket vizsgálva határozzák meg a jövő feladatait:

- szervezeti adaptáció;
- ügynökségek közötti integráció és információ megosztás;
- globális információs hálózat;
- átfogó hírszerzési műveleti terv;
- a tengerentúli jelenlét növelése;
- összhaderőnemi vezetőképítés.³²⁰

4. 2. 5. ÖSSZEGZÉS ÉS ÉRTÉKELÉS

A stratégia alapvetően az összhaderőnemi háborús képességek növelésével a terrorizmus elleni háború megnyerésére összpontosított, amellyel támogatta egy összhaderőnemi, hálózatalapú, szétagolt erő kialakítását, amely képes a teljes

---

³¹⁹ U. o. 23. o.

³²⁰ U. o. 24-26. o.

spektrumú dominanciára. Értékelésében a döntési fölény és a célzott hatások kiváltása a hadszíntéren lehetővé teszi, hogy a haderő bármilyen helyzetet irányítson a katonai műveletek során. Feladatokat határozott meg a siker érdekében: a haderőnek új, innovatív módon kell integrálni a haderőnemek képességeit, amely zökkenőmentessé, és együttműködőbbé teszi a harctéri parancsnokságok közötti munkát, ezzel egy időben együttműködő viszonyt kell kialakítani a partnerekkel otthon és külföldön egyaránt. A stratégia olyan feladatokat is meghatározott a haderő részére, amelyek lehetővé teszik a parancsnokok számára, hogy értékeljék a katonai stratégiai kockázatokat a programok és tervek módosításához, az összhaderőnemi képességek hatékony kiváltásához, alkalmazásához és fenntartásához. Hangsúlyt fektetett a műveletek közbeni transzformációra.³²¹ Megállapította, hogy a stratégia végrehajtásához igazán összhaderőnemi, teljes spektrumú erőre van szükség az aktív és tartalékos komponensek, a védelmi minisztérium civil alkalmazottai, és a szerződött partnerek észrevétlen összekapcsolásával. A védelmi irányelvek, a mélységben tagolt védelem, a folyamatos transzformáció, a képességeken alapuló megközelítés, és kockázat menedzsment újszerű, de működőképes elgondolásnak bizonyultak.³²²

Víziók, értékek és ambíciók: A stratégia továbbvitte az alapértékeket bár a hangsúlyok áttevődtek az ország területének megvédésére, az ellenség távoltartására, a kulcsfontosságú régiók, illetve a terrorizmus elleni háború kapcsán a föld bármely pontjának elérésére. Az ambíciószint az elhúzódó iraki szerepvállalásra számítva kicsit megváltozott, és a kisebb háborús küszöb alatti műveletek helyett bekerült az egy nagyobb méretű elhúzódó irreguláris hadjárat.

Fő tevékenységek eszközök és más jellemzők: Az agilitás, integráció és döntésképeség alapelveit felhasználva a hangsúly az Egyesült Államok területének megvédésére helyeződött, a meglepetésszerű támadások megakadályozásával, a háború áthelyezésével az ellenség területére, illetve a hazai műveletekkel. Ennek megfelelően alakították át a teljes védelmi struktúrát, a Belbiztonsági Minisztérium létrehozásával, illetve a kormányzati szervek közötti együttműködés működőképessé tételével. Az előretolt védelem és erőketítés, az elrettentés és a háború megvívásának képessége is a stratégiai tevékenység része maradt.

---

³²¹ Porkoláb Imre: Az irreguláris hadviselés adaptációja és működési mechanizmusa. In: Honvédségi Szemle, 143. évf. (2015) 3. szám. 10. o.

³²² The National Military Strategy, 2004: i. m. 27. o.

Forrás és költségigény: A stratégia életciklusában (2004-2011) a védelmi költségek folyamatosan emelkedtek és ez 2011-ben érte el a csúcspontot.³²³ A stratégia végrehajtását gyakorlatilag a forrásszűkösség nem fenyegette. Jelentős forrásigénye volt a műveleteknek, a nemzetépítési feladatoknak, amelybe beletartozott a helyi biztonsági erők finanszírozása is. Afganisztán esetében ez 2024-ig jelent terhet az Egyesült Államoknak és a nemzetközi közösségnek.³²⁴

Konzisztencia más politikákkal. A stratégia integrált jellegéből adódóan elmondható, hogy teljes mértékben koherens más politikákkal, ami a végrehajtás során is megvalósult. A létfontosságú érdeket, az ország sérthetlenségét védve a Belbiztonsági Minisztérium koordinálta a stratégia végrehajtását. A stratégia harmóniában van a nemzetközi szervezetek, illetve a NATO és ad hoc koalíciók politikáival, főként Afganisztán és Irak fejlesztése kapcsán.

Unilaterális, multilaterális jelleg. A stratégia a fentiekből következően is erősen multilaterális jellegű. Az iraki és afganisztáni feszes műveleti tempó és a költségek arra kényszerítették az Egyesült Államokat, hogy szövetséges, illetve partnerországok hozzájárulásával osszák meg a műveletek terheit. Bár fenntartja a jogot az önálló cselekvésre, a stratégiában már nem jelenik meg hangsúlyosan az unilaterális jelleg.

Érzékenység és kockázatok. A stratégia végrehajtására jelentős kockázatot jelentett a konfliktusok eszkalálódásának veszélye, amit a műveleti parancsnokoknak az új műveletek tervezésénél figyelembe kellett venni. Mind az iraki mind pedig az afganisztáni hadszíntéren jelentős képességhiányok keletkeztek, amelyeket az Egyesült Államok a szövetséges vagy partnerországoktól igyekezett pótolni. Azonosított, folyamatos kockázati tényezőt jelentett a stratégiára az áttörő technológiák megjelenésének veszélye.

4. 3. AZ OBAMA-ADMINISZTRÁCIÓ ÉVEI

A nagy gazdasági világválság után hivatalba kerülő Barack Obama főként az Egyesült Államok belső ügyeire kívánt fókuszálni, valamint ígéretéhez híven

---

³²³ 711 338 milliárd dollárt. Forrás: SIPRI táblázat. <https://www.sipri.org/databases/milex> [2019. 06. 21.]

³²⁴ Jost, Tyler: Defend, Defect, or Desert?: The Future of the Afghan Security Forces. Policy Brief. Washington DC, Center for a New American Security, January 2015. 6. o.

igyekezett befejezni a fárasztó és költséges háborúkat. Nemzeti biztonsági stratégiája az első ciklusában tartalmazta az együttműködésen alapuló nemzetközi rendre vonatkozó liberális és idealista elveket, valamint a realista szemlélettel kidolgozott terrorista szervezetek elleni küzdelmet Afganisztánban és a Közel-Keleten. Második ciklusában – a tovább romló nemzetközi körülmények hatására – további teret kaptak a fontos régiókban gazdasági és katonai érdekérvényesítési eszközök használatát előirányzó realista alapelvek. Az Obama-adminisztráció alatt gyakorlatilag nem változott a haderő létszáma és a védelmi költségvetés,³²⁵ amely tartalmazta a folyó műveletekre fordítandó körülbelül 100 milliárd dollárt. Továbbra is meg kívánta őrizni az Egyesült Államok haderejének világelsőségét, ugyanakkor nem kívánt többet fordítani rá és elkerülte, hogy további katonai konfliktusokba bonyolódjon. Az Egyesült Államok 44. elnöke a globális vezető szerep megtartására irányuló erőfeszítéseit a megváltozott nemzetközi rendhez igazított elköteleződés jellemezte Európában és Ázsiában és viszonylagos visszahúzódás a Közel-Keleten. Az előbbi két régióban Oroszország és Kína növekvő ambíciói mellett igyekezett tovább erősíteni a szövetségeit és megőrizni a stabilitást. Európában a NATO fokozatosan átalakult, hogy megvédje friss szövetségeseit Oroszországgal szemben. Ázsiában igyekezett növelni az Egyesült Államok politikai és gazdasági súlyát és tovább erősítette védelmi kötődéseit Japánnal, Dél-Koreával és más térségbeli szövetségeseivel. Ezek a tevékenységek sem Oroszországot, sem Kínát nem térítették el katonai erejük növelésétől, ami Kelet-Ukrajna megszállásához, valamint Kína növekvő befolyásához vezetett a Kelet- és Dél-Kínai tengeren. A Közel-Keleten az óvatos visszahúzódás oka az volt, hogy az elnök nem kívánt semmilyen megnyerhetetlen szituációba belebonyolódni. Miután kivonta az amerikai erők nagy részét Afganisztánból és Irakból, kizárt mindenfajta beavatkozást a régióban, ami a szárazföldi erők alkalmazásával jár.³²⁶ Irakban, Líbiában és Szíriában főleg diplomáciai eszközökkel, gazdasági segítségnyújtással és korlátozott légitámadásokkal kívánta elérni céljait. A térségben legnagyobb sikereként az Iránnal megkötött egyezmény könyvelhető el, amely viszonylag hosszú időre megakadályozta az ország nukleáris fegyvereinek fejlesztését. Az adminisztráció alatt az Egyesült Államok szorosabbra fűzte szövetségeit Szaúd-Arábiával és az Öböl-menti országokkal ugyanakkor nem kötött

---

³²⁵ 2009-ben 763,87 milliárd dollár, 2017-ben 605,8 milliárd dollár volt. Forrás: Statistica.com: <https://www.statista.com/statistics/272473/us-military-spending-from-2000-to-2012/> [2019. 08. 12.]

³²⁶ Kugler: A Search for Strategic Wisdom: i. m. 347. o.

velük védelmi megállapodást az Irán és az Iszlám Állam jelentette fenyegetéssel szemben. Elnökségének utolsó két évét a Közel-Keleten növekvő káosz más régiókban pedig Oroszország és Kína nyíltan kihívó viselkedése jellemezte.

Az Egyesült Államoknak szembesülnie kellett stratégiai korlátaival, ugyanis a két elhúzódó háború mellett nem volt kapacitása, illetve szándéka csapatokat küldeni Irakba és Szíriába, ahol az Iszlám Állam teret nyert. A terrorszervezet elleni harc korlátozott légitámadásokra és a térségbeli szövetségesekkel történő különleges műveleti együttműködésre korlátozódott. Oroszország és Kína felismerve a megváltozott geopolitikai erőviszonyokat nyílt fenyegetést jelentett szomszédjaikra, illetve az Egyesült Államok térségbeli szövetségeseire. Ugyanakkor elmondható, hogy Barack Obama egyfajta középúti politikusként, a nagyobb hibák elkerülése érdekében, távol tartotta magát a végletektől. Nem engedve a politikai spektrum szélsőséges liberális igényeinek nem hajtott végre teljes és azonnali csapatkivonásokat, nem csökkentette jelentősen a védelmi költségvetést, egyfajta izolacionista szemlélettel a belpolitikára koncentrálnak. Nem engedett a konzervatív hangadónak sem, akik valamennyi régióban határozottabb fellépést és katonai szerepvállalást, és az ezzel járó magasabb katonai költségvetést tartottak szükségesnek.³²⁷

A 2010 májusában kiadott Nemzeti Biztonsági Stratégia³²⁸ az Egyesült Államok gazdasági fellendülését, globális vezető szerepét és a XXI. századi kihívásokra választ adni képes, igazságos és fenntartható nemzetközi rendet vizionált, természetesen aktív amerikai vezető szereppel. A gyorsan változó világban a felgyorsuló globalizációs folyamatok közepette növekvő veszélyeket és lehetőségeket azonosított. Nem megkérdőjelezve az Egyesült Államok vezető szerepét, szükségesnek tartotta megváltoztatni a Bush éra unilaterális, intervencionista, militarista szemléletét. Célkitűzései nem változtak, ugyanakkor másfajta eszközöket és módszereket kívánt alkalmaznia. A stratégia kinyilvánította, hogy az Egyesült Államok minél hamarabb be kívánja fejezni az iraki és afganisztáni háborúkat és aztán kíván foglalkozni a Közel-Kelet problémáival.³²⁹ Azt is nyilvánvalóvá tette, hogy nem kíván további erőfeszítéseket tenni a térség demokratizálására. Európában és Ázsiában a szövetségek erősítésére koncentrált és új elemként konstruktív diplomáciai

---

³²⁷ U. o. 349-351. o.

³²⁸ National Security Strategy, May 2010.

³²⁹ Kugler: A Search for Strategic Wisdom: i. m. 352. o.

együttműködést célzott meg Oroszországgal és Kínával. Ugyanakkor az Obama adminisztráció, az Al-Káida visszaszorítása érdekében folytatta a Bush kormányzat által megkezdett célzott csapásokat Szomáliában, Jemenben, a Maghreb térségben és a Száhel-övezetben. A konstruktív diplomácia sikereként könyvelhető el, hogy a 2011-es líbiai beavatkozás, valamint az Iszlám Állam elleni bombázás is széles nemzetközi támogatással valósult meg és a nemzetközi összefogás mellett Oroszország és Kína is csatlakozott az Iránnal szembeni gazdasági szankciókhoz.³³⁰ A nemzeti biztonsági stratégiával szinte egy időben a szokásos négyéves védelmi felülvizsgálat is elkészült, amelyik számba vette a védelmi szektor kulcskérdéseit, ugyanakkor nem térhetett el az elnök irányvonalától. Eszerint a haderő stagnáló költségvetés mellett 100-120 milliárd dollárt költhet évente a folyó műveletek finanszírozására, de törekedni kell a világ „első számú hadereje” státuszának fenntartására még a következő évek költségvetési szigora mellett is. Ekkor már nyilvánvalóvá vált, hogy csak a haderő minőségi fejlesztésével ellensúlyozhatják a meglévő hiányokat.³³¹

Barack Obama második ciklusára a változó világban a problémák felerősödtek. Oroszország ukrajnai beavatkozása feszült légkört teremtett Európában. Ázsiában Észak-Korea felgyorsult nukleáris fegyverkezése és Kína ellenőrzésének növekvő kiterjedése a Dél- és Kelet-kínai-tengeren jelentett kihívást. A kifulladásos arab tavasz a Szíriában hosszan elnyúló véres polgárháborúhoz vezetett, amely az Iszlám Állam feltűnésével és megerősödésével együtt instabillá tette a teljes közel-keleti térséget. Az adminisztráció sikereként csak az Iránnal aláírt nukleáris megállapodás, a kubai nyitás és az éghajlatváltozásról szóló Párizsi Megállapodás aláírása könyvelhető el.³³²

A 2015-ös Nemzeti Biztonsági Stratégia³³³ a korábbi stratégia felülvizsgálatának tekinthető, amely nyilvánította, hogy az Egyesült Államok kilábal a gazdasági válságból, megerősítette biztonsági szövetségeit, és túljutott az iraki és afganisztáni szerepvállaláson, mivel a szárazföldi erők nagy részét kivonták. A dokumentum az elmúlt években vívott háborúkról, így mindinkább a jövőben jelentkező új kihívásokra helyezi a hangsúlyt. Regionálisan tovább erősödik a csendes-óceáni, ázsiai térség felé fordulás, ugyanakkor megmarad az Egyesült Államok elköteleződése Európa és a Közel-Kelet stabilitásának megtartása iránt, de a

---

³³⁰ National Security Strategy, 2010: i. m. 17-27. o.

³³¹ Quadrennial Defense Review Report, February 2010. 9-11. o.

³³² Kugler: A Search for Strategic Wisdom: i. m. 360. o.

³³³ National Security Strategy, February 2015.

terrorizmus elleni küzdelem a közel-keleti és az afrikai térségben is prioritást élvez. Stratégiai szinten megjelenik továbbá, hogy megszűnik az amerikai katonai dominancia egyértelműsége.³³⁴ Összességében elmondható, hogy az Obama adminisztráció nyolc éve a gazdasági nehézségek okozta belpolitikai fókusszal, az érdekérvényesítési eszközök óvatos, viszonylag korlátozott használatával valamennyi kulcsfontosságú térségben erősödő instabilitást, csökkenő amerikai dominanciát és az Egyesült Államok kihívóinak megerősödését eredményezte.

4. 4. A 2011. ÉVI NEMZETI KATONAI STRATÉGIA³³⁵

A stratégia megállapította, hogy a relatív hatalomban beálló változások és a növekvő összekapcsolódottság a nemzetközi rendszerben stratégiai töréspontot jelez. Ez megkívánja az amerikai külpolitikától, hogy ehhez igazított diplomáciát alkalmazzon, a védelem és fejlesztés keverékét. Úgy látta, hogy bár, az Egyesült Államok katonai ereje megalapozza a nemzet biztonságát, folyamatosan alkalmazkodnia kell az erő alkalmazásának módját illetően. A stratégia felfogásában a vezetés az, ami meghatározza az erő teljes spektrumának, a nemzeti érdekek és a nemzetközi biztonság és stabilitás érdekében történő alkalmazási módját, gyakorlatát.

Értelmezésében a biztonság és a gazdasági prosperitás elválaszthatatlan, amelyeket az Egyesült Államok értékei, és a nemzetközi rendszerben betöltött vezető szerepe tart fenn. A stratégia hangsúlyozta, hogy a mai interdependens világban az Egyesült Államok érdekei egyre jobban összekapcsolódnak más államok, illetve nem állami szereplők érdekeivel. A globális rendszer összetettsége és a benne lévő kihívások megkövetelik, hogy az összhaderőnemi erő újragondolja vezető szerepét.

A stratégia elismerte, hogy ebben a növekvően összetett stratégiai környezetben, a külpolitikát támogató, újfajta katonai vezető szerepre van szükség, amelyik hangsúlyosabban jeleníti meg a közös felelősséget és tiszteletet. A stratégia végrehajtása a közvetlen és közvetett vezetői megközelítések teljes spektrumát – vezetői, támogató, végrehajtó, biztosító – megköveteli, időnként párhuzamosan.³³⁶

A stratégia előrevetítette, hogy a haderőnek az előretolt jelenlétet és képességeit növelve támogatnia kell az amerikai ügynökségek és más szervezetek

---

³³⁴ U. o. 1-5. o.

³³⁵ The National Military Strategy of the United States of America, 2011. Redefining America's Military Leadership.

³³⁶ U. o. 1. o.

tevékenységét, amelyekkel az amerikai nemzet érdekeit szolgálják. Néhány esetben a haderő támogató funkcióban segíti más nemzeteket a közös érdekeket szolgáló biztonsági célkitűzések elérésében. Végrehajtóként a haderő kapcsolatrendszere, értékei és katonai képességei felhasználásával – azzal a gyakran egyedülálló képességgel, hogy képes összehozni másokat a biztonsági partnerség mélyítése érdekében – együttműködően fordul a közös biztonsági kihívások felé. A biztonság szavatolójaként a haderő felkészült, hogy a partnerekkel és a szövetségesekkel, de szükség esetén önállóan is, elrettentse vagy legyőzze az agressziót. A haderő ezekkel a megközelítésekkel kíván még szélesebb és konstruktívabb partnerségeket építeni.

A stratégia felhívta a figyelmet, hogy nem szabad elfelejteni; a nemzet még mindig háborúban áll külföldön, hogy legyőzze az országot fenyegető veszélyeket. Elsődleges fontosságúnak tartotta az ország területének, az amerikai embereknek és az amerikai életformának a védelmét és biztonságát. Műveleti környezetben ez azt jelenti, hogy az összhaderőnemi erő valamennyi komponense alkalmazásban marad az afganisztáni hadjáratban és a Pakisztánnal folytatott biztonsági együttműködés keretében, valamint fellép az erőszakos extrémizmus ellen szerte a világban. A haderő elsődleges fontosságúnak tartja, hogy megelőzzön egy támadást az Egyesült Államok és szövetségesei ellen, erősítse a nemzetközi és regionális biztonságot és felkészült legyen az agresszió elrettentésére vagy legyőzésére, amely aláássa a nemzetközi stabilitást, amíg az Egyesült Államok elfoglalt a hadjárataiban.

A stratégia hangsúlyozta, hogy különös figyelemmel kell kezelni a háború következményeit – különösen a katonákat, a humán faktort ért megterheléseket – és formálni a jövő haderejét. A védelmi költségvetési előrejelzések azt mutatják, hogy a vezetőknek nehéz döntéseket kell meghozniuk a jelenlegi és a jövő kihívásai tekintetében.

Kijelentette, hogy az Egyesült Államok önmagát veszélyeztetve, alábecsüli a hosszan tartó harci műveletek veszélyeit, ami megterheli az embereket és a felszerelést egyaránt. Ugyanakkor párhuzamot vont azzal, hogy a potenciális ellenfelek is alábecsülik az Egyesült Államok katonai erejét, valamint azt az elhatározást, hogy ellenükben megvédje nemzeti érdekeit.³³⁷

---

³³⁷ U. o. 2. o.

4. 4. 1. A STRATÉGIAI KÖRNYEZET ÉRTÉKELÉSE

A stratégia úgy értékelte, hogy az Egyesült Államok továbbra is a világ vezető hatalma, még ha növekvő számú állami és nem állami szereplő jelentkezik is kihívóként. A folyamatosan változó erőviszonyok a többpólusú világ felé történő fejlődést jelzik, amit sokkal inkább jellemez a katonai, diplomáciai és gazdasági érdekvezéreltség, mintsem merev biztonsági verseny szembenálló blokkok között. A globális és regionális hatalmak nacionalizmusa és magabiztossága kihívást jelent az Egyesült Államok vezető szerepére és szövetségesei ellenálló képességére. A stratégia Ázsiában két nagyhatalommal és nagyszámú regionális hatalommal számolt. Mivel a Közel-Keleten számos feltörekvő és jelentős befolyással rendelkező hatalom van jelen, Ázsia és a Közel-Kelet dinamizmusa komoly kihívásokat jelent a regionális stabilitásra.

A stratégia azt jósolta, hogy a világ egyre népesebbé és urbanizáltabbá válik. 2025-re a világ népessége kb. 1,2 milliárd fővel, a városi lakosság mintegy 1 milliárd fővel nő. A legnagyobb népességnövekedés a fejlődő világban következik be, ezzel ellentétben Európában és Ázsia egyes részein a népesség hanyatlik, és korösszetétele jelentős hatással lesz a gazdasági teljesítményre. A népességnövekedés és városiasodás a Közel-Keleten, Afrikában Dél- és Közép-Ázsiában hozzájárul a vízszűkösséghez, és kormányzati kihívásokat okoz. A klímaváltozás bizonytalan hatása, összekötve a növekvő népesség központokkal a parti területeken megkérdőjelezheti a gyenge és fejlődő országok képességét a természeti katasztrófák kezelésére.³³⁸

A stratégia úgy látta, hogy az Egyesült Államok marad a legnagyobb gazdasági és katonai hatalom a belátható jövőben, annak ellenére, hogy az eladósodás jelentős nemzeti biztonsági kockázatot jelent. Ázsia növeli részesedését a globális javakból. Kína évtizedek óta tartó gazdaság növekedése – bár számos helyi kihívással küzd – támogatni fogja katonai modernizációját és érdekeinek kiterjesztését a régió belül és azon kívül. Ázsia más államai is fejlesztik katonai képességeiket, ahogy gazdaságuk növekszik. A NATO marad a legerősebb katonai szövetség, annak ellenére, hogy néhány állam a megszorító intézkedések részeként folyamatosan csökkenti védelmi költségvetését. A csökkentések befolyással lehetnek a partner nemzetek hozzájárulására a kollektív biztonsághoz. Az államok energiaellátása geopolitikai

---

³³⁸ Meinhart: i. m. 89. o.

problémákat okozhat, mivel az állami tulajdonú vállalatok ellenőrzik a világ szénhidrogén készleteinek növekvő részét, így a források folyamatos szűkössége területi vitákhoz vezethet.³³⁹

A stratégia úgy értékelte, hogy az ellenséges szándékú államok, államilag szponzorált vagy nem állami csoportok összefonódása különösen veszélyesnek minősíthető a tömegpusztító fegyverek proliferációja és a nukleáris terrorizmus területén. Ázsiában, Észak-Korea nukleáris képességei és az esetleges instabil hatalomátadás veszélyt jelent a regionális stabilitásra és a nemzetközi nonprolifерációs erőfeszítésekre. A Közel-Keleten, egy nukleáris fegyverekkel rendelkező Irán, megnövelheti azon országok számát, amelyek nukleáris képességekre kívánnak szert tenni vagy hagyományos fegyverekkel kívánják ellensúlyozni a nukleáris fegyvereket, ami konfliktushoz vezethet. A nukleáris fegyverekkel és fejlődő biztonsági és vezetés-irányítási rendszerekkel rendelkező rezsimek számának növekedése a Közel-Keleten felerősíti a konfliktus lehetőségét, és jelentősen növeli a valószínűségét a félreértésnek, valamint annak, hogy a nukleáris fegyverek nem állami szereplőkhöz kerülnek. Az államok és nem állami szereplők egyre növekvő mértékben korlátozzák a globális közösségi terekhez – nemzetközi vizek, légtér és a világűr –, illetve a globálisan összekapcsolt terekhez – például kibertér – történő hozzáférést és a mozgásszabadságot. A nem állami szereplők – bűnözői szervezetek, csempészek, terrorista csoportok – érdekkapcsolatban állnak a globális terek kihasználására. Az államok a hozzáférést gátló és terület megtagadó képességeket és stratégiákat fejlesztenek ki, hogy megakadályozzák az Egyesült Államokat a nemzetközi cselekvési szabadságában. Ezek az államok olyan technológiákat – rakéták vagy autonóm, illetve távirányítású platformok – szereznek be, amelyek megkérdőjelezzik az Egyesült Államok erőketvitési képességét a globális terekből és növelik a műveleti kockázatot. A háború megvívásához és támogatásához szükséges légtér és kibertér egyaránt egyre kritikusabbá válik a műveletek szempontjából és sérülékenyebb a rosszindulatú támadásokkal szemben. A világűr és környezete egyre zsúfoltabbá válik, a kibertámadások jelzik a növekvő fenyegetést ebben a globálisan összekapcsolt térben. A kibernetikus fenyegetéseket súlyosbítja a nemzetközi normák és a behatolást gátló akadályok hiánya, az azonosítás nehézségei, és a támadó képességek kifejlesztésének viszonylagos egyszerűsége.³⁴⁰

---

³³⁹ The National Military Strategy, 2011: i. m. 2-3. o.

³⁴⁰ U. o. 3-4. o.

A stratégia alapvető változásként definiálta, hogy az államilag szponzorált és nem állami szereplők fejlett technológiákat birtokolnak, ami korábban kizárólag az államok privilégiuma volt, ami megnehezíti az elrettentést és a kiszámíthatóságot. Ezek a szereplők fejlett technológiájukat a globális műveletek tervezésére, az Egyesült Államok és szövetségesei elleni támadásokra és az extrém ideológiák terjesztésére használják. A főleg Afrikában és a Közel-Keleten a stabilitást veszélyeztető és válságokat előidéző nem állami szereplők, egyre inkább igyekeznek gyenge, működésképtelenné váló, vagy korrump országokban biztonságos menedékre találni. A terrorista és bűnözői hálózatok és a kalózkodók aláássák a törvényességet, növelik az erőszakot a nemzetközi rendszerben.³⁴¹

4. 4. 2. CÉLKITŰZÉSEK

A stratégia megfogalmazta, hogy az Egyesült Államok biztonsági architektúrájának, illetve külpolitikájának folyamatosan alkalmazkodnia kell a dinamikus biztonsági környezethez. A 2010-es Nemzeti Biztonsági Stratégia³⁴² megerősítette az Egyesült Államok elkötelezettségét, hogy fenntartsa globális vezető szerepét és meghatározta a nemzeti érdekeket, melyek a következők:

- az Egyesült Államok, állampolgárai, és szövetségesei védelme;
- erős, innovatív és növekvő amerikai gazdaság, egy olyan nemzetközi gazdasági rendszerben, amely biztosítja a lehetőségeket és a gyarapodást;
- az egyetemes értékek tisztelete az Egyesült Államokban és szerte a világban;
- olyan, az Egyesült Államok által vezetett nemzetközi rendszer, amelyik támogatja a békét, biztonságot, és lehetőséget nyújt a mélyebb együttműködésre a globális kihívások kezelése érdekében.

A 2010-es Négyéves Védelmi Felülvizsgálat³⁴³ fontos lépés volt a védelmi minisztérium reformjainak intézményesítésében, illetve abban, hogy megteremtse az egyensúlyt az azonnali szükségletek és a jövő kihívásaira történő felkészülés között. A felülvizsgálat meghatározta az Egyesült Államok haderőstruktúrájának fő elemeit és biztosította a nemzeti védelmi célkitűzések végrehajtásához szükséges összhaderőnemi erő tervezéséhez szükséges keretet. A nukleáris erők vonatkozásában

---

³⁴¹ Meinhart: i. m. 89. o.

³⁴² National Security Strategy, 2010: i. m.

³⁴³ Quadrennial Defense Review Report 2010: i. m.

ezt a nukleáris erők felülvizsgálata³⁴⁴ végezte el. A biztonsági stratégia és a Négyéves Védelmi Felülvizsgálat iránymutatása adta az alapot a nemzeti katonai célkitűzések meghatározásához:

- harc az erőszakos extrémizmus ellen;
- az ellenség elrettentése és legyőzése;
- a nemzetközi és regionális biztonság erősítése;
- a jövő haderejének kialakítása.³⁴⁵

A stratégia hangsúlyozta, hogy az Egyesült Államok hadereje, a diplomáciával együttműködve próbálja elejét venni a konfliktusoknak egy feszültségekkel teli, versengő világban. Ez megkívánja, hogy döntő katonai erőt építsen ki és kifejlessze erőketítő képességét. A stratégia megállapította, hogy a katonai erő önállóan nem hatékony a komplex biztonsági kihívások kezeléséhez, ezért azt a nemzeti érdekérvényesítési eszköztár más elemeivel koordináltan kell alkalmazni, és a trendek alapján ez a jövőben sem fog változni. Meglátása szerint, a multipoláris világban az amerikai vezető szerephez történő katonai hozzájárulást nem a katonai erő, hanem az erő alkalmazásának módja határozza meg. Előírta, hogy függetlenül a vezető szerephez történő hozzáálláshoz, meggyőző erővel kell demonstrálni az Egyesült Államok alapértékeit.³⁴⁶

A katonai stratégia a legjelentősebb érdekként definiálta az Egyesült Államok területének, állampolgárainak, és az amerikai életformának a védelmét. Ezzel indokolta hadjáratát Közép-Ázsiában az erőszakos extrémizmus központjában, Afganisztánban, ahol a tálib rezsim menedéket nyújtott az Al-Kaidának. A szervezet onnan tervezte meg az Egyesült Államok elleni támadásokat, amelyben több mint háromezer ártatlan ember halt meg 2001. szeptember 11-én. A stratégia szerint, az Al-Kaida vezetői továbbra is Pakisztánban vannak,³⁴⁷ és folyamatos támadásokat szerveznek az Egyesült Államok szövetségesei és partnerei ellen. A stratégia értékelésében az erőszakos extrémizmus nem csak Dél- és Közép-Ázsiában van jelen. További csoportokat nevezett meg Szomáliából, Jemenből és a világ más részeiből. Fenyegetőnek tartotta a terroristák azon képességeit, hogy távolról terveznek meg és hajtanak végre támadásokat rendkívüli módon fejlődik és kapcsolódik a globális

---

³⁴⁴ Nuclear Posture Review Report, April 2010.

³⁴⁵ Meinhart: i. m. 90. o.

³⁴⁶ The National Military Strategy, 2011: i. m. 4-5. o.

³⁴⁷ A stratégiát februárban adták ki, mintegy három hónappal az Oszama bin Laden meggyilkolásával végződő rajtaütés előtt.

csempész útvonalakhoz, így kiterjesztve műveleti hatókörüket, míg menedékhelyeik megtalálása és támadása egyre nehezebbé válik. A stratégia meghatározta, hogy az elrettentés alapelveit az extrémizmus elleni küzdelemhez kell igazítani. A terroristákat és nem állami szereplőket közvetlenül elrettenteni rendkívül nehéz, költség-haszon kalkulációt végeznek, ugyanakkor államoktól függenek, amelyekre az Egyesült Államok képes nyomást gyakorolni. Kinyilvánította, hogy szükség esetén a haderő fenntartja azokat a képességeket, amelyekkel az Egyesült Államok és szövetségesei ellen elkövetett támadásban résztvevő országok elszámoltathatóak. Az adaptáció része, hogy további lépésekkel megakadályozzák, hogy a terroristák realizálják tetteik hasznát és elérjék célkitűzéseiket. A stratégia hangsúlyozta, hogy az Egyesült Államok hadereje a katonai képességek teljes spektrumával felkészült, hogy a nemzet által meghatározott időben és helyen megfelelő választ adjon egy terrorista támadásra. A stratégia kijelentette, hogy ebben a nehéz küzdelemben az Egyesült Államok a nemzeti érdekérvényesítési eszközök más elemeivel együttműködve pontos és fegyelmezett módon hajtja végre a hadjáratot. Válaszolva a gyakran megalapozott kritikákra definiálta, hogy a pontos nem tökéletességet jelent, a fegyelmezett pedig nem kompromisszumkötést, és felhívta a figyelmet a lakott területeken folytatott háború komplexitására. A stratégia felfogásában a lehető legkisebb civil járulékos veszteség okozása miatt felvállalt kockázat kiegyensúlyozza annak kockázatát, hogy több ember forduljon a küldetés ellen és még ellenségesebb környezetben kelljen harcolni.³⁴⁸ Ezért felszólított az erő fegyelmezett, az amerikai értékekkel és a nemzetközi törvényekkel összhangban történő alkalmazására, ami növeli a stratégiai és műveleti sikert és hatékonyabban mozdítja elő a nemzeti politikát.³⁴⁹

A stratégia felfogásában a háborúk megelőzése épp olyan fontos és jóval költséghatékonyabb megoldás, mint azok megvívása. A gazdasági növekedés stabil és biztonságos környezetet kíván, amelyik mentes a területi vitáktól és az államok közötti konfliktusoktól és biztosítja a források, a stabil piacok és a kibertér elérését. A hagyományos és nem hagyományos konfliktusok befolyásolják az államok közötti kereskedelmet és piaci ingadozásokat generálnak. Az azonnali információs rendszerek, illetve a globális gazdaság összefonódottsága súlyosbítják és növelik ezeket a hatásokat.

---

³⁴⁸ Az afganisztáni tapasztalatok azt mutatták, hogy a katonák nagyobb kockázatot vállaltak a civil járulékos veszteségek csökkentése érdekében.

³⁴⁹ The National Military Strategy, 2011: i. m. 5-7. o.

A stratégia kijelentette, hogy az Egyesült Államok egy nukleáris fegyverektől mentes, békés, biztonságos világra törekszik. Ugyanakkor figyelmeztetett, hogy amíg nukleáris fegyverek léteznek, egy nukleáris támadással szembeni elrettentés az Egyesült Államok, szövetségesei, vagy partnerei ellen, alapvető kötelessége a haderőnek. Fenntartva a biztos és hatékony elrettentést, az Egyesült Államok hadereje arra törekszik, hogy az elnök víziójának megfelelően, csökkentse a nukleáris fegyverek számát és szerepét. Az összhaderőnemi erő nukleáris arzenálja és a tengerentúli rakétavédelmi képességei biztosítják az agresszió elrettentését és a szövetségesek és partnerek biztonságát. A stratégia előrevetítette, hogy az Egyesült Államok továbbra is vezető szerepet kíván játszani a korlátozott támadások elleni rakétavédelmi képességek fejlesztésében, illetve ezen a téren is keresi az együttműködés lehetőségét a partnerekkel és a szövetségesekkel.³⁵⁰

A stratégia a tömegpusztító fegyverek proliferációjára, a nemzetet és más országokat is fenyegető súlyos veszélyként tekintett. Meghatározta, az ezzel kapcsolatos feladatokat, mint a proliferációs hálózatok leépítése, a veszélyes anyagok áramlásának megakadályozása, a nukleáris ellenőrzési képességek fejlesztése és a nukleáris, vegyi és biológiai anyagok biztosítása világszerte. Ígéretet tett, hogy a haderő, lakosaik védelme érdekében, segítséget nyújt a partnereknek a tömegpusztító fegyverek felderítésére és megsemmisítésére szolgáló képességeik fejlesztésében. A műveleti parancsnokoknak gondos tervező munkát írt elő, hogy felkészüljenek a tömegpusztító fegyverek forrásainak megsemmisítésére, illetve amennyiben szükséges széles katonai opciókat biztosítsanak.³⁵¹

4. 4. 3. MÓDSZEREK

A stratégia előírta a hagyományos elrettentő képesség fenntartását is, ami gyors és globális erőket követel meg. Ennek érdekében az erőknek – a rotációs alapon és a tartósan állomásozó erőknek egyaránt – földrajzilag széttagolt, műveleti szempontból ellenálló, politikailag fenntartható struktúrában kell elhelyezkednie, látható partnerségi kapcsolatokkal.

Az Egyesült Államok a nemzet valamennyi erőforrását – diplomáciai, gazdasági, információs és katonai – alkalmazza az elrettentéshez, az ellenség viselkedésének befolyásolására. A megtorlással párhuzamosan, új elemként jelenik

---

³⁵⁰ U. o. 7. o.

³⁵¹ U. o. 8. o.

meg a stratégiában annak megakadályozása, hogy az ellenség hasznot húzzon céljai eléréséből. Szemléletében a hatékony elrettentés mindkét módszert alkalmazza, és elfogadható alternatívát kínál az ellenfélnek. A stratégia szorgalmazta, hogy az elrettentés alapelveit a 21. századi biztonsági kihívásokhoz kell igazítani. Ez azt jelentette, hogy növelni kell az elrettentési képességeket a légtérben, a világűrben, és a kibertérben egyaránt, illetve olyan képességeket kell kialakítani, amelyek lehetővé teszik a műveleteket gyengített környezetben³⁵², illetve a támogató infrastruktúra ellen intézett támadások felderítését és visszaverését.³⁵³

A stratégia továbbra is alaprendeltetéséből adódó feladatnak tekintette az ország védelmét és a győzelmet a fegyveres összeütközésekben. Megerősítette, hogy az Egyesült Államok – fenntartva a jogot az önálló cselekvésre – lehetőség szerint szövetségeseivel és partnereivel, a nemzetközi normák szerint alkalmaz katonai erőt. Ennek opcióit a katonai vezetés dolgozza ki.

A stratégia hangsúlyozta a hozzáférést gátló és területmegtagadó stratégiák elleni hatékony fellépés szükségességét. A stratégia súlyos fenyegetésként értékelte, hogy a hozzáférést gátló stratégiák akadályozzák az erőket és a haderő fenntartását, míg a területmegtagadó stratégiák korlátozzák a nemzet cselekvési szabadságát egy adott térségben. Ezek a katonai képességek: az erőketítés képessége valamennyi térben, az összhaderőnemi erőszakos behatolás, a biztosított hozzáférés a globális közösségi terekhez és a kibertérhez és a harc megvívása. A globális közösségi terek akadálytalan és folyamatos elérése az Egyesült Államok nemzeti biztonságának kiemelt szempontja és a haderő alapfeladata. A stratégia értelmezésében a globális közösségi, és a globálisan összekapcsolt terek testesítik meg azt az összefüggő felületet, amelytől a nemzetek biztonsága és gazdasági fejlődése függ. A világtengerek lehetővé teszik az erők előretolt bevetését és fenntartását, valamint a polgári kereskedelmet, amely lehetővé teszi a globális gazdasági rendszer működését. Az összekapcsolódó légtér és világűr és kibertér biztosítja a gyors közlekedést, a gondolatok, az áruk, és az információ, valamint a globális gazdaság szempontjából létfontosságú tőke áramlását. Ezek a globális terek nélkülözhetetlenek a haderő számára az erőketítéshez és fenntartásához, valamint az agresszor elrettentéséhez és legyőzéséhez. A nemzeti érdekek támogatása érdekében a haderő jelentős szerepet vállal a hozzáférés biztosításában, a biztonság fenntartásában, az ellenőrzésben,

---

³⁵² Olyan esetekben, amikor az ellenség sikeresen akadályozza meg a légtér és a világűr használatát.

³⁵³ The National Military Strategy, 2011: i. m. 9-10. o.

valamint a közösségi terek és a kibertér felelős szabályai kialakításában. A stratégia hangsúlyozta a világűr és a kibertér elérését a hatékony műveletek végrehajtásához. Megállapította, hogy az Egyesült Államokat ezekből a terekből folyamatos, kiterjedt és növekvő fenyegetések érik állami, és nem állami szereplőktől egyaránt, ezért előírta olyan képességek megteremtését, amelyek lehetővé teszik a műveletek végrehajtását a közösségi terek elérésének akadályozása esetén is. A világűr és a kibertér támogatja a hatékony globális háborús képességeket a levegőben, a földön és vízen egyaránt, ezért önálló hadszínterekké váltak.³⁵⁴

A stratégia értékelése szerint a kiberképességek teszik lehetővé a műveleti parancsnokoknak, hogy valamennyi térben hatékonyan harcoljanak, illetve hajtsanak végre műveleteket, ezért a Stratégiai Parancsnokság, illetve a Kiberparancsnokság együttműködik az Egyesült Államok kormányzati ügynökségeivel, nem kormányzati szerveivel, az iparral és a nemzetközi szereplőkkel, hogy kialakítsák a kibertér szabályait, képességeit, szervezeteit. A stratégia megkövetelte, hogy egy jelentős kibertámadás esetén is biztosítani kell a haderő műveleti képességeit, illetve az elkövetők felelősségre vonását, elszámoltatását.³⁵⁵

Globális hatalomként az Egyesült Államok érdekei jelentősen összefonódnak a szélesebb nemzetközi rendszer, a szövetségi rendszer, a partnerségek és a többnemzeti intézmények biztonságával. Az Egyesült Államok Karib-térségben Dél- és Közép-Amerikában bilaterális alapon több nemzettel törekszik biztonsági együttműködésre. A stratégia kijelentette, hogy az Egyesült Államoknak fontos érdekei vannak a Közel-Keleten is. A regionális stabilitásra a legjelentősebb fenyegetés az iráni rezsim, amely folyamatosan fejleszt nukleáris fegyvereket és terrorista szervezeteket támogat a Közel-Keleten. Előírta, hogy a haderő biztonsági együttműködés keretében fejlessze a térségbeli partnerek és szövetségesek védelmi képességeit, illetve támogassa a transznacionális és nem állami katonai szereplők és a tömegpusztító fegyverek proliferációja elleni erőfeszítéseket. Az Egyesült Államok a térségben megfelelő jelenlétet tart fent szövetségei és partnerei biztonságának szavatolására, illetve Irán atomfegyverhez jutásának megakadályozására. Ezen túl az Egyesült Államok hosszú távú partnerségre törekszik Irakkal, ezért a haderő folytatja az iraki hatóságok támogatását védelmi képességeik fejlesztésében a belbiztonság, valamint az ország külső biztonságának védelmére. A stratégia szerint az Egyesült

---

³⁵⁴ U. o. 9-10. o.

³⁵⁵ U. o. 10. o.

Államok hatékony partnerségre törekszik Afrikában. Megállapította, hogy az Egyesült Nemzetek Szervezete és az Afrikai Unió kritikus szerepet játszik a humanitárius, a békefenntartó, valamint a kapacitás építő erőfeszítésekben, ami segít megőrizni a stabilitást, támogatja a politikai feszültségek csökkentését és a széleskörű fejlődést. A haderő fejleszti a partnerségi képességeket a kritikus országok támogatására fókuszálva, ahol a terrorizmus felütheti a fejét.³⁵⁶

A stratégia leszögezte, hogy Európa és a NATO marad az Egyesült Államok első számú multilaterális szövetsége, ami meghatározza az ország biztonsági kapcsolatait Európával. A haderő együttműködik a szövetségeseikkel az erőszakos extrémizmus elleni harcban Afganisztánban és Pakisztán támogatásában. Az Egyesült Államok támogatja a NATO új stratégiai koncepcióját, amely magába foglalja a világűr és a kibertér biztonságát, a rakétavédelmi programot, a csempészet elleni, illetve nonproliférációs intézkedéseket. Az Egyesült Államok figyelemmel követi a tagországok haderőinek transzformációját, a védelmi költségvetések alakulását, hogy a szövetség megtartsa képességeit. A NATO tagországok stabilizáló erőként lépnek fel a szövetség peremén, ami a Közel-Kelettől Észak-Afrikáig, a Balkántól a Kaukázusig terjed. A stratégia említést tett a nem NATO-tag európai partnerekről is, valamint az Oroszországgal történő együttműködésről a stratégiai fegyverek csökkentése területén. Az Egyesült Államok együttműködésre törekszik Oroszországgal a terrorizmus elleni harcban, a proliferáció ellen a világűrben, rakétavédelemben, illetve szívesen látja, ha Oroszország szerepet vállal Ázsia biztonságának stabilitásában.³⁵⁷

A stratégia úgy értékelte, hogy az Egyesült Államok stratégiai érdekei növekvő mértékben függenek a Csendes-óceán térségétől. A régió növekvő részesedése a globális javakból lehetővé teszi a katonai képességek növelését, ami kedvezőtlen hatást gyakorol a térség biztonságára. A stratégia megerősítette az Egyesült Államok elkötelezettségét a Dél-Koreával folytatott védelmi együttműködés folytatására, illetve Korea védelmi képességeinek további fejlesztésére. Az Egyesült Államok amellet, hogy fenntartja jelenlétét Északkelet-Ázsiában, kiemelt figyelmet fordít Délkelet- és Dél-Ázsia irányába is. Együttműködik az ASEAN-al és más multilaterális biztonsági fórumokkal, és kétoldalú együttműködést folytat Ausztráliával a térségi biztonsági kérdésekben. A stratégia megerősítette a kétoldalú és többoldalú

---

³⁵⁶ U. o. 11-12. o.

³⁵⁷ U. o. 12-13. o.

együttműködések keretében lebonyolított gyakorlatok folytatását, kiemelt figyelemmel Indiára, amellyel együttműködik a nonprolifерáció, a közösségi terek elérése és a terrorizmus elleni harc területén. A stratégia megerősítette a katonai együttműködés fontosságát a Fülöp-szigetekkel, Thaifölddel, Vietnámmal, Malajziával, Pakisztánnal, Indonéziával, Szingapúrral és más óceániai nemzetekkel. Kijelentette, hogy az együttműködés segít fenntartani a széttagolt jelenlétet és segíti a régió műveleti elérését.³⁵⁸

A stratégia külön bekezdésben tárgyalta Kínát, akivel az Egyesült Államok pozitív, és átfogó együttműködésre törekedett, valamint üdvözölte, Kína felelősségteljes vezető szerepét a térségben. Megerősítette, hogy az amerikai haderő kész mélyebb katonai együttműködés kialakítására Kínával, ami növeli a transzparenciát és csökkentheti a félreértéseket. Együttműködési területek lehetnek: a kalózkodás elleni harc, a tömegpusztító fegyverek proliferációja elleni küzdelem és a Koreai-félsziget stabilitásának erősítése. Kijelentette ugyanakkor, hogy az Egyesült Államok fokozottan figyeli Kína katonai képességeinek fejlődését, ami megbonthatja a katonai egyensúlyt a Tajvani-szorosban.³⁵⁹ A stratégia aggodalmát fejezte ki Kína katonai modernizációs programja, illetve a világűrben, a kibertérben, a Sárga-tengeren, a Kelet-kínai-tengeren, és a Dél-kínai-tengeren tanúsított asszertív viselkedése miatt. A stratégia egyértelművé tette, hogy az Egyesült Államok felkészült, hogy kifejezze szándékát és elkötelezettségét saját és partnerei érdekeinek védelmében bármely nemzettel szemben, aki veszélyezteti a közösségi terekhez és a kibertérhez történő hozzáférést, illetve azok használatát és veszélyezteti a szövetségesek biztonságát.³⁶⁰

A stratégia feladatot szabott a haderőnek a transznacionális kihívásokkal szemben. A diplomáciai és fejlesztési erőfeszítésekkel karöltve az amerikai haderő növeli végrehajtó erejét a transznacionális biztonsági kihívások kezelését célzó nemzetközi együttműködés elérésére. A stratégia úgy látta, hogy a természeti katasztrófák és a transznacionális fenyegetések, mint csempészet, kalózkodás, tömegpusztító fegyverek proliferációja, terrorizmus, kibertámadások és járványok, sokkal jobban kezelhetők kooperatív biztonsági megközelítéssel.³⁶¹

---

³⁵⁸ U. o. 13-14. o.

³⁵⁹ Beckley: i. m. 76. o.

³⁶⁰ The National Military Strategy, 2011: i. m. 14. o.

³⁶¹ U. o. 14. o.

A stratégia megszabta, hogy a hadszíntéri biztonsági együttműködés és humanitárius segítségnyújtás területén a műveleti parancsnokoknak és a haderőnemi főnököknek együtt kell működniük más kormányzati ügynökségekkel, a partnerek kollektív biztonsági képességeinek növelésében. Ennek kulcselemei a kormányzati ügynökségek közötti interoperabilitás és a nemzetközi interoperabilitás. A stratégia a válságokra történő felkészülés elengedhetetlen elemének tekintette az együttműködést. Meghatározta, hogy a műveleti parancsnokoknak fel kell készülniük a lehetőségek széles körére és arra, hogy támogassák a diplomáciai és fejlesztési erőfeszítéseket egy válság gazdasági és humán hatásainak csökkentésében. A humanitárius segítségnyújtási és katasztrófa elhárítási tevékenységek lehetőséget teremtenek a bizalom növelésére korábbi ellenségek között.

A stratégia leírta, hogy a biztonsági segítségnyújtási programok magukban foglalnak számos tevékenységet, mint például védelmi eszközök átadása, szolgáltatások nemzetközi szervezeteknek és külföldi kormányoknak a nemzeti politikák és célok támogatására. Kiemelte, hogy a biztonsági együttműködési program hatékonyságának növelése, a meglévő belső eljárásrend átfogó reformját igényli, ami kevesebb adminisztrációval rugalmasabb forrásfelhasználást tesz lehetővé. Megállapította, hogy a haderőnek a források átcsoportosításának jogkörére van szüksége a minisztériumok és a különböző programok – a védelmi és a diplomáciai fejlesztési, rendvédelmi és hírszerző képességek fejlesztése – között.³⁶²

4. 4. 4. ESZKÖZÖK

A stratégia megállapította, hogy a jövő haderejének alakításában a vezetésre helyezett súlypont nem pusztán a fegyverrendszerek és képességek, hanem az értékek és a humán faktor hangsúlyozását jelenti. A stratégia szerint az önkéntes haderő az Egyesült Államok legkomolyabb stratégiai eszköze és a legjobb példája azoknak az értékeknek, amelyeket képvisel. Ezen felül meghatározta, hogy folytatni kell az innovatív és költséghatékony megoldásokat a képességek biztosításához, illetve a stratégia végrehajtásához, ugyanakkor nehéz kompromisszumokat kell kötni a modernizáció, a képességek, az elhelyezkedés és a kockázatok tekintetében.

A stratégia kiemelte, hogy a jövő haderejének érdekében olyan vezetőket kell nevelni, akik gondolkodásban és innovációban felülmúlják az ellenséget, a

---

³⁶² U. o. 15. o.

partnerekkel szemben pedig képesek a bizalom kiépítésére, a megértésre és az együttműködésre a komplex és dinamikus biztonsági környezetben. További szükséges vezetői képességek még a rugalmasság, agilitás, adaptivitás, és a különleges csapatépítési képesség a küldetések végrehajtása érdekében.³⁶³

A stratégia előírta, hogy fokozott hangsúlyt kell fektetni a civil katonai kapcsolatokra, ugyanazzal az elkötelezettséggel, ahogyan az amerikai katonák önkéntesen szolgálják a nemzetet. Meg kell őrizni a katonák ellátásait, támogatást kell nyújtani a családjaiknak, illetve gondoskodni kell a sebesült harcosokról. A stratégia nagy hangsúlyt helyez azon katonák utógondozására, akik a hazatérnek, de nehézséget okoz nekik a visszatérés a civil életbe, illetve a veteránok példájával szeretné inspirálni a fiatal amerikaiakat a szolgálatra. A stratégia úgy látta, hogy ez a tevékenység megerősíti az elkötelezettséget az Egyesült Államok értékei és az amerikai társadalom felé. A stratégia megerősítette az elkötelezettséget a politikai vezetés felé is, biztosítva számukra a szakmai állásfoglalást, illetve megerősítette, hogy a haderő végrehajtja a parancsokat, s kitartóan ragaszkodik az alkotmányban lefektetett alapelvekhez, ami példa lehet más nemzetek számára. Megerősítette, hogy a haderő politikamentes intézmény marad és ezt az állapotot mindenáron megőrzi. A stratégia tárgyalta a személyi állomány meglévő problémáit, amelyek családi problémák, a bevetés után hazatérő veteránok kezelése, az öngyilkosság, az agysérülések, a kábítószerrel történő visszaélés, hajléktalanság, családon belüli erőszak és más kihívások. Ezeket komoly stratégiai kockázatnak tekintette. A katonákat arra biztatta, hogy időben kérjenek segítséget, illetve forduljanak más kormányzati szervekhez. Kilátásba helyezte a személyügyi rendszer felülvizsgálatát az egyenruhás és civil állomány egyensúlyának megtartásához. A stratégia fokozott hangsúlyt helyezett a tartalékos komponensre, beleértve a munkáltatói oldal ösztönzését is. A stratégia kiemelte, hogy a képességek fenntartása, illetve a képességfőlény megőrzése érdekében figyelmet kell fordítani a technológiai főlény megtartására, amit a nemzet ipari bázisa biztosít.³⁶⁴

A stratégia hangsúlyozta, hogy a tudásalapú környezetben a műveletek nem csak az erő kijelölésén, hanem a képességek rangsorolásán alapulnak. A stratégia megállapította, hogy a képesség hogy a haderő kisebb erővel és könnyebb logisztikai lábnyommal, pontos és célzott hatást érjen el, nagymértékben függ a robosztus C4ISR architektúrától és a vezetés-irányítási rendszerek ellenálló képességének növelésétől,

---

³⁶³ U. o. 16-17. o.

³⁶⁴ U. o. 15-17. o.

valamint a humán felderítő képességek fejlesztésétől. A stratégia úgy tartotta, hogy nincs olyan haderő, amely felvehetné a versenyt az Egyesült Államok haderejének csapásmérési, logisztikai, stratégiai szállítási, tervezési és vezetés-irányítási képességével.³⁶⁵

A stratégia úgy ítélte meg, hogy az erők, rendszerek és a képességek folyamatos extrém terhelése a jövőben is folytatódni fog, ezért elsődleges fontosságúnak tekintette a készenlétet, ami biztosítja az igényelt képességek lehívását a műveletekhez. A stratégia úgy ítélte meg, hogy a készenléti szint helyreállításával a haderő stratégiai mélységben visszanyeri a teljes spektrumra vonatkozó műveleti képességét, amelyet a folyamatos harc jelentősen megtépázott. Elismerte, hogy szükség van az eszközök és erők újra csoportosítására és többnemzeti, összhaderőnemi, valamint az ügynökségekkel közös kiképzések végrehajtására. Ezalatt az idő alatt növekszik az előretolt jelenlét és a békeidőszaki szerepvállalás hangsúlya. A hosszú távú modernizációs erőfeszítések fejlesztik a készenlétet, illetve a létfontosságú képességeket és a növekvő fenyegetések kezelésének kapacitását. A stratégia a védelmi célkitűzéseket fenyegető kockázatként azonosította a készenlét további gyengülését. Ennek elkerülése érdekében feladatként határozta meg hatékony értékelési mechanizmusok és új, összhaderőnemi koncepciók kidolgozását.³⁶⁶

4. 4. 5. ÖSSZEGZÉS ÉS ÉRTÉKELÉS

A stratégia elismerte, hogy a 2004-es Nemzeti Katonai Stratégiában meghatározott célkitűzések teljesítése kimerítette, és önmagát veszélyeztetve terhelte meg a haderőt, amit jól jellemez a csendes-óceáni hadszíntér-parancsnoknak a költségvetést tárgyaló kongresszusi meghallgatásán tett nyilatkozata: *„Az elmúlt évtizedben a haderő nagy leterheltséggel működött más felelősségi területeken, aminek következményeképp a PACOM számos téren vállalt megnövekedett kockázatokat. Különösen aggasztó példa a felderítő és megfigyelő eszközök, a regionális és országvédelmi ballisztikus rakétavédelmi rendszerek, a repülőgép-hordozó harci kötelékek elérhetősége, tengeralatti hadviselési képességek, hadianyag-utánpótlás és a hadszíntéri légiszállítás. A rebalance új lehetőséget jelent arra, hogy elkezdjük ezt orvosolni és újra kihangsúlyozhassuk szövetségeseink és partnereink számára, hogy elkötelezett csendes-óceáni nemzet vagyunk. ... drasztikusan csökken a parancsnokság*

---

³⁶⁵ U. o. 18-19. o.

³⁶⁶ U. o. 19-20. o.

*kiképzési tevékenysége, kevesebb rotáló erő fog rendelkezésre állni... összességében a sequester tényleges negatív hatást fog gyakorolni a térségben egy olyan kritikus időszakban, amikor az előretolt jelenlétünk stabilizálásán és a szövetségeseinkkel és partnereinkkel folytatott együttműködés fokozására törekszünk.*³⁶⁷ A feszített tempó megoldására rendkívüli módon hangsúlyozta az együttműködés szerepét, ami tehermegosztást eredményez. Újfajta katonai vezetési szemléletmódot sürgetett és vázolt fel: vezetői, támogató, végrehajtó, és biztosító szerepek.

A stratégia a környezet értékelésekor felismerte a többpólusú nemzetközi rendszer felé történő elmozdulást, ami jelentős változást jelentett. Megállapította, hogy egyre több állami és nem állami szereplő jelentkezik kihívóként az Egyesült Államok érdekeivel szemben, amit stratégiai töréspontként azonosított. Markánsan jelent meg a stratégiában a demográfiai növekedés, a klímaváltozás és az ezek következtében felerősödő környezeti problémák okozta biztonsági kihívások. Érezhető volt benne a 2008-as gazdasági világválság hatása. Továbbra is kockázatnak tekintette a tömegpusztító fegyverek proliferációját. Az új technológiákat, illetve azok nem állami szereplők általi elérését, illetve hozzáférésüket kritikusnak tekintette mind a fenyegetettség, mind pedig a műveletek szempontjából. Megállapította, hogy a globális közös terek önálló hadszínterekké váltak.³⁶⁸

Víziók, értékek és ambíciók: A stratégia a 2010-es védelmi felülvizsgálat ambíciószintjére íródott, ami két nagyméretű regionális háború, vagy egy nagyméretű regionális háború és egy nagyméretű stabilizáló művelet megvívását, és az amerikai civil hatóságok támogatását, illetve B opcióként egy nagyméretű stabilizáló művelet, egy elrettentési művelet és egy felkelésellenes művelet végrehajtását és az amerikai civil hatóságok támogatását írta elő. Gyakorlatilag a terror elleni háborúban lekötött amerikai erők műveleteit szabta meg ambíciószintnek.

Fő tevékenységek eszközök és más jellemzők: Bár a fő tevékenységek: elrettentés, erőketítés, békeidőszaki szerepvállalás és a műveletek nem változtak, jelentős eltolódás volt tapasztalható az együttműködő, kölcsönös tiszteleten alapuló kapcsolatok felé. Az amerikai haderő tényleges kifáradása és az erőre kapó

---

³⁶⁷ Statement of Admiral Samuel J. Locklear, U.S. Navy Commander, U.S. Pacific Command before the House Armed Services Committee on U.S. Pacific Command posture. March 5, 2013. 36-38. o.

³⁶⁸ Babos, Tibor: Legal Global Commons. In: Bencsik András - Fülöp Péter (szerk): Jogász Doktoranduszok II. Pécsi Találkozója, tanulmánykötet. Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának Doktori Iskolája, Pécs, 2012. 35. o.

vetélytársak rákényszerítették az Egyesült Államokat szemléletmódjának megváltoztatására.

Forrás és költségigény: A stratégia innovatív útkeresése a 2008-as gazdasági világválságnak is betudható, ugyanis az nem tette lehetővé tovább a magas műveleti költségek folyamatos emelkedésének további finanszírozását. Ez megmutatkozik a 2011 nyarán született deficitcsökkentő megállapodásban (Budget Control Act) mely szerint a 2012. és 2021. pénzügyi év közti időszakban 487 milliárd dollár elvonásával számolhat a védelmi költségvetés, amelyből 259 milliárd dollár³⁶⁹ esik az első öt évre.³⁷⁰ 2013. március 1-én életbe lépett életbe a fűnyíróelv-szerű költségvetési megszorításokat előíró törvény (sequester). A stratégia életciklusa alatt életbe lépő kiadáscsökkentő intézkedések értelmében a műveletek szempontjából kritikus képességek megóvása mellett civil létszámstopot vezettek be, illetve leépítéseket hajtottak végre, korlátozták a létesítmények fenntartási munkálatait és a kiképzési tevékenységet, valamint a hajó- és repülőgép-karbantartási munkálatokat.³⁷¹ A haderőnemek vezérkari főnökei a Kongresszusnak közösen írt „28 csillagos” levelükben arra figyelmeztettek, hogy „*a fegyveres erők hadrafoghatósága kritikus pontra jutott...a haderő képességeinek kiüresedése szélén állunk.*”³⁷²

Konzisztencia más politikákkal: A stratégia együttműködő jellegénél fogva rendkívül jól össze volt hangolva más politikákkal. Annak tudatában, hogy a haderő rendkívül leterhelt, előtérbe kerültek az úgynevezett „puha” diplomáciai eszközök.

Unilaterális, multilaterális jelleg: Fentiek szerint a stratégia egyedülállóan multilaterális jellegű volt, ugyanakkor a végrehajtásban akadtak problémák. Bár a stratégia előírta a hírszerzési együttműködést a partnerekkel, és Pakisztánt külön nevesítette az extrémizmus elleni harcban, az Oszama bin Laden keresésével és likvidálásával kapcsolatos információkat előttük is diszkréten kezelték. Megállapítható ugyanakkor, hogy a partnerség hatékony eszköznek bizonyult, még akkor is, ha az együttműködőbb hangnem, a csökkenő erőketívítési képesség

---

³⁶⁹ Fact Sheet: The Defense Budget. Forrás: http://www.defense.gov/news/Fact_Sheet_Budget.pdf [2019. 04. 15.]

³⁷⁰ 2012: 684780 millió dollár; 2013: 639704 millió dollár; 2014: 609914 millió dollár; 2015: 596104 millió dollár.

³⁷¹ Lásd Ashton Carter miniszterhelyettes kongresszusi beszámolóját, 6-7. o. Forrás: <http://www.armed-services.senate.gov/statemnt/2013/02%20February/Carter%2002-12-13.pdf> [2019. 04. 15.]

³⁷² Sequestration And National Defense, November 7, 2013.

hozzájárulhatott Oroszország és Kína hatalmi ambícióinak növekedéséhez, illetve annak ukrajnai és szíriai manifesztálódásához.

Érzékenység és kockázatok: A stratégia végrehajtására a legjelentősebb kockázatot a haderő humán állományának problémái jelentették. A feszített műveleti tempó okozta egészségügyi, mentális és társadalmi problémák olyan komoly kockázatot jelentettek, hogy a stratégia is kitért rájuk. Érzékeny megközelítést követelt továbbá az együttműködő partnerekkel történő kapcsolattartás, amit a stratégia úgy fogalmazott meg: *„a befogadó országokban tekintettel kell lenni a kulturális különbségekre és a szuverenitási kérdésekre.”*³⁷³

4. 5. A 2015. ÉVI NEMZETI KATONAI STRATÉGIA³⁷⁴

4. 5. 1. A STRATÉGIAI KÖRNYEZET ÉRTÉKELÉSE

A stratégia megállapította, hogy a stratégiai környezetet a globalizáció, a technológia-diffúzió, és a demográfiai változások által vezérelt komplexitás és a gyors változások jellemzik. A globalizáció az emberi tevékenység csaknem minden területét érinti. A határokon át eddig sosem látott sebességgel és mennyiségben áramlanak emberek, termékek és információk, amelyek a gazdasági fejlődés katalizátoraként szolgálnak, miközben növelik a társadalmi feszültséget, az erőforrásokért vívott harcot és a politikai instabilitást.

A stratégia kiemelte, hogy a globalizáció központjában az új technológiák elterjedése található, amely létrehozta a globális információs környezetet, és képessé tette az embereket, hogy többet osszanak meg, többet alkossanak, és gyorsabban szervezzenek, mint bármikor előtte. Egyének és csoportok manapság több információhoz férnek hozzá, mint egykor teljes kormányok. Gyorsan képesek szervezni, és a tanultaknak megfelelően cselekedni, ami időnként erőszakos változásokhoz vezet. Eközben az államok az információ-megosztást a saját korszerű technológiájuk kifejlesztésére használják. Ha katonai rendszereknél alkalmazzák, ez a technológia-diffúzió fenyegeti az Egyesült Államok régóta meglévő versenyelőnyét, például a korai előrejelzést és a precíziós csapásmérést.

---

³⁷³ The National Military Strategy, 2011: i. m. 10. o.

³⁷⁴ The National Military Strategy of the United States of America, 2015. The United States Military's Contribution To National Security.

Megállapította, hogy a globalizációhoz kapcsolódó változások tovább erősítik a demográfiai változásokat. A fiatal népesség gyorsan növekszik Afrikában és a Közel-Keleten, olyan régiókban, amelyek erőforráshiánnyal, akadozó gazdasággal, és mély társadalmi törésvonalakkal kénytelenek szembenézni. Mindeközben az európai és észak-ázsiai népesség leszállóágban van, és egyre öregszik. Szerke a világon munkakereső emberek milliói áramlanak vidékről a nagyvárosokba, ahol ki vannak téve a kulturális különbségeknek, elidegenedésnek és a járványoknak. Határokon és tengereken is egyre nagyobb számban kelnek át, amivel nagy kockázatot vállalnak és terhet jelentenek az őket befogadó államoknak.

A stratégia úgy értékelte, hogy a változások ellenére továbbra is az államok maradnak a nemzetközi rendszer domináns szereplői. Az államok képessége az erő használatára, az emberek törekvéseinek fókuszálására és a biztonság szavatolására kiemelkedő. A legtöbb mai állam – az Egyesült Államok, szövetségesei és partnerei vezetésével – támogatják a konfliktusok elkerülésére, a szuverenitás tiszteletben tartására, és az emberi jogok terjesztésére létrehozott intézményrendszert és eljárásokat. A stratégia úgy látta, hogy néhány állam megkísérli átértékelni a nemzetközi rend kulcsfontosságú tényezőit, veszélyeztetve az Egyesült Államok nemzeti érdekeit.³⁷⁵

Oroszország annak ellenére, hogy néhány területen – kábítószer és terrorellenes küzdelem – hozzájárult a biztonsághoz, többször bebizonyította, hogy nem tartja tiszteletben szomszédai szuverenitását, és céljai elérése érdekében hajlandó erőt is alkalmazni. Oroszország katonai akciói közvetlenül és proxy erőkkel is aláássák a regionális biztonságot. Ezek az akciók számos Oroszország által is aláírt egyezményt megsértettek, amelyekben vállalta, hogy a nemzetközi normáknak megfelelően cselekszik, mint például az ENSZ Alapokmányát, a Helsink-i záróokmányt, a NATO-Oroszország alapokmányt, a Budapest Memorandumot, és az INF szerződést.

A stratégia értékelése szerint Irán is stratégiai kihívást jelent a nemzetközi közösségnek. Nukleáris és rakétatechnológiai fejlesztésekre törekszik megszegve az ilyen tevékenységet megtiltó ENSZ Biztonsági Tanácsi határozatokat. Irán a terrorizmus állami szintű támogatója, amely aláásta számos állam stabilitását, beleértve Izraelt, Libanont, Irakot, Szíriát, és Jement. Irán tevékenysége destabilizálta a régiót, és nyomorba dönti az embereket, miközben megtagadja a néptől a virágzó

---

³⁷⁵ The National Military Strategy, 2015: i. m. 1-2. o.

jövő képét. A stratégia leírta, hogy Észak-Korea atomfegyverre és ballisztikus rakétatechnológiára törekvése is ellenkezik a nemzetközi közösség ennek beszüntetésére vonatkozó számos követelésével. Ezek a képességek közvetlenül fenyegetik a szomszédos államokat, különösen Dél-Koreát és Japánt, de idővel az Egyesült Államok területeit is fenyegetni fogják. Észak-Korea ezen kívül kibertámadásokat is indított, jelentős károkat okozva egy amerikai vállalatnak.³⁷⁶

Az Egyesült Államok támogatja Kína fejlődését, és partnerségre bátorítja a nemzetközi biztonság fokozásáért. A stratégia értékelésében azonban Kína tevékenysége feszültséget gerjeszt az ázsiai-csendes-óceáni régióban. Követelése a teljes Dél-kínai-tengerre, nincs összhangban a nemzetközi joggal. A nemzetközi közösség továbbra is felszólítja Kínát, hogy ezeket a kérdéseket kooperatíván és zsarolás nélkül rendezze. Kína agresszív területi követelésekkel válaszolt, melyek teljesítése lehetővé tenné számára, hogy katonai erejét kulcsfontosságú nemzetközi tengeri útvonalak mellé telepítse.

A stratégia nem látta közvetlen katonai konfliktus veszélyét a fenti államokkal, ugyanakkor mindegyik komoly biztonsági fenyegetést jelent az Egyesült Államokra és szövetségeseire. A fenyegetés elhárításán – közös politika, megosztott üzenetek, és koordinált akciók formájában – a nemzetközi közösség együttesen dolgozik.³⁷⁷ A stratégia ennek részeként, továbbra is az Egyesült Államok kötelességének tartotta értékei közvetítését más nemzetek felé, az átláthatóság elősegítését, és a potenciális félreértések esélyének minimalizálását. Eszerint továbbra is hangsúlyt helyez a jelentős katonai együttműködési tevékenységre Kínával, és készen áll, hogy együttműködjön Oroszországgal a közös érdekek területén, miközben mindkét nemzetet felszólította, hogy vitáikat békés úton és a nemzetközi joggal összhangban rendezzék.

Az állami kihívásokkal egyidejűleg az erőszakos szélsőséges szervezetek – az al-Kaida és az Iraki és Levantei Iszlám Állam vezetésével – a transzregionális biztonság aláásásán dolgoznak, a Közel-Keleten és Észak-Afrikában. Az ilyen csoportok elkötelezettek a lakosság radikalizálására, az erőszak terjesztésére és terror alkalmazására, hogy a saját nézeteiket a társadalomra kényszerítsék. Ott a legerősebbek, ahol a kormányok a leggyengébbek, kihasználva a törékeny vagy bukott államokat. Az erőszakos szélsőséges szervezetek sok helyen egymás mellett léteznek

---

³⁷⁶ U. o. 2. o.

³⁷⁷ U. o. 2. o.

a nemzetközi bünszervezetekkel, és tiltott kereskedelmet bonyolítanak le, valamint korrupciót terjesztenek, ezzel pedig még inkább aláássák a biztonságot és a stabilitást.

A stratégia szerint a komplex stratégiai környezetben az amerikai haderőnek valamennyi kihívásra koncentrálnia kell. Meghatározta, hogy a haderőnek képesnek kell lenni teljes körű katonai opciók biztosítására a revizionista államok és az erőszakos szélsőséges szervezetek elleni fellépéshez. A stratégia az ország és a nemzetközi rend számára egyaránt kockázati tényezőként azonosította azt, ha a haderő nem képes ilyen katonai opciókat kínálni.³⁷⁸

Katonai környezet

A stratégia megerősítette, hogy továbbra is az Egyesült Államok a világ legerősebb országa, egyedülálló előnyt élvez a technológia, az energia, a szövetségek és partnerségek, valamint a demográfia területén. Ugyanakkor megállapította, hogy ezeket az előnyöket kihívás elé állították. Az elmúlt évtizedben az Egyesült Államok hadjáratai az erőszakos szélsőséges hálózatok elleni hadműveletekből álltak. A belátható jövőben azonban nagyobb figyelmet kell fordítani az állami szereplők jelentette kihívásokra. Ezeknek a szereplőknek egyre inkább megvan a képességük a regionális mozgási szabadság elleni fellépésre, és az Egyesült Államok területének fenyegetésére. A stratégia az Egyesült Államok katonai fölényének ellensúlyozására és a globális javak elérésének korlátozására kifejlesztett ballisztikus rakéták proliferációjában, a precíziós csapásmérő technológiában, a személyzet nélküli rendszerekben, az űr- és kiberképességekben, valamint a tömegpusztító fegyverekben látott kiemelt veszélyt.³⁷⁹

A stratégia kiemelte, hogy a feltörekvő technológiák a bizonytalanság növelésével és a mozgástér szűkítésével befolyásolják az elrettentés és a konfliktus menedzsment kiszámíthatóságát. Az Egyesült Államok kommunikációs és érzékelő rendszerei ellen elkövetett támadások figyelmeztető jel nélkül történhetnek, amelyek kihatással lehetnek az értékelő, koordináló, kommunikációs és válaszképességeire. Ennek eredményeként az államok közti jövőbeli konfliktusok kiszámíthatatlannak, költségesnek, és nehezen kontrollálhatónak bizonyulhatnak. A stratégia értékelése szerint az erőszakos szélsőséges szervezetek is hasznot húznak a feltörekvő technológiákból: információs eszközöket használnak destruktív ideológiájuk

---

³⁷⁸ U. o. 2-3. o.

³⁷⁹ U. o. 3. o.

propagálásához, erőszakot kezdeményeznek és ösztönöznek, és azt az érzést keltik, hogy mozgalmuk a valóságnál erősebbek. Akcióikat reklámozzák, hogy ellenfeleikben félelmet keltsenek, és támogatást nyerjenek ügyükhöz. Improvizált robbanóeszközöket, robbanó mellényeket, és rájuk szabott kibereszközöket használnak a terror terjesztésére, miközben még inkább kifinomult képességekre – beleértve a tömegpusztító fegyvereket – is szert kívánnak tenni.³⁸⁰

A stratégia alacsony, de növekvő esélyűnek nevezte annak valószínűségét, hogy az Egyesült Államok egy nagyhatalommal államok közötti háborúban venne részt. Megvalósulása esetén a stratégia súlyos következményekkel számolt. Ezzel szemben az erőszakos szélsőséges szervezetek azonnali fenyegetést jelentenek a transzregionális biztonságra azáltal, hogy habozás nélkül összekapcsolják az elérhető technológiákat az extrém ideológiákkal. Az állami és nem állami erőszak között létezik egy konfliktusterület, ahol a szereplők vegyítik technikáikat, képességeiket, és erőforrásaikat céljaik elérése érdekében. Ilyen „hibrid” konfliktusok nem állami szereplők katonai erejének részvételével is történhetnek, ahogy azt Oroszország tette a Krimben, vagy erőszakos szélsőséges szervezetek részvételével, amelyek kezdetleges összefegyvernemi képességekkel rendelkeznek, mint például az Iszlám Állam Irakban és Szíriában. A hibrid konfliktusok állami és nem állami szereplők, közös célért történő együttműködésével is megvalósulhatnak, amelyekben a fegyverek széles körét vetik be, mint Kelet-Ukrajnában.³⁸¹ A hibrid konfliktusok alkalmasak a bizonytalanság növelésére, a döntéshozatal bonyolítására, és a hatékony válaszadás koordinálásának lassítására. Az agresszor fenti előnyeinek köszönhetően ez a fajta konfliktusforma vélhetően a jövőben is sokáig fenn fog maradni.³⁸²

4. 5. 2. CÉLKITŰZÉSEK

Az Egyesült Államok haderejének alapfeladata a nemzet védelme és a háborúk megnyerése. A feladatot a haderő katonai műveletek, globális biztonságépítés, valamint erőkitetés és döntő győzelmek útján hajtja végre. A haderő támogatja a tartós nemzeti érdekek terjesztését szolgáló diplomáciai, információs, és gazdasági

---

³⁸⁰ U. o. 3-4. o.

³⁸¹ Babos Tibor: Hibrid hadviselés a NATO-ban. In: Honvédségi Szemle, 64. évf. (2010) 6. szám. 10. o.

³⁸² Porkoláb Imre: Hibrid hadviselés: új hadviselési forma, vagy régi ismerős? In: Hadtudomány, 25. évf. (2015) 3-4. szám. 42. o.

tevékenységeket. A 2015. februárban kiadott Nemzeti Biztonsági Stratégia meghatározta az Egyesült Államok hosszú távú nemzeti érdekeit:

- az Egyesült Államok és állampolgárainak, szövetségeseinek és partnereinek biztonsága;
- erős, innovatív, növekvő amerikai gazdaság egy nyitott nemzetközi gazdasági rendszerben, amely a lehetőségeket és a prosperitást terjeszti;
- az egyetemes értékek tisztelete az Egyesült Államokban és a világban;
- egy szabályalapú nemzetközi rend az Egyesült Államok vezetésével, amely a békét, biztonságot és a lehetőségeket terjeszti szorosabb együttműködés útján, hogy választ adjon a globális kihívásokra.³⁸³

A hosszú távú nemzeti érdekekből az amerikai haderő a küldetések prioritizálására kialakította a nemzeti biztonsági érdekeket:

- a nemzet túlélése;
- az amerikai területek elleni katasztrófális támadás megelőzése;
- a globális gazdasági rendszer biztonsága;
- a szövetségeseink biztonsága, bizalma, és megbízhatósága;
- az amerikai polgárok védelme külföldön;
- az egyetemes értékek megtartása és kiterjesztése.³⁸⁴

Ezek az érdekek irányt mutatnak a katonai vezetőknek, az Egyesült Államok katonai erejének használatára vonatkozóan: hol, mikor, mivel és milyen áron. A katonai stratégia az érdekek védelmére integrált megközelítéssel három katonai célkitűzést határozott meg:

- az állami szintű ellenségek elrettentését, megtagadását, és legyőzését;
- az erőszakos szélsőséges szervezetek megzavarását, gyengítését és legyőzését;
- valamint a globális szövetségi és partnerségi hálózat erősítését.³⁸⁵

A stratégia meghatározta, hogy az amerikai haderő globálisan integrált műveletek végrehajtásával, otthoni intézményi reformok bevezetésével, és a jelentősen eltérő területű, kiterjedésű és hosszúságú konfliktusokban való felülkerekedéshez szükséges képességek, kapacitás, készenlét fenntartásával éri el a célkitűzéseket. A nemzeti katonai célkitűzések a 2014-es Négyéves Védelmi

---

³⁸³ National Security Strategy, 2015. 2. o.

³⁸⁴ The National Military Strategy, 2015: i. m. 5. o.

³⁸⁵ U. o. 5. o.

Felülvizsgálatban³⁸⁶ meghatározott erőtervezési irányelveket támogatják. Ezek alapján az Egyesült Államoknak egy olyan haderőre van szüksége, amely rendelkezik a kapacitással, képességgel és készenléttel, hogy egyszerre megvédje a hazát, hosszantartó, szétbontakoztatott terrorellenes műveleteket hajtson végre, és több régióban is elrettentse az agressziót és biztosítsa a szövetségesek további jelenlétét és harcát. Amennyiben az elrettentés sikertelen, a haderőnek bármikor képesnek kell lennie egy regionális ellenséget egy nagy kiterjedésű, többfázisú hadjáratban legyőzni, miközben egy másik régióbeli agresszor céljait meg kell tagadni, vagy azok elérését elfogadhatatlanná tenni.

Az állami ellenségek elrettentése, megtagadása és legyőzése

A stratégia kijelentette, hogy az Egyesült Államok hadereje a világ kiemelkedő összhaderőnemi ereje. A haderő opciók széles körével támogatja az Egyesült Államok és érdekei védelmét, miközben biztosítja a szövetségesek biztonságát. Az amerikai haderő egy hiteles, biztonságos, és hatékony nukleáris képesség fenntartásának segítségével elrettentti az agressziót; előretolt műveleteket és harcokat folytat; és aktív, tartalékos, és Nemzeti Gárda erőket tart fent, amelyek küldetéseik teljesítéséhez megfelelő készenlétkben állnak a bevetésre és a műveletek végrehajtására. Az előretolt, rotációs, és globális válaszképességgel rendelkező erők rendszeresen demonstrálják a képességeket és a cselekvési szándékukat. Amennyiben az elrettentés nem tudja megelőzni az agressziót, az amerikai haderő készen áll az erőkitetésre, hogy megtagadja egy ellenség célkitűzéseit, és döntő győzelmet arasson bármilyen szereplő ellen, amely az Egyesült Államok nemzeti érdekeit, szövetségeseit, és partnereit fenyegeti.

A stratégia fő feladatként definiálta az Egyesült Államok és szövetségesei elleni közvetlen támadás elrettentését, ami a konvencionális és nukleáris csapásmérő képesség biztosítására az ország területének védelmét és regionális védelmet egyaránt követel. Kijelentette, hogy az amerikai stratégiai erők készenléte folyamatos. Az amerikai katonai védelmet növeli a Kanadával kötött Észak-Amerikai Légvédelmi Parancsnokságról szóló egyezmény és a védelmi minisztériummal való szoros együttműködés. Ezek a partnerségek a kritikus hálózatok és infrastruktúra védelmére kialakított kiberhálózatba történő növekvő befektetések segítségével kiegészítik egymást.

---

³⁸⁶ Quadrennial Defense Review, 2014.

A stratégia lefektette, hogy agresszió esetén az elsődleges feladat az ellenség célkitűzéseinek megtagadása. Ez különleges hangsúlyt fektet az előretolt magas készenléti erőkre, a jól képzett és felszerelt helyi erőkre hazai környezetben, a hálózatos hírszerzésre, az erős kommunikációs kapcsolatokra, és a szövetségesekkel és partnerekkel való interoperabilitásra. A holisztikus, a nemzeti érdekérvényesítési eszközök minden elemét magában foglaló opciók kidolgozása érdekében az ügynökségek közötti pontos tervezést és koordinációt is ki kell használni.³⁸⁷

Az erőszakos szélsőséges szervezetek megzavarása, gyengítése és legyőzése

A stratégia deklarálta, hogy az Egyesült Államok az erőszakos szélsőséges szervezetek legyőzésére széleskörű koalíciót vezet számos régióban, a szervezetek hálózataira helyezett nyomással. A nemzeti érdekérvényesítési eszközök minden elemével és a nemzetközi partnerségekkel egyetértésben ezek a törekvések az erőszakos szélsőséges szervezetek tervezésének és műveleteinek megzavarására, a támogató struktúrák gyengítésére, a vezetőség eltávolítására, a pénzügyi tilalmakra, a külföldi harcosok beáramlásának megakadályozására, a rosszindulatú hatások ellensúlyozására, az elfoglalt terület felszabadítására, és végső legyőzésükre irányulnak. E törekvések támogatására az Egyesült Államok megosztja katonai erejét, és a transzregionális műveletek összehangolására globálisan integrált vezetés-irányítást alkalmaz.

A stratégia hangsúlyozta, hogy a hiteles regionális partnerek elengedhetetlenek az erőszakos szélsőséges szervezetek elleni hadjáratok fenntartásához. Az amerikai haderő válogatott harcoló erőkkel, technológiai támogatással, és a helyi partnerek kiképzésének támogatásával – amelyek a hazájuk biztonságának visszaállításához szükséges erők legnagyobb részét adják – járul hozzá ezekhez. E hadjáratok általában hosszú idejűek, ezért ezeket politikailag, gazdaságilag, és katonailag fenntartható módon kell végrehajtani, amely az erők koalícióját optimalizálja, mint ahogy azt Afganisztánban és Irakban történt. Az erőszakos szélsőséges szervezetek legyőzéséhez, az ilyen csoportok és transznacionális bűnszervezetek közötti kapcsolatok értékelésére is szükség van. Az erőszakos szélsőséges szervezetek legyőzéséhez szükséges a kockázatnak kitett lakosság számára biztonság és gazdasági lehetőségek nyújtása. Így az erőszakos szélsőséges szervezetek elleni hadjáratok megkövetelik a haderőnktől, hogy szorosan együttműködve más amerikai

---

³⁸⁷ U. o. 7. o.

ügynökségekkel és nemzetközi szervezetekkel segítse a helyi kormányzatokat a konfliktus gyökerének felszámolásában.³⁸⁸

Globális partnerségi és szövetségi hálózatunk fejlesztése

A stratégia a korábbi dokumentumoktól hangsúlyosabban emelte ki az Egyesült Államok globális szövetségi és partneri hálózatát, ami hozzájárul a nemzetközi biztonság és stabilitás megalapozásához. A partnerségek emellett elősegítik a növekedést és prosperitást világszerte, melyből valamennyi nemzet profitál. Az Egyesült Államok haderejének jelenléte a kulcsfontosságú területeken világszerte erősíti a nemzetközi rendet, és lehetőségeket biztosít más államokkal való kapcsolatépítésre, és válságkezelésre alkalmas erőket tesz elérhetővé a lehetséges válságok helyszínéhez közel. Éppen ezért az Egyesült Államok erőfeszítéseket tesz az egyensúly kialakításáért a létfontosságú csendes-óceáni térségben, a legfejlettebb képességek és kapacitások telepítésével. Erősíti a szövetséget Ausztráliával, Japánnal, Dél-Koreával, a Fülöp szigetekkel és Thaifölddel. Mélyíti a biztonsági kapcsolatokat Indiával és új partnerségeket épít Új-Zélanddal, Szingapúrral, Indonéziával, Malajziával, Vietnámmal és Bangladesssel. A stratégia ezeket az erőfeszítéseket létfontosságúnak ítélte a régió békéjének és olyan képességek fejlesztésének szempontjából, mint rakétavédelem, kiberbiztonság, tengerészeti biztonság és katasztrófa elhárítás.³⁸⁹

A stratégia úgy fogalmazott, hogy az Egyesült Államok megingathatatlan marad a NATO szövetségesekkel szemben vállalt kötelezettségeket illetően. A NATO nélkülözhetetlen kollektív biztonsági garanciákat biztosít mely stratégiai fontosságú az elrettentés szempontjából, különösen a peremvidéken jelentkező orosz agresszió fényében. Az amerikai ATLANTIC RESOLVE művelet, az amerikai Európai Viszontbiztosítási Kezdeményezés³⁹⁰, a NATO Készenléti Akcióterve, és a többi tevékenység, gyakorlatok és beruházások, mind az Egyesült Államok elkötelezettségének zálogai a szövetség szolidaritása, egysége és biztonsága felé. Az Egyesült Államok továbbra is támogatja a NATO partnereket az interoperabilitás és a

---

³⁸⁸ U. o. 8. o.

³⁸⁹ U. o. 9. o.

³⁹⁰ European Reassurance Initiative. 2014 júniusában, Barack Obama elnök által, 1 milliárd dollár kezdőtőkével újjára indított program, mely az USA európai jelenlétét volt hivatott növelni és erősíteni az Oroszország által jelentett növekvő biztonsági fenyegetés ellensúlyozására. A program elnevezése 2017 óta Európai Elrettenési Kezdeményezés, költségvetése pedig 3,4 milliárd dollárra nőtt. Etl Alex: Az elrettenetés látszata: az Operation Atlantic Resolve. In: Nemzet és Biztonság, Biztonságpolitikai Szemle, 9. évf. (2016) 3. szám. 78. o.

saját védelmi képességeik fejlesztésében. A Közel-Keleten elkötelezett marad Izrael biztonságáért és a minőségi katonai fölény³⁹¹ megőrzéséért. Egyéb partnereket, mint Jordániát, Szaúd-Arábiát, Kuvaitot, Katart, Bahreint, az Egyesült Arab Emírségeket, Egyiptomot és Pakisztánt is segíti a saját védelmi képességek fejlesztésében. Ezeken felül különböző intézményi fejlesztéseket támogat Afrika-szerte, elősegítve ezzel a stabilitást, a békefenntartói képességeket, és a régióközi szélsőségek felszámolását. Az Egyesült Államok hadereje támogatja továbbá a kormányközi erőfeszítéseket latin-amerikai és karibi államokkal a regionális stabilitás és a nemzetközi bűnszervezetek elleni fellépés előmozdításáért.

A stratégia úgy látta, hogy a közös kiképzés és gyakorlatok növelik a szövetségesek és a partnerek készségét, mellyel párhuzamosan fejlődik az interoperabilitás és együttműködés az Egyesült Államok erőivel. Az olyan fejlett partnerekkel, mint a NATO, Ausztrália, Japán és Korea végrehajtott gyakorlatok fejlesztik az olyan kifinomult képességeket, mint a vitatott területekhez való hozzáférés biztosítása, vagy az elrettentés és reagálás hibrid konfliktusokra. Egyéb partnerekkel a képzések a terrorizmus elleni fellépésre, békefenntartásra, katasztrófa elhárításra, rendfenntartásra, és kutató-mentő műveletekre irányuló képességek fejlesztésére fókuszál.³⁹²

A stratégia a biztonsági együttműködéssel kapcsolatos tevékenységeket a stabilizáló jelenlét kulcselemeinek tekintette a különböző régiókban, amelyek partnerségeket teremtenek és a közös biztonsági érdekeket szolgálják. Hozzájárulnak a partnerek önvédelmi képességeinek fejlesztéséhez és többnemzeti műveletekhez is. Az Egyesült Államok hadereje az ilyen jellegű tevékenységben együttműködik egyéb amerikai ügynökségekkel és missziós partnerekkel építi a kulturális érzékenységet és megerősíti a kapcsolatokat, mely együttesen hozzájárul a regionális stabilitáshoz.³⁹³

4. 5. 3. MÓDSZEREK

Globálisan integrált műveletek

A katonai stratégia, hasonlóan a korábbi dokumentumokhoz megismételte az összhaderőnemiség fontosságát és kijelentette, hogy az integrált műveletek

---

³⁹¹ Qualitative Military Edge (QME): az Egyesült Államok elkötelezettsége Izrael felé annak érdekében, hogy Izrael technológiai, taktikai és egyéb területeken meglévő fölényével elrettentse számbeli fölényben lévő ellenségeit.

³⁹² The National Military Strategy, 2015: i. m.10. o.

³⁹³ U. o. 10. o.

végrehajtása olyan összhaderőnemi haderőt követel, mely képes határozott és gyors erőkiivetítésre szerte a világon. Az Összhaderőnemi Haderő 2020 - Az összhaderőnemi műveletek alapkonceptiója³⁹⁴ című dokumentum a globálisan integrált műveletek nyolc kulcselemét határozta meg: működő műveleti parancsnokság, a kezdeményezés megszerzése, fenntartása és kiaknázása, globális mozgékonyág, partnerség, rugalmasság az összhaderőnemi erők létrehozásában, tartományon kívüli együttműködés fejlesztése, rugalmas, fedett képességek és a nem kívánatos következmények minimalizálása. Az ilyen műveletek nagyban függenek a globális logisztikától, szállítási- közlekedési hálózattól, megbízható kommunikációtól és a partnerek egyesített hírszerzési, felügyeleti és felderítési képességeitől.

A globálisan integrált műveletek végrehajtásában az Egyesült Államok hadereje szorosan együttműködik nemzetközi és kormányzati partnerekkel, annak érdekében, hogy stratégiai opciók jöjjenek létre. A katonai parancsnokok a missziók során az alábbi prioritásokat tartják szem előtt a nemzeti vezetők tájékoztatásakor:

A hatékony nukleáris elrettentés fenntartása és biztosítása. Az Egyesült Államok stratégiai erői folyamatosan a legmagasabb készségben vannak; mindig készen állnak reagálni a haza és a nemzeti érdekek védelmével szembeni fenyegetésekre. Ennek megfelelően a haderő folyamatosan fenntartja és modernizálja a nukleáris képességeket. Folytatja a 2010-es felülvizsgálat és a 2011-es Új START Egyezmény végrehajtását, miközben gondoskodik a nemzet biztonsági szükségleteinek kielégítéséről. Egyidejűleg fejleszti stratégiai és regionális nukleáris erőinek vezetési és irányítási képességeit.³⁹⁵

Katonai védelem biztosítása a haza számára. A felbukkanó állami és nem állami képességek sokféle és közvetlen fenyegetést jelentenek az ország számára. A haderő a külföldi támadási előkészületeket megakadályozza, védelmet nyújt korlátozott ballisztikus rakétatámadásokkal szemben, és megvédi a számítógépes rendszereket és a fizikai infrastruktúrát. A honi területek védelmének kulcselemei a világűrbe és felszínre telepített érzékelő, valamint figyelmeztető rendszerek, az integrált hírszerzésre, elemzésre és hírközlésre kiépített architektúra, a szárazföldi telepítésű elfogó erők, a kiberműveleti erők, továbbá a készenléti szárazföldi, légi és haditengerészeti erők. A haderő ezen felül hazai és regionális partnerségeket is épít, hogy erősítse az információáramlást és az egységet. Ezen képességek hatékonyabban

---

³⁹⁴ Capstone Concept for Joint Operations: Joint Force 2020. September 10, 2012.

³⁹⁵ The National Military Strategy, 2015: i. m. 10. o.

védenek mind fejlett technológiára, mind terrorista eszközökre alapuló fenyegetésekkel, veszélyekkel szemben.³⁹⁶

Az ellenfél legyőzése. Az Egyesült Államok vagy szövetségese ellen indított támadás esetén az Egyesült Államok hadereje szövetségeseivel különböző formákban valósít meg erőketitést, hogy döntő vereséget mérjen az ellenfélre, az ellenséget vagy az agresszió beszüntetésére kényszerítse, vagy haderejét tegye alkalmatlanná további támadásra.

Globális, stabilizáló jelenlét biztosítása. Az Egyesült Államok haderejének jelenléte a világ kulcsfontosságú területein megalapozza az Egyesült Államok és partnerei biztonságát, stabilitást nyújt a gazdasági fejlődéshez, a regionális biztonsághoz, és megfelelő pozíciókat nyújt az összhaderőnemi fegyveres erők esetleges veszélyhelyzeti reagálására egy krízis kirobbanásakor.

Terror elleni harc. A terrorizmus az erőszakos szélsőséges szervezetek által alkalmazott taktika érdekeik megvalósítására. Az erőszakos szélsőséges szervezetek elleni fellépés leghatékonyabb módja a folyamatos nyomás fenntartása a helyi erők által – kibővítve az Egyesült Államok és koalíciós partnerek olyan specializált katonai erőivel, képességeivel, mint a hírszerzés, légi ellenőrzés és felderítés (ISR), precíziós csapások, képzések, logisztikai támogatás. A terrorellenes műveletek magukba foglalnak koordinált erőfeszítéseket egyéb amerikai ügynökségekkel, annak érdekében, hogy felszámolják, blokkolják az Egyesült Államok ellen irányuló fenyegetéseket.³⁹⁷

Tömegpusztító fegyverek elleni fellépés. A nukleáris, vegyi, biológiai ágensek különösen pusztító fenyegetést alkotnak. Egészen kis létszámú csoportokat hatalmas pusztító képességgel tudnak felruházni. Ily módon a tömegpusztító fegyverek fenyegetésének minimálisra csökkentése a haderő egyik legfontosabb küldetése. Éppen ezért a haderő együttműködik nemzetközi és hazai ügynökségekkel a tömegpusztító fegyverek, alkotóelemeik és létrehozásukhoz szükséges létesítmények felkutatásában, nyomon követésében, biztosításában, vagy megsemmisítésében.³⁹⁸

Ellenséges célok megakadályozása. Az ellenfelek akadályozása céljaik elérésében, vagy megvalósításuk árának elfogadhatatlanná növelése központi elem saját feladataik teljesítésében. Ez nagy hangsúlyt helyez a magas készségű, előre

---

³⁹⁶ U. o. 11. o.

³⁹⁷ U. o. 11. o.

³⁹⁸ U. o. 11-12. o.

telepített erők; jól képzett, felszerelt csapatok; szállítási infrastruktúra, és megbízható, rugalmas kommunikációs rendszerek fenntartásában a szövetségesek és partnerek között. Ezek a képességek lezárhatnak egy válságot, mielőtt az tovább eszkalálódhatna.

Válságreakálás, váratlan krízis elleni műveletek lebonyolítása. Az erőkievetítés egy másik formája az együttműködés a partnerekkel válságreakáló műveletek végrehajtásában. A műveletek további amerikai erőket és képességeket igényelhetnek az adott térségben, biztosítva az elrettentést, megelőzve az eszkalációt és megerősítve a szövetségeseket. Ezen felül az Egyesült Államok hadereje készenléti erőket tart fenn szerte a világon, hogy polgárait és diplomáciai létesítményeit megvédje.

Katonai kapcsolatok előmozdítása és biztonsági együttműködés. Az amerikai hadsereg megerősíti a regionális stabilitást biztonsági együttműködési tevékenységekkel – külföldi védelmi szervezetekkel. Az ilyen jellegű tevékenység támogatja a közös biztonsági érdekeket, fejleszti a partnerek önvédelmi képességeit és felkészít többnemzeti műveletekben való részvételre. A partnerek erősítése alapvető fontosságú a biztonság szempontjából; stratégiai mélységeket épít az Egyesült Államok védelmében.³⁹⁹

Polgári hatóságok támogatása. Akár emberi eredetű, akár környezeti katasztrófa következik be az Egyesült Államokban, a haderő támogatást nyújt a civil hatóságoknak a többi amerikai szervezettel együtt. Ezen erőfeszítések során civil és katonai képességeket integrál. Hazai események során az Egyesült Államok hadereje – beleértve a Nemzeti Gárdát és a tartalékos állományt is – képzett személyzetet, kommunikációs képességeket, szállítási és logisztikai támogatást biztosít. Közös tevékenykedik a polgári szervezetekkel a károk minimalizálásán és a polgári lakosság biztonságának fenntartásán.⁴⁰⁰

Humanitárius segítségnyújtás, katasztrófavédelem. Az évek során az Egyesült Államok katonái, tengerészei, légi személyzete, tengerészgyalogosai, parti őrei gyorsan és hatékonyan nyújtottak életmentő segítséget a kétségbeesett embereknek a világ minden táján. Ezek az erőfeszítések néha csak néhány hetet vesznek igénybe.⁴⁰¹

---

³⁹⁹ U. o. 12. o.

⁴⁰⁰ U. o. 12. o.

⁴⁰¹ U. o. 13. o.

4. 5. 4. ESZKÖZÖK

A stratégia leszögezte, hogy a szükséges források hiányában a 2015-ös Nemzeti Katonai Stratégia céljai nem megvalósíthatóak. Mint ahogy már korábban is, ez a stratégia is kötelezettséget vállalt a globális befolyásra, a szövetségesek, partnerek támogatására és az önkéntes haderő fenntartására. A stratégia végrehajtásához az Egyesült Államok hadereje szükséges mértékű beruházásokat igényel a különböző kapacitásokba, képességekbe és készenlétbe azért, hogy ha a szükség úgy kívánja, a haderő készen álljon.

Összhaderőnemi Haderő Kezdeményezés

Az Egyesült Államok összhaderőnemi hadereje embereket, folyamatokat és programokat kombinál globálisan integrált műveletek végrehajtása, és katonai feladatok teljesítése céljából. Ez innovatív vezetőket, optimalizált döntéshozatalt és fejlett katonai képességeket igényel.

A nép és a katonai hivatás: A legnagyobb erősség fejlesztése

A stratégia leszögezte, hogy a haderő erőssége a katona és a civil állomány. Ők az alapjai a műveleti kiválóságnak és a sikeres innovációs képességnek. A stratégia elkötelezettséget mutatott alkalmazkodóképes szakemberek képzésében, akik megfelelő képességekkel bírnak a szervezeti átalakítások levezetésében és a komplex feladatok végrehajtásában. Prioritás a vezetők fejlesztése. A harci potenciál megőrzéséhez a stratégia szükségesnek tartotta az innovatív vezetők képzését – tisztek, közkatonák, civilek vonatkozásában egyaránt – különböző tréningek, oktatás, átfogó tapasztalatok és lehetőségek által. Ezek az elemek építik fel azt a szakértelmet, melyek kedveznek az innovációnak. Összességében a haderő kiképzései egyre inkább vegyítik a fizikai és virtuális tapasztalatokat, hogy konfliktusos környezetet, és műveleteket szimuláljanak kedvezőtlen körülmények között.⁴⁰² A katonai oktatási rendszer olyan szempontból is fejlődik, miként szelektálja és honorálja a rátermettséget, jutalmazza a kritikus gondolatokat, és előnyben részesíti az innovatív elméket. A folyamatos, nagy igényeket támasztó oktatás inspirálja az új ötletek megszületését és beazonosítja a küldetések teljesítésének legkedvezőbb módjait. A stratégia a jövő összhaderőnemi parancsnokainak képzésében hat attribútumot hangsúlyozott ki: törekvés a környezet

---

⁴⁰² Porkoláb Imre: Hibrid hadviselés: új hadviselési forma, vagy régi ismerős? In: Hadtudomány, 25. évf. (2015) 3-4. szám. 46. o.

megértésére, és annak megismerésére, hogy milyen hatást gyakorolnak rá a nemzeti érdekérvényesítő eszközök; előrelátás és alkalmazkodó képesség meglepésben, káoszban, bizonytalanságban; a vezetők legyenek képesek felismerni a változást és álljanak annak élére; vezessenek a bizalom, a fejlődés és a megértés szándékával; képesek legyenek etikus döntések meghozatalára a katonai hivatás értékei alapján; gondolkodjanak kritikusan és stratégiai módon az összhaderőnemi hadviselés alapelveit és a műveleti koncepcióit illetően.⁴⁰³

A szervezeti kultúra adaptációja. Az etikus vezetés központi elem a haderő erősítésében és megóvásában. Ez szakmai légkör megteremtését igényli, mely megerősíti a tiszteletet az alapvető értékek iránt, növeli a felelősséget, és értékeli eme professzionális közösség valamennyi tagjának hozzájárulását.

Innováció és hatékonyság megragadása

A stratégia kijelentette, hogy a tevékeny, hatékony és összpontosított folyamatok jelentik a stratégiai célok teljesítését. Olyan folyamatok, mint az interoperabilitás fokozása egyesített, szervezetek, nemzetek között – a decentralizált cselekvés, végrehajtás bátorításával.⁴⁰⁴

Forrástudatos tervezés. A stratégia megállapította, hogy közel egy generáció óta a haderő gyorsabban élte fel készülségét, mint ahogyan azt képes volt megteremteni. Ennek eredményeként a hosszú távú készenlét meggyengült, ezért nagyobb egyensúlyt teremt a műveleti célok eléréséért a honi készenléti erők fenntartásával. Felülvizsgálja a műveleti terveket, annak érdekében, hogy rugalmasabbá, kreatívabbá és integrálhatóbbá váljanak a műveleti parancsnokságok. Időt biztosít a haderőnemeknek soraik rendezésére, modernizációra, és a szükséges felszerelés cseréjére.⁴⁰⁵

A globális szállító képesség fejlesztése. A stratégia hangsúlyozta, hogy az erők gyors átcsoportosításának képessége a globális mozgékonyság lételeme. A haderő a műveleti tervezés fejlesztésével növeli mobilitását, fenntartva a rugalmas globális jelenlétet, és olyan dinamikus erő-menedzsmentet alkalmaz, mely igazodni képes a várható eseményekhez, annak érdekében, hogy hatékonyabban ragadhassa meg a lehetőségeket, elrettentse az ellenfelet, és biztosítsa a szövetségeseit, partnereit.

---

⁴⁰³ U. o. 14. o.

⁴⁰⁴ U. o. 15. o.

⁴⁰⁵ U. o. 15. o.

Az erők megoszthatóságának növelése egyes parancsnokságok között szintén segít a transzregionális fenyegetések elleni fellépésben. A haderő az erőket oda pozicionálja, ahol a legnagyobb szükség van rájuk.⁴⁰⁶

Magasabb hatékonyság és hatásfok. A stratégia kijelentette, hogy a haderő forrásokban korlátozott környezetben törekszik körültekintően gazdálkodni készleteivel. Megállapítja, hogy a költséghatékonyság mindig lényeges alapelv volt. Szükséges az ipari bázis fenntartása és megtakarítási lehetőségek felkutatása a védelmi minisztérium „*Jobb Vásárlóerő 3.0*” kezdeményezése alapján. A haderő szükség szerint szerződés-kötési támogatást alkalmaz, ha a feladatnak ez felel meg a leginkább. Ezen felül csökkenti a személyzetet, áramvonalasítja a funkciókat, megszünteti a duplikációkat és hatékonyabb integrált szervezetet hoz létre.⁴⁰⁷

Összhaderőnemi interoperabilitás. A stratégia megerősítette, hogy az interoperabilitási szabványok kidolgozása a jövő képességei számára folyamatban vannak. A területi hozzáférés megtagadásának (A2/AD) problematikájára tekintettel - mellyel egyre sűrűbben szembesül a haderő – az erőknek a vitatott területeken kell majd helytállniuk. A megoldás biztos kulcsa a haderőnemek, a szövetségesek, a kormányzati szervek és a kereskedelmi partnerek közötti interoperábilis rendszerek telepítése lesz. Az erőfeszítések prioritása ennek tükrében a következő: egy egyesített információs környezet megteremtése, globálisan integrált logisztika fejlesztése és egy közös információszerzési (ISR) rendszer építése. E kezdeményezések eredményeként jön létre a jövő interoperabilitásának alapköve, különösen a JIE által nyújtott fejlett kapcsolatok és a kiberbiztonság révén.

Meghatározó erősségek fejlesztése. A stratégia meghatározta a jövő képességeit, melyek legfontosabb elemei a haza védelme és a globális erőketítés. Ennek érdekében olyan A2/AD, űr-, kiber- és hibrid fenyegetések elleni beruházásokat kell eszközölni, mint az űr és földfelszíni jelző és figyelmeztető rendszerek, integrált és rugalmas ISR platformok, stratégiai szállítás, nagy hatótávolságú, precíziós csapásmérő rendszerek, rakétavédelmi technológiák, tengeralatti rendszerek, távirányítású járművek és technológiák, különleges műveleti erők és kiberműveleti erők. Ezen felül fejleszteni kell az Egyesült Államok globális státuszát fenntartó képességeket, illetve modernizálni kell a vezetés-irányítási infrastruktúrát, a megosztott műveletek hatékony támogatására. Korszerűsíteni kell a nukleáris

---

⁴⁰⁶ U. o. 15. o.

⁴⁰⁷ U. o. 15-16. o.

képességeket is, és védeni kell a honi területeket az aszimmetrikus fenyegetésekkel szemben. A stratégia kijelentette, hogy az Egyesült Államok az ipari mozgástér bővítése érdekében kiterjeszti kapcsolatait a különböző amerikai vállalkozásokkal, beleértve a világ leginnovatívabb cégeit, hogy a legjobb megoldásokat elsajátítsa. A haderő erőfeszítéseket tesz, hogy a Védelmi Innovációs Kezdeményezés által kijelölt stratégiai és műveleti előnyöket kiaknázza, melyek hadijátékokból, koncepciók fejlesztéséből, széleskörű technológiai beruházásokból nyerhetőek.⁴⁰⁸

4. 5. 5. ÖSSZEGZÉS ÉS ÉRTÉKELÉS

A 2015-ös Nemzeti Katonai Stratégia áttekintést nyújtott a stratégiai kihívásokról, és annak részleteiről, hogy az Egyesült Államok hogyan alkalmazza összhaderőnemi haderejét a nemzet, szövetségesei és partnerei védelmében. Felismerte a globális környezet egyre fokozódó komplexitását, melyet a mély és gyors változások idéznek elő. Értékelte az Egyesült Államok lényeges erősségeit, kötelezettségeit a nemzetközi normákkal szemben, a partnerek és szövetségesek fontosságát, valamint elismerte a szabadság és az emberi méltóság értékeit. A stratégia megállapította, hogy a 2011-es Nemzeti Katonai Stratégia kiadása óta jelentősen megnövekedett a globális zűrzavar, miközben az Egyesült Államok komparatív katonai előnyeiből néhány fogyni kezdett. Az Egyesült Államoknak számos, párhuzamos biztonsági kihívással kell szembenéznie a hagyományos állami szereplőktől az állami szint alatti csoportok transzregionális hálózatáig, melyek mindegyike a gyors technológiai változásokból húz hasznot. A stratégia úgy értékelte, hogy a jövőbeli konfliktusok gyorsabban jönnek, tovább tartanak majd, és egy technikailag sokkal nagyobb kihívást jelentő csatamezőn zajlanak. A stratégia leírta, hogy a haderőnek gyorsan kell alkalmazkodnia az új fenyegetésekhez, miközben komparatív előnyeit meg kell tartania a hagyományos fenyegetésekkel szemben. Nagyobb agilitásra, innovációra és integrációra szólított fel. Megerősítette, hogy az amerikai haderőnek globális szinten elkötelezettnek kell lennie a biztonsági környezet formálására, és a szövetségi hálózat fenntartására. A korábbi dokumentumokból visszaköszön a minőségi humán faktor és a hozzáértő, karakteres, következetes vezetők feltétlen szükségessége.

---

⁴⁰⁸ U. o. 16-17. o.

A dokumentum különbséget tett a katonai erő állami fenyegetések elleni alkalmazása, és a nem állami szereplők elleni fellépés között. Elhúzódó hadjáratokkal számolt a gyorsan megoldott konfliktusok helyett. Megállapította, hogy az eskaláció ellenőrzése egyre nehezebbé és fontosabbá válik. A stratégia célul tűzte ki, hogy továbbra is az Egyesült Államok hadereje legyen a legjobban vezetett és legjobban felszerelt haderő a világon.

Víziók, értékek és ambíciók: Az alapvető értékek és célok nem változtak, legfőbb cél az Egyesült Államok biztonságának és szuverenitásának megőrzése. Ezen túl a stratégia célul tűzte ki a globális elérés fenntartását.

Fő tevékenységek eszközök és más jellemzők: A stratégia kiemelte az összhaderőnemiség fontosságát és az integrált műveletek végrehajtását. Főbb tevékenységei a hatékony nukleáris elrettentés fenntartása, az ország területének védelme, a globális, stabilizáló jelenlét biztosítása, a terror elleni harc, a tömegpusztító fegyverek elleni fellépés és az ellenséges célok megakadályozása.

Forrás és költségigény: A stratégia éveiben megállapítást nyert, hogy a biztonsági környezet jelentősen különbözik az azt megelőző 25 évtől, ami változásokat követel a források felhasználásában. A költségvetés fedezetet biztosított az Egyesült Államok kihívói tevékenységének kiegyensúlyozására (Oroszország, Kína, Irán). Tényszerű volt, hogy a források nem megfelelő felhasználása elszalasztott lehetőség lesz, amit nem lehet pótolni, ezért nagy hangsúlyt fektetett a védelmi reformra. A költségeket részben átcsoportosítással, az üzemeltetési költségek – tervezetten mintegy 25%-os csökkentésével – kívánták elérni.

Konzisztencia más politikákkal: A stratégia összhangban állt a nemzeti biztonsági stratégia kül-, gazdasági, valamint információs célkitűzéseivel.

Unilaterális, multilaterális jelleg: A stratégiában és végrehajtásakor az eddigiéknél is különösebb hangsúlyt helyeztek a globális szövetségi, partnerségi politikára. A régi szövetségek és partnerségek vitalizálása mellett új partnerségeket alakítottak ki sikerrel. Az önálló cselekvés lehetősége már csak említés szintjén jelent meg a stratégiában.

Érzékenység és kockázatok: A stratégia kockázatként azonosította, hogy egyének és csoportok manapság több információhoz férnek hozzá, mint egykor teljes kormányok és a környezeti változások és a demográfia erősíti a forrásszűkösséget. A

modernizáció költségei miatt jelentős a pénzügyi kitétség, ami az átcsoportosításoktól és reformtól is függ.

4. 6. DOLAND TRUMP ELNÖKSÉGE

A 2017. január 20-án beiktatott Donald Trump elnök elődjétől jelentősen eltérő nemzeti biztonsági politikára törekedett. Választási ígéreteihez híven az amerikai gazdaság hazai megerősítését, a technológiai és kutatás-fejlesztési bázis védelmét, és az amerikai innováció vezető szerepének megőrzését, valamint az energiadominancia kialakítását tűzte ki célul.⁴⁰⁹ Hatalomtechnikai megfontolásból a hangsúlyt az amerikai állampolgárra helyezte. Nem elégedett meg az Egyesült Államok és az amerikai életforma védelmével, kifejezetten nacionalista szemlélettel helyezte előtérbe az amerikai állampolgárok érdekeit. Erőpolitizálást helyezett kilátásba mind diplomáciai, mind gazdasági és katonai területen. Az Egyesült Államok fizikai és virtuális védelmének megerősítésén túl olyan helyzetbe kívánta hozni az ország gazdaságát, kereskedelmét, haderejét, amely biztosítja a megkérdőjelezhetetlen, globális vezető szerepet.⁴¹⁰ Felfogásában a történelmet folyamatosan jellemző nagyhatalmi versengés intenzív időszaka zajlik, ahol Kína és Oroszország az amerikai értékek és érdekek aláásására, korlátozására törekszenek. Az Egyesült Államok kompetitív előnyeinek megújítását tűzte ki célul, amellyel az amerikai vezető szerep hatalmi pilléreinek meggyengülését kívánta ellensúlyozni. Trump elképzeléseit jól tükrözi a beiktatása után egy évvel kiadott Nemzeti Biztonsági Stratégia.⁴¹¹ A stratégia fenyegetésként értékeli Oroszországot és Kínát, mint a nagyhatalmi versengés új kihívóit, Észak-Koreát és Iránt, mint „lator” államokat, valamint az állami szint alatti erőszakos, dzsihadista terrorista szervezeteket, mint az Al-Kaida és az Iszlám Állam. Kiemelt hangsúlyt fektet az Egyesült Államok területének védelmére, és az ezt fenyegető veszélyek körébe a nukleáris és hagyományos fegyverekkel történő veszélyeztetésen túl a migrációs fenyegetettséget, a kozmikus térből és a kibertérből érkező támadásokat is beleérti. Az amerikai jólét és értékek kiterjesztése érdekében az Egyesült Államok gazdasága számára kedvező kereskedelmi egyezmények megkötését, az amerikai

---

⁴⁰⁹ Csiki Varga Tamás: A Trump-stratégia nyomában – A 2017-es amerikai Nemzeti Biztonsági Stratégia értékelése. SVKK elemzések 2018/4. 2018. január 23. 4. o.

⁴¹⁰ Csutak Zsolt: Az Egyesült Államok helye a világban az új amerikai biztonsági és védelmi stratégiák tükrében. In: Hadtudomány, XXVIII. évf. (2018) Elektronikus szám. 262. o.

⁴¹¹ National Security Strategy of the United States of America, December 2017.

árucikkek szabad áramlásának biztosítását, az amerikai technológiai innovációs bázis megőrzését és energiadominanciát irányoz elő. A béke erő általi megőrzése érdekében hangsúlyt helyez a katonai túlerő, a technológiai fölény visszaszerzésére. Az amerikai befolyás kiterjesztésében nagymértékben támaszkodik a szövetségi rendszereire, gazdasági együttműködésre és a segélyezési politikára.⁴¹² A nemzeti biztonsági stratégia után 2018. január 19-én megjelent a minősített Nemzeti Védelmi Stratégia⁴¹³ is, amely részletesebben tárgyalja a Pentagon feladatait. A 2018-ban elkészült Nemzeti Katonai Stratégia minősített dokumentum, amelyből csak később adtak ki egy néhány oldalas nyilvános összefoglalót.

4. 7. A 2018-AS NEMZETI KATONAI STRATÉGIA⁴¹⁴

A 2018-as katonai stratégia a nyolcvanas évek óta az első olyan stratégia, amit a Vezérkari Főnökök Egyesített Bizottságának elnöke, Joseph Dunford tábornok minősített formában adott ki. A téma iránt érdeklődő szakújságírók unszolására⁴¹⁵ később a Pentagon kiadott egy nyilvános leírást a dokumentumról. Ezt a leírást, valamint a kapcsolódó koncepciókat áttekintve valamelyest képet kaphatunk az Egyesült Államok 2018. évi katonai stratégiájáról. A rendelkezésre álló információk és a kiadás óta eltelt idő egyaránt kevés egy stratégiai értékelés módszertanával végrehajtott elemzéshez, ugyanakkor a stratégiai környezetben beállt változások nélkülözhetetlenné teszik a dokumentum tanulmányozását.

A dokumentum a korábbi stratégiákhoz hasonlóan a 2017-2018-ban kiadott, Nemzeti Biztonsági és Nemzeti Védelmi Stratégiából, valamint a Védelmi Tervezési Irányelvekből táplálkozik. Mivel a nyilvános leírás nem tartalmazza a biztonsági környezet értékelését, a stratégiai megközelítés alapján – ami átemeli annak biztonsági trendleírását – azt kell feltételezni, hogy a védelmi stratégia értékelését veszi alapul, amelyben Oroszország és Kína nagyhatalmi kihívóként, Irán és Észak-Korea kihívóként, a terrorista szervezetek pedig folyamatos fenyegetésként jelennek meg. A katonai stratégia globális perspektívából egy olyan haderőt vizionál, amelyik alkalmas képességei korlátlan alkalmazására a Föld valamennyi régiójában, a szárazföldön,

---

⁴¹² Csiki Varga: 4-8. o.

⁴¹³ A nyilvánosság egy nyílt összefoglalóból ismerheti meg a védelmi stratégia tartalmát: Summary of the 2018 National Defense Strategy of the United States of America. Sharpening the American Military's Competitive Edge.

⁴¹⁴ Description of the National Military Strategy 2018. The Joint Staff.

⁴¹⁵ Mehta: i. m.

vízen, a légtérben, a kozmikus és virtuális térben egyaránt. A stratégiai megközelítés a Nemzeti Védelmi Stratégia biztonsági trendjeire épül: a nagyhatalmi versenyzés újbóli megjelenése, gyengülő második világháború utáni világrend, a technológia és a háború megváltozott jellege (diffúzió, versenyzés, új fenyegetések), megerősödött nem állami szereplők, az Egyesült Államok területe nem menedék többé, tömegpusztító fegyverek fenyegetése, szövetségesek és partnerek, a változások mérete és sebessége. A stratégia értelmezésében ezek közül a trendek közül a nagyhatalmi vetélkedés kiújulása testesíti meg a legnagyobb kihívást, amellyel az összhaderőnemi erő szembesül, Kína és Oroszország tekintetében. Ugyanakkor a globális integráció elismeri a bizonytalanságot. A stratégia megállapítja, hogy az ellenség földrajzi régiókon átívelő, valamennyi műveleti térben végrehajtott műveletekkel próbálják rombolni a haderő meglévő versenyelőnyét, mindezt egy olyan környezetben, ahol az Egyesült Államok területe nem biztonságos többé.⁴¹⁶ Az ellenséggel és versenytársakkal szemben elérendő katonai előny érdekében a stratégia bevezeti az összhaderőnemi, összefegyvernemi harc fogalmát, amelyet a valamennyi műveleti térben, az összhaderőnemi képességek integrálásával végrehajtott hadműveleti művészeteként definiál. Értelmezésében ez azt is jelenti, hogy a haderő és vezetői ugyanolyan magabiztosan hajtanak végre műveleteket a világűrben és a kibertérben, ahogyan a három hagyományos közegben, a földön, a vízen és a levegőben.⁴¹⁷ A haderő alkalmazásához a 2018-as katonai stratégia a védelmi stratégiai célkitűzéseit teszi magáévá:

- az Egyesült Államok területének védelme;
- a haderő katonai előnyének fenntartása minden régióban és globálisan;
- az ellenség elrettentése a létfontosságú érdekek fenyegetésétől;
- az Egyesült Államok más kormányzati szerveinek segítése az ország befolyásának növelésében és érdekei védelmében;
- kedvező erőegyensúly fenntartása a csendes-óceáni, és az európai térségben, a Közel-Keleten és a nyugati féltekén;
- a partnerek védelme az agressziótól, és tisztességes felelősség-megosztás a közös védelemben;

---

⁴¹⁶ Summary of the 2018 National Defense Strategy: i. m. 2-3. o.

⁴¹⁷ Description of the National Military Strategy 2018: i. m. 2. o.

- ellenséges államok és nem kormányzati szereplők elrettentése, meggyőzése, illetve megakadályozása a tömegpusztító fegyverek alkalmazásában;
- annak megelőzése, hogy terroristák külső támadást hajtsanak végre az Egyesült Államok területe, állampolgárai, szövetségesei és tengeren túli partnerei ellen;
- a közösségi terek szabad elérhetőségének biztosítása;
- a szervezeti kultúra és irányítás megváltoztatása a folyamatos költséghatékony és gyors teljesítmény érdekében;
- egy 21. századi Nemzeti Biztonsági Innovációs Bázis megalapítása amelyik hatékonyan támogatja a védelmi műveleteket, fenntartja a biztonságot és fizetőképességet.⁴¹⁸

Ezen célkitűzések megvalósításához a katonai stratégia öt feladatkört határoz meg:

- válasz a fenyegetésekre;
- stratégiai támadás elhárítása, illetve a tömegpusztító fegyverek proliferációjának megakadályozása;
- hagyományos támadás elhárítása;
- a szövetségesek és partnerek biztonságának védelme;
- háborús küszöb alatti konfliktusok katonai dimenziójának megvívása.⁴¹⁹

A stratégia értelmezésében az Egyesült Államok területének védelme a haderő olyan tevékenysége, amely felülír valamennyi feladatot, és az összhaderőnemi erő funkciójának mozgatórugója. A haderő alkalmazására a dinamikus haderő alkalmazás módszerét határozza meg, hogy a haderővel történő gazdálkodás keretében előtérbe helyezze a háborúra történő felkészülést, ugyanakkor kielégítse a mindennapi műveletek igényeit is. A stratégiai lehetőségek azonosításával és kihasználásával proaktívan formálva a biztonsági környezetet, a dinamikus haderő alkalmazás összehangolja a haderő tevékenységét a többszörös globális műveleti tervek, kiemelt küldetések, időhorizontok, műveleti tartományok, és földrajzi határok között. A dinamikus haderő alkalmazás – amelyen keresztül a haderő működteti a védelmi stratégia globális műveleti modelljét –, a készenlét helyreállításával és a modernizációval segít kiegyensúlyozni az azonnali műveleti igényeket, hogy fenntartsa a haderő versenyelőnyét.⁴²⁰ A 2018-as katonai stratégia elismeri a szövetségesek és partnerek rendkívül fontos hozzájárulását a haderő tevékenységéhez,

⁴¹⁸ Summary of the 2018 National Defense Strategy: i. m. 4. o.

⁴¹⁹ Description of the National Military Strategy 2018: i. m. 3. o.

⁴²⁰ U. o. 3-4. o.

ezért meghatározza a partnerek interoperabilitásának, pusztítóképességének és túlélőképességének növelését. A stratégia kiemeli a gyakorlatok fontosságát a készenlét, az interoperabilitás és a bizalom növelésének tekintetében, mely lehetővé teszi – bokszolói kifejezéssel élve – a súlycsoporton felüli ütések is. A gyakorlatok hasznosak a rövidtávú kísérletek végrehajtása, az innovatív ötletek és technológiák kipróbálására is, ami segítséget nyújt a versenyelőny megőrzésében. A jövőre vonatkozóan a stratégia a haderőfejlesztést és a haderőtervezést nevesíti, melyeknek keretében a haderő adaptációját és megújulását tervezi a védelmi stratégiában meghatározott halálosabb haderő kifejlesztése érdekében. A haderőfejlesztés célja, hogy a meglévő tervezési, döntéshozatali és haderő gazdálkodási folyamatokat úgy alakítsa át, hogy az jobban betöltse funkcióját. A stratégia reményei szerint a haderőtervezés lehetővé teszi a haderőnek, hogy alapvetően különbözően, a megszokottól eltérő módon győzze le az ellenséget. A haderő alkalmazásához hasonlóan a haderőfejlesztés és a haderőtervezés végcéljai is a Nemzeti Védelmi Stratégiából vannak levezetve. A stratégia a fejlesztési célok elérésére három módszert ír le: a személyi állomány fejlesztése, az új gondolatok és a felszerelés, amelyek lehetővé teszik a versenyelőny megtartását.⁴²¹

A dokumentumban egy mondat utal arra, hogy a katonai stratégia a globális integráció megvalósításának elmúlt két éves tapasztalatait is feldolgozza. A globális integráció koncepciójának célja a kompetitív katonai előny fenntartása. A világ megváltozott, az Egyesült Államoknak a hidegháború végétől egészen az elmúlt néhány évig nem volt globális versenytársa, míg jelen helyzetben két nagyhatalom, Kína és Oroszország is kihívóként jelentkezik. Katonai szempontból ez azt jelenti, hogy korábban az Egyesült Államok gyakorlatilag a világ bármely részén végrehajthatott katonai beavatkozásokat, jelenleg azonban cselekvési szabadsága korlátozott.⁴²² A koncepció szerint a háború jellege transzregionálissá vált, és több tartományban valósul meg. Erre a Vezérkari Főnökök Egyesített Bizottságának az elnöke példaként hozta föl, hogy ha a Koreai-félszigeten az 1990-es években konfliktus történik, akkor fölhívja a hadszíntéri parancsnokot és megkérdezi, hogy mire van szüksége a probléma megoldásához. Ugyanakkor ma elsőként az Északi Parancsnokságot hívná, hogy meggyőződjön az USA területének védelméről, a

---

⁴²¹ U. o. 4. o.

⁴²² Dunford, Joseph F.: The Character of War and Strategic Landscape have Changed. DoD Live, April 30, 2018.

második telefonhívást a Kiberparancsnokságra indítaná, hogy megbizonyosodjon a kibertér felőli biztonságról, a harmadik telefonhívás a nukleáris erők parancsnokánál csörögne, mivel a konfliktusnak van nukleáris kihatása is, a negyedik telefonhívás a Japán védelméért felelős parancsnokhoz futna be, és csak ötödikként hívná fel azt a hadszíntéri parancsnokot, aki a régióért felel.⁴²³ A példa eltűzött, de jól szemlélteti a különbséget a 90-es évek és napjaink geostratégiai adottságai között. A helyzetet súlyosbítja, hogy ezek a konfliktusok mindennaposak lehetnek Európában, Oroszországgal szemben, a Közel-Keleten, a csendes-óceáni térségében így egy a védelmi miniszter által lefolytatott videó konferencia során valamennyi hadszíntéri parancsnok a körzetében lezajló konfliktus megoldásához szükséges igényeket sorolná. Ez azt szemlélteti, hogy a geopolitikai helyzet sokkal komplexebb, mint a 90-es években volt.⁴²⁴

Mivel a források korlátozottan állnak rendelkezésre, a forrás allokációnál figyelembe kell venni a parancsnokok igényeit és a stratégiai prioritásokat. A kihívások besorolásának megfelelően kell a haderőt fejleszteni, amely már a haderőtervezés szakterülete. Megállapítható, hogy az Egyesült Államok elvesztette versenyelőnyét a kihívókkal szemben; Oroszország és Kína megfigyelte az Egyesült Államok hadviselését, hogy megállapítsa a gyenge pontjait és olyan képességeket fejlesztett ki, amelyekkel korlátozhatja az Egyesült Államok erőkitívési képességét illetve műveleti szabadságát. Ha nem történik változás a jövő amerikai haderejének tervezésében, az a versenyelőny további erodálásához, illetve elvesztéséhez vezethet. A stratégia három területen határoz meg stratégiai irányt ahhoz, hogy a globális integráció keretrendszerében a jelenlegi és jövőbeni biztonsági kihívások megválaszolhatóak legyenek:

- haderő alkalmazás, amely meghatározza a tervezést, az erőkkel történő gazdálkodást és a döntéshozatal folyamatát;
- haderőfejlesztés, amely adaptálja a funkciókat, képességeket és koncepciókat, hogy fejlessze a haderőt;
- haderőtervezés, ami innovatív eszközökkel képessé teszi a haderőt arra, hogy megtartsa versenyelőnyét az ellenséggel szemben.⁴²⁵

---

⁴²³ Sz. n.: Global Integration: Maintaining a Competitive Advantage. Partial transcript of remarks delivered Oct. 30, 2018 by Chairman of the Joint Chiefs of Staff Gen. Joseph F. Dunford, Jr. to Joint Staff personnel at the Pentagon.

⁴²⁴ U. o.

⁴²⁵ Description of the National Military Strategy 2018: i. m. 4-5. o.

A 2018-as katonai stratégia egy olyan haderőt vizionál, amely továbbra is képes megvédeni az Egyesült Államok területét, képes globális erőkitetésre a jelenlegi és a jövőbeni biztonsági környezetben egyaránt.

4. 8. RÉSZKÖVETKEZTETÉSEK

Összességében megállapítható, hogy a 2004. évi nemzeti katonai stratégia jól teljesített: Az Egyesült Államokat nem érte külső támadás, és – bár rendkívüli műveleti költséggel jártak – az iraki és afganisztáni szerepvállalás is hozott eredményeket. Az eredmények, figyelembe véve az Iszlám Állam térnyerését Irakban, illetve a szövetséges csapatok számának csökkenésével járó hatalmi visszarendeződést Afganisztánban, nem bizonyultak hosszantartónak, de ez nem a stratégiának, még csak nem is a végrehajtásnak köszönhető. Ha figyelembe vesszük a terrorizmus elleni küzdelem jellegét, a 2004 és 2011 közötti időszak – mérőszámként alkalmazva a kiképzett helyi biztonsági erők számát,⁴²⁶ a kormányzati ellenőrzés alatt tartott területek méretét, a megsemmisített terrorista vezetők és a megakadályozott terrorcselekmények számát – sikeresnek mondható. Ugyanakkor egy másik stratégiai opció, ugyanezen költségekkel, kevesebb áldozat árán hasonló, vagy kedvezőbb eredményeket hozhatott volna. A katonai stratégia „kiszolgálta” a Bush adminisztráció neokonzervatív stratégiai irányvonalát, ami a válságok kezeléséhez aktívan használta a diplomáciai és katonai eszközöket, igyekezett konstruktív viszonyt kialakítani az emelkedő nagyhatalmakkal és kiterjeszteni a gazdasági prosperitást a világban. A katonai stratégia intézményesítette a 2001. szeptember 11-e után megtett lépéseket, a személyek jelentette fenyegetést, a megelőző csapást és az amerikai föld védelmét. A hadviselés jellegének megváltozása kapcsán tovább erősödött a partnerekkel – beleértve a szövetségeseket, állandó regionális és koalíciós partnereket is – és nemzetközi szervezetekkel történő együttműködés fokozása minden területen. A stratégia egy túlabicionált, bár jelentős forrásokkal rendelkező mégis alultervezett stratégiának minősült.

A feszített műveleti tempó és a gazdasági válság szorításában 2011-ben egy visszafogottabb, a korábbiaktól strukturájában is különböző stratégia született. Nem rendelt eszközöket a célokhoz, még csak nem is írta le a kívánt haderő tulajdonságait, inkább a visszafogottság okait magyarázta. Soha ilyen együttműködő stratégia nem

---

⁴²⁶ Jost: i. m. 4. o.

került kiadásra, amelynek gyengeségét megérezve erőre kaptak a feltörekvő hatalmak. Az Egyesült Államok által meghirdetett átcsoportosítás a csendes-óceáni térségbe („rebalance”) a gyakorlatban nem lett megtöltve tartalommal.⁴²⁷ Ez nem azt jelenti, hogy az Egyesült Államok globális szerepe, illetve globális cselekvőképessége megkérdőjeleződött volna, inkább egy túl ambiciózus stratégia után, a valós korlátokkal szembenező regenerálódási folyamatot biztosító dokumentum született. Ezt erősíti a stratégia kiadását követő évek védelempolitikai irányvonala, ami:

- a jelen háborúinak megvívásáról a jövő kihívásaira;
- a földrajzi prioritások terén a Közel-Keletről (illetve amellet) a Csendes-óceán térségére;
- a fegyveres erők feladatköre terén a stabilizációs műveletekről az erők kivetítésére és az aszimmetrikus kihívások kezelésére;
- a haderőstruktúra terén a létszámcökkentéssel együtt rugalmasabb és mozgékonyabb erők kialakítására;
- a haderő fejlesztése terén pedig a csúcstechnikát képviselő képességekre helyezte a hangsúlyt.

A 2015. évi amerikai nemzeti katonai stratégia kiegyensúlyozottan értékelt a stratégiai környezetet, évei alatt jelentősen növekedett a súrlódás a feltörekvő hatalmakkal. A stratégia éveiben megállapítást nyert, hogy a biztonsági környezet jelentősen különbözik az elmúlt 25 évtől, ami változásokat követel a források felhasználásában. Azok nem megfelelő felhasználása elszalasztott lehetőségnek bizonyult, a védelmi reform lassan haladt így csökkent az Egyesült Államok katonai fölénye. Előtérbe kerültek a tudományos-technológiai projektek, amelyek fejlett technológiákat kutatnak és fejlesztenek, mint például hiperszonikus repülések, nagymennyiségű adatok elemzése, kifinomult eszközök és felszerelések, ember-gép csapatmunka. Jelentős összegeket fordítottak az elrettentést és a harc megvívásának képességét növelő technológiákra, eszközökre. A forrásszűkös környezet miatt még így is kissé túlambicionált stratégiáról beszélhetünk.

A 2018-as katonai stratégia rendkívül önkritikusan állapítja meg, hogy az Egyesült Államok elvesztette versenyelőnyét a kihívókkal szemben, Oroszország és Kína olyan képességeket fejlesztett ki, amelyekkel korlátozhatja az Egyesült Államok erőkivetítési képességét illetve műveleti szabadságát. Ez a katonai fölény és

---

⁴²⁷ Law, Tim: Rebalancing What, Exactly? Analysing the United States’ Pacific Pivot. 23-30. o.

versenyelőny további erodálásához, illetve elvesztéséhez vezethet. Források tekintetében a kissé erősödő védelmi költségvetés nem ellensúlyozhatja az elvesztegetett éveket, így ambiciózusnak tűnik egy olyan haderő fenntartása, amelyik továbbra is képes megvédeni az Egyesült Államok területét, képes globális erőkiemelésre.

5. A TECHNOLÓGIA HATÁSA AZ EGYESÜLT ÁLLAMOK HIDEGHÁBORÚ UTÁNI KATONAI STRATÉGIÁIRA

5. 1. A FORRADALMI TECHNOLÓGIA MEGJELENÉSE A HADSZÍNTÉREN - HADÜGYI FORRADALOM A HIDEGHÁBORÚ UTÁN

Az Egyesült Államok haderejének hatékonysága az első Öböl-háborúban azt sugallta, hogy egy hadügyi forradalom van folyamatban. A háború tapasztalatait már kimerítően feldolgozták, azonban néhány jellemző adattal szeretném kiemelni a „forradalom” lényegi részeit, a később stratégiai változásokat előidéző új technológiákat.

A Sivatagi Vihar hadműveletben a szövetséges – nagyrészt amerikai – légierők 10 nap alatt mintegy 10 000 bevetést hajtottak végre és sebészi pontossággal semmisítették meg kulcsfontosságú iraki katonai célpontokat, vezetési és kommunikációs központokat, radarokat, rakétakilövő állásokat, repülőtereket és Irak tömegpusztító fegyverekhez kapcsolódó létesítményeit.⁴²⁸ A hadművelet alatt új űr és hírszerző eszközöket alkalmaztak a műveletek tervezésének megkönnyítésére, a műveletek vezetésére és a célok valós idejű azonosítására. Az űreszközök támogatásával rendkívül pontos időjárás előrejelzés állt rendelkezésre, és napi 20 órában háromdimenziós, 24 órában pedig kétdimenziós globális helymeghatározó rendszer működött a hadszíntéren. A műholdas rendszer több mint 100 földi terminállal biztosított kommunikációt a parancsnokok között. A Sivatagi Vihar esetében a műveleti tervezés során a pilóták felkészítése mindössze négy órát vett igénybe, míg korábban, a vietnami háború idején a küldetések előkészítése napokig tartott. A térképek, fenyegetettségek és minden létfontosságú adat valós időben jelent meg a repülőszázadok integrált rendszereiben, melyek adatai rendkívül megbízhatóak voltak. A nagy felbontású képeket és más adatokat harcászati digitális faxokon keresztül továbbították. Az AWACS repülőgépek folyamatos légi helyzetképet biztosítottak és naponta 3000 bevetést koordináltak.⁴²⁹ A Joint-Stars fejlesztés alatt

---

⁴²⁸ Lambeth, Benjamin S.: *The Winning of Air Supremacy in Operation Desert Storm*. Santa Monica, RAND, 1993. 14. o.

⁴²⁹ sz n.: *Airpower in Operation Desert Storm*. USAF Fact Sheet 91-03 Special Edition. Globalsecurity.org (online), May 1991.

álló radarrendszer 80%-os elérhetőséggel állt rendelkezésre, és minden jármű földi mozgását követte. Ez a rendszer azonosította és célozta meg a Scud rakéták kilövő állásait, teherautókat, harckocsikat, légvédelmi rakéta eszközöket. A stratégiai légi szállítás 482 000 utast, 513 000 tonna terhet szállított hat hét alatt, ami megegyezett az 56 hétig működő berlini légihíd teljesítményével. Az F-117-esek 1250 bevetést hajtottak végre, 6900 repült óra alatt 2000 tonna bombát dobtak le, és kizárólag ezek a gépek bombázták Bagdad belvárosát nagy pontossággal és korlátozott járulékos civil veszteséggel. Az elektronikus zavaró repülőgépek 900 bevetést hajtottak végre, zavaró tevékenységükkel hatékonyan akadályozták meg, hogy az irakiak azonosítsák, illetve célba vegyék a szövetségeseket. Az amerikai légierő 7400 tonna precíziós bombát dobott le, ami az összes mennyiség 90 százalékát jelentette.⁴³⁰ Az F-111-es repülőgépek GB-12 lézervezérelt bombái több mint 200 harckocsit semmisítettek meg egyetlen éjszaka alatt. Kiválóan bizonyították a radarvezérelt páncéltörő és levegő-levegő rakéták is. Irak összesen 234 repülőgépet veszített, amelyből 122 Iránba repült. A légierő értékelése szerint a lopakodó technológia óriási előnyt jelentett, ugyanis a nélkül egy csapásmérő csoport 32 bombázó repülőgépből, 16 kísérő vadászból, 8 elektronikai harc és 4 zavaró repülőgépből, valamint 15 légi utántöltő gépből állt. Lopakodó technológia alkalmazásával ugyanez a küldetés 8 F-117-es és 2 utántöltő repülőgéppel végrehajtható volt. A lopakodó technológia a precíziós bombákkal kevesebb repülőgépet, kisebb kockázatot és életek megmentését jelentette a személyzetek és a civil áldozatok tekintetében.⁴³¹

A világ közvéleménye és a katonai gondolkodók is szembesültek a szövetségesek harci hatékonyságával, ami megindította a hadügyi forradalomhoz kapcsolódó kutatásokat. A fogalom megalkotása „katonai technológiai forradalom”⁴³² az 1980-as évek szovjet szakirodalmából származik, ami átfogó hadügyi forradalom koncepcióvá fejlődött: „a katonai képességek és hatékonyság szakaszos fejlődése, amelyet a technológia, a rendszerek, a műveleti eljárások és katonai szervezetek változása támogat és kísér.”⁴³³ Az első Öböl-háború szembeötlő amerikai katonai hatékonysága – melynek a fenti adatokból következően négy fő jellemzője volt: a

---

⁴³⁰ Ugyanakkor a felhasznált bombáknak csak a 20%-a volt precíziós, míg a 2003-as második Öböl-háborúban majdnem valamennyi.

⁴³¹ sz n.: Airpower in Operation Desert Storm: i. m.

⁴³² A kifejezést Nikolai Ogarkov vezérkari főnök (1977-1984) használta először.

⁴³³ Metz - Kievit: i. m. vi. o.

precíz csapások, a fejlett vezetés-irányítás és hírszerzés, az információs hadviselés, és az alacsony veszteségek – stratégiai hatásokat is implikált:

- a katonai erő politikai célú használatának újraértékelése;
- az Egyesült Államok jövőbeni kihívója megjelenésének időbeni kitolása;
- útmutatás a jövő haditechnikai fejlesztésére;
- jövőbe mutató koncepcionális gondolkodás.⁴³⁴

Ezek a hatások további stratégiai kérdéseket vetettek fel: mire legyen képes az Egyesült Államok hadereje a jövőben? A válasz természetesen a stratégiai célkitűzésektől és a jövő ellenségeitől függött. Felmerült ugyanakkor az az erkölcsi kérdés is, hogy mi az, amit a jövőben megtehet az amerikai haderő?⁴³⁵ Értekezésem célja volt, választ találni arra a kérdésre, hogy milyen konkrét reakciókat generáltak ezek a változások az Egyesült Államok katonai stratégiáiban. A dokumentumokat ilyen szempontból áttekintve összesíthetjük az eredményeket, de előtte szükségesnek tartom röviden összefoglalni a hadügyi forradalom elméleti alapjait, jellemzőit és beazonosítani stratégiai hatásait.

A hadügyi forradalomnak létezik szűkebb és tágabb értelmezése. Szűkebb értelemben nem jelent mást, mint az innovatív technológiák alkalmazását a katonai rendszerekben, kiegészítve a kapcsolódó műveleti eljárások és szervezeti struktúra változásaival, amelyek alapvetően változtatják meg egy konfliktus lefolyásának jellemzőit.⁴³⁶ A hadügyi forradalom drámai növekedést okoz a harci alkalmazás hatékonyságában négy változáson keresztül: technológiai változás, rendszerfejlesztés, műveleti innováció és szervezeti adaptáció.⁴³⁷

Tágabb értelmezés szerint: a teljes hadügyi forradalom csak akkor következik be, ha egy új generáció felváltja a régit és az egész társadalom átalakul, változásra kényszerítve a haderőt minden szinten: technológiai, kulturális, szervezeti, stratégiai, harcászati, kiképzési, doktrínális és logisztikai értelemben.⁴³⁸ Ezt támasztja alá az a vélemény miszerint „*Az Egyesült Államok területén 2001. szeptember 11-én elkövetett terrortámadások és azok pszichológiai következménye az Egyesült Államok*

---

⁴³⁴ U. o. v. o.

⁴³⁵ U. o. vii. o.

⁴³⁶ U. o. 3. o.

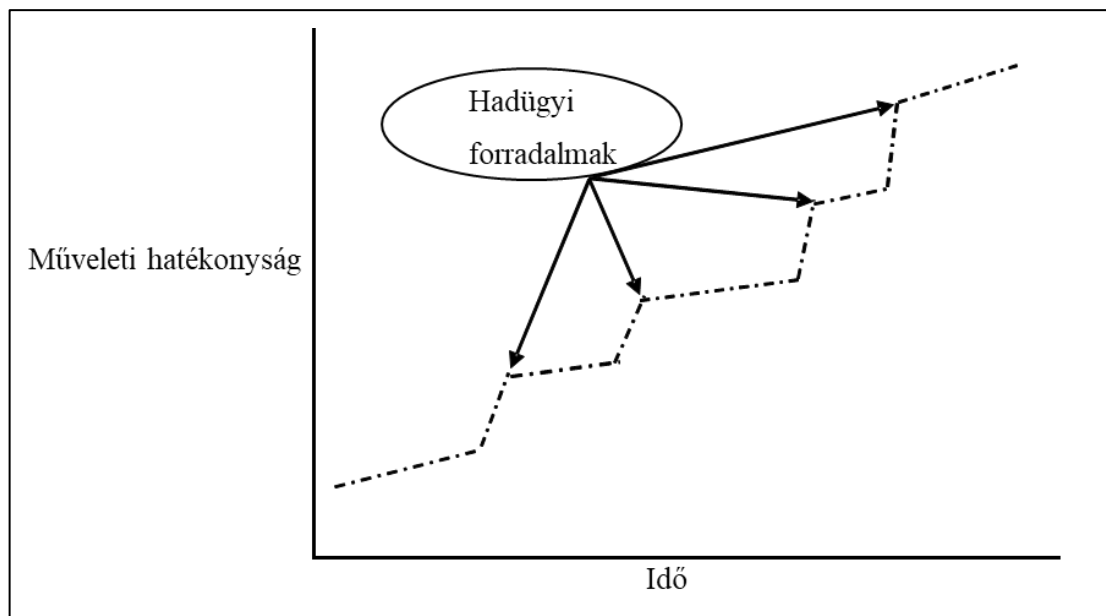
⁴³⁷ Metz, Steven: *Armed Conflict in the 21st Century: The Information Revolution and Post-Modern Warfare*. Carlisle, Strategic Studies Institute, U. S. Army War College. April 2000. 4. o.

⁴³⁸ Toffler, Alvin - Toffler, Heidi: *War and Anti-War: Survival at the Dawn of the 21st Century*. Boston, Little Brown & Co, 1993. 32. o.

kormányára és népére, jobban „forradalmasította” a hadviselést, mint addig bármilyen katonai technológia.”⁴³⁹

A szűkebb és tágabb értelmezések kompromisszumaként kialakult egy elmélet, amely a hadügyi forradalmat folyamatosnak tartja és kisebb, illetve jelentősebb szakaszokra bontja. A felbontás oka, hogy a kisebb hadügyi forradalmak nem jelentenek mást, mint a hadszíntéren alkalmazott technológiák gyors változását, amelyek ma olyan sűrűn követik egymást, hogy folyamatosnak tűnnek. Míg a nagyobb vagy teljes hadügyi forradalom jelentősebb változásokkal jár, áttörő technológiai fejlődést takar, illetve érinti a társadalmat és az Alvin és Heidi Toffler által említett szinteket is.

8. sz. ábra: hadügyi forradalmak és folyamatosság

Forrás: Metz: *Armed Conflict in the 21st Century*, 13. o.

Ez alátámasztja azt a hipotézist, hogy a technológiai változás stratégiai változásokat generál. Figyelemmel Metz és Kievit megállapítására, hogy „... *a fejlett, megnövelt hatékonyságú fegyverrendszerek nem jelentik automatikusan a katonai erő – stratégiai eszközként történő – megnövekedett alkalmazását,*”⁴⁴⁰ be kell azonosítani, hogy melyek ezek a változások az Egyesült Államok stratégiáiban.

Metz és Kievit egyéb fontos megállapításokat is tettek, amelyeknek stratégiai hatása lehet:

⁴³⁹ Chapman, Gary: *An Introduction to the Revolution in Military Affairs*. XV Amaldi Conference on Problems in Global Security, Helsinki, Finland, September 2003. 14. o.

⁴⁴⁰ Metz - Kievit: i. m. 10. o.

- a műveleti hatékonyságot okozó technológiai változások kumulatív jellegűek, de a hatékonyság relatív és nem abszolút értékű;
- a világ egy nagyobb hadügyi forradalom felé közeleg, ami a szilikon chipek, a robot-, pszicho-, és biotechnológia gyors fejlődése által generált gazdasági, szociális és kulturális változások interakciójának következménye;
- a műveleti hatékonyságot fokozó technológiai fejlődés időszakosan korlátozhatja a katonai erő stratégiai használhatóságát;
- a hadügyi forradalmat generálhatja egy hatalom vagy egy csoport, melynek oka lehet egy csökkenő katonai képesség vagy az egyensúly felborulása.⁴⁴¹

Fontos kérdésként vetődik fel, hogy a műveleti hatékonyság növekedése stratégiai előnnyé konvertálható-e? A jelentős technológiai felsőbbrendűség a relatív egyensúly viszonylagos megbomlása miatt az ellenfeleknél is szükségszerűen hadügyi forradalmat generál. Oroszország kényszerűségből, viszonylag hosszú szünetet, illetve alacsonyabb intenzitású szakaszt tartott a haditechnikai fejlesztésekben, de amint gazdasági ereje megengedte, ismét jelentős forrásokat áldoz fejlesztésekre, amiből nem maradnak ki az áttörő technológiák – akusztikus és lézer fegyverek – kutatása sem. Ezekkel Oroszország egy csapásra behozná lemaradását.⁴⁴²

A hadügyi forradalom hasznainak stratégiai érvényesítéséhez fontos a fejlett technológiák saját kézben tartása. A mai interdependens és technikailag transzparens világban a felsőbbrendű technológiák „szivárgása” szinte elkerülhetetlen, ami végső soron az ellenség műveleti képességeinek növekedéséhez vezet.⁴⁴³ Ebből a szempontból kritikus jelentőséggel bír a kettős hasznosítású technológiák fejlődése, amelyek természetes módon kerülnek az ellenség kezébe, sérülékenységet okozva ezzel.⁴⁴⁴ A technikai fölény biztos tudata túlzott magabiztossághoz, illetve a fejlett technológiáktól való jelentős függőséghez vezet, amit kezelni kell.⁴⁴⁵

A technológiai felsőbbrendűség fenntartása folyamatos gazdasági elsőséget is követel. Folyamatosan biztosítani kell a kutatás-fejlesztési forrásokat, ugyanis a hadügyi forradalom és technológiai fejlődés folyamatossága miatt pár év kihagyása is

---

⁴⁴¹ U. o. 11. o.

⁴⁴² Putyin orosz elnök bejelentése az orosz lézerfegyverről. sz. n.: Putin hails Russia's new laser weapons, claiming they're right out of 'science fiction'. Business Insider (Online), May 17, 2019.,

⁴⁴³ Lásd Kína növekvő K+F költségvetését és haditechnikai fejlesztési programjait.

⁴⁴⁴ A stratégia erre válaszul az erők védelmét erősíti.

⁴⁴⁵ Napjainkban az USA ennek megelőzésére „szegényített” körülmények közötti (üreszközök támogatása nélküli) kiképzéseket is tervez.

az előny elvesztéséhez vezethet. A 2008-as gazdasági világválság nem csak az Egyesült Államok általános teljesítményén, de a kutatás-fejlesztési forrásokon is nyomot hagyott.⁴⁴⁶ Nem túlzás azt állítani, hogy az a stratégia, amelyik a technológiai felsőbbrendűség fenntartását tűzi ki célul, nem visel el a végrehajtás szakaszában jelentős forráselvonásokat.

A várható fenyegetések is fontosak a stratégiai válaszok szempontjából. Az állami szereplők ellen alkalmazott katonai erő különbözik a nem állami szereplők ellen szükséges erőtől. A nem állami szereplők is lehetnek az erőszak hagyományos formáját, vagy a hozzájuk került fejlett technológiát alkalmazó szereplők. Ez különös jelentőséggel bír az aszimmetrikus és információs hadviselés, a kibertérben folyó összecsapások korában. *„Az évszázadokon keresztül egymás mellett létező, ám jól elkülöníthető tradicionális és irreguláris harcmodor a negyedik ipari forradalom hatására mindinkább egyszerre, egymással szimbiózisban van jelen.”*⁴⁴⁷ Ez arra készíti a haderőket, hogy a hadügyi forradalom eredményeit felhasználva, a nagyméretű, nagy logisztikai támogatást igénylő, lassú erők helyett kisméretű, gyorsmozgású, agilis csoportokat alkalmazzanak.

Az egyre gyorsuló technológiai fejlődés folyamatos hadügyi forradalmakat eredményez, ami állandó adaptációt, transzformációt követel. Az új technológiákat alap- és alkalmazott kutatások előzik meg és már a prototípusok kifejlesztése során el kell kezdeni megtervezni a hadrendbe állítást. A védelmi programokat követően, amelyek tartalmazzák a fejlesztést, tesztelést és gyártást, az eszközöket integrálni kell a haderőbe, ami magában foglalja a repülőgépeken és a pilóták kiképzésén túl az üzemeltetés humán és technikai feltételeit, valamint a hatékony alkalmazáshoz szükséges fegyverzetet. Ehhez megfelelő szervezeti struktúrát kell kialakítani. A gyors fejlődés párhuzamos programokat jelent, ami technikai oldalról is folyamatos adaptációt, a haderő transzformációját igényli.

A biztonsági környezet átalakulásán túl, a technológiai változások is jelentős hatást gyakoroltak az Egyesült Államok katonai stratégiái állandónak tekinthető fő elemeire: az elrettentésre és az erőketítésre. A katonai stratégiák egyéb elemeit, mint például a harc megvívása, a békeidőszaki szerepvállalás – ami a szövetségesekkel

---

⁴⁴⁶ A K+F költségek 2008 és 2010 között csökkentek és csak 2013-ban kerültek a korábbi növekedési pályára. 2008: 415 124 millió dollár; 2009: 411 141 millió dollár; 2010: 410 093 millió dollár.

⁴⁴⁷ Porkoláb Imre: A stratégia Művészete – Szervezeti innováció kiszámíthatatlan üzleti környezetben – Szun-ce gondolatai alapján. Budapest, HVG könyvek, 2019. 48. o.

történő napi együttműködésben ölt testet –, a belbiztonsági műveletek vagy a katasztrófa elhárításban történő részvétel, ilyen tekintetben nem vizsgálom, mert az elrettentés és erőketvités átfogóan lefedik a haderő azon alapképességeit, amelyekre a technológia hatást gyakorol.

5. 2. A TECHNOLÓGIAI FEJLŐDÉS ÉS A NEM ÁLLAMI SZEREPLŐK MEGJELENÉSÉNEK HATÁSA A STRATÉGIÁK ÁLLANDÓ ELEMÉRE, AZ ELRETTENTÉSRE⁴⁴⁸

A hidegháború vége és a 2001. szeptember 11-i terrortámadások után sokan megkérdőjelezték az elrettentés elméletének hasznosságát – egy olyan biztonsági környezetben, ahol olyan fenyegetések jellemzőek, mint a működésképtelenné váló államok, a népirtássá fajuló etnikai konfliktusok, a humanitárius katasztrófák vagy a globális terrorizmus – de az elrettentés politikája továbbra is alapvető eleme maradt az amerikai biztonsági és katonai stratégiáknak. A globális biztonsági rendszerben a nemzetállamok mellett új szereplők tűntek fel. Az ideológiai, vallási, vagy érdek alapon szerveződő nem állami szereplők nem vettek részt a jelenlegi világ „játékszabályainak” kialakításában. Néhány extrém vallási ideológiát leszámítva⁴⁴⁹ nem rendelkeznek globális célkitűzésekkel, ugyanakkor a globalizáció és az interdependencia miatt regionális érdekérvényesítésük által befolyásolják a globális folyamatokat. A technológiai fejlődés, a világ fizikai és virtuális beszűkülése biztosítja számukra az aszimmetrikus eszközök hatékony alkalmazását. Elrettentésükhöz nincs szükség hatalmas hagyományos és nukleáris arzenálokra, hatékonyabbnak bizonyulhat az általuk is kihasznált globalizáció és a technológiai fejlődés,⁴⁵⁰ valamint az ennek következményeként nemzetállamok által harmonizáltan életbe léptetett egyéb intézkedések,⁴⁵¹ amelyek ellehetetlenítik hatékony működésüket és létüket.

---

⁴⁴⁸ Joint Publication 1-02. Department of Defense Dictionary of Military and Associated Terms, 12 April 2001. (As Amended Through 17 October 2008): „*Elrettentés: a cselekvés megakadályozása a következményektől való félelem által...az elfogadhatatlan közömbösítés hihető fenyegetése által okozott tudatállapot*” 161. o.

⁴⁴⁹ Az iszlám szélsőségesek gyakran látható jelmondata az „Islam will dominate” ami az iszlám vallás egyeduralmát hirdeti.

⁴⁵⁰ A globális hírszerző hálózatok, az internetes kommunikáció ellenőrzését lehetővé tevő technológiák, valamint a nagy távolságú célmeghatározó és csapásmérő eszközök.

⁴⁵¹ A nemzetközi pénzügyi világ rendszabályai folyamatosan nehezítik, illetve megakadályozzák a tevékenységhez szükséges pénzügyi források áramlását.

Ezek a csoportok nem rendelkeznek szuverén állami területtel, erőközpontjuk nem azonosítható egyértelműen, ezért nem is támadható.⁴⁵²

Többen úgy vélik, hogy a nemzetállamok egyoldalú, elrettentésre tett lépései az új körülmények között hasztalanok és a fenyegetettség alapú felfogás olyan nemzetközi környezetet teremt, ami ellehetetleníti a válságok hatékony megoldását. A szkeptikusok táborának jelentős érve az is, hogy az elrettentés jelentős költségeit lehetne az emberiség számára hasznosabb dolgokra is fordítani. Annak ellenére, hogy a hidegháború utáni amerikai stratégiákban az elrettentés hangsúlyos elem maradt, elmélete nem fejlődött látványosan és nem épült be a stratégiai dokumentumokba. Fő elemei jellemzően a stratégiai nukleáris erők és a hagyományos fegyverek voltak, pedig az új lehetőségek feltárása stratégiai jelentőségű.⁴⁵³

Az elrettentés új, hatékony módjának megtalálásához el kell rugaszkodni a régi – a katonai stratégiákban is használt – definíciótól, miszerint az elrettentés lényege, hogy meggyőzzük az ellenfelet arról, hogy tevékenységének káros következményei, meghaladják annak hasznait. Az újabb megközelítés szerint nem mérlegelésre kell készíteni az ellenfelet, legalábbis nem hagyományos értelemben, hanem a haszon megtagadásával kell motivációit megszüntetni. Mindkét szemléletnél alapvetés, hogy az ellenség percepciója számára valóságot jelent.⁴⁵⁴ Tudomásul kell venni, hogy az elrettentés nem ugyanúgy működik minden helyzetben, de az ellenség kultúrájának, érdekeinek, stratégiai céljainak és belső működésük logikájának jobb megértésével növelhető az elrettentés sikerességének lehetősége. Még ha nehéz is, meg kell érteni viselkedését és lehetséges válaszlépéseit. Példaként hozható fel az iszlám fundamentalizmus, ami ellen az általános felfogás szerint az elrettentés hatástalan, ugyanakkor ezeknek a szervezeteknek valós, kézzelfogható céljaik – a status quo megváltoztatása, életformájuk védelme a külső fenyegetéssel szemben, hatalom és népszerűség saját országukban – vannak.⁴⁵⁵

---

⁴⁵² Naveh, Yair: Deterrence against Non-State Actors: Thoughts following Operation Protective Edge. INSS Insight No. 663, February 11, 2015. 2-3. o.

⁴⁵³ Lowther, Adam: Deterring Nonstate Actors. In: Lowther, Adam (Editor): Thinking About Deterrence: Enduring Questions in a Time of Rising Powers, Rouge Regimes and Terrorism. Alabama, Air University Press, 2014. 198. o.

⁴⁵⁴ Deterrence Operations Joint Operating Concept. Version 2.0, December 2006. 4. o.

⁴⁵⁵ Schaub, Gary: Are Rogue Regimes Deterrable? In: Lowther, Adam B. (Editor): Deterrence: Rising Powers, Rogue Regimes, and Terrorism in the Twenty-First Century. New York, Palgrave Macmillan, 2012. 143. o.

Mint más stratégiai eszközöket, az elrettentést is a fenyegetéshez kell igazítani, ugyanis az ellenük alkalmazott kinetikus erő láthatóan nem vezet eredményre. Ezen a területen is egyre inkább előtérbe kerülnek a nemzeti érdekérvényesítési eszközök egyéb: diplomáciai, gazdasági, információs elemei. A hírszerzés is rendkívül fontos szerepet kap az ellenség szándékainak, motivációinak megértésében. A tapasztalatok azt mutatják, hogy a stratégiai kommunikációnak is kulcsszerepe van az újkori elrettentésben, hogy a nem állami szereplők, sérelmeik és veszteségeik, elnyomott helyzetük hatékony propagálásával ne helyezkedhessenek az „erkölcsi felsőbbrendűség” pozíciójába ezzel növelve társadalmi támogatottságukat.⁴⁵⁶

A globális propaganda ellen kifejlesztett védelem növeli az elrettentés hatékonyságát. Az egyértelmű kommunikáció azért is fontos, hogy a szemben álló fél megértse tettének következményeit. Erre gyakran hozzák fel példaként April Gaspie Irakban szolgálatot teljesítő amerikai nagykövet 1990-es nyilatkozatát az iraki-kuvaiti vitáról, melyben kijelentette, hogy az Amerikai Egyesült Államoknak nincs véleménye a konfliktusról, ami erőszakos lépésekre bátorította Szaddam Husszeint diktátort.⁴⁵⁷

Annak a kutatási eredménynek a birtokában, hogy az esetek 30 százalékában – az érdekek aszimmetriája, a várható válaszlépés félreértelmezése, egy adódó sérülékenység kihasználása miatt – a gyengébb⁴⁵⁸ ellenfél kezdeményez támadást⁴⁵⁹ az erősebb fél ellen, látható, hogy az elrettentés néha akkor is hatástalan, ha megalapozott. A nem állami szereplők ellen alkalmazott elrettentés hatékonyságának növelésére felvetődik a réteges elrettentés, amikor az elrettentés eszközeit nemzetközi, helyi, és egyéni szintre bontva csoportosítják.⁴⁶⁰

Az elrettentés új kihívásokhoz történő igazítása, ezáltal a nukleáris erők elrettentő szerepének csökkentése, forrásokat szabadíthat fel az elrettentés eszköztárának további fejlesztésére. Nem kérdőjelezhető meg az elrettentés kiterjesztése a kibertérre és a világűrre, valamint a földrajzilag távol eső ellenőrizetlen

---

⁴⁵⁶ Lowther: i. m. 199. o.

⁴⁵⁷ Szaddam Husszein és Gaspie nagykövet beszélgetésének kiszivárgott és később publikált leirata: „*We have no opinion on your Arab-Arab conflicts, such as your dispute with Kuwait. Secretary (of State James) Baker has directed me to emphasize the instruction, first given to Iraq in the 1960's, that the Kuwait issue is not associated with America.*” Gulf War Documents: Meeting between Saddam Hussein and US Ambassador to Iraq April Gaspie. July 25, 1990. Eight days before the August 2, 1990 Iraqi Invasion of Kuwait. GlobalResearch (online), March 5, 2012.

⁴⁵⁸ Példaként hozható fel Japán Pearl Harbor elleni támadása vagy a 2008-as grúz-orosz háború kirombanása.

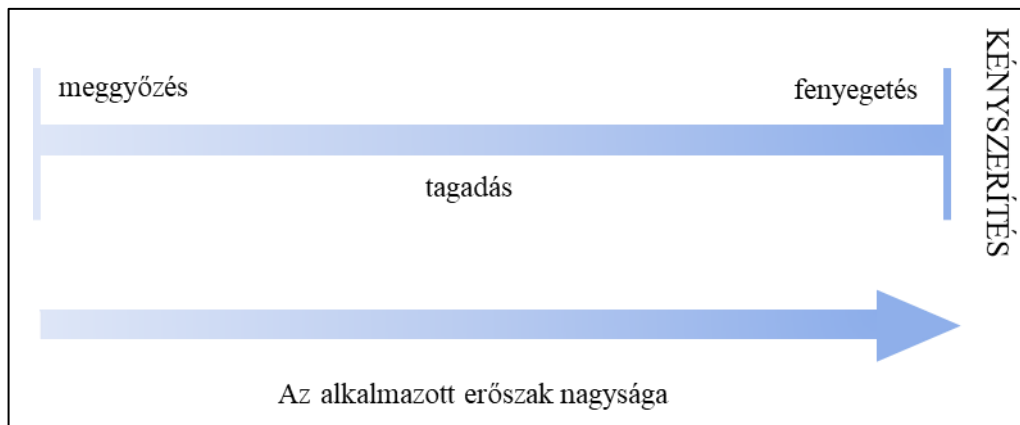
⁴⁵⁹ Arreguín-Toft, Ivan: How the Weak Win Wars. A Theory of Asymmetric Conflict. In: International Security, Vol. 26 (2001) No. 1. 97. o.

⁴⁶⁰ Schaub: i. m. 145. o.

területekre is. A technológiai fejlődés eredményeinek beépítése az elrettentés stratégiai elméletébe költséghatékony védelmi megoldásokat eredményezhet. Az elrettentés spektrumának vizsgálatakor nyilvánvalóvá válik, hogy a technológia hogyan növeli a hatékonyságot.

9. sz. ábra Az elrettentés modellje

Forrás: Lowther: Detering Nonstate Actors, 199. o.⁴⁶¹

Az elrettentés legegyszerűbb formája a meggyőzés, melynek módszerei lehetnek: a nyilvános diplomácia, a célország közvéleményének befolyásolása, propaganda, vagy előnyök felajánlása a status quo fenntartásáért. A tagadás főleg védelmi intézkedéseket foglal magában, amelyek megnövelik a végrehajtás kockázatát és csökkentik a siker valószínűségét. Alkalmazott módszerek: utas ellenőrzés és csomagátvilágítás, hírszerzési információk, közlekedés letiltása, illetve megfigyelt személyek listájának nyilvántartása és megosztása. A fenyegetéssel való elrettentés széles eszköztárral rendelkezik, melynek legenyhébb erőszakos formája a célzott csapás, míg a másik véglet az invázió vagy hadjárat. Egyéb büntetőintézkedések is használhatók, például kereskedelmi, gazdasági vagy diplomáciai szankciók. A hitelesség elsődleges fontosságú az elrettentés hatékonyságához.⁴⁶²

Látható, hogy a fent leírt tulajdonságok miatt a nem állami szereplők ellen nem alkalmazható valamennyi eszköz, ugyanakkor a modern technológia eszköztára nagy részét hatékonyra teszi.⁴⁶³ A pénzügyi tranzakciókat korlátozó rendszabályok betartásának monitorozása, a légiforgalomban és egyéb tömegközlekedésben részt

⁴⁶¹ Lowther: i. m. 199. o.

⁴⁶² U. o. 199. o.

⁴⁶³ Porkoláb: Az irreguláris hadviselés adaptációja és működési mechanizmusa: i. m. 10. o.

vevők nyomon követése és ellenőrzése, a célok felderítése és csapásmérés is egyszerűbbé váltak a fejlett elektronikus pénzügyi, megfigyelő, követő, hírszerző rendszerek és a pilóta nélküli repülő eszközök alkalmazásával.

5. 3. A TECHNOLÓGIAI FEJLŐDÉS HATÁSA S STRATÉGIÁK ÁLLANDÓ ELEMÉRE, AZ ERŐKIVETÍTÉSRE

Az erőketítés legtagabb értelmezésben nem más, mint „... – békeidőben és háború esetén is – egy állam, nemzetközi vagy nem kormányzati szervezet azon célból végzett – katonai, gazdasági, diplomáciai, kulturális és információs – tevékenysége, hogy a megcélzott felet (állam, nemzetközi vagy nem kormányzati szervezet) saját akarata teljesítésére kényszerítse. Az erőketítés lényegében tehát az akarat érvényesítésének általános eszköze, amelyet specifikusan a nemzetközi kapcsolatokban alkalmaznak.”⁴⁶⁴

Az amerikai katonai stratégiák szempontjából azonban egy szűkebb definíciót kell figyelembe vennünk, ami a katonai erő ketítésének tartalmát határozza meg. Katonai erőketítés „...az állam nemzeti ereje katonai részének ketítése katonai műveletek végrehajtására. A katonai képességek ketítése lehetővé teszi az összhaderőnemi parancsnoknak erői olyan elhelyezését, illetve koncentrációját, hogy azzal megteremtse a feladat sikeres végrehajtásának feltételeit.”⁴⁶⁵

A fogalomból látható, hogy a katonai erőketítés eszköze nem más, mint a haderő, melynek meghatározása a katonai stratégia feladata. Számba véve a katonai erőketítés konkrét eszközeit a fegyverzetet, megkülönböztethetünk stratégiai és hagyományos erőketítésre alkalmas eszközöket. Megszületésük óta közös bennük, hogy képességeik, „teljesítményük”, szoros kapcsolatban áll a technológiai fejlődéssel. „A katonai erőketítés legmarkánsabb eleme a tömegpusztító fegyverek birtoklása, ezek közül is a legfontosabb a nukleáris fegyverrendszerek szolgálatban tartása.”⁴⁶⁶ Az atomfegyverek elrettentési és erőketítési képessége nem teljes hordozóeszközök nélkül. A fegyverrendszer csak a hordozóeszközökkel – interkontinentális ballisztikus rakéták, repülőgépek, rakétahordozó tengeralattjárók – alkalmazható. A nukleáris eszközökön túl számba kell venni a nagy hatótávolságú

---

⁴⁶⁴ Kaiser Ferenc: Az erőketítés mint az állam speciális érdekérvényesítő eszköze. In: Göcze István (szerk.): Az igazságos háború elvétől az igazságos békéig. Budapest, Dialóg Campus, 2017. 59. o.

⁴⁶⁵ U. o. 56. o.

⁴⁶⁶ U. o. 64. o.

katonai erőketítéshez szükséges eszközöket, platformokat – repülőgép-hordozók, tengeralattjárók, hadászati bombázók, nagyméretű partra szállító hajók és felszíni kíséregységek, stratégiai szállító repülőgépek, légi utántöltő repülőgépek, nagy hatótávolságú pilóta nélküli repülőgépek – amelyek globális elérést biztosítanak az Egyesült Államoknak.⁴⁶⁷ Ezeken felül léteznek szárazföldi erőketítési platformok, valamint valamennyi katonai erő rendelkezik bizonyos erőketítési képességgel melynek méretét az adott katonai szervezet jellege, műveleti koncepciói határozzák meg. Az Egyesült Államok tengerentúlon állomásozó erői előretoltan állomásozó, rotációs vagy ideiglenes alapon bevetett erőkből állnak, amelyekből megkülönböztetünk szárazföldi, illetve a korábban már említett platformokon települő „úszó” erőket.

Az erőketítés „fegyvertárát” áttekintve megállapítható, hogy jelentősen függ a technológiától. Az eszközök technikai fejlettsége meghatározza főbb tulajdonságaikat, amelyek a Kugler-féle komparatív teljesítmény modellel összehasonlíthatók. Harcértékük értékelési szempontjai – célok megsemmisítési képessége, sérülékenység, bevethetőség stb. – dinamikus modellekkel értékelhetők, amelyek megmutatják erőketítési hatékonyságukat. Jól jelzi ezt a korábban az első Öböl-háború tapasztalatai alapján összehasonlított hagyományos és lopakodó technológiát alkalmazó légi csapásmérő kötelék.

A hadügyi forradalom dinamikája szerint az ellenség fejleszti képességeit a szembenálló fél erőketítési képességeinek korlátozására. Így történt ez az Egyesült Államok esetében is, akivel szemben Kína és Oroszország – jelentős beruházásokkal és fejlesztésekkel – igyekszik megakadályozni, hogy érdekeit térségükben érvényesítse. Mindkét ország nagy pontosságú és hatótávolságú hagyományos ballisztikus és cirkáló rakétákat fejleszt, amelyek az egykori Scud rakéták pontosságát messze túlszárnyalják. Ez lehetővé teszi az amerikai tengerentúli bázisok precíziós támadását.⁴⁶⁸

Az amerikai védelmi minisztérium a rakéták ellen olyan aktív védelmi rendszereket fejleszt, mint a Patriot, a THAAD⁴⁶⁹, vagy a tengeri bázisú SM-3 rakéták,

---

⁴⁶⁷ U. o. 64-66. o.

⁴⁶⁸ Ochmanek, David: Restoring U.S. Power Projection Capabilities, Responding to the 2018 National Defense Strategy. Santa Monica, Calif., RAND Corporation, July 2018. 4. o.

⁴⁶⁹ Terminal High Altitude Area Defence: végfázisú nagy magassági területvédelmi rendszer. Amerikai fejlesztésű mobil rakétavédelmi rendszer, melynek feladata a rövid-, közepes és nagy hatótávolságú ballisztikus rakéták repülési végfázis közbeni megsemmisítése, közvetlen találattal.

de ezek a rendszerek drágák és időbe telik a rendszeresítésük. A kínai és orosz nagy hatótávolságú csapásmérő rendszereket egyre kifinomultabb felderítő, azonosító és követő rendszerek segítik. Mindkét ország felderítő műholdakat, hagyományos és pilóta nélküli légi felderítő platformokat, és földi bázisú, a látóhatáron túli érzékenységgel bíró radarokat, valamint kifinomult vezetés-irányítási hálózatokat és más rendszereket üzemeltet. Integrált légvédelmi rendszerekkel és 400 km hatótávolságú föld levegő rakétákkal rendelkeznek. A kínai légierő korábban elavult repülőgépekből állt, ma több mint 900 SZU 27/30/35 és J-10-es vadászgépük van, amelynek hatótávolsága, hasznos terhelése, és aerodinamikai jellemzői összevethetőek a negyedik generációs F15-ös, F16-os és F18-as gépekkel. Az orosz légierőnek hasonló képességei vannak, és mindkét ország végzett tesztrepüléseket ötödik generációs lopakodó tulajdonságokkal rendelkező repülőgéppel is. Komoly előrelépést értek el az információs rendszereik védelmében, illetve az ellenség hasonló rendszereinek támadásában.⁴⁷⁰

Amerikai értékelés szerint egy konfliktus esetén az amerikai erők számíthatnak rá, hogy kínai és orosz részről kibertámadás éri vezetés-irányítási rendszereiket és adatbázisaikat. A világűr telepítésű vagy légtér érzékelők szintén elektromos zavarással és kinetikus támadással néznek szembe. A RAND Corporation által elvégzett, amerikai és kínai, orosz konfliktus szimuláció azt mutatta, *„hogyan a képességek az erők elhelyezkedése és a műveleti koncepciók jelentős változtatása nélkül az amerikai erők vereséget szenvedhetnek bizonyos forgatókönyvek szerint.”*⁴⁷¹ Észak-Korea hasonlóan komoly veszélyt jelent a térségben az Egyesült Államokra. A fenti haditechnikai fejlesztések azt jelzik, hogy Kína felhasználta az exponenciális gazdasági növekedés eredményeit a haderő gyors és átfogó modernizálására. Az elmúlt években Oroszország is növelte ilyen irányú kiadásait. Ez a két tényező oda vezetett, hogy az amerikai erőknek új megközelítési módot kell alkalmazni az erőketítéshez. Az erőketítési képesség helyreállítására jelentős forrásokat felemészítő technológiai innovációt és folyamatos transzformációt igényel.

---

⁴⁷⁰ Ochmanek: i. m. 5. o.

⁴⁷¹ U. o. 6. o.

5. 4. A KATONAI STRATÉGIÁK ÉRTÉKELÉSE A TECHNOLÓGIAI VÁLTOZÁSOK SZEMPONTJÁBÓL

A fenti megfontolásokat figyelembe véve választhatók meg az egyes országok stratégiai opciói, illetve értékelhetők korábban végrehajtott katonai stratégiái is. Ennek megfelelően vizsgáltam az Egyesült Államok katonai stratégiáit:

A közvetlenül az Öböl-háború után készített 1992-es stratégiába azonnal beépültek a tapasztalatok, ezért a dokumentumban meghatározó jelentőséggel bírt a technológia. A megszerzett technológiai felsőbbrendűséget az elrettentés egyik elemének tekintette, illetve más haderők relatív – regionális tekintetben értendő – mennyiségi előnyének ellensúlyozására alkalmazta. Az első Öböl-háború tapasztalatai alapján a modern felderítést, a fejlett technológiák használatát és a technológiai fölény megtartását illetve továbbfejlesztését elsődleges nemzetbiztonsági érdekként definiálta. A stratégia szükségesnek tartotta a kutatás-fejlesztési tevékenység⁴⁷² növelését az új technológiák területén és az alkalmazott rendszerekben egyaránt. Fontosnak ítélte a haderő eszközeinek folyamatos modernizációját, fejlesztését, a technológiai innovációt, mivel azoknak drámai hatása van a műveleti hatékonyságra. Ezek alapján a stratégia a technológiai fölényt a sikeres háború előfeltételei közé sorolta. Végrehajtása során a megnyugtató technológiai felsőbbrendűség birtokában az általános költségcsökkentések közepette nem bírt kiemelt jelentőséggel a fejlesztés.

Az 1995-ös stratégia hangsúlyozta a technológiai felsőbbrendűség fontosságát, ugyanakkor felhívta a figyelmet a humán összetevő jelentőségére is, ami fejlett technológiákkal sem helyettesíthető. Ennek ellenére további modernizációs programokra szólított fel, különös hangsúlyt fektetve a jelentős megtérülést eredményező programokra. Ösztönözte a régi rendszerek leváltását a technológiai fejlesztések eredményeként megjelenő új rendszerekkel. A folyamatos haderőcsökkentések hatására a végrehajtás a humán komponens felé fordult, a technológiai elsőséget nem fenyegette kihívó.

Az 1997-ben kiadott stratégiában nagy jelentőségű kockázati tényezőként jelenik meg, egy – nem az Egyesült Államok által kifejlesztett – áttörő jelentőségű technológia megjelenésének lehetősége, ami csökkentené a megszerzett képességelőnyöket. A stratégia erősokszorozónak tekintette a modern technológiát.

---

⁴⁷² Az Egyesült Államok a 90-es évek elején 230 millió dollár körüli összeget fordított kutatás-fejlesztésre.

Felismerte a hadviselés jellegének változását, és előírta az összetett környezetben működni képes globális, robosztus hírszerző és biztonságos információs rendszerek szükségességét. Hangsúlyozta a döntéshez szükséges hírigény és az okos fegyverrendszerek kiszolgálására alkalmas információs csatornák, valamint a biztonságos C4ISR architektúrák fontosságát. A stratégia egyik fő és új elemének tekinthető, a „*felkészülés a jövő kihívásaira*” keretében megalkotott Joint Vision 2010 koncepció meghatározta a jövő képességeihez szükséges katonai követelményeket és beszerzéseket és a technológiai fejlődésre összpontosított. A koncepció kulcsfontosságú elemei az információs felsőbbrendűség és a technológiai innováció, amelyek előfeltételei a teljes spektrumú dominanciának. A stratégia megállapítása szerint a koncepció átültetése a gyakorlatba lehetővé teszi a döntő műveletek végrehajtását bármilyen műveleti körülmények között, mely teljes spektrumú dominanciát eredményez. A stratégia első éveiben a kutatás-fejlesztési költségek mintegy 60 millió dollárral intenzíven nőttek, majd szerényebben emelkedtek.⁴⁷³ A stratégia ugyanakkor figyelmeztetett a kiegyensúlyozott evolúcióra, értelmezésében az átalakítás nem választás a technológia és a humán faktor között, hanem a kettő integrálása a képességek fejlesztése érdekében.

A környezet értékelésekor a 2004-es stratégia alaptételként állapította meg, hogy a modern technológiák és fegyverzet globális proliferációja befolyásolja a jövő konfliktusainak jellegét. Az Egyesült Államok technológiai felsőbbrendűségét már nem csak más országok kutatás-fejlesztési tevékenysége által látta veszélyeztetettnek, hanem a kettős felhasználású civil technológiák, különösen az információtechnológiák, a nagy felbontású képalkotó és globális helymeghatározó rendszerek széleskörű elérhetőségében. Ezek a viszonylag alacsony költségű, a kereskedelmi forgalomban elérhető technológiák fejleszthetik az államok és nem állami szereplők romboló és pusztító képességeit. A fejlett fegyverrendszerek és az innovatív szállító rendszerek alapvetően megváltoztathatják a hadviselést és drámaian megnövelhetik az Egyesült Államokat fenyegető ellenségek képességeit. A fejlett fegyver és szállítóeszköz rendszerek technológiájának terjedése és elérése jelentős hatással bír a katonai képességekre is. A stratégia előírta, hogy a jövő technológiáinak maximális kihasználásával olyan képességeket kell kialakítani, amelyekkel az

---

⁴⁷³ 1997: 274 millió dollár; 2001: 337 millió dollár; 2003: 342 millió dollár.

Egyesült Államok megakadályozhatja, hogy az ellenség elérje ezeket a romboló technikákat és fegyvereket.

A stratégia az elrettentés, a műveletek végrehajtása és az országvédelem területén is kiemelt jelentőséget tulajdonított a fejlett technológiák alkalmazásának. A hírszerzési, vezetés-irányítási és csapásmérő információs rendszerek kiemelt fontossággal bírtak a hatékony hatás alapú hadviseléshez, a döntésképesség fenntartásához, ami erősokszorozóként hatott. A precíziós csapásmérés fejlődése lehetővé tette olyan műveletek végrehajtását, ahol mind a civil, mind pedig a saját veszteség száma csökkent. Megállapította, hogy az Egyesült Államok hadereje minőségi felsőbbrendűségének fenntartása és továbbfejlesztése transzformációt igényel – transzformációt, amely egyesíti a technológiát, az intellektust és a kulturális változásokat az összhaderőnemi közösségen belül. A haderőnek képesnek kell lennie értékelni a kihívásokat, felhasználni az innovációt és technológiai fejlődést, és döntő hatékonysággal tevékenykedni a nemzeti célkitűzések érdekében. Ezek alapján, amennyiben a technológia nem biztosított, illetve a haderő nem megfelelően adaptálódott azok alkalmazásához a stratégia nem végrehajtható. A korábban stratégiai előnyként nyilvántartott technológiai felsőbbrendűség olvadóban volt, sőt azok ellenségek általi elérése már kockázatot jelentett az Egyesült Államok biztonságára.

A 2011-ben kiadott stratégia direkt összefüggést nevesített a képességfőlény és a technológiai főlény között. Kijelentette, hogy az amerikai képességfőlény csak úgy őrizhető meg, ha az amerikai ipar képes megtartani technológiai főlényét. A stratégia alapvető változásként definiálta, hogy az államilag szponzorált és nem állami szereplők fejlett technológiákat birtokolnak, ami korábban kizárólag az államok privilégiuma volt. Úgy értékelte, hogy ez megnehezíti az elrettentést és a kiszámíthatóságot. Ezek a szereplők fejlett technológiájukat nem csak a globális műveletek tervezésére, az Egyesült Államok és szövetségesei elleni támadásokra, az Egyesült Államok erőkihívítási képességének megkérdőjelezésére, hanem az extrém ideológiák terjesztésére is használják. Ezáltal elolvadni látszott az az előny, amit a doktrínák és a korábbi stratégiák is kihasználtak. Ez korlátozta a stratégia alapelemeit, az elrettentést, az erőkihívítást és a globális közös terekhez történő hozzáférést.⁴⁷⁴

---

⁴⁷⁴ Babos Tibor: Globális közös terek a NATO-ban. In: Nemzet és Biztonság, Biztonságpolitikai Szemle, 4. évf. (2011) 3. szám. 41. o.

A 2015-ös stratégia érzékelte a globalizáció és a technológia-diffúzió hatásait, a stratégiában külön fejezetet kapott az innováció. A globalizáció központjában az új technológiák elterjedése található, amely létrehozta a globális információs környezetet. A technológia-diffúzió fenyegeti az Egyesült Államok régóta meglévő versenyelőnyét, például a korai előrejelzést és a precíziós csapásmérést, ugyanakkor úgy látta, hogy még mindig egyedülálló előnyt élvez a technológia, az energia, a szövetségek és partnerségek, valamint a demográfia területén. Érzékelte, hogy a jelenlegi rendszerek számára egyre inkább kihívást jelentenek az ellenfelek képességei ezért modernizáció szükséges az A2/AD, űr-, kiber- és hibrid fenyegetések ellen, mint az űr és földfelszíni jelző és figyelmeztető rendszerek, integrált és rugalmas ISR platformok, stratégiai szállítás, nagy hatótávolságú, precíziós csapásmérő rendszerek, rakétavédelmi technológiák, vízfelszín alatti rendszerek, távirányítású járművek és technológiák, különleges műveleti erők és kiberműveleti erők.⁴⁷⁵ Ezen felül fejleszteni kell az Egyesült Államok globális státuszát fenntartó képességeket, illetve modernizálni kell a vezetés-irányítási infrastruktúrát, a megosztott műveletek hatékony támogatására. Korszerűsíteni kell a nukleáris képességeket is, és védeni kell a honi területeket az aszimmetrikus fenyegetésekkel szemben. Az ipari mozgástér bővítése érdekében ki kell terjeszteni a kapcsolatokat a különböző amerikai vállalkozásokkal, beleértve a világ leginnovatívabb cégeit, a legjobb megoldások elsajátítása érdekében. A haderő erőfeszítéseket tesz, hogy a Védelmi Innovációs Kezdeményezés⁴⁷⁶ által kijelölt stratégiai és műveleti előnyöket kiaknázza, melyek hadijátékokból, koncepciók fejlesztéséből, széleskörű technológiai beruházásokból nyerhetők. Együttműködve a civil innovatív cégekkel pilot-projektet indítottak In-Q-Tel néven, egy profitorientált stratégiai beruházóval azzal a céllal, hogy biztonsági kormányzati szervek és ügynökségek részére rövid időn belül (6-36 hónap) megoldásokat kínáljanak a technológiai fejlődés jelentette legégetőbb biztonsági kihívásokra.

A stratégia idején elfogadott költségvetések jelentős keretet biztosítottak a modern haditechnikai eszközök beszerzésére a haderőnemeknél (hajóegységek, Virginia osztályú tengeralattjárók, rombolók, személyzet nélküli felszín alatti eszközök és repülőgép hordozóról indítható légi járművek, vadászgépek, stratégiai

---

⁴⁷⁵ Babos Tibor: A Digitális Jólét Program biztonság-, védelem- és katonapolitikai relevanciái. In: Hadtudomány, 28. évf. (2018) Elektronikus szám. 124. o.

⁴⁷⁶ The Defense Innovation Initiative. Secretary of Defense, Washington D.C., 2014.

bombázók, helikopterek, földi, modern nukleáris és űreszközök). Külön keretet fordítottak a gyártási innovációs intézményekre.

A 2018-as katonai stratégia megállapította, hogy az Egyesült Államok elvesztette versenyelőnyét és különösen nagy hangsúlyt fektetett a technológiai fejlesztésekre, valamint az Egyesült Államok technológiai innovációs bázisának megőrzésére.⁴⁷⁷ Valamennyi kapcsolódó stratégiai dokumentumban tetten érhető a 2014-ben a Védelmi Innovációs Kezdeményezéssel elindított harmadik offset-stratégia, ami Chuck Hagel védelmi miniszter szavaival élve „ismételten megváltoztatja a játékszabályokat.”⁴⁷⁸ A stratégia nem csupán a technológiai fejlesztésekre koncentrál, hanem az innováció felgyorsítását tűzi ki célul a kapcsolódó területeken:

- vezetőképzés;
- hosszú távú kutatás-fejlesztési programok az átütő technológiák és rendszerek kifejlesztésére, amelyek fenntartják és előnyhöz juttatják az amerikai katonai képességeket;
- megerősített és újragondolt háborús szimulációs eljárások;
- új műveleti koncepciók kifejlesztése a hatékonyabb forrásfelhasználás és az új fenyegetések innovatív kezelése érdekében;
- a jelenlegi eljárások felülvizsgálata a hatékonyabb működés érdekében.

A stratégia a haderőfejlesztés és haderőtervezés területén a közelebbi és távolabbi jövő haderejének magalkotásakor is rendkívüli jelentőséget tulajdonít az innovációnak és a technológia fejlesztésének. Megállapítható ugyanakkor, hogy az új kihívók felől érkező nyomás nem csökkent és áttörő technológia nélkül a technológiai felsőbbrendűség nem tartható.

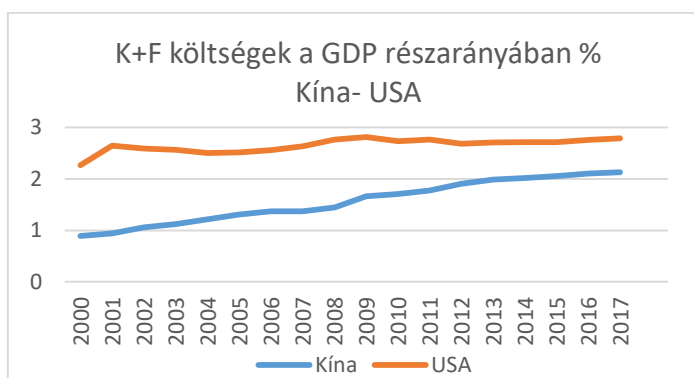
Ezt igazolja az Egyesült Államok és Kína a GDP %-ában kutatás-fejlesztésre fordított költségeinek és tendenciájának összehasonlítása is.

---

⁴⁷⁷ Summary of the 2018 National Defense Strategy: i. m. 3. o.

⁴⁷⁸ Hagel, Chuck: A Game-Changing Third Offset Strategy. Text Of Remarks Made By Secretary Of Defense Chuck Hagel At The Reagan National Defense Forum In Simi Valley, Ca. War On The Rocks (Online), November 17, 2014.

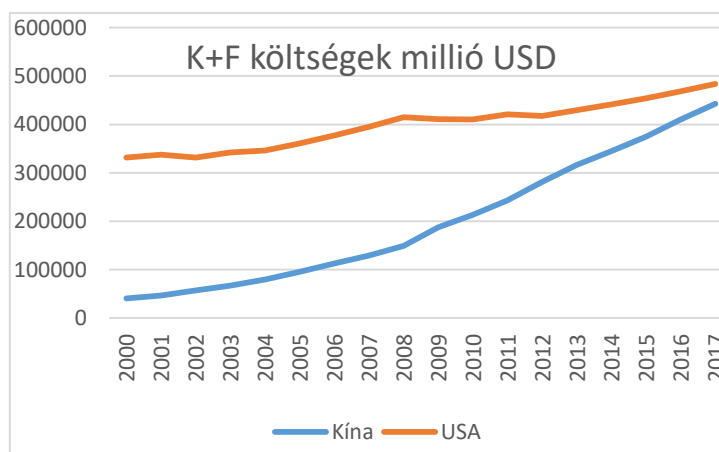
10. sz. ábra: Az Egyesült Államok és Kína GDP arányos kutatás-fejlesztési költségei 2000 és 2017 között

Forrás: OECD⁴⁷⁹

Hogy teljesen tiszta képet kapjunk a folyamatról meg kell vizsgálnunk a kutatási-fejlesztési költségeket nominál értéken. Az ábrán látható, hogy Kína költsége éveken belül utoléri az Egyesült Államokét. Ez a technológiai és katonai előny további olvadásához vezet, ami csak a K+F költségek további növelésével orvosolható. Az áttörő technológiákba befektetett dollárok és ott elért eredmények is csak időleges előnyt biztosíthatnak a technológia proliferációja miatt. Az Egyesült Államok Ugyanakkor még mindig jelentős fölényben van mind az általános haditechnika, illetve az erőketítési eszközök számát tekintve.⁴⁸⁰

11. sz. ábra: Az Egyesült Államok és Kína kutatás-fejlesztési költségei 2000 és 2017 között.

Forrás: OECD⁴⁸¹

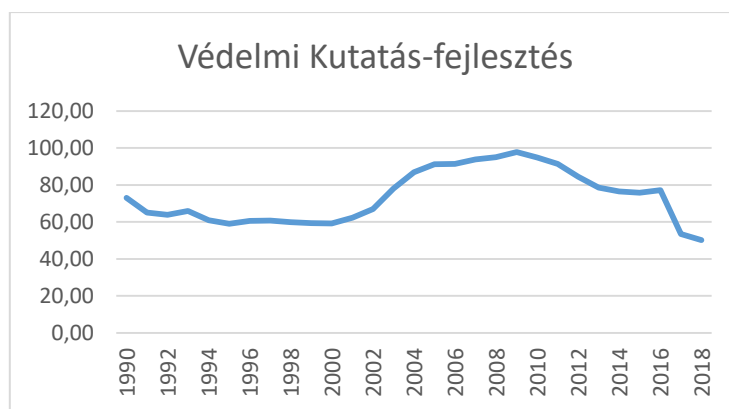
⁴⁷⁹ OECD Data: Gross domestic spending on R&D: <https://data.oecd.org/rd/gross-domestic-spending-on-r-d.htm> [2019. 08. 28.]

⁴⁸⁰ Beckley: i. m. 102. o.

⁴⁸¹ OECD Data: Gross domestic spending on R&D: <https://data.oecd.org/rd/gross-domestic-spending-on-r-d.htm> [2019. 08. 28.]

Megvizsgálva az Egyesült Államok védelmi célú kutatás-fejlesztési költségeit látható, hogy 2000 és 2008 között a fejlesztésre fordított költségek meredeken emelkedtek. A világválság hatására a költségvetés csökkent, majd újra emelkedésnek indult. A grafikon vége megtévesztő, mivel 2017-től a kutatás-fejlesztési tevékenységek új definíciója miatt a fejlesztés és tesztelés utolsó stádiumában lévő főleg védelmi projektek nem számítanak bele a kutatás-fejlesztésbe.

12. sz. ábra: Az Egyesült Államok védelmi kutatás-fejlesztési költségvetésének alakulása a vizsgált időszakban

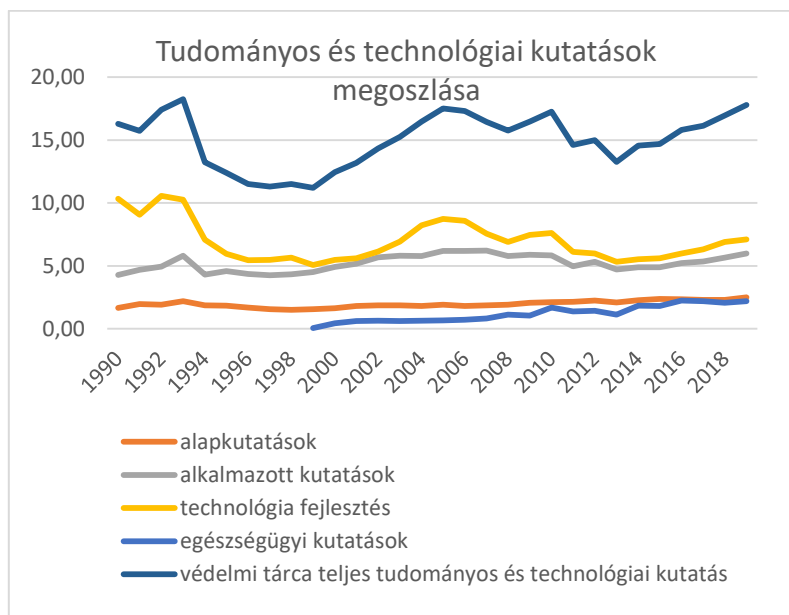

Forrás: American Association for the Advancement of Science⁴⁸²

A következő ábrán látható, hogy a kutatásra fordított összegek legnagyobb része a technológia fejlesztésre fordítódik, de a védelmi tárca finanszíroz alap és alkalmazott kutatásokat is, amelyeknek nagy jelentősége van a jövőre nézve.

⁴⁸² Trends in DoD Science & Technology: <https://www.aaas.org/sites/default/files/2019-06/DODST%3B.jpg> [2019. 08. 28.]

13. sz. ábra: Az Egyesült Államok tudományos és technológiai kutatásainak megoszlása a vizsgált időszakban

Forrás: American Association for the Advancement of Science⁴⁸³

A hosszú távú kutatási fejlesztési trendekkel kapcsolatban az offset stratégia 2015-ben a Pentagon hosszú távú kutatási fejlesztési projektjének (LRDP) a Védelmi Tudományos Tanács (DSB) javaslata alapján meghatározta a főbb irányvonalakat,⁴⁸⁴ amelyek már folyamatban lévő kutatásokon alapulnak. Ezeket a kutatásokat összevetették a szintén folyamatban lévő elrettentést támogató ellenintézkedésekkel és egy stratégiai portfólió felülvizsgálatot követően öt területen várhatóak komoly fejlesztések a közeljövőben.

- *Mesterséges Intelligencia és autonóm öntanuló gépek* – amelyek nagy mennyiségű adatot is képesek elemezni és elsődleges céljuk a hibrid hadviselés során előforduló jelek észlelése és kiszűrése, a stratégiai meglepetés elkerülése. Ezek közé tartozik például az NGA *“Coherence out of Chaos”* programja.⁴⁸⁵
- *Ember és gép közötti együttműködés* – a fejlesztések elsődleges célja a döntéshozatali folyamatok elősegítése. Ilyen típusú együttműködésre már jelenleg is van példa (az F-35-ös repülőgép pilótasisakja⁴⁸⁶).

⁴⁸³ U. o.

⁴⁸⁴ DSB Summer Study Report on Strategic Surprise, July 2015. Washington D.C., Office of the Under Secretary of Defense for Acquisition, Technology, and Logistics, 2015. 2. o.

⁴⁸⁵ Corrin, Amber: NGA director: balancing open source and „analytical chaos”. C4ISRNET, September 14, 2015.

⁴⁸⁶ sz. n.: The F35 helmet: Unprecedented Situational Awareness. F35.com.

- *Gépek által támogatott műveletek* – A gépek által támogatott műveletek az amerikai elképzelés szerint fontos elemét képezik a jövő hadszínterének. Az autonómia különböző szintjeit elérő drónok (robotok) számos dilemmát felvetnek, ugyanakkor az amerikai védelmi minisztérium hangsúlyozta, hogy a kutatások lehetővé teszik a gépek és az ember szorosabb együttműködését a közeljövőben (mint például a TALOS project).
- *Fejlett ember-gép közös egységek* – A hadviselés fejlődésére a swarming (rajzás) koncepció alkalmazásával egyre nagyobb hatással lesznek az olcsón, nagy mennyiségben előállítható autonóm gépek, amelyek használata beépül a doktrínákba és a mindennapi műveletek részét képezik.
- *Hálózat alapú félautonóm fegyverrendszerek* – amelyek elsősorban azt a célt szolgálják, hogy az emberi reagálóképességet javítva (például egy kibertámadás esetén) automatikus védelmet nyújtsanak.

5. 5. RÉSZKÖVETKEZTETÉSEK

Összegezve a technológiai fejlődés által generált konkrét változásokat az amerikai katonai stratégiákban, amelyek valamennyi kategóriában (ends, ways, means) megtalálhatók az idő múlásával egyre hangsúlyosabban, az alábbi megállapításokra jutottam:

1. A katonai stratégiákban külön fejezetet, illetve hangsúlyt kapott a modernizáció, a transzformáció és az innováció.
2. A nem állami szereplőkhöz került technológia, illetve a kettős felhasználású technológia erős választ generált a hírszerző, információkezelési és feldolgozási képességekben, valamint a különleges műveleti erők felértékelődésében. Ehhez kapcsolódik még a nagytávolságú precíziós csapásmérő képesség fejlesztése időérzékeny célok ellen is.
3. A hagyományos elrettentési és erőketvitési képesség átalakult, jellemző a fejlett technológiák kikényszerítette költségigény növekedés, valamint a nukleáris elrettentés szerepének csökkenése.
4. Az állami és nem állami szereplő ellenfelek technológiai fejlődése következtében megszűnt az Egyesült Államok természetes védelme, hangsúlyosan jelentek meg az országvédelmi és a belbiztonsági feladatok.

5. A multipolárisává váló nemzetközi rendszerben kihívóként jelentkező ellenség hozzáférést gátló és terület megtagadó képességeinek fejlődése – amelyet időben kitolt az Egyesült Államok tartós technológiai fölénye – csak gyors és hatékony technológiai fejlesztésekkel közbövíthető.
6. A technológiai előny olvadásával növekedett az Egyesült Államok regionális és globális ráutaltsága a szövetségesekre, partnerekre.
7. A csapásmérések pontosságának fejlődése alacsonyabb saját és járulékos, civil veszteségrátával végrehajtható műveleteket eredményeztek. Ez befolyásolta az amerikai haderő alkalmazásának politikai feltételrendszerét.
8. Komoly változások következtek be a haderő- és parancsnoki struktúrában. A változások kikényszerítették az önálló kiberparancsnokságot, növelték a különleges műveleti parancsnokság jelentőségét és erőit, és 2019-ben újra létrehozták az űrparancsnokságot.
9. A költségvetés egyre nagyobb részét emészti fel a kutatás-fejlesztés. 2019-re például az előző évinél 24% több forrást kért a védelmi minisztérium erre a célra.⁴⁸⁷

Ha a fenti változásokat megvizsgáljuk, illetve figyelembe vesszük egyik fő jellemzőjét – az új technológia és a változások iránti fogékonyságot – látható, hogy hosszabb távon több változás is bekövetkezhet az Egyesült Államok stratégiai kultúrájában:

- A technológia preferálása, mint erősokszorozó tovább erősödhet a mesterséges intelligenciát alkalmazó rendszerek kifejlesztésével.
- A döntő csaták és a nagy tűzerő helyett, a rendelkezésre álló információk és adatok gondos elemzésével a kiválasztott célokra – a kívánt hatás elérése érdekében gondosan kiválasztott helyen és időben végrehajtott – precíziós csapásokat mérve hajthat végre műveleteket, illetve tovább fokozhatja a különleges műveleti erők alkalmazását. Ezen felül széles körben alkalmazásra kerülnek a hálózat alapú félautonóm fegyverrendszerek, az ember-gép közös egységek, és a hadszíntér állandó elemei lesznek a gépek által támogatott műveletek.
- A modern technológia által lehetővé tett nagy távolságú csapásmérés lehetősége csökkentheti a veszteségeket, ezáltal a katonai erő alkalmazását korlátozó veszteségérzékenységet.

---

⁴⁸⁷ Harrison, Todd - Daniels, Saemus P.: Analysis of the FY 2019 Defense Budget. Washington D.C., Center for Strategic and International Studies, 2018.

- A hátszág természetes védelmének megszűnése csökkentette az amerikai társadalom és politikai vezetés magabiztosságát, ugyanakkor – még ha átmenetileg is – erősítette a patriotizmust.

Következtetésként levonható, hogy a jövőben az Egyesült Államok, globális érdekei katonai erővel támogatott érvényesítéséhez fokozni fogja a haderő technológiai korszerűsítését, kiemelt figyelemmel az áttörő jellegű fejlesztésekre. Ennek érdekében nem csak védelmi tudományos kutatás-fejlesztési tevékenységét fokozza, hanem a védelmi fejlesztések területén együttműködik innovatív civil cégekkel. A nagy műveleti költségekkel járó hadjáratok helyett kisebb precíziós csapásokat alkalmazva érvényesíti érdekeit. Valamennyi globális közös és virtuális térben egyre robusztusabb védelmi rendszereket épít ki, amelyek meggátolják területének stratégiai megközelítését.

BEFEJEZÉS

ÖSSZEGZETT KÖVETKEZTETÉSEK

A stratégiák elemzéséhez, értékeléséhez a Kugler által kidolgozott stratégiai értékelés módszertanát alkalmaztam, melynek sajátossága abban rejlik, hogy a nemzeti biztonság területére ülteti át azokat a vizsgálati módszereket, illetve egyes elemeiket, amelyek más területeken, például a gazdaságban már bizonyították hasznosságukat. A módszer elemenként, vagy kombinálva jól alkalmazható stratégiai dokumentumok és azok összetevőinek – politikák, védelmi tervek, haderőfejlesztési programok – vizsgálatára a stratégia-alkotás folyamatában az egyes opciók megítélésére, és a döntéshozatal segítésére, valamint a már elkészült stratégiák felülvizsgálatára és utólagos értékelésére.

Az Egyesült Államok katonai stratégiáinak a politika elemzés módszerével történő elemzése, értékelése, és alapelemeinek áttekintése után az alábbi következtetéseket vonhatjuk le. Megállapítható, hogy a stratégiai környezet értékelése, a nemzetközi rendszer meghatározó biztonságpolitikai folyamatainak reális értékelése – természetesen figyelembe véve az amerikai stratégiai kultúrából fakadó sajátos percepciókat – még a rendkívül fejlett stratégiai elemző kapacitással és az ehhez tartozó intézményekkel rendelkező Egyesült Államoknak sem minden esetben sikerült. A stratégiai gondolkodók által felvázolt eshetőségeket, a RAND elemzései alapján meghozott következtetéseket gyakran megcáfolta a valóság, kisebb vagy nagyobb mértékben. Ezt a bizonytalanságot a környezet jellemző elemeként tüntették fel, amit a stratégiaalkotás során figyelembe vettek.

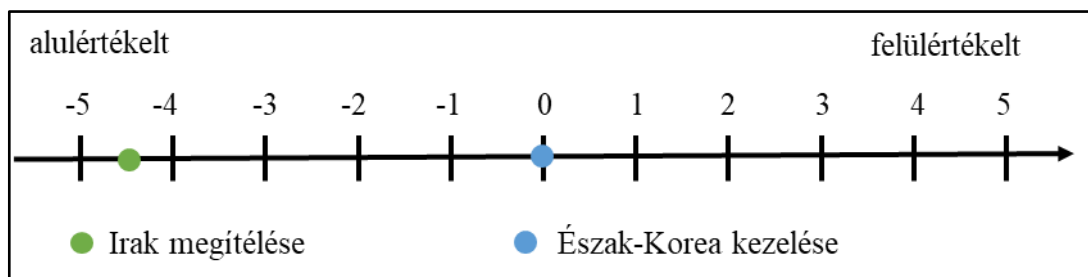
A lejátszódott események tükrében azonban ezek az értékelések minősíthetőek. Megítélhető, hogy egy környezetvizsgálat eredményei helyesen felismerve a folyamatokat, beazonosítva stratégiai fenyegetéseket, azoknak megfelelő jelentőséget tulajdonítva reális háttérrel adtak a stratégia megalkotásához, vagy egyes elemeket, veszélyeket figyelmen kívül hagyva, illetve túlzottan fókuszba állítva alul vagy felülértékelték a kihívásokat. Elemzéssel ennek mértéke is meghatározható, amit egy nulla középponttal és pozitív, negatív tartománnyal rendelkező számegyenesen elhelyezhetünk. Amennyiben egy stratégiai környezeti értékelés nem megfelelő eredményt adott és összességében alulértékelt a stratégiai kihívásokat, a nullától balra

negatív irányba, amennyiben túlértékelté azokat, ez ellenkező előjellel, a pozitív tartományban helyezük el a tengelyen olyan távolságra, ami megmutatja az „ideálistól” való eltérést.

Az iraki beavatkozásokat alapul véve, a valós eseményeket történelmi távlatból szemlélve, megállapítható, hogy a hidegháború végén, a Francis Fukuyama által vázolt „történelem vége” hangulatban, a stratégiai elemzők nem számítottak az Perzsa-öböl térségében ilyen konfliktusra, illetve nem látták előre Kuvait lerohanását. Az, hogy Irak ténylegesen katonai erőt alkalmaz meglepte az elemzőket, még akkor is, ha az értékelésekben szerepelt az „ösi ellentétek kiújulásának esélye”. Ugyanakkor ma már tudjuk, hogy Irak 2003-as lerohanásakor nem rendelkezett tömegpusztító fegyverekkel és gyártókapacitással így az ország jelentette fenyegetés értékelése eltúlzott volt. Pontos értékelésnek tekinthető az Észak-Korea jelentette fenyegetés amerikai megítélése az elmúlt évtizedekben. A hírszerzési információkra épített fenyegetettségértékelés alapján az Egyesült Államok, azokhoz igazított stratégiai válaszokat adott az Észak-Korea jelentette kihívásra, szankciókkal gátolva atomprogramjának előrehaladását, és a rezsim sikeres kiteljesedését, valamint hatóságos elrettentéssel visszatartva a katonai akcióktól. A két egyedi értékelést ezek alapján elhelyezhetjük a számegegyenesen.

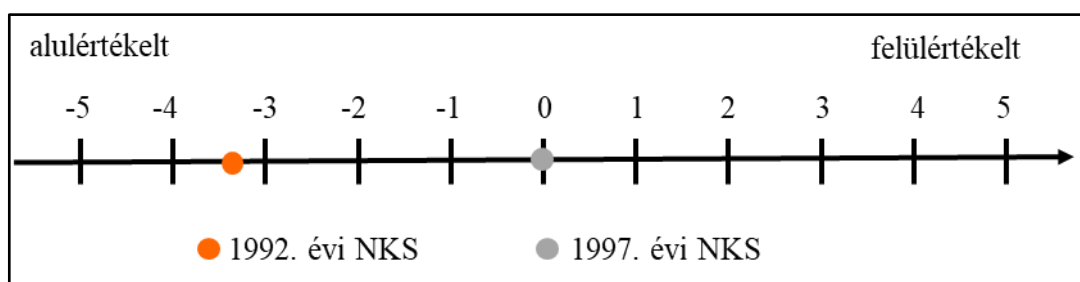
14. sz. ábra: a stratégiai környezet értékelésének ábrázolása számegegyenesen

Forrás: a szerző saját szerkesztése

Komplexitásukban vizsgálva az egyes stratégiák környezet értékeléseit, és azok elemeinek minősítése alapján az egész stratégiát egy eredő értékkel jellemezve felhelyezhetjük a tengelyre, vizuálisan megjelenítve hatékonyságukat.

15. sz. ábra: stratégiák ábrázolása számegyenesen

Forrás: a szerző saját szerkesztése

Utólagos értékelési szempontból a stratégiák jellemző tulajdonsága a forrásokkal történő hatékony gazdálkodás, ugyanis a stratégia célja, hogy a győzelmet (azt elősegítő célokat) a lehető legkevesebb erőforrás ráfordításával érjük el. Megfelelő forrásokat rendelt-e a stratégia a végrehajtáshoz, illetve arányban állt-e a célkitűzés, ambíciósint az ország rendelkezésre álló erőforrásaival, eszközeivel. A történelem során számtalan példát láthattunk arra, amikor az ambíciók nem álltak arányban az erőforrásokkal, vagy egy adott stratégiához nem rendeltek megfelelő eszközöket. Az üzleti életben, a részvényesek szempontjából kritikus jelentősége van annak is, hogy a rendelkezésre álló erőforrásokhoz kellő ambíció, megfelelő cél társuljon, maximalizálva a befektetett tőke profitját.

A nemzetközi rendszer szereplőinek „súlya” rendszerelméleti módszerekkel kiszámítható és besorolható. Stratégiáik utólag a források/eszközök ambíciósint/célok viszonylatban megítélhetők és egy tengelyen ábrázolhatók. Így a középponttól negatív irányba alulfinanszírozott/felülambicionált, pozitív irányba pedig túlfinanszírozott/alulambicionált stratégiákat kapunk. Amennyiben ezt a tengelyt függőlegesen helyezük el és ráhelyezzük az előző tengelyünkre egy két tengellyel rendelkező koordináta rendszert kapunk, ami a stratégiák síkbeli szórását eredményezi. Az ideális stratégia az origóban helyezkedik el.

Ezzel a saját értékelési, szemléltetési módszerrel kiegészítve Kugler politika analízis módszertanát mutatom be az értékelt amerikai katonai stratégiákat:

Az Egyesült Államok 1992 évi Nemzeti Katonai Stratégiája egy olyan dokumentum volt, amelyik illeszkedett a stratégiai dokumentumok rendszerébe, jól értékelte a biztonsági környezetet, megfelelő módszereket és eszközöket rendelt a célok megvalósításához. A hidegháború vége miatt eltűnő szovjet fenyegetés miatt azonban, még az Egyesült Államok kiteljesedő ambíciói ellenére is jelentősen

túltervezett maradt. A megvalósult technológiai modernizációt, és az előirányzott költségvetési csökkentéseket – valamint a csapatok leépítésével járó társadalmi problémákat is figyelembe véve – megállapítható, hogy az Egyesült Államok történelmi lehetőséget szalasztott el védelmi költségvetése jelentős csökkentésére⁴⁸⁸, illetve átcsoportosítására.

Amennyiben az 1992-es stratégiáról elmondható volt, hogy a stratégia túltervezett, illetve alulambicionált, úgy az 1995-ös dokumentumban látható, hogy nem a haderőt csökkentették jelentősen, hanem az ambíciószintet emelték. A globális szerepvállalás és jelenlét hitelessé tétele érdekében megjelent a két nagyméretű konfliktus megvívásának képességekvetelménye a regionális agresszorok elrettentése érdekében. A Bottom-Up Review azzal, hogy további csökkentési tartalékot azonosított támogatta a stratégia végrehajtását, illetve előmozdította a modernizációt.

A kismértékben növekvő költségvetés, és ambíciószint, valamint a reális stratégiai környezet értékelés alapján megállapítható, hogy az 1997-es nemzeti katonai stratégia egy gondosan megalkotott kiegyensúlyozott stratégia volt, reális és ambiciózus hosszú távú kitekintéssel.

A 2001. szeptember 11-ei terrortámadások utáni első, 2004 évi stratégia összességében jól teljesített: Az Egyesült Államokat nem érte további külső támadás, és – bár rendkívüli műveleti költséggel jártak⁴⁸⁹ – az iraki és afganisztáni szerepvállalás is hozott eredményeket. Ezek, figyelembe véve az Iszlám Állam térnyerését Irakban, illetve a szövetséges csapatok számának csökkenésével járó hatalmi visszarendeződést Afganisztánban, nem bizonyultak hosszantartó hatásúnak, de ez nem a stratégiának, még csak nem is a végrehajtásnak köszönhető. Ha figyelembe vesszük, a terrorizmus elleni küzdelem jellegét a 2004 és 2011 közötti időszak – mérőszámként alkalmazva a kiképzett helyi biztonsági erők számát⁴⁹⁰, a kormányzati ellenőrzés alatt tartott területek méretét, a megsemmisített terrorista vezetők és a megakadályozott terrorcselekmények számát – sikeresnek mondható. Ugyanakkor másik stratégiai opció, ugyanezen költségekkel, kevesebb áldozat árán hasonló, vagy kedvezőbb eredményeket hozhatott volna. A katonai stratégia

---

⁴⁸⁸ Az Egyesült Államok békeosztaléka egy részét globális ambícióira fordította, nagyobb részét azonban a viszonylag nagyméretű haderő feléle.

⁴⁸⁹ Tartós Szabadság művelet: 686 Mrd USD; Iraki Szabadság művelet: 815 Mrd USD; Belasco, Amy: The Cost of Iraq, Afghanistan, and Other Global War on Terror Operations Since 9/11. CRS Report for Congress. Washington DC, Congressional Research Service. 2014. december 8.

⁴⁹⁰ Jost: i. m. 4. o.

„kiszolgálta” a Bush adminisztráció neokonzervatív stratégiai irányvonalát, ami a válságok kezeléséhez aktívan használta a diplomáciai és katonai eszközöket, igyekezett konstruktív viszonyt kialakítani az emelkedő nagyhatalmakkal és kiterjeszteni a gazdasági prosperitást a világban. A katonai stratégia intézményesíti a 2001. szeptember 11-e után megtett lépéseket, a személyek jelentette fenyegetést, a megelőző csapást, az amerikai föld védelmét a stratégiai megközelítésektől. A hadviselés jellegének megváltozása kapcsán tovább erősödött a partnerekkel – beleértve a szövetségeseket, állandó regionális és koalíciós partnereket is – és nemzetközi szervezetekkel történő együttműködés fokozása, minden területen. A stratégia egy közel reális fenyegetettség értékelést adó, túlabigambicionált, bár jelentős forrásokkal rendelkező mégis alultervezett stratégiának minősült.

A 2011-es nemzeti katonai stratégia készítésekor a feszített műveleti tempó és a gazdasági válság szorításában egy visszafogottabb, a korábbiaktól struktúrájában is különböző stratégia született. Nem rendelt eszközöket a célokhoz, még csak nem is írta le a kívánt haderő tulajdonságait, inkább a visszafogottság okait magyarázta. Soha ilyen együttműködő stratégia nem került kiadásra, amelynek gyengeségét „megérezve” erőre kaptak a feltörekvő hatalmak. Az Egyesült Államok által meghirdetett átcsoportosítás a csendes-óceáni térségbe („rebalance”) a gyakorlatban nem lett megtöltve tartalommal. Ez nem azt jelenti, hogy az Egyesült Államok globális szerepe, illetve globális cselekvőképessége megkérdőjeleződött volna, inkább egy túl ambiciózus stratégia után, a valós korlátokkal szembenező regenerálódási folyamatot biztosító dokumentum született.

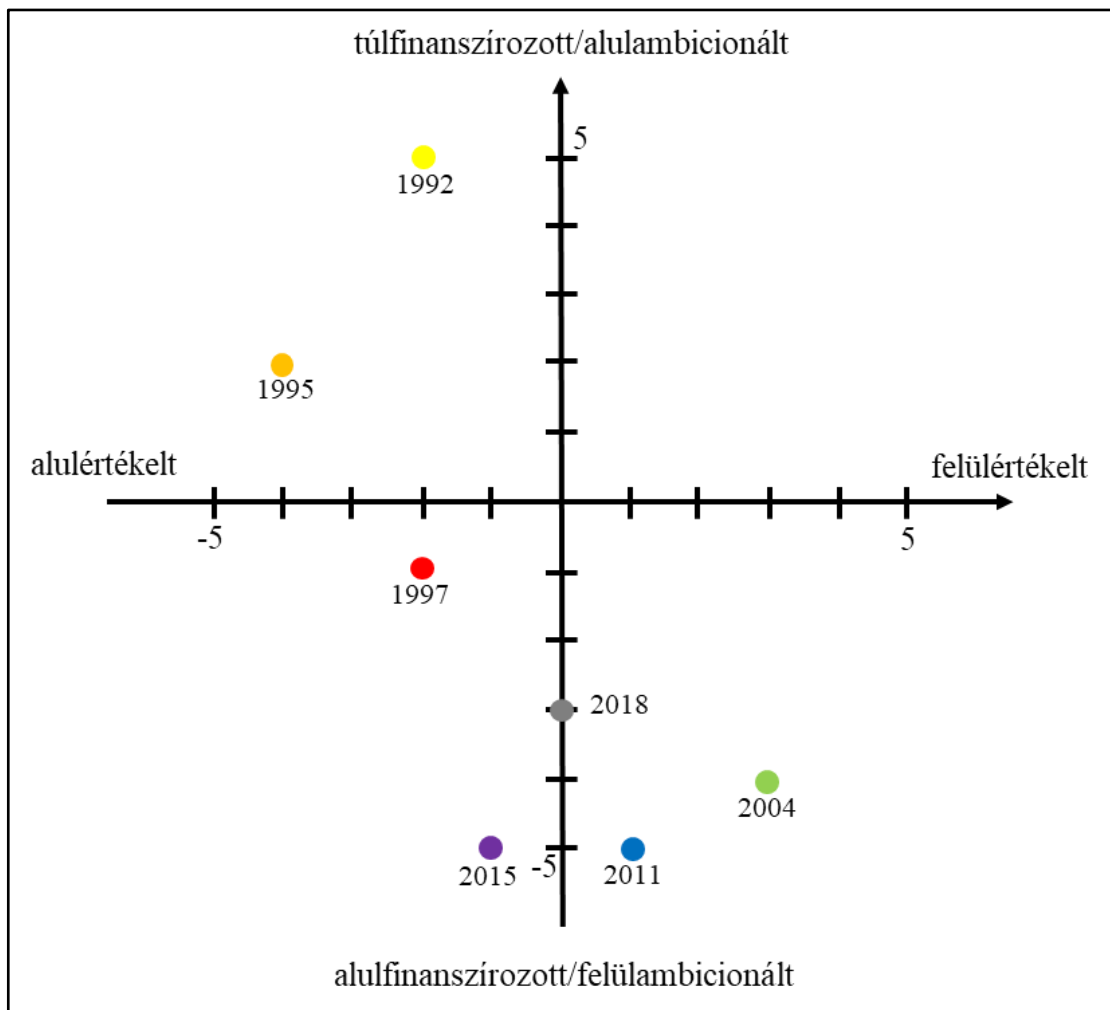
A 2015-ös stratégia jól ismerte fel a stratégiai környezet változásait, és az Egyesült Államok technológiai fölényének kopását, versenyelőnye elvesztésének közvetlen veszélyét. Kiegyensúlyozott értékelést adott a stratégiai környezetről, évei alatt jelentősen növekedett a súrlódás a feltörekvő hatalmakkal. A védelmi költségvetés folyamatos forrásszűkössége miatt nem lehetett végrehajtani a stratégiában leírtakat így valós nagyhatalmi versengés alakult ki. Az ambíciók tekintetében eltúlzott stratégiáról beszélhetünk.

A 2018-as stratégia minősített jellegénél fogva, illetve, hogy kiadása óta alig több mint egy év telt el, nem értékelhető teljeskörűen, bár a trendek előre jelezhetőek. Most az látható, hogy a stratégiai környezet értékelésekor beismerte az amerikai versenyelőny elvesztését, ami a kihívó Oroszországgal és Kínával versenyre kényszeríti, és helyén kezeli az egyéb veszélyeket. Jól ismeri fel azt is, hogy az

amerikai haderő elérte korlátait, ennek megfelelően alakítja át a haderő alkalmazás alapelveit és még jobban felértékeli a szövetséges partnerek szerepét, akiket ugyanakkor felelősségvállalásra kötelez. Egyik legfontosabb felismerése, hogy a katonai előny csak a fejlett technológiák innovatív alkalmazásával valósítható meg, ami gondos haderőfejlesztést és tervezést igényel. A környezetértékelés és a költségvetési trendek alapján a stratégia jól végrehajtható lehetne, ugyanakkor a Trump elnök által vízionált „nagyság” stratégiai előny szinte korlátlan forrásokat emésztene fel, ami már most alulfinanszírozottságra predesztinálja a stratégiát.

Az értékelt amerikai stratégiákat évszámmal jelölve elhelyezve a források/eszközök ambíciószint/célok viszonyrendszerét ábrázoló koordináta rendszerben az alábbi ábrát kapjuk.

16. sz. ábra: stratégiák elhelyezése koordináta rendszerben

Forrás: a szerző saját szerkesztése

Áttekintve az ábrát látható, hogy az Egyesült Államok hidegháború alatt akkumulálódott katonai ereje még sokáig nagyobb volt, mint ami ambícióinak eléréséhez szükséges lett volna. Óriási technológiai előnye, a haderő minőségi felsőbbrendősége kisebb mérettel is kiszolgált volna ambícióit. Látható, hogy kissé növekvő ambíciója ellenére védelmi erőforrásai folyamatosan elkoztak. A jelentős iraki és afganisztáni műveleti költségek ugyan biztosították a feladatok végrehajtását, de a világválság után ez már a fejlesztésektől vont el forrásokat és az amerikai haderő „felélte a jövőt”. A két elhúzódó művelet, valamint a kihívók folyamatos erősödése mellett a változatlan globális ambíciók ilyen finanszírozással már nem voltak tarthatóak.

A környezet értékelésénél látható az 1992-es útkeresés bizonytalansága, majd a Clinton adminisztráció idealizmusa. Később a veszélyek túlértékelése figyelhető meg, a 2011-es stratégiában már a környezeti problémák is megjelennek, majd 2015-ben egy reális, a valós veszélyekkel őszintén szembenéző értékelés született. A 2018-as stratégia a stratégiai környezet értékelése tekintetében továbbviszi az előző stratégia értékeit, feltünteteti a migrációt mint veszélyforrást, ugyanakkor kissé elhanyagolja az éghajlatváltozás jelentette globális fenyegetettség erősödését.

Az Egyesült Államok nemzeti katonai stratégiáinak és a stratégiai kultúra jellemzőinek áttekintése során nyilvánvalóvá válik a kapcsolat az értékek és az Egyesült Államok stratégiai viselkedése között. Ez azt jelenti, hogy az alapértékek és a társadalomra jellemző tulajdonságok befolyásolják a stratégiaalkotás és hadviselés minden elemét. A stratégiai döntéseket az adott nemzet és vezetőinek filozófiai, politikai, kulturális és kognitív meghatározottsága és a történelmi tapasztalatok, valamint a hosszú idő alatt kialakult stratégiai preferenciák határozzák meg, amelyek nem, vagy csak nagyon lassan változnak. Ezek alapján megvizsgálva az Egyesült Államokat beazonosítottam az amerikai stratégiai kultúra jellemzőit, amelyeket felleltem a megvizsgált katonai stratégiákban is. Az értékek és az Egyesült Államok stratégiai viselkedése közötti kapcsolatot nem meghatározóként, hanem befolyásolóként azonosítottam. Ezek a tényezők az azonnali cselekvés és elismerés társadalmi preferenciája, a döntő csaták lehetőségének keresése, a nagy tüzérv alkalmazása, a technológiai innováció és a problémák megoldására fókuszáló szemléletmód, az új és a változások iránti fogékonyság, az idő központi szerepe, az emberi élet védelme – legyen az saját vagy ellenség – és a saját áldozatok miatti

veszteségérzékenység. A sikerekhez nagyban hozzájárul a mindenki számára kötelező patrióta nemzeti identitás és az izolacionista szemléletű amerikai társadalom is.

A katonai stratégiák politikai meghatározottságát mutatja, hogy bár az amerikai stratégiai kultúra jellemzője, hogy az amerikaiak hajlandóak értékekért és ideálokért háborúzni, e téren változás figyelhető meg. Az elmúlt 30 év időnként elhúzódó katonai beavatkozásai azt mutatják, hogy az Egyesült Államok nemzeti érdekei alapján meghozott stratégiai döntéseket erkölcsi retorikával legalizálják, illetve fogadtatják el a közvéleménnyel.

Sikerült azonosítanom azokat a stratégiai kultúra változásokat is, amelyeket a technológiai változások okoznak. Ezek alapján az amerikai stratégiai kultúrában erősödik a technológia preferálása, mint erősokszorozó, melyet fokozni fog a mesterséges intelligenciát alkalmazó rendszerek kifejlesztése. A döntő csaták keresése és a nagy tűzerő helyett, a rendelkezésre álló információk és adatok elemzésével a kiválasztott célokra – a kívánt hatás elérése érdekében gondosan megjelölt helyen és időben végrehajtott – precíziós csapásokat mérve hajthat végre műveleteket, illetve tovább fokozhatja a különleges műveleti erők alkalmazását. A modern technológia által lehetővé tett nagy távolságú csapásmérés lehetősége csökkenti a saját veszteségeket, ezáltal a katonai erő alkalmazását korlátozó veszteségérzékenységet. A hátszág természetes védelmének megszűnése csökkentette az amerikai társadalom és politikai vezetés magabiztosságát, ugyanakkor tovább erősíti a patriotizmust. További forradalmi változásokat eredményezhet a harmadik offszet stratégia hosszú távú kutatás-fejlesztési terveiben meghatározott területeken történő előrelépés. A mesterséges intelligencia és autonóm öntanuló gépek, azzal, hogy adatfeldolgozási kapacitásuk kapcsán képesek megelőzni a stratégiai meglepetéseket, az ember és gép közötti együttműködés a döntéshozatali folyamatok elősegítésével, a fejlett ember-gép közös egységek a koncepciókba beépülő „rajzás” koncepció alkalmazásával, illetve az emberi reagáló-képességet javító, ezáltal automatikus védelmet nyújtó hálózat alapú félautonóm fegyverrendszerek.⁴⁹¹

A változások beépülnek a műveleti koncepciókba és meg fognak jelenni az amerikai stratégiai dokumentumokban. A célok meghatározásánál az ambíciószint

---

⁴⁹¹ Porkoláb Imre: Az innováció hatása a hadviselésre. In: Hadtudomány, 26. évf. (2016) 1-2. szám. 22. o.

fenntartásához – bízva a legújabb fejlesztésekben – fokozzák a technológia és az innovatív eljárások alkalmazását. A haderőstruktúra és a haderő jellege folyamatosan átalakul, az eltolódás a teljes összhaderőnemiség felé új irányt vesz – a legtágabban értelmezett – összhaderőnemi különleges műveletek irányába.

A nem állami szereplők – a kettős felhasználású, vagy kiszivárgott technológiák által erősített képességeik – ellen folytatott küzdelem fordított hatásként jelentkezik, és a stratégiák írják elő az innovatív, gyors ütemű, esetenként áttörő jellegű technológiai fejlesztéseket. A változások a hadügyi forradalmak logikájából adódóan a kihívók, a stratégiák multilaterális jellege és az interoperabilitás miatt a szövetségesek és partnerek stratégiáiba is beépül. A közös fejlesztések eredményessége a védelmi kutatói hálózatok együttműködéséhez, fúziójához, fokozottabb védelmi ipari együttműködéshez vezetnek, a kutatás-fejlesztési költségek védelmi költségvetésekben elfoglalt részarányának növekedése mellett. Tovább erősödik a védelmi technológiák megszerzésére irányuló tevékenység.

ÚJ TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK

1. Az Egyesült Államok stratégiai gondolkodás elméletét, dokumentumait és intézményrendszerét elemeztem, összevettem az amerikai társadalom általános jellemzőivel és feltártam összefüggéseiket, beazonosítva az amerikai stratégiai kultúra jellemzőit, különös tekintettel a tudományos-technológiai evolúcióra.
2. Összehasonlító elemzésre alapozva, teleológiai szemlélettel értékeltem a hidegháború utáni amerikai katonai stratégiákat, egyedi értékelő és szemléltető rendszert kidolgozva, a cél-forrás viszonyrendszer és a percepciók összefüggéseinek bemutatására, mely lehetővé teszi a stratégiák elhelyezését az utólagos, tárgyilagos értékelés rendjében.
3. Elemzéseimre alapozva megállapítottam, hogy a technológiai vívmányok és a stratégiai dokumentumok kölcsönösen hatnak egymásra, hiszen a technológiai fejlődés eredményei új harcjeljárásokhoz vezetnek, amelyek átalakítják a stratégiai gondolkodást, másrészt a stratégiai problémák új, innovatív megoldásokat kényszerítenek ki.
4. Elemzéseim azt bizonyítják, hogy az amerikai stratégiai kultúra változik, erősödik benne a technológia preferálása, mint erősokszorozó tényező. Ez azt

jelenti, hogy a döntő csaták keresése, a nagy tűzerő alkalmazása és a totális megsemmisítés helyett előtérbe kerül a precíziós csapások, a különleges műveleti erők, az autonóm fegyverrendszerek és a mesterséges intelligencia alkalmazása, mellyel csökkenthető a saját veszteség, és változik a katonai erő alkalmazását korlátozó amerikai veszteség-érzékenység is.

A KUTATÁSI EREDMÉNYEK GYAKORLATI FELHASZNÁLHATÓSÁGA, AJÁNLÁSOK

Az értekezés az Egyesült Államok stratégia felfogásának, stratégiai kultúrájának részletes ismertetésével, valamint a hidegháború után megjelent amerikai nemzeti katonai stratégiák mélyreható elemzésével és a kapcsolódó elnöki ciklusok stratégiai vízióinak összefoglalásával, hozzájárulhat a magyar stratégiai gondolkodás fejlődéséhez és jól használható a felsőoktatásban a stratégiai tanulmányok oktatása során. A dolgozatban ismertetett értékelő módszer felhasználható más katonai stratégiák értékelésénél, illetve a stratégiák kidolgozásakor.

Magyarország az euro-atlanti integráció területén elért sikerei ellenére nem integrálódott, illetve nem zárkózott fel a védelmi szféra minden területén a szövetségesekhez, különös tekintettel az Egyesült Államokra. A védelmi költségvetés hosszú éveken keresztül elmaradt a NATO által javasolt GDP 2 százalékától, és felhasználásának determináltsága miatt sem hasznosulhatott megfelelően. A korlátozott források hatását fokozta az elavult haditechnikai eszközpark csak részben megvalósult cseréje, illetve cseréjének elhúzódása, a strukturális reformok elmaradása.

Megítélésem szerint a stratégiai intézményrendszer is továbbfejleszthető. A doktori értekezésben bemutatott amerikai stratégia felfogás és a stratégiaalkotás mechanizmusa példaként szolgálhatna a magyar gyakorlat kialakításához és a szabályozási rendszerhez. A fejlett amerikai stratégiai intézményrendszer alapján célszerű lenne az amerikai RAND Corporation-hoz hasonló, magyar, független, objektív, elemző intézményt létrehozni, amelyik a katonai szervezetekkel közvetlen kapcsolatban állva, hasznosítva a tapasztalatokat hozzájárulhatna a magyar védelmi képességek és stratégiai gondolkodás fejlődéséhez.

Az értekezésben beazonosított, az Egyesült Államok stratégiai kultúrájában és stratégiáiban beállt változások hatással lesznek kül- és szövetségi politikáira, valamint

a NATO stratégiáira is. A folyamatok figyelembevételével saját politikáink alakításakor Magyarország a változások haszonélvezője lehet.

A kutatási eredmények alapján a technológiai fejlettség és a stratégiák, valamint a védelmi képességek közötti közvetlen összefüggés miatt kiemelt figyelmet kell fordítani a kutatás-fejlesztésre. Az innovatív technológiai megoldások erősokszorozóként hatnak ezért célszerű figyelembe venni azokat a magyar stratégiák alkotásakor is. A Magyar Honvédség rendelkezésére álló növekvő védelmi források felhasználásakor – figyelembe véve az értekezésben leírt amerikai folyamatokat – a haderőfejlesztés során kiemelt figyelmet kell fordítani az innovációra, az ehhez szükséges intézmények, szervezetek kialakítására, amelyek képesek együttműködni a gazdaság innovatív civil szereplőivel.

HIVATKOZOTT IRODALOM JEGYZÉKE

Könyvek, időszaki kiadványok

Arms, Anita M.: Strategic Culture: The American Mind. In: Gill, Thomas C. (editor): Essays on Strategy IX. Washington, D.C., National Defense University Press, 1993. 3-29. o.

Arreguín-Toft, Ivan: How the Weak Win Wars. A Theory of Asymmetric Conflict. In: International Security, Vol. 26 (2001) No. 1. 93-128. o. Forrás: <https://web.stanford.edu/class/polisci211z/2.2/Arreguin-Toft%20IS%202001.pdf> [2019. 06. 05.]

Art, Robert J.: A Defensible Defense: America's Grand Strategy after the Cold War. In: International Security, Vol. 15 (Spring 1991) No. 4. 5-53. o.

Babos Tibor: A Digitális Jólét Program biztonság-, védelem- és katonapolitikai relevanciái. In: Hadtudomány, 28. évf. (2018) Elektronikus szám. 122-145. o. Forrás: http://mhtt.eu/hadtudomany/2018/2018_elektronikus/2018ebabos2.pdf [2019. 07. 30.]

Babos Tibor: Globális közös terek a NATO-ban. In: Nemzet és Biztonság, Biztonságpolitikai Szemle, 4. évf. (2011) 3. szám. 34-46. o. Forrás: http://www.nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/babos_tibor-globalis_kozos_terek_a_nato_ban.pdf [2019. 08. 30.]

Babos Tibor: Hibrid hadviselés a NATO-ban. In: Honvédségi Szemle, 64. évf. (2010) 6. szám. 9-11. o.

Babos, Tibor: Legal Global Commons. In: Bencsik András - Fülöp Péter (szerk): Jogász Doktoranduszok II. Pécsi Találkozója, tanulmánykötet. Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának Doktori Iskolája, Pécs, 2012. Forrás: <https://ajk.pte.hu/files/file/karunkrol/kiadvanyok/jogasz-doktoranduszok-2-pecsi-talalkozoja-tanulmanykotet.pdf> [2019. 08. 14.]

Babos Tibor: The Five Central Pillars of European Security. Brussels, NATO Public Diplomacy Division, 2007.

Balogh István: A 2012-es magyar nemzeti katonai stratégia értékelése. In: Külügyi Szemle, XII. évf. (2013) 4. szám. 3-24. o. Forrás: https://kki.hu/assets/upload/01_Balogh_Istven.pdf [2019. 06. 06.]

Balogh István: A washingtoni nukleáris stratégiai tervezés mint intézményi játszma. In: Nemzet és Biztonság, Biztonságpolitikai Szemle, 3. évf. (2010) 1. szám. 33-42. o. Forrás: http://www.nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/balogh_istvan-

[a_washingtoni_nuklearis_strategiai_tervezes_mint_intezmenyi_jatszma.pdf](#) [2019. 06. 15.]

Balshaw, K. S.: Spending Treasure Today but Spilling Blood Tomorrow: What are the Implications for Britain of America's Apparent Aversion to Casualties? In: Defence Studies, Vol. 1. (2001) No. 1. 99-120. o.

Forrás: <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/714000016?needAccess=true> [2019. 06. 08.]

Barnett, Thomas P.M.: The Pentagon's New Map: War and Peace in the Twenty-First Century. New York, G.P. Putnam's Sons, 2004.

Bartholomees, Boone J. Jr. (editor): U.S. Army War College Guide to National Security Issues. Volume I: Theory of War and Strategy, 5th Edition. Carlisle, Strategic Studies Institute, U.S. Army War College, 2012.

Bartholomees, Boone J. Jr. (editor): U.S. Army War College Guide to National Security Issues. Volume II: National Security Policy and Strategy, 5th Edition. Carlisle, Strategic Studies Institute, U.S. Army War College, 2012.

Bartlett, Henry C. - Holman, G. Paul - Somes, Timothy E.: The Art of Strategy and Force Planning. In: Naval War College Review, Vol. 48 (1995) No. 2. 1-13. o. Forrás: <https://digital-commons.usnwc.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=https://www.google.com/&httpsredir=1&article=3188&context=nwc-review> [2019. 06. 12.]

Beckley, Michael: Unrivaled: Why America Will Remain the World's Sole Superpower. Ithaca and London, Cornell University Press, 2018.

Belasco, Amy: The Cost of Iraq, Afghanistan, and Other Global War on Terror Operations Since 9/11. CRS Report for Congress. Washington, D.C., Congressional Research Service, December 8, 2014. Forrás: <https://fas.org/sgp/crs/natsec/RL33110.pdf> [2019. 06. 08.]

Berger, Samuel R. - Scowcroft, Brent: The Right Tools to Build Nations. The Washington Post (Online), July 27, 2005. Forrás: https://www.washingtonpost.com/archive/opinions/2005/07/27/the-right-tools-to-build-nations/d1ba90ee-576a-438e-b46b-2000a1b919bb/?utm_term=.ce94b20be0c4 [2019. 06. 10.]

Berkebile, Richard E.: Military Strategy Revised, A Critique of the Lykke Formulation. In: Military Review Online Exclusive, May 2018. 1-8. o. Forrás: <https://www.armyupress.army.mil/Portals/7/Army-Press-Online-Journal/documents/Berkebile-v2.pdf> [2019. 06. 10.]

Brake, Jeffrey D.: Quadrennial Defense Review (QDR): Background, Process, and Issues. CRS Report for Congress. Washington, D.C., Congressional Research Service, June 21, 2001.

Forrás: <https://www.globalsecurity.org/military/library/report/crs/RS20771.pdf> [2019. 06. 10.]

Bright, James M.: A failure in strategy: America and the Vietnam War 1965-1968. Quantico, USMC Command And Staff College, April 12, 2001. Forrás: <https://apps.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a401184.pdf> [2019. 06. 10.]

Brzezinski, Zbigniew: Korai még a partnerség (Amerika és Oroszország). In: Magyar Szemle (Online), Új folyam III. (2017) 6. szám. Forrás: http://www.magyarszemle.hu/cikk/korai_meg_a_partnerseg_amerika_es_orszorszag [2019. 08. 15.]

Brzezinski, Zbigniew: A nagy sakktábla: Amerikai világelsősége és geopolitikai feladatai. Budapest, Antall József Tudásközpont, 2017.

Brzezinski, Zbigniew: Out of Control: Global Turmoil on the Eve of the Twenty-First Century. New York, Charles Scribner's Sons, 1993.

Brzezinski, Zbigniew: Stratégiai vízió: Amerika és a globális hatalom válsága. Budapest, Antall József Tudásközpont, 2013.

Cancian Mark F. - McPeak, Rick (et. al): Formulating National Security Strategy. Past Experience and Future Choices. Washington, D.C., Center for Strategic and International Studies, June 2017. Forrás: https://csis-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/publication/171006_CSIS_NationalSecurityStrategyFormulation_FINAL.pdf?42zeMDWbvXQ1xJs9OTe64dWZwVMXT.gZ [2019. 06. 10.]

Cerami, Joseph R. - Holcomb, James F. Jr. (editors): U.S. Army War College Guide to Strategy. Carlisle, Strategic Studies Institute, U.S. Army War College, February 2001.

Forrás: <https://ssi.armywarcollege.edu/pdffiles/PUB362.pdf> [2019. 06. 10.]

Chapman, Gary: An Introduction to the Revolution in Military Affairs. Helsinki, XV Amaldi Conference on Problems in Global Security, September 2003. Forrás: <http://home.sogang.ac.kr/sites/jaechun/courses/Lists/b7/Attachments/78/11.%20G.%20Chapman%20-%20An%20Introduction%20to%20the%20Revolution%20in%20Military%20Affairs.pdf> [2019. 06. 10.]

Clausewitz, Carl von: A háborúról, 5. kiadás. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2013.

Corrin, Amber: NGA director: balancing open source and „analytical chaos”. C4ISRNET, September 14, 2015. Forrás: <http://www.c4isrnet.com/story/military->

[tech/isr/2015/09/14/nga-director-balancing-open-source-and-analytical-chaos/72257022/](http://tech.isr/2015/09/14/nga-director-balancing-open-source-and-analytical-chaos/72257022/) [2019. 08. 03.]

Curran, Dolores: Traits of a Healthy Family. New York, Ballantine Books, 1984.

Csiki Tamás: A stratégiai dokumentumok rendszere. In: Nemzet és Biztonság, Biztonságpolitikai Szemle, 1. évf. (2008) 8. szám. 76-81. o. Forrás: http://www.nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/csiki_tamas-a_strategiai_dokumentumok_rendszere.pdf [2019. 06. 05.]

Csiki Varga Tamás: A Trump-stratégia nyomában – A 2017-es amerikai Nemzeti Biztonsági Stratégia értékelése. SVKK elemzések 2018/4. Forrás: [https://svkk.uni-nke.hu/document/svkk-uni-nke-hu-1506332684763/SVKK_Elemz%C3%A9sek_2018_4_A%20Trump-strat%C3%A9gia%20nyom%C3%A1ban%20%E2%80%93%202017-es%20amerikai%20Nemzeti%20Biztons%C3%A1gi%20Strat%C3%A9gia%20%C3%A9rt%C3%A9kel%C3%A9se_\(Csiki%20Varga%20T.\).pdf](https://svkk.uni-nke.hu/document/svkk-uni-nke-hu-1506332684763/SVKK_Elemz%C3%A9sek_2018_4_A%20Trump-strat%C3%A9gia%20nyom%C3%A1ban%20%E2%80%93%202017-es%20amerikai%20Nemzeti%20Biztons%C3%A1gi%20Strat%C3%A9gia%20%C3%A9rt%C3%A9kel%C3%A9se_(Csiki%20Varga%20T.).pdf) [2019. 07. 29.]

Csutak Zsolt: Az Egyesült Államok helye a világban az új amerikai biztonsági és védelmi stratégiák tükrében. In: Hadtudomány, 28. évf. (2018) Elektronikus szám. 257-270. o. Forrás: http://mhtt.eu/hadtudomany/2018/2018_elektronikus/2018ecsutak.pdf [2019. 07. 30.]

Deák János: A katonai stratégiák változásai és fejlődésük lehetséges irányai. In: Hadtudomány, 18. évf. (2008) 1. szám. 55-69. oldal. Forrás: http://mhtt.eu/hadtudomany/2008/1_2/055-069.pdf [2019. 06. 07.]

Dale, Catherine: National Security Strategy: Mandates, Execution to Date, and Issues for Congress. CRS Report for Congress. Washington, D.C., Congressional Research Service, August 6, 2013. Forrás: <https://fas.org/sgp/crs/natsec/R43174.pdf> [2019. 06. 11.]

Davis, Paul K.: Analytic Architecture for Capabilities-Based Planning, Mission-System Analysis, and Transformation. Santa Monica, Calif., RAND Corporation, 2002. Forrás: https://www.rand.org/pubs/monograph_reports/MR1513.html [2019. 06. 17.]

Deák János: A katonai stratégiák változásai és fejlődésük lehetséges irányai. In: Hadtudomány, 18. évf. (2008) 1-2. szám 55-69. o. Forrás: http://mhtt.eu/hadtudomany/2008/1_2/055-069.pdf (2019. 06. 05.)

Donley, Michael: Funding Defense: A strategic problem. War On the Rocks (online), February 20, 2019. Forrás: <https://warontherocks.com/2019/02/funding-defense-a-strategic-problem/> [2019. 09. 02.]

Dunford, Joe: The Character of War and Strategic Landscape have Changed. DoDLive (online), April 30, 2018. Forrás: <https://www.dodlive.mil/2018/04/30/dunford-the-character-of-war-strategic-landscape-have-changed/> [2019. 08. 26.]

Etl Alex: Az elrettentés látszata: az Operation Atlantic Resolve. In: Nemzet és Biztonság, Biztonságpolitikai Szemle, 9. évf. (2016) 3. szám. 75-85. o. Forrás: http://real.mtak.hu/90974/7/nb_2016_3_07_etl_alex_-_az_elrettentes_latszata-az_operation_atlantic_resolve.pdf [2019. 06. 06.]

Ferdinando, Lisa: Sequestration Poses Biggest Threat to Readiness, Military Leaders Say. Defense.gov (online), March 15, 2016. Forrás: <https://www.defense.gov/Newsroom/News/Article/Article/694480/sequestration-poses-biggest-threat-to-readiness-military-leaders-say/> [2019. 09. 02.]

Friedman, Norman: The Fifty-Year War: Conflict and Strategy in the Cold War. Annapolis, Naval Institute Press, 2007.

Fukuyama, Francis: America at the Crossroads: Democracy, Power, and the Neoconservative Legacy. New Haven, Yale University Press, 2006.

Fukuyama, Francis: A történelem vége és az utolsó ember. Budapest, Európa Könyvkiadó, 2014.

Gaddis, John Lewis: Strategies of Containment: A Critical Appraisal of Postwar American National Security Policy. New York, Oxford University Press, 1982.

Gaddis, John Lewis: Strategies of Containment: A Critical Appraisal of American National Security Policy During the Cold War. Rev. and expanded ed. New York, Oxford University Press, 2005.

Gaddis, John Lewis: We Now Know: Rethinking Cold War History. New York, Oxford University Press, 1997.

Gans, John: White House Warriors: How the National Security Council Transformed the American Way of War. New York, Liveright, 2019.

Gray, Colin S.: Out of the Wilderness: Prime Time for Strategic Culture. Fairfax, VA, National Institute for Public Policy, July 2006. Forrás: <https://fas.org/irp/agency/dod/dtra/stratcult-out.pdf> [2019. 06. 12.]

Gray, Colin S.: National Style in Strategy: The American Example. In: International Security, Vol. 6 (Fall 1981) No. 2. 21-47. o. Forrás: https://www.jstor.org/stable/2538645?seq=1#page_scan_tab_contents [2019. 06. 12.]

Gray, Colin S.: Strategic Culture as Context: The First Generation of Theory Strikes Back. In: Review of International Studies, Vol. 25 (1999) No. 1. 49-69. o. Forrás:

https://www.jstor.org/stable/20097575?seq=1#page_scan_tab_contents [2019. 06. 12.]

Gray, Colin S.: The American Way of War: Critique and Implications. In: McIvor, Anthony D. (editor.): Rethinking the Principles of War. Annapolis, Naval Institute Press, 2005.

Gray, Colin S.: War, Peace and International Relations: An Introduction to Strategic History. New York, Routledge, 2007.

Gray, Colin S.: War, Peace and Victory: Strategy and Statecraft for the Next Century. New York, Simon and Schuster, 1990.

Grygiel, Jakub J. - Mitchell, A. Weiss: Nyugtalan határvidék. Felemelkedő riválisok, sebezhető szövetségesek és az amerikai hatalom válsága. Budapest, Antall József Tudásközpont, 2017.

Gulf War Documents: Meeting between Saddam Hussein and US Ambassador to Iraq April Glaspie. July 25, 1990. Eight days before the August 2, 1990 Iraqi Invasion of Kuwait. GlobalResearch (online), March 5, 2012. Forrás: <https://www.globalresearch.ca/gulf-war-documents-meeting-between-saddam-hussein-and-ambassador-to-iraq-april-glaspie/31145> [2019. 01. 22.]

Hagel, Chuck: A Game-Changing Third Offset Strategy. Text of remarks made by Secretary of Defense Chuck Hagel at the Reagan National Defense Forum in Simi Valley, CA. War On The Rocks (Online), November 17, 2014. Forrás: <https://warontherocks.com/2014/11/a-game-changing-third-offset-strategy/> [2019. 08. 30.]

Hartnett, Kevin: A New Law to Describe Quantum Computing's Rise? Quantamagazine (online). June 18, 2019. <https://www.quantamagazine.org/does-nevens-law-describe-quantum-computings-rise-20190618/> [2019. 06. 12.]

Hebert, Paul H.: Deciding What Has to Be Done: General William E. DePuy and the 1976 Edition of FM 100-5, Operations. Leavenworth Papers, Number 16. Fort Leavenworth, Combat Studies Institute, 1988. Forrás: <https://apps.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a531279.pdf> [2019. 06. 12.]

Harrison, Todd - Daniels, Saemus P.: Analysis of the FY 2019 Defense Budget. Washington D.C., Center for Strategic and International Studies, 2018. Forrás: https://csis-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/publication/180917_Harrison_DefenseBudget2019.pdf?uUH.v7t_nXrNnkX01631tlu7IGamFie9 [2019. 06. 10.]

Huntington, Samuel P.: A civilizációk összecsapása és a világrend átalakulása. Budapest, Európa Könyvkiadó, 2014.

Huntington, Samuel P: Kik vagyunk mi? Az amerikai identitás dilemmái. Budapest, Európa Könyvkiadó, 2005.

Jaffe, Lorna S.: The Development of the Base Force 1989-1992. Washington, D.C., Joint History Office (Office of the Chairman of the Joint Chiefs of Staff), July 1993. Forrás: <http://www.orchestratingpower.org/lib/Military%20Force%20Structure/1989-1992%20baseforce.pdf> [2019. 06. 06.]

Johnston, Alastair Iain: Thinking about Strategic Culture. In: International Security, Vol. 19 (1995) No. 4. 32-64. o. Forrás: <http://www.fb03.uni-frankfurt.de/45431264/Johnston-1995---Thinking-about-Strategic-Culture.pdf> [2019. 06. 12.]

Jost, Tyler: Defend, Defect, or Desert?: The Future of the Afghan Security Forces, Policy Brief. Washington, D.C., Center for a New American Security, January 2015. Forrás: https://s3.amazonaws.com/files.cnas.org/documents/CNAS_Afghan_ANF_policybrief_Jost.pdf?mtime=20160906080447 [2019. 06. 18.]

Kaiser Ferenc: Az erőkivetítés mint az állam speciális érdekérvényesítő eszköze. In: Gőcze István (szerk.): Az igazságos háború elvétől az igazságos békéig. Budapest, Dialóg Campus, 2017. 55-72. o.

Kaplan, Robert D.: The Coming Anarchy: Shattering the Dreams of the Post Cold War. New York, Random House, 2000.

Kim, Jiyul: Cultural Dimensions of Strategy and Policy. Carlisle, Strategic Studies Institute, U.S. Army War College, May 2009.

Klein, Bradley S.: Hegemony and Strategic Culture: American Power Projection and Alliance Defence Politics. In: Review of International Studies, Vol. 14 (1998) No. 2. 133-148. o. Forrás: https://www.jstor.org/stable/20097137?seq=1#page_scan_tab_contents [2019. 06. 12.]

Kugler, Richard L.: A Search for Strategic Wisdom: Guiding the Twists and Turns of U.S. National Security Strategy. Scotts Valley, CreateSpace, 2017.

Kugler, Richard L.: Policy Analysis in National Security Affairs. New Methods for a New Era. Washington, D.C., National Defense University Press, 2006. Forrás: <https://ndupress.ndu.edu/Portals/68/Documents/Books/CTBSP-Exports/Policy-Analysis-in-National-Security-Affairs.pdf?ver=2017-06-16-123623-230> [2019. 06. 17.]

Kuhn, S. Thomas: The Structure of Scientific Revolutions, 2nd Edition. Chicago, University of Chicago Press, 1970. Forrás:

https://projektintegracija.pravo.hr/download/repository/Kuhn_Structure_of_Scientific_Revolutions.pdf [2019. 06. 17.]

Lambeth, Benjamin S.: The Winning of Air Supremacy in Operation Desert Storm. Santa Monica, Calif., RAND Corporation, 1993. Forrás: <https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/papers/2009/P7837.pdf> [2019. 07. 30.]

Lange, Katie: Military Units: How Each Service Is Organized. DoDLive, May 17, 2017. Forrás: <http://www.dodlive.mil/2017/05/17/military-units-how-each-service-is-organized/> [2019. 06. 10.]

Lantis, Jeffrey S.: Strategic Culture: From Clausewitz to Constructivism. In: Strategic Insights, Vol. 6 (November 2005) No. 10. Forrás: <https://calhoun.nps.edu/bitstream/handle/10945/11257/lantisOct05.pdf?sequence=1> [2019. 06. 12.]

Layne, Christopher: Rethinking American Grand Strategy: Hegemony or Balance of Power in the 21st Century? In: World Policy Journal, Vol. 15 (Summer, 1998) No. 2. 8-28. o.

Law, Tim: Rebalancing What, Exactly? Analysing the United States' Pacific Pivot. 23-30. o. Edited version of an essay, with the same title, submitted by the author while attending the Defence and Strategic Studies Course at the Centre for Defence and Strategic Studies at the Australian Defence College in 2015. Forrás: http://www.defence.gov.au/adfj/Documents/issue_198/Law_Nov_2015.pdf [2019. 06. 10.]

Liddell Hart, B. H.: Stratégia. Budapest, Európa Könyvkiadó, 2002.

Lowther, Adam: Detering Nonstate Actors. In: Lowther, Adam (editor): Thinking About Deterrence: Enduring Questions in a Time of Rising Powers, Rouge Regimes and Terrorism. Alabama, Air University Press, 2014. 195-215. o. Forrás: https://www.airuniversity.af.edu/Portals/10/AUPress/Books/B_0133_LOWATHER_THINKING_ABOUT_DETERRENCE.pdf [2019. 08. 29.]

Lykke, Arthur F. Jr.: Toward an understanding of military strategy. In: Cerami, Joseph R. - Holcomb, James F. Jr. (editors): U.S. Army War College Guide to Strategy. Carlisle, Strategic Studies Institute, U.S. Army War College, February 2001. 179-185.o. Forrás: <https://ssi.armywarcollege.edu/pdffiles/PUB362.pdf> [2019. 06. 03.]

Luttwak, Edward N.: Strategy: The Logic of War and Peace. Cambridge, Harvard University Press, 1987.

Magyarics Tamás: Az Egyesült Államok külpolitikájának története. Második, átdolgozott és bővített kiadás. Budapest, Antall József Tudásközpont, 2014.

Mahnken, Thomas G.: United States Strategic Culture. Washington, Comparative Strategic Cultures Curriculum, 2006. Forrás: http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/dtra/mahnken_strat_culture.pdf [2019. 06. 12.]

Mahnken Thomas G. - FitzSimonds, James R.: The Limits of Transformation: Officer Attitudes Toward the Revolution in Military Affairs, 17th Edition. Newport Paper. Newport, Naval War College Press, 2003.

Marshall, Andrew W.: Some Thoughts on Military Revolutions – Second Version. Memorandum for the Record. Washington, D. C., Office of the Secretary of Defense, August 23, 1993.

Forrás: <https://stacks.stanford.edu/file/druid:yx275qm3713/yx275qm3713.pdf> [2019. 06. 20.]

May, Ernest R.: American Cold War Strategy: Interpreting NSC 68. Boston, Bedford/St. Martin's, 1993.

McCarthy, Niall: The Evolution Of The F-35's Unit Cost [Infographic]. Forbes (online), September 14, 2018.

Forrás: <https://www.forbes.com/sites/niallmccarthy/2018/09/14/the-evolution-of-the-f-35s-unit-cost-infographic/#759cc7307501> [2019. 06. 17.]

Metz, Steven: Armed Conflict in the 21st Century: The Information Revolution and Post-Modern Warfare. Carlisle, Strategic Studies Institute, U. S. Army War College. April 2000. Forrás: <https://publications.armywarcollege.edu/pubs/1535.pdf> [2019. 06. 10.]

Metz, Steven - Kievit, James: Strategy and the Revolution in Military Affairs: From Theory to Policy. Carlisle, Strategic Studies Institute, U. S. Army War College, June 27, 1995. Forrás: <https://ssi.armywarcollege.edu/pdffiles/PUB236.pdf> [2019. 06. 08.]

Mehta, Aaron: The Pentagon's National Military Strategy is done, and it's unclear if the public will ever see it. DefenseNews, February 13, 2019.

Forrás: <https://www.defensenews.com/pentagon/2019/02/13/the-pentagons-national-military-strategy-is-done-and-its-unclear-if-the-public-will-ever-see-it/> [2019. 08.23.]

Meinhart, Richard M.: National Military Strategies: A Historical Perspective, 1990 to 2012. In: Bartholomees, Boone J. Jr. (editor): U.S. Army War College Guide to National Security Issues. Volume II: National Security Policy and Strategy, 5th Edition. Carlisle, Strategic Studies Institute, June 2012. 81-93. o.

Mendonça, Sandro - Pina e Cunha, Miguel (et. al.): Wild Cards, Weak Signals and Organizational Improvisation. Forrás:

<http://fesrvsd.fe.unl.pt/WPFEUNL/WP2003/wp432.pdf> [2019. 06. 20.]

Mező András: Az amerikai stratégiaalkotás elméleti kérdései (1.). In: Honvédségi Szemle, 144. évf. (2016) 2. szám. 3-12. o.

Mező András: Az amerikai stratégiaalkotás elméleti kérdései (2.). In: Honvédségi Szemle, 144. évf. (2016) 3. szám. 37-47. o.

Moore, Gordon E.: Cramming more components onto integrated circuits. In: Electronics, Vol. 38 (April 19, 1965) No. 8. 4 o. Forrás: <https://newsroom.intel.com/wp-content/uploads/sites/11/2018/05/moores-law-electronics.pdf> [2019. 06. 15.]

Morgenthau, Hans J.: Politics Among Nations. New York, Alfred A. Knopf, 1978.

Naveh, Yair: Deterrence against Non-State Actors: Thoughts following Operation Protective Edge. INSS Insight No. 663, February 11, 2015. Forrás: <https://www.inss.org.il/wp-content/uploads/systemfiles/No.%20663%20-%20Yair%20for%20web.pdf> [2019. 09. 03.]

Nye, Joseph S.: Understanding International Conflicts: An Introduction to Theory and History, 7th Edition. New York, Pearson, 2009.

Ochmanek, David: Restoring U.S. Power Projection Capabilities, Responding to the 2018 National Defense Strategy. Santa Monica, Calif., RAND Corporation, July 2018. Forrás: https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/perspectives/PE200/PE260/RAND_PE260.pdf [2019. 06. 15.]

Overy, Richard: Why the Allies Won? New York, Jonathan Cape, 1995.

Perjés Géza: Clausewitz. Budapest, Megvető, 1983.

Porkoláb Imre: A stratégia művészete: Szervezeti innováció kiszámíthatatlan üzleti környezetben – Szun-ce gondolatai alapján. Budapest, HVG könyvek, 2019.

Porkoláb Imre: Az innováció hatása a hadviselésre. In: Hadtudomány, 26. évf. (2016) 1-2. szám. 19-28. o. Forrás: http://mhtt.eu/hadtudomany/2016/1-2/Hadtudomany_2016_1-2_netre.21-30.pdf [2019. 09. 22.]

Porkoláb Imre: Az irreguláris hadviselés adaptációja és működési mechanizmusa. In: Honvédségi Szemle, 143. évf. (2015) 3. szám. 3-11. o.

Porkoláb Imre: Hibrid hadviselés: új hadviselési forma, vagy régi ismerős? In: Hadtudomány, 25. évf. (2015) 3-4. szám. 36-48. o. Forrás: http://mhtt.eu/hadtudomany/2015/3_4/2015_3_4_5.pdf [2019. 08. 14.]

Porkoláb Imre: Szervezeti adaptáció a Magyar Honvédségben: küldetésalapú vezetés 2.0 a digitális transzformáció korában. In: Honvédségi Szemle, 147. évf. (2019) 1. szám. 3-12. o.

Pozzerka Zoltán: Az Amerikai Egyesült Államok védelmi tervezési rendszerei. In: Nemzet és Biztonság, Biztonságpolitikai Szemle, 9. évf. (2016) 1. szám. 76-91. o. Forrás: http://www.nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/nb_2016_1_09_pozderka_zoltan_-_az_amerikai_egyesult_allamok_vedelmi_tervezesi_rendszerei.pdf [2019. 06. 18.]

Record, Jeffrey: The American Way of War: Cultural Barriers to Successful Counterinsurgency. Policy Analysis No. 577. Alabama, Cato Institute, September 1, 2006. Forrás: <https://object.cato.org/sites/cato.org/files/pubs/pdf/pa577.pdf> [2019. 06. 13.]

Resperger István: Kis háborúk nagy hatással. A XXI. század fegyveres konfliktusai, a terrorizmus és aszimmetrikus hadviselés jellemzői. In: Felderítő Szemle, 12. évf. (2013) 1. szám. 200-229. o. Forrás: <http://www.knbsz.gov.hu/hu/letoltes/fsz/2013-1.pdf> [2019. 06. 12.]

Ricks, Thomas E.: America's enduring grand strategy: The Constitution of the United States. Foreign Policy (Online), May 5, 2010. Forrás: <https://foreignpolicy.com/2010/05/05/americas-enduring-grand-strategy-the-constitution-of-the-united-states/> [2019. 06. 06.]

Ronkovich József: A 21. század hadviselésének néhány főbb jellemzője. In: Hadtudomány, 19. évf. (2009) 1-2. szám. 57-62. o. Forrás: http://mhtt.eu/hadtudomany/2009/1_2/057-062.pdf [2019. 06. 20.]

Rothmann, Harry E.: Forging a New National Military Strategy in a Post-Cold War World: A Perspective from the Joint Staff. Carlisle, Strategic Studies Institute, U.S. Army War College, February 26, 1992. Forrás: <https://apps.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a249319.pdf> [2019. 08. 10.]

Schaub, Gary: Are Rogue Regimes Deterrable? In: Lowther, Adam B. (Editor): Deterrence: Rising Powers, Rogue Regimes, and Terrorism in the Twenty-First Century. New York, Palgrave Macmillan, 2012. 135-161. o.

Snyder, Jack L.: The Soviet Strategic Culture: Implications for Limited Nuclear Operations (R-2154-AF). Santa Monica, Calif., RAND Corporation. 1977. Forrás: <https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/reports/2005/R2154.pdf> [2019. 06. 12.]

Sondhaus, Lawrence: Strategic Culture and Ways of War. New York, Taylor & Francis, 2006.

Statement of Admiral Samuel J. Locklear, U.S. Navy Commander, U.S. Pacific Command before the House Armed Services Committee on U.S. Pacific Command posture. March 5, 2013. Forrás: <http://docs.house.gov/meetings/AS/AS00/20130305/100393/HHRG-113-AS00-Wstate-LocklearUSNA-20130305.pdf> [2019. 06. 08.]

Stiles, Craig J.: Joint Vision 2010: A Unilateral Vision for a Multilateral Future. Newport, Naval War College, 1998.

Strachan, Hew: Strategy and Contingency. In: International Affairs, Vol. 87 (November 2011) No. 6. 1281–1296. o.

sz. n.: Airpower in Operation Desert Storm. USAF Fact Sheet 91-03 Special Edition. Globalsecurity.org, May 1991.

Forrás: <https://www.globalsecurity.org/military/library/report/1991/airpower.htm> [2019. 06. 20.]

sz. n.: Global Integration: Maintaining a Competitive Advantage. Partial transcript of remarks delivered Oct. 30, 2018 by Chairman of the Joint Chiefs of Staff Gen. Joseph F. Dunford, Jr. to Joint Staff personnel at the Pentagon. Forrás: <https://www.jcs.mil/Media/News/News-Display/Article/1681761/global-integrati/> [2019. 08. 27.]

sz. n.: Putin hails Russia's new laser weapons, claiming they're right out of 'science fiction'. Business Insider (Online), May 17, 2019. Forrás: <https://www.businessinsider.com/putin-hails-new-russian-laser-weapons-2019-5> [2019. 06. 20]

sz. n.: President Bush Announces Major Combat Operations in Iraq Have Ended. Remarks by the President from the USS Abraham Lincoln At Sea Off the Coast of San Diego, California. The White House – President George W. Bush (online), May 1, 2003. Forrás: <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2003/05/20030501-15.html> [2019. 06. 17.]

sz. n.: The F35 helmet: Unprecedented Situational Awareness. f35.com. Forrás: <https://www.f35.com/about/capabilities/helmet> [2019. 08. 17.]

Szenes Zoltán: Katonai biztonság napjainkban. Új fenyegetések, új háborúk, új elméletek. In: Finszter Géza - Sabjanics István (szerk.): Biztonsági kihívások a 21. században. Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 2018. 69-104. o. Forrás: http://www.bm-tt.hu/assets/letolt/BM-konyv_1.pdf [2019. 09. 02.]

Szun-Ce: A hadviselés törvényei (Szun-Ce Ping-Fa). Fordította: Tőkei Ferenc. A Magyar Elektronikus Könyvtár digitális kiadása. Forrás: <http://mek.oszk.hu/01300/01345/01345.htm#eloszo> [2019. 06. 12.]

Toffler, Alvin - Toffler, Heidi: War and Anti-War: Survival at the Dawn of the 21st Century. Boston, Little Brown & Co, 1993.

Tunader, Ola: Bush's Brave New World. A New World Order – A New Military Strategy. In: Bulletin of Peace Proposals. Vol. 22 (1991) No. 4. 355-368. o. Forrás: https://www.jstor.org/stable/44481588?seq=1#page_scan_tab_contents [2019. 06. 19.]

Turay Alfréd: Ismeretelmélet. Az 1984-es kiadás javított változata. Budapest, Katolikus Hittudományi Főiskolai Jegyzetek. Forrás: Magyar Elektronikus Könyvtár: <http://mek.oszk.hu/07900/07967/html/#6> [2019. 06. 17.]

Yarger, Harry R.: Strategic Theory for the 21st Century: The Little Book on Big Strategy. Carlisle, Strategic Studies Institute, U.S. Army War College, February 2006. Forrás: <https://www.comw.org/qdr/fulltext/0602yarger.pdf> [2019. 06. 04.]

Weigley, Russell F.: The American Way of War: A History of United States Military Strategy and Policy. Bloomington, Indiana University Press, 1977.

Wilson, Ernest J.: Hard Power, Soft Power, Smart Power. In: The Annals of the American Academy of Political and Social Science, Vol. 616, Public Diplomacy in a Changing World (March 2008) No. 1. 110-124. o.

Wylie, Joseph C.: Military Strategy: A General Theory of Power Control. New Brunswick, Rutgers University Press, 1967.

Jogszabályok

Carl Levin And Howard P. “Buck” Mckeeon National Defense Authorization Act For Fiscal Year 2015. Public Law 113–291, December 2014. Forrás: <https://www.govinfo.gov/content/pkg/CPRT-113HPRT92738/pdf/CPRT-113HPRT92738.pdf> [2019. 06. 07.]

National Defense Authorization Act for Fiscal Year 1997. Public Law 104-201-SEPT. 23, 1996. Forrás: <https://www.congress.gov/104/plaws/publ201/PLAW-104publ201.pdf> [2019.04.10.]

National Defense Authorization Act for Fiscal Year 2017. Public Law 114-328-DEC. 23, 2016. Forrás: <https://www.congress.gov/114/plaws/publ328/PLAW-114publ328.pdf> [2019. 06. 07.]

National Security Act of 1947. July 26, 1947. Forrás: <https://www.cia.gov/library/readingroom/docs/1947-07-26.pdf> [2019. 04. 06.]

Goldwater-Nichols Department of Defense Reorganization Act of 1986. Public Law 99-433-OCT. 1, 1986.

Forrás: https://history.defense.gov/Portals/70/Documents/dod_reforms/Goldwater-NicholsDoDReordAct1986.pdf [2019. 04. 08.]

U.S. Code Title 10. Armed Forces, Subtitle A General Military Law, Part I. Organization and General Military Powers, Chapter 2. Department of Defense, Section 118. Quadrennial defense review.

Forrás: <https://law.justia.com/codes/us/2001/title10/subtitlea/parti/chap2/sec118>
[2019. 06. 11.]

U.S. Code Title 10. Armed Forces, Subtitle A General Military Law, Part I. Organization and General Military Powers, Chapter 2. Department of Defense, Section 118. Defense Strategy Review. Forrás: <https://codes.findlaw.com/us/title-10-armed-forces/10-usc-sect-118.html> [2019. 06. 11.]

U.S. Code Title 10 Armed Forces, Subtitle A. General Military Law, Part I. Organization and General Military Powers, Chapter 2. Department of Defense, Section 113. Secretary of Defense. Forrás: <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/10/113>
[2019. 06. 11.]

U.S. Code Title 10 Armed Forces, Subtitle A. General Military Law, Part I. Organization and General Military Powers, Chapter 5. Joint Chiefs of Staff, Section 153. Chairman: functions. Forrás: <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/10/153>
[2019. 06. 11.]

U. S. Code Title 50. War and national defense, Chapter 44. National security, Subchapter I. Coordination for national security, Section 3043. Annual national security strategy report. Forrás: <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/50/3043>
[2019. 06. 11.]

Stratégiai, kormányzati dokumentumok, doktrínák, határozatok

Aspin, Leslie „Les”: Report on the Bottom-Up Review. Washington D.C., Department of Defense, October 1993. Forrás: <https://apps.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a359953.pdf>
[2019. 06. 05.]

Capstone Concept for Joint Operations: Joint Force 2020. September 10, 2012. Forrás: https://www.jcs.mil/Portals/36/Documents/Doctrine/concepts/ccjo_jointforce2020.pdf?ver=2017-12-28-162037-167 [2019. 06. 19.]

Chairman of the Joint Chiefs of Staff Instruction. CJCSI 3100.01D, 20 July 2018. Forrás: <https://www.jcs.mil/Portals/36/Documents/Library/Instructions/CJCSI%203100.01D.pdf?ver=2018-08-10-143143-823> [2019. 09. 11.]

Description of the National Military Strategy 2018. The Joint Staff. Forrás: https://www.jcs.mil/Portals/36/Documents/Publications/UNCLASS_2018_National_Military_Strategy_Description.pdf [2019. 08. 05.]

Deterrence Operations Joint Operating Concept. Version 2.0, December 2006. Forrás: https://www.jcs.mil/Portals/36/Documents/Doctrine/concepts/joc_deterrence.pdf?ver=2017-12-28-162015-337 [2019. 06. 19.]

Dictionary of The United States Military Terms for Joint Usage (First Revision). Washington, D.C., Joint Chiefs of Staff, June 1950. Forrás: <https://archive.org/details/DictionaryOfTheUnitedStatesMilitaryTermsForJointUsage/page/n103> [2019. 06. 05.]

Directions for Defense. Report of Commission on Roles and Missions of the Armed Forces. Washington, D.C., Department of Defense, 1995. Forrás: <https://archive.org/details/ReportoftheCommissiononRolesandMissionsoftheArmedForces> [2019. 09. 10.]

DOD Dictionary of Military and Associated Terms. Washington D.C., The Joint Staff, July 2019.
Forrás: <https://www.jcs.mil/Portals/36/Documents/Doctrine/pubs/dictionary.pdf> [2019. 06. 05.]

DSB Summer Study Report on Strategic Surprise, July 2015. Washington D.C., Office of the Under Secretary of Defense for Acquisition, Technology, and Logistics, 2015.
Forrás: <https://fas.org/irp/agency/dod/dsb/surprise.pdf> [2019. 07. 29.]

Joint Publication 1-02. Department of Defense Dictionary of Military and Associated Terms, 12 April 2001. (As Amended Through 17 October 2008). Forrás: [https://www.bits.de/NRANEU/others/jp-doctrine/jp1_02\(10-08\).pdf](https://www.bits.de/NRANEU/others/jp-doctrine/jp1_02(10-08).pdf) [2019. 06. 10.]

National Military Strategy of the United States. January 1992. Forrás: <https://history.defense.gov/Portals/70/Documents/nms/nms1992.pdf?ver=2014-06-25-123420-723> [2019. 06. 19]

National Military Strategy of the United States of America, 1995. A Strategy of Flexible and Selective Engagement. Forrás: <https://history.defense.gov/Portals/70/Documents/nms/nms1995.pdf?ver=2014-06-25-123428-503> [2019. 06. 19.]

National Military Strategy of the United States of America, 1997. Shape, Respond, Prepare Now: A Military Strategy for a New Era. Forrás: <https://history.defense.gov/Portals/70/Documents/nms/nms1997.pdf?ver=2014-06-25-123438-080> [2019. 06. 20.]

The National Military Strategy of the United States of America, 2004. A Strategy for Today; A Vision for Tomorrow. Forrás: <https://history.defense.gov/Portals/70/Documents/nms/nms2004.pdf?ver=2014-06-25-123447-627> [2019. 06. 21.]

The National Military Strategy of the United States of America, 2011. Redefining America's Military Leadership. Forrás: <https://dod.defense.gov/Portals/1/Documents/pubs/2011-National-Military-Strategy.pdf> [2019. 06. 22.]

The National Military Strategy of the United States of America, 2015. The United States Military's Contribution To National Security. Forrás: https://www.jcs.mil/Portals/36/Documents/Publications/2015_National_Military_Strategy.pdf [2019. 06. 21.]

National Security Strategy of the United States. August 1991. Forrás: <https://history.defense.gov/Portals/70/Documents/nss/nss1991.pdf?ver=2014-06-25-121158-580> [2019. 06. 19.]

A National Security Strategy of Engagement and Enlargement, February 1995. Forrás: <https://history.defense.gov/Portals/70/Documents/nss/nss1995.pdf?ver=2014-06-25-121226-437> [2019. 06. 19.]

A National Security Strategy for A New Century, May 1997. Forrás: <https://history.defense.gov/Portals/70/Documents/nss/nss1997.pdf?ver=2014-06-25-121242-623> [2019. 06. 20.]

The National Security Strategy of the United States of America, September 2002. Forrás: <https://history.defense.gov/Portals/70/Documents/nss/nss2002.pdf?ver=2014-06-25-121337-027> [2019. 06. 21.]

National Security Strategy, May 2010. Forrás: <http://nssarchive.us/NSSR/2010.pdf> [2019. 06. 21.]

National Security Strategy, February 2015. Forrás: <http://nssarchive.us/wp-content/uploads/2015/02/2015.pdf> [2019. 06. 21.]

National Security Strategy of the United States of America, December 2017. Forrás: <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2017/12/NSS-Final-12-18-2017-0905.pdf> [2019. 08. 15.]

Nuclear Posture Review Report, April 2010. Forrás: https://dod.defense.gov/Portals/1/features/defenseReviews/NPR/2010_Nuclear_Posture_Review_Report.pdf [2019. 06. 22.]

Presidential Decision Directive/NSC-25, U.S. Policy On Reforming Multilateral Peace Operations. May 3, 1994. Forrás: <https://fas.org/irp/offdocs/pdd/pdd-25.pdf> [2019. 06. 19.]

Report of the Quadrennial Defense Review, May 1997. Forrás: <https://apps.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a326554.pdf> [2019. 06. 20.]

Quadrennial Defense Review Report, September 30, 2001. Forrás: <https://archive.defense.gov/pubs/qdr2001.pdf> [2019. 06. 21.]

Quadrennial Defense Review Report, February 2010. Forrás: <https://archive.defense.gov/qdr/QDR%20as%20of%2029JAN10%201600.pdf> [2019. 06. 21.]

Quadrennial Defense Review, 2014. Forrás: https://archive.defense.gov/pubs/2014_quadrennial_defense_review.pdf [2019. 06. 20.]

Summary of the 2018 National Defense Strategy of the United States of America. Sharpening the American Military's Competitive Edge. Forrás: <http://nssarchive.us/wp-content/uploads/2018/01/2018-National-Defense-Strategy-Summary.pdf> [2019. 08. 15.]

UN Resolution 678, 29 November 1990. Forrás: <http://unscr.com/en/resolutions/678> [2019. 08. 13.]

The Defense Innovation Initiative. Secretary of Defense, Washington, D.C., 2014. Forrás: <https://archive.defense.gov/pubs/OSD013411-14.pdf> [2019. 08. 13.]

Egyéb források

Congressional Record, December 3, 1970. Forrás: <https://www.govinfo.gov/content/pkg/GPO-CRECB-1970-pt29/pdf/GPO-CRECB-1970-pt29-6-2.pdf> [2019. 06. 17.]

Kislexikon Online. http://www.kislexikon.hu/rendszerelemzes_a.html

Statistical Abstract of the United States. U.S. Census Bureau, 2003. Forrás: <https://www.census.gov/library/publications/2003/compendia/statab/123ed.html> [2019. 06. 20.]

Sequestration and National Defense, 2013. november 7. Forrás: <https://www.c-span.org/video/?316038-1/sequestration-national-defense> [2019. 06. 19.]

SIPRI

www.statistica.com

www.senate.gov

RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE

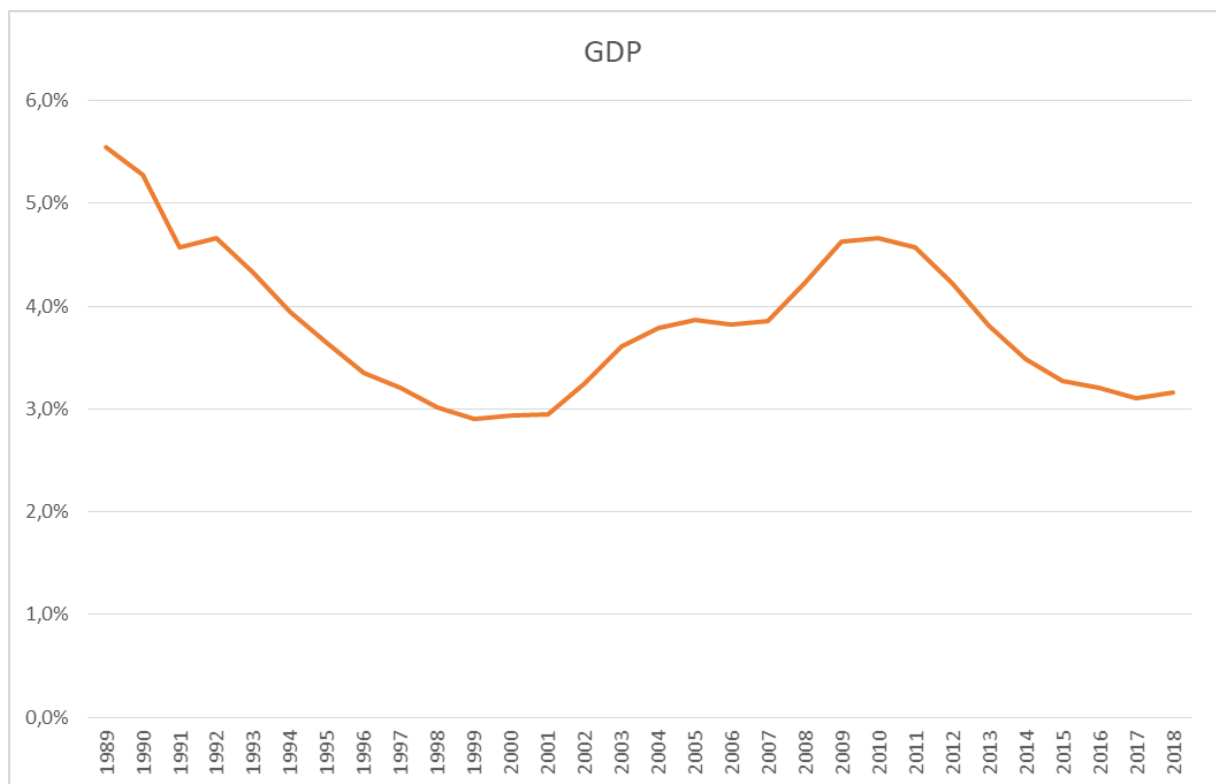
RÖVIDÍTÉS	ANGOLUL	MAGYARUL
A2/AD	Anti-Access/Area Denial	hozzáférést gátló/területmegtagadó
ASEAN	Association of Southeast Asian Nations	Délkelet-ázsiai Nemzetek Szövetsége
AWACS	Airborne Warning and Control System	repülőfedélzeti ellenőrző és riasztó rendszer
C3	Command Control Communication	vezetés-irányítás kommunikáció
C4ISR	Command, Control, Communications, Computers, Intelligence, Surveillance and Reconnaissance	vezetés, irányítás, kommunikáció, számítógép, hírszerzés, megfigyelés és felderítés
CFE-szerződés	Conventional Armed Forces in Europe Treaty	szerződés a hagyományos fegyveres erőkről Európában
CIMIC	civil-military cooperation	civil-katonai együttműködés
CJCS	Chairman of the Joint Chiefs of Staff	a Vezérkari Főnökök Egyesített Bizottságának elnöke
CPG	Contingency Planning Guidance	irányelvek eshetőségi tervek kidolgozásához
DPG	Defense Planning Guidance	védelmi tervezési irányelvek
DSB	Defense Science Board	Védelmi Tudományos Tanács
FÁK		Független Államok Közössége
FEG	Force Employment Guidance	haderő alkalmazási irányelvek
HUMINT	human intelligence	humán felderítési információ
INF	Intermediate-Range Nuclear Forces Treaty	közepes hatótávolságú nukleáris erők szerződése
ISR	Intelligence, surveillance and reconnaissance	hírszerzés, megfigyelés és felderítés
JSPS	Joint Strategic Planning System	összhaderőnemi stratégiai tervező rendszer
LRDP	Long Range Development Programme	a Pentagon hosszú távú kutatási fejlesztési programja
NSS/NBS	National Security Strategy	nemzeti biztonsági stratégia
NDS/NVS	National Defense Strategy	nemzeti védelmi stratégia
NMS/NKS	National Military Strategy	nemzeti katonai stratégia
OAS	Organization of American States	Amerikai Államok Szervezete
PEST	Political, Economic, Social, Technology	politikai, gazdasági, szociális, technikai faktorok vizsgálata
PfP	Partnership for Peace	Békepartnerségi Program
RMA	Revolution in Military Affairs	hadügyi forradalom

RBA	Revolution in Business Affairs	üzleti forradalom
START-szerződés	Strategic Arms Reduction Treaty	Hadászati fegyvereket korlátozó egyezmény
SWOT	Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats	erősségek, gyengeségek, lehetőségek, veszélyek elemzése
THAAD	Terminal High Altitude Area Defense	végfázisú nagy magassági területvédelmi rendszer
UCP	Unified Command Plan	egyesített művelet parancsnokság terv
QME	Qualitative Military Edge	minőségi katonai fölény

**1. SZ. FÜGGELÉK: AZ AMERIKAI EGYESÜLT ÁLLAMOK
ELNÖKEI, VÉDELMI MINISZTEREI ÉS NEMZETBIZTONSÁGI
TANÁCSADÓI 1981 ÉS 2019 KÖZÖTT**

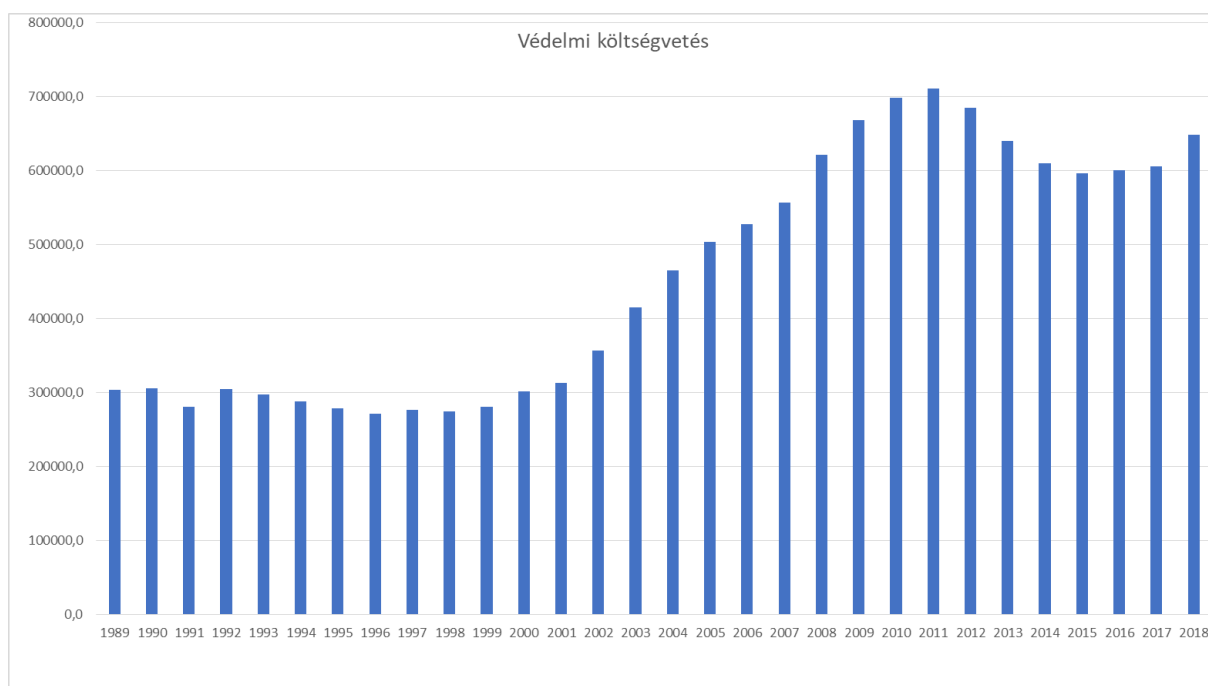
Az elnöki ciklus(ok) és a választások időpontjai	Név	Védelmi miniszter és a nemzetbiztonsági tanácsadó neve
1981. január 20. - 1989. január 20. megválasztva: 1980-ban és 1984-ben	Ronald Reagan	<p>védelmi miniszter: <i>Caspar Weinberger</i> (1981. jan. 21-1987. nov. 23.) <i>Frank Carlucci</i> (1987. nov. 23-1989jan. 20.)</p> <p>nemzetbiztonsági tanácsadó: <i>Colin Powell</i> (1987. nov. 23-1989. jan. 20.)</p>
1989. január 20. - 1993. január 20. megválasztva: 1988-ban	George H. W. Bush	<p>védelmi miniszter: <i>William Howard Taft IV</i> (1989. jan. 20-márc. 21. ügyvivő) <i>Dick Cheney</i> (1989. márc. 21-1993. jan. 20.)</p> <p>nemzetbiztonsági tanácsadó: <i>Brent Scowcroft</i> (1989. jan. 20-1993. jan. 20.)</p>
1993. január 20. - 2001. január 20. megválasztva: 1992-ben és 1996-ban	Bill Clinton	<p>védelmi miniszterek: <i>Leslie Aspin</i> (1993. jan. 20-1994. febr. 3.) <i>William Perry</i> (1994. febr. 3-1997. jan. 23.) <i>William Cohen</i> (1997. jan. 24-2001. jan. 20.)</p> <p>nemzetbiztonsági tanácsadók: <i>Anthony Lake</i> (1993. jan 20-1997. márc. 14.) <i>Sandy Berger</i> (1997. márc. 14-2001. jan. 20.)</p>
2001. január 20. - 2009. január 20. megválasztva: 2000-ben és 2004-ban	George W. Bush	<p>védelmi miniszter: <i>Donald Rumsfeld</i> (2001. jan. 20-2006. dec. 18.) <i>Robert Gates</i> (2006. dec. 18-2011. júl. 1.)</p> <p>nemzetbiztonsági tanácsadó: <i>Condoleezza Rice</i> (2011. jan. 21-2005. jan. 25.) <i>Stephen Hadley</i> (2005. jan. 26.-2009. jan. 20.)</p>
2009. január 20. - 2017. január 20. megválasztva: 2008-ban és 2012-ben	Barack Obama	<p>védelmi miniszterek: <i>Robert Gates</i> (2006. dec. 18-2011. júl. 1.) <i>Leon Panetta</i> (2011. júl. 1-2013. febr. 26.) <i>Chuck Hagel</i> (2013. febr. 27-2015. febr. 17.) <i>Ash Carter</i> (2015. febr. 17-2017. jan. 19.)</p> <p>nemzetbiztonsági tanácsadó: <i>James Jones</i> (2009. jan. 20-2010. okt. 8.) <i>Tom Donilon</i> (2010. okt. 8-2013. júl. 1.) <i>Susan Rice</i> (2013. júl. 1-2017. jan. 20.)</p>
2017. január 20.- megválasztva: 2016-ban	Donald Trump	<p>védelmi miniszter: <i>Jim Mattis</i> (2017. jan. 20-2018. dec. 31.) <i>Patrick M. Shanahan</i> (2019. jan. 1-je óta ügyvivő)</p> <p>nemzetbiztonsági tanácsadó: <i>Michael Flynn</i> (2017. jan. 20-2017. febr. 13.) <i>Keith Kellogg</i> (2017. febr. 13-20. ügyvivő) <i>H. R. McMaster</i> (2017. febr. 20-2018. ápr. 9.) <i>John R. Bolton</i> (2018. ápr. 9-től)</p>

2. SZ. FÜGGELÉK: AZ AMERIKAI EGYESÜLT ÁLLAMOK VÉDELMI KÖLTSÉGVETÉSÉNEK ALAKULÁSA A GDP ARÁNYÁBAN A VIZSGÁLT IDŐSZAKBAN⁴⁹²

⁴⁹² Az adatok a Stockholmi Nemzetközi Békekutató Intézet honlapjáról származnak: SIPRI Military Expenditure Database. Forrás: <https://www.sipri.org/databases/milex> [2019. 08. 03.]

3. SZ. FÜGGELÉK: AZ AMERIKAI EGYESÜLT ÁLLAMOK VÉDELMI KÖLTSÉGVETÉSÉNEK ALAKULÁSA A VIZSGÁLT IDŐSZAKBAN⁴⁹³

⁴⁹³ Az adatok a Stockholmi Nemzetközi Békekutató Intézet honlapjáról származnak: SIPRI Military Expenditure Database. Forrás: <https://www.sipri.org/databases/milex> [2019. 10. 03.]

A SZERZŐ TÉMÁHOZ KAPCSOLÓDÓ PUBLIKÁCIÓI

Szegő László: Politikaelemzés – egy módszer a stratégiai dokumentumok értékelésére. In: Hadtudományi Szemle, 12. évf. (2019) 1. szám. 175-183. o.

Szegő László: Az amerikai stratégiai kultúra napjaink katonai konfliktusaiban. In: Hadtudományi Szemle, 7. évf. (2014) 1. szám. 66-70. o.

Szegő László: Az Amerikai Egyesült Államok stratégiai kultúrája. In: Hadtudomány, 24. évf. (2014) 1-2. szám. 25-34. o.

Szegő László: A stratégiai kultúráról. In: Hadtudomány (Online), 23. évf. (2013) 1. elektronikus szám. 45-54. o.

Szegő László: Az amerikai stratégiaalkotás modellje. In: Hadtudományi Szemle, 4. évf. (2011) 1. szám. 44-49. o.